Proiect finanţat de
UNIUNEA EUROPEANĂ

MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI
PROTECŢIEI SOCIALE
AMPOSDRU

FONDUL SOCIAL EUROPEAN
POS DRU
2007-2013

INSTRUMENTE STRUCTURALE
2007-2013

Economia socială - model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate

Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată

Bucureşti, 2010

Proiect finanţat de Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013
Axa Prioritară 6 „Promovarea Incluziunii Sociale”
Domeniul de Intervenţie 6.1 „Dezvoltarea Economiei Sociale”

Titlul programului: „Economia socială - model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate”
Proiect finanțat de Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013
Axa Prioritară 6 „Promovarea Incluziunii Sociale”
Domeniul de Intervenție 6.1 „Dezvoltarea Economiei Sociale”
Editorul materialului: Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale
Data publicării: 2010

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene.

© Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale, 2010
Toate drepturile rezervate

CUPRINS

INTRODUCERE 6

LISTĂ DE ABREVIERI 7

SINTEZĂ 9

CAP I CADRUL METODOLOGIC 11

CAP II ABORDARE TEORETICĂ PRIVIND ECONOMIA SOCIALĂ 13

CAP III ECONOMIA SOCIALĂ ÎN EUROPA 19

III. 1. EVOLUȚIA ISTORICĂ A ECONOMIEI SOCIALE 19

III. 2. ACTORI RELEVANȚI ÎN DOMENIUL ECONOMIEI SOCIALE 21

III. 2. 1. INSTITUȚII EUROPENE 21

III. 2. 2. FORME DE ORGANIZARE SPECIFICE ECONOMIEI SOCIALE 24

III. 2. 2. a. Forme tradiționale ale economiei sociale 24

III. 2. 2. b. Evoluții recente ale formelor de organizare a economiei sociale 25

III. 3. MECANISME DE SPRIJIN ŞI ÎNCURAJARE 27

III. 4. SURSE DE FINANȚARE 29

CAP IV ECONOMIA SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA 32

IV. 1. EVOLUȚIA ISTORICĂ A FORMELOR DE ORGANIZARE SPECIFICE ES ÎN ROMÂNIA 33

IV. 2. CONCEPTUL DE ECONOMIE SOCIALĂ ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ 34

IV. 3. ACTORI RELEVANȚI ÎN DOMENIUL ECONOMIEI SOCIALE 36

IV. 3. 1. ACTORI INSTITUȚIONALI RELEVANȚI 36

IV. 3. 2. FORME DE ORGANIZARE A ECONOMIEI SOCIALE ÎN ROMÂNIA 38

IV. 3. 2. a. Prezentare generală 38

IV. 3. 2. b. Analiză detaliată a formelor economiei sociale 40

IV. 3. 4 GRUPURILE VULNERABILE BENEFICIARI AI ECONOMIEI SOCIALE 45

IV. 3. 4. a. Analiză legislativă a grupurilor vulnerabile 46

IV. 3. 4. b. Analiza statistică a grupurilor vulnerabile 46

IV. 4. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA FORMELOR SPECIFICE ECONOMIEI SOCIALE ÎN ROMÂNIA 49

IV. 5. MECANISME DE SPRIJINIRE ŞI ÎNCURAJARE 51

IV. 6. SURSE DE FINANȚARE 55

IV. 7. ASPECTE PRIVIND EFICIENȚA ECONOMIEI SOCIALE 67

CAP V ANALIZA PRACTICILOR EUROPENE 74

V. 1. ANALIZA CADRELOR NAȚIONALE DE PROMOVARE A ECONOMIEI SOCIALE 74

V. 1. a. Mediul politic 74

V. 1. b. Mecanisme de finanțare 79

V. 1. c. Sistemul de monitorizare şi evaluare a ES 80

V. 2. ANALIZĂ LEGISLATIVĂ COMPARATIVĂ A ECONOMIEI SOCIALE 81

V. 2. a. Franța 81

V. 2. b. Regatul Unit al Marii Britanii 82

V. 2. c. Spania 84

V. 2. d. Ungaria 86

V. 3. ANALIZA FORMELOR DE ECONOMIE SOCIALĂ ÎN STATELE EUROPENE 87

V. 4. CEREREA ŞI OFERTA DE ES ÎN ROMÂNIA 92

CAP VI CONCLUZII ŞI RECOMANDĂRI 97

LISTĂ DE TABELE ŞI GRAFICE 102

ANEXE 103

Anexa 1: Bibliografie 103

Anexa 2: Carta economiei sociale 103

Anexa 3: Rețele în domeniul economiei sociale la nivelul Uniunii Europene 103

Anexa 4: Surse de finanțare disponibile pentru actorii sociali la nivelul Uniunii Europene 103

Anexa 5: Glosar de termeni juridici privind economia socială în România 103

Anexa 6: Cadrul legal privind formele de organizare specifice economiei sociale în România 103

Anexa 7: Organizații cu rol de reprezentare în domeniul economiei sociale în România 103

Anexa 8: Evoluția istorică a formelor de organizare specifice economiei sociale în România 103

Anexa 9: Analiza statistică a grupurilor vulnerabile în România 103

Anexa 10: Inserția profesională a grupurilor vulnerabile în România 103

Anexa 11: Privire de ansamblu asupra formelor de organizare specifice economiei sociale în România 103

Anexa 12: Distribuția formelor de economie socială pe județe în regiunile de dezvoltare.....103

Anexa 13: Cadrul legal privind inserția pe piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile 103

Anexa 14: Analiza cadrelor naționale de promovare a economiei sociale 103

Anexa 15: Analiza formelor de economie socială în țările analizate 103

Anexa 16: Analiza SWOT a instituțiilor economiei sociale în țările analizate 103

Anexa 17: Finanțarea etică şi solidară.....103

INTRODUCERE

Raportul de față a fost realizat în cadrul proiectului POSDRU/14/6.1/S/2 „Economia socială - model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate", al cărui beneficiar este Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale – Departamentul de Servicii Sociale şi Incluziune Socială. Proiectul este finanțat de Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, Axa Prioritară 6 „Promovarea Incluziunii Sociale", Domeniul de Intervenție 6.1 „Dezvoltarea Economiei Sociale". Proiectul are o durată de 36 de luni (noiembrie 2008 – octombrie 2011) şi este derulat în parteneriat cu European Network for Social Integration Enterprises, Bernard Brunhes International, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Integra România, Direcția Generală pentru Asistență Socială şi Protecția Copilului - sector 1 Bucureşti, Direcția de Asistență Socială Comunitară Timişoara şi Primăria Piatra Neamț.

Obiectivul general al proiectului este dezvoltarea unui sistem unitar, eficient şi modern privind economia socială, contribuind astfel la creşterea calității vieții cetățenilor României prin promovarea incluziunii active a acestora atât pe piața muncii, cât şi în viața socială. Principalele activități ale proiectului vizează:

1. Analiza situației actuale privind domeniul economiei sociale, la nivel național şi european, identificarea de bune practici
2. Dezvoltarea cadrului legislativ național aplicabil economiei sociale
3. Înființarea Centrului Național de Resurse în domeniul economiei sociale (CNR) pentru sprijinirea inițiativelor de economie socială, care va oferi actorilor interesați informații şi asistență pentru dezvoltarea de activități de tip economie socială
4. Dezvoltarea unui program complex de formare în domeniul economiei sociale, precum şi promovarea modulului de economie socială în curriculumul universitar
5. Dezvoltare de rețele transnaționale prin sprijinirea colaborării dintre actorii relevanți români şi rețelele europene de profil (vizite de studiu în UE, susținerea proiectelor comune, încheierea de parteneriate)
6. Campanii de informare adresate potențialilor inițiatori de activități de economie socială (grupuri vulnerabile) şi parteneri ai acestora
7. Dezvoltarea de întreprinderi sociale pilot. Se vor sprijini comunitățile locale pentru dezvoltarea de activități de economie socială. Se va iniția un concurs de proiecte în domeniu, iar câştigătorul (grup de inițiativă, asociație, fundație etc.) va primi finanțare nerambursabilă şi va fi sprijinit de centrul local să organizeze şi să dezvolte activități de economie socială.

În contextul actualei crize economice, înțelegerea şi valorificarea potențialului economiei sociale (ES) sunt esențiale. Raportul de cercetare îşi propune să răspundă nevoilor de cunoaştere a stadiului actual de dezvoltare a ES în România şi în Europa. Raportul începe cu prezentarea abordării metodologice şi a cadrului conceptual. Urmează analiza la nivel european şi la nivel național a reglementărilor privind ES, evoluția istorică a ES, actorii instituționali relevanți, formele de organizare specifice, beneficiarii ES, mecanismele financiare de sprijin şi încurajare a ES, precum şi evaluarea eficienței acestora. Ultimul capitol include concluziile şi recomandările de dezvoltare a ES în România.

Rezultatele cercetării vor sprijini elaborarea Strategiei naționale în domeniul dezvoltării ES în România în special cadrul conceptual şi legislativ. Se creează astfel premisele atingerii obiectivului asumat pe plan european[1] şi național[2] de asigurare şi de creştere a gradului de ocupare pe piața muncii, în special a persoanelor defavorizate.

[1] *** Comisia Europeană, *„Europa 2020, O strategie europeană pentru o creştere inteligentă, ecologică şi favorabilă incluziunii"*, Bruxel, 03.03.2010, pp. 6, 13, 16, 21, 36

[2] *** MMFPS, *„Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială"*, 2008 - 2010, 2008, p. 23

LISTĂ DE ABREVIERI

AIPPIMM	Agenția pentru Implementarea Proiectelor şi Programelor pentru Întreprinderile Mici şi Mijlocii
ANCA	Agenția Națională de Consultanță Agricolă
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
AJOFM	Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANPH	Agenția Națională pentru Persoanele cu Handicap
AT	Austria
BBI	Bernard Brunhes International
BE	Belgia
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție şi Dezvoltare
BNR	Banca Națională a României
CAEN	Clasificarea Activităților din Economia Națională
CAR	Casă de ajutor reciproc
CARS	Casă de ajutor reciproc pentru salariați
CARP	Casă de ajutor reciproc pentru pensionari
CDI	Cercetare, Dezvoltare şi Inovare
CE	Comisia Europeană
CENTROCOOP	Uniunea Națională a Cooperației de Consum
CES	Consiliul Economic şi Social
CESE	Comitetul Economic şi Social European
CIRIEC	Centrul Internațional de Cercetare şi Informare privind Economia Publică, Socială şi Cooperatistă (International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy)
CREDITCOOP	Banca Centrală Cooperatistă
DE	Germania
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială şi Protecția Copilului
ES	Economie socială
EMES	Rețeaua de Cercetare Europeană (European Research Network)
ENSIE	Rețeaua Europeană pentru Întreprinderi de Integrare Socială (European Network for Social Integration Enterprises)
FEBEA	Federația Europeană a Finanțelor şi Băncilor Etice şi Alternative (Fédération Européenne de Finances et Banques Ethiques et Alternatives)
FEDR	Fondul European de Dezvoltare Regională
FPC	Formare profesională continuă
FSE	Fondul Social European
GB	Regatul Unit al Marii Britanii
HG	Hotărâre de Guvern
IE	Irlanda
IFN	Instituții financiare nebancare
INS	Institutul Național de Statistică
IRIS	Inter-rețeaua Europeană a inițiativelor etice şi solidare (European Inter-Network of ethical and solidarity-based initiatives)
IT	Italia
IMM	Întreprinderi Mici şi Mijlocii
LU	Luxemburg
MADR	Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale
MECMA	Ministerul Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri
MFP	Ministerul Finanțelor Publice

MMFPS	Ministerul Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale
MJ	Ministerul Justiției
MOF	Monitorul Oficial
OECD	Organizația pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare
ONG	Organizație neguvernamentală
ONRC	Oficiul Național pentru Registrul Comerțului
OUG	Ordonanță de Urgență a Guvernului
PHARE	Polonia Ungaria Ajutor pentru Reconstrucția Economiei (Poland Hungary Aid for Reconstruction of the Economy)
PIB	Produsul intern brut
PNAinc	Planului național anti-sărăcie şi promovare a incluziunii sociale
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
POSDRU	Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
RNS PSIS	Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială
SEOFM	Strategia Europeană de Ocupare a Forței de Muncă
SFC	Societate în folos comunitar
SPAS	Serviciul Public de Asistență Socială
SUA	Statele Unite ale Americii
SWOT	Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități, Amenințări (Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats)
UCECOM	Uniunea Națională a Cooperației Meşteşugăreşti
UE	Uniunea Europeană
UNCARSR	Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România
UPA	Unitate protejată autorizată
TVA	Taxă pe valoare adăugată
VMG	Venit minim garantat

SINTEZĂ

Raportul de cercetare oferă o imagine de ansamblu asupra domeniului economiei sociale la nivel european şi la nivel național.

Raportul de cercetare cuprinde abordarea metodologică şi teoretică, prezentarea stadiului de dezvoltare a ES în Europa şi în România şi rezultatele sondajelor de opinie privind ES la nivel european şi național. Ultimul capitol este dedicat concluziilor şi recomandărilor pentru promovarea şi dezvoltarea ES în țara noastră. Anexele raportului includ analize detaliate relevante pentru înțelegerea economiei sociale în România.

Din punct de vedere metodologic, studiul include rezultatele analizelor sociologice, juridice, economice şi statistice fundamentate cu cercetări calitative şi cantitative realizate pe un eşantion probabilistic european semnificativ pentru formele de ES din țările selectate pentru analiză şi pe un eşantion statistic reprezentativ la nivel național pentru formele de ES şi pentru grupurile vulnerabile.

Prezentarea conceptului complex de ES a impus trecerea în revistă a unor noțiuni învecinate precum: al treilea sector, incluziunea activă sau ocuparea forței de muncă. În lipsa unui consens general asupra termenului de ES, acesta a fost definit în general fie prin enumerarea principiilor, fie prin enumerarea formelor specifice de organizare.

Capitolul despre ES în Europa prezintă evoluția istorică a ES, actorii relevanți în domeniul ES, mecanismele de sprijin şi încurajare şi sursele de finanțare pentru forme de ES. De-a lungul timpului, interesul față de promovarea ES a fluctuat, cunoscând o relansare recentă. Actorii relevanți în domeniul economiei sociale la nivel european au fost analizați din punct de vedere al instituțiilor europene şi al formelor tradiționale de organizare a ES, dar şi al evoluțiilor recente. Principalele instituții europene cu responsabilități în promovarea ES sunt: Comisia Europeană, Comitetul Economic şi Social European, Parlamentul European şi Consiliul Europei.

Activitățile desfăşurate, precum şi fondurile puse la dispoziție, au reflectat evoluția viziunilor despre ES. După perioade succesive de glorie şi de uitare, în contextul crizei actuale asistăm la o revigorare a interesului pentru ES foarte probabil datorită recunoaşterii rolului ES în asigurarea locurilor de muncă, în special pentru grupurile defavorizate.

Formele tradiționale de organizare a ES recunoscute la nivel european sunt: cooperativele, organizațiile mutuale şi fundațiile şi asociațiile. Singurul statut aprobat la nivel european este cel al cooperativelor. Pe parcursul anului 2010 au fost întreprinse acțiuni de promovare în vederea recunoaşterii statutului european al asociațiilor. Evoluțiile recente ale formelor de organizare a ES au condus la recunoaşterea întreprinderilor sociale. Principalele mecanisme de sprijin şi încurajare a formelor de organizare a ES sunt politicile publice naționale facilitările şi stimulentele fiscale. Principalele surse de finanțare a ES sunt analizate la nivel european (în special Fondul Social European) şi național.

Capitolul despre ES în România cuprinde analiza evoluției istorice, analiza conceptului de ES în legislația românească, actorii instituționali relevanți, privire de ansamblu asupra formelor de organizare specifice ES, analiza mecanismelor de sprijin şi finanțare, precum şi a surselor de finanțare şi aspecte privind eficiența ES. Țara noastră are o lungă tradiție în dezvoltarea formelor de organizare specifice ES, dar perioada comunistă a modificat în mod negativ percepția populației asupra sensului unor concepte de bază precum cooperativa sau munca voluntară. Analiza cadrului juridic şi instituțional reflectă conturarea unor direcții de promovare mai degrabă a formelor de ES decât a domeniului în sine.

Principalii actori instituționali relevanți pentru ES sunt: Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale (MMFPS) şi Ministerul Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri (MECMA).

Formele de organizare specifice ES în România sunt: organizațiile nonprofit care desfăşoară activități economice, indiferent de domeniul de activitate (în interiorul lor sau prin societăți comerciale), organizațiile nonprofit organizate sub forma caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor sau ale salariaților; cooperativele de credit şi societățile cooperative de gradul 1. Din punct de vedere al reflectării principiilor generale ale ES în legislația românească, pe lângă formele de organizare

specifice ES, au fost identificate forme generale de organizare relevante pentru ES şi forme de organizare asemănătoare celor de ES. Grupurile vulnerabile potențiale beneficiare ale ES au fost analizate din punct de vedere al principalelor reglementări juridice şi din punct de vedere statistic.

Principalele mecanisme de sprijin şi încurajare a ES sunt cele cu caracter fiscal (diferite scutiri de taxe) şi cu caracter non-fiscal (facilitarea accesului la fonduri). În România nu există linii de finanțare dedicate exclusiv dezvoltării ES şi nici practici de discriminare pozitivă pentru a sprijini finanțarea (creditarea) activităților de dezvoltare socială. Analiza include şi informații despre sursele şi fondurile de finanțare disponibile şi accesate de formele de organizare specifice ES, un rol important având fondurile structurale europene. Subcapitolul mai cuprinde informații despre restricțiile şi oportunitățile finanțării ES în criză, condițiile pentru dezvoltarea unor scheme performante de finanțare a ES în contextul dezvoltării unei Strategii naționale de dezvoltare a ES şi aspecte privind eficiența finanțării ES. Subcapitolul privire de ansamblu asupra formelor de organizare specifice ES în România ia pulsul dezvoltării ES în România.

Capitolul despre analiza practicilor europene în domeniul ES include rezultatele sondajelor realizate la nivel european şi la nivel național. Analiza cadrelor naționale de promovare a ES cuprinde analiza mediului politic, a mecanismelor de finanțare şi analiza sistemelor de monitorizare şi evaluare a ES. Țările analizate nu au politici speciale pentru ES, dar au reglementări pentru formele de organizare specifice ES. Începând cu 2009, în regiunea flamandă a Belgiei au fost adoptați indicatori de monitorizare a ES. Analiza formelor de ES în țările europene analizate include rezultate privind activitatea şi rețele de ES, tipul de organizare, mecanismele de finanțare şi redistribuire a profitului şi o analiza SWOT. Capitolul include şi rezultatele analizei legislative comparative între România şi Franța, Regatul Unit al Marii Britanii, Spania şi Ungaria. Capitolul cuprinde şi rezultatele sondajului de opinie adresat formelor de ES din țările europene analizate, precum şi rezultatele cercetării cererii şi ofertei de ES din România.

Lucrarea de față se încheie cu un capitol în care veți găsi concluziile cercetării, care vor contribui la elaborarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a ES în România şi recomandări pentru dezvoltarea domeniului. Strategia va valorifica ceea ce există pe baza abordării integrate a modificărilor de natură juridică cu impact asupra definirii domeniului şi a formelor de ES (în special prin reglementarea statutului întreprinderii sociale), a finanțărilor şi a construcției instituționale.

CAP I CADRUL METODOLOGIC

Dată fiind complexitatea temei analizate, a fost nevoie de surse multiple de date pentru a analiza pe de o parte nevoia de ES (cererea de ES, oferta de ES) precum şi de a analiza care sunt realizările efective în domeniul ES la nivel european.

Un prim demers realizat a fost analiza cadrelor naționale de promovare a ES şi a caracteristicilor formelor de organizare specifice ES din statele membre selectate pentru analiză, a dificultăților cu care acestea se confruntă, precum şi a punctelor lor tari şi a oportunităților structurale aşa cum sunt ele percepute de reprezentanții acestor instituții. Analiza europeană a ES a fost realizată pe un număr de 317 chestionare colectate la nivelul a 15 țări. Țările europene selectate pentru analiză sunt state membre fondatoare ale UE sau care au aderat în primele valuri. Între cele 15 țări selectate, au fost incluse atât țări în care definirea ES este apropiată de al treilea sector (Austria, Germania, Luxemburg, Irlanda şi Regatul Unit al Marii Britanii), cât şi țări în care definirea ES este mai aproape de abordarea socială democratică (Belgia, Franța, Italia şi Spania). Sondajul la nivel european nu este unul probabilist (şi implicit nu este reprezentativ din punct de vedere statistic pentru cele 15 țări analizate), întrucât eşantionarea este una de convenienţă şi a depins în mare măsură de accesul la instituțiile vizate şi de capacitatea locală de mobilizare a posibililor respondenți să răspundă la chestionar. Cu toate acestea, informațiile dobândite sunt extrem de utile pentru schițarea instituțiilor de economie socială, întrucât oportunitățile şi constrângerile macroeconomice (ce țin de contextul instituțional, legislativ, dar şi economic sau social) sunt comune şi celorlalte instituții care nu au participat la sondaj.

Datele privind ES la nivel european au fost completate de un sondaj la nivel național privind oferta de ES la nivelul formelor de organizare specifice ES din România. Obiectivele acestui sondaj au fost de identificare a ofertei din domeniul ES, identificarea principalelor domenii de activitate a formelor specifice ES, identificarea principalelor caracteristici ale formelor specifice ES active, precum şi identificarea obstacolelor întâmpinate de acestea. Eşantionul de 370 de respondenți a cuprins manageri de forme de organizare specifice ES şi a fost realizat aleator (de pe liste), păstrându-se totodată structura populațiilor la nivel de regiune şi mărime a localității. În oglindă, a fost realizat un eşantion de 199 de persoane angajate în forme de organizare specifice ES. În plus, tot pentru înțelegerea cererii privind ES (cu scopul pe de o parte de a identifica dificultățile de informare a populației cu privire la formele de organizare specifice ES din România şi de a identifica dificultățile pe care le întâmpină reprezentanții grupurilor vulnerabile în accesarea ofertei de ES), a fost realizat un sondaj la nivelul a cinci grupuri vulnerabile diferite. Cele cinci eşantioane privind grupurile vulnerabile se intersectează parțial (deoarece universurile nu sunt mutual exclusive), ceea ce face ca eşantionul de 2.549 de persoane să poată fi utilizat pentru analiza unui număr de 1.079 de romi, de 157 de tineri instituționalizați, 403 de persoane din familii monoparentale cu venituri mici şi 375 de persoane cu dizabilități şi 1.962 de beneficiari de VMG.

- *Eşantionul privind populația de romi* a fost stratificat după regiunea de dezvoltare şi mărimea localității (selectându-se un număr de 123 de localități). În interiorul localităților selectate recrutarea s-a realizat aleator (cu pas statistic de 3) la Direcțiile Generale de Asistență Socială şi Protecția Copilului (DGASPC), la Serviciile Publice de Asistență Socială şi primării.
- *Eşantionul de tineri instituționalizați* s-a realizat prin intermediul DGASPC şi cu ajutorul listelor cu tineri ce au fost instituționalizați primite prin intermediul MMFPS. Selecția s-a realizat aleator de pe listele de contacte, iar chestionarele s-au realizat la adresele respondenților selectați. Eşantionul de 157 de chestionare realizat în 26 de localități a fost realizat proporțional cu structura universului grupului țintă pe regiuni.
- *Eşantionul de beneficiari de VMG*, stratificat proporțional după regiune şi mărimea localității este de 1962 de persoane selectate din 142 de localități. Pentru selecția respondenților au fost folosite atât listele cu beneficiari de VMG în localitățile în care a fost posibil acest lucru, cât şi selecția sistematică (cu pas din 3 în 3 beneficiari) la sediile primăriilor, urmând ca eşantionul final să fie ponderat după structura persoanelor ce beneficiare pe regiunile de

dezvoltare şi mărimea localităţii (utilizând datele primite prin intermediul MMFPS). Utilizându-se o metodă similară a fost realizat şi eşantionul de 403 *persoane aparţinând familiilor monoparentale cu venituri mici*.

- *Eşantionul de persoane cu dizabilităţi* a fost selectat de asemenea folosind listele aflate la sediul DGASPC.

Informaţiile obţinute prin aceste sondaje au fost completate de date cantitative rezultate din analiza bazelor de date a Institutului Naţional de Statistică (Ancheta Bugetelor de Familie), dar şi prin analiza secundară a altor date statistice existente la momentul studiului privind grupurile analizate (date MMFPS, date INS TEMPO etc.).

CAP II ABORDARE TEORETICĂ PRIVIND ECONOMIA SOCIALĂ

Criza economică mondială şi disponibilizările masive au impus evaluarea eficienței măsurilor active de promovare a inserției profesionale. Strategia *„Europa 2020 pentru o creştere inteligentă, ecologică şi favorabilă incluziunii”* a devenit expresia eforturilor europene comune pentru asigurarea locurilor de muncă şi pentru reducerea şomajului.

În acest context, a crescut interesul pentru ES, datorat *„atât recunoaşterii limitelor sectoarelor tradiționale public şi privat în a răspunde provocărilor actuale de pe piața muncii, cât şi calității şi cantității serviciilor de interes colectiv”*[3]. ES pare să reprezinte una dintre soluțiile cele mai vehiculate datorită capacității sale de a crea şi asigura locuri de muncă. De-a lungul timpului, ES şi-a consolidat poziția de formă alternativă de dezvoltare economică bazată pe un set de valori şi principii socio-economice diferite atât de economia de piață, cât şi de statul bunăstării universalist: voluntariat, democrație, scop nepatrimonial, dezvoltarea profesională a membrilor şi autonomia față de stat. ES oferă un mod de dezvoltare a afacerilor bazat pe principiile echității, responsabilității sociale şi transparenței, care încurajează participarea democratică la luarea deciziilor. Aşadar schimbările produse de criză pot fi considerate şi „oportunități” a căror valorizare revine şi domeniului ES.

De la originile sale, ES a fost menită să răspundă problematicii sărăciei. Întreprinderile de inserție profesională ca formă de organizare specifică ES răspund eficient dificultăților de inserția pe piața muncii a persoanelor expuse riscului de excluziune socială. De-a lungul timpului, ES şi-a demonstrat capacitatea de adaptare la contexte economice şi sociale dificile şi a creat noi forme de intervenție care răspund în mod esențial cerințelor activității economice şi contribuie astfel la incluziunea activă a beneficiarilor. Un rol important în consolidarea domeniului îl are parteneriatul public – privat, prin implementarea inițiativelor de ES de către ONG-uri, cu sprijin din partea statului, în special din partea autorităților locale.

Pentru o mai bună înțelegere a ES şi a conceptelor în foarte strânsă legătură cu domeniul, clarificăm în continuare termeni precum: al treilea sector, sectorul nonprofit, întreprinderile sociale, incluziunea activă şi ocuparea forței de muncă.

Al treilea sector şi sectorul nonprofit

Dacă în mod clasic societatea era împărțită în două sectoare (public şi privat), în societățile moderne se vorbeşte despre cel de-al treilea sector ca *„un domeniu intermediar între sectorul de afaceri, sectorul public şi sectorul personal care cuprinde familia şi prietenii”*[4]. Diferențele dintre cele trei sectoare sunt evidente din punct de vedere al scopului urmărit, al criteriilor de stabilire a succesului, al surselor de finanțare şi al modului de luare a deciziilor.

În pofida lipsei unei definiții unanime pentru *cel „de-al treilea sector”*, există o serie de caracteristici comune ale organizațiilor din acest sector: un grad relativ de instituționalizare, autonomie față de sectorul public şi cel privat precum şi restricții sau interziceri privind redistribuirea profitului[5]. Organizațiile celui de al treilea sector sunt *„întreprinderi şi organizații care nu sunt parte nici a sectorului privat tradițional, nici a sectorului public”*[6]. Identificarea lor variază atât în funcție de disciplina care tratează subiectul, cât şi în funcție de contextul social şi economic la care facem referire.

---

[3] *** Parlamentul European, *„Raport privind economia socială”*, 2009 p. 15

[4] Mark Bevir (coord.), „Enciclopedia of Governance”, University of California, Berkeley, Sage, 2007, pp. 364-365

[5] Idem pp. 364 - 365

[6] Jacques Defounry, „Social entreprise in an enlarged Europe: concept and realities”, 2004, p. 2 studiul urmând a fi publicat în *„Economic Efficiency and Social Entrepreneurship”*, CECOP, Bruxel
http://www.ces-ulg.be/fileadmin/ces-files/pdfs/Publications/2004/Defourny_J__2004__Social_enterprise_in_a_enlarged_Europe__concepts_and_realities.pdf

În definirea celui de „al treilea sector" se observă o importantă diferențiere între accepțiunea europeană a termenului şi cea de origine americană. Abordarea americană[7] a devenit modelul internațional dominant pentru al treilea sector prin definiția **sectorului nonprofit** sau al „celui de-al treilea sector". Sectorul nonprofit este compus din diferite organizații cu următoarele caracteristici: entități legale (persoane juridice) sau sociale, formal organizate, structuri private şi independente în sensul că au propriile norme şi mecanisme de decizie, create cu scopul de a produce bunuri sau servicii, însă al căror statut nu le permite să fie o sursă de venituri, de profit sau să genereze alte câştiguri financiare. Implică participare voluntară.

Abordarea europeană este mai analitică şi accentuează dezvoltarea ES, modul de generare şi dezvoltare a diferitelor structuri, modul de acțiune şi de transformare de-a lungul timpului. Utilă este distincția Rețelei Europene de Cercetare (EMES[8]) între indicatorii preponderent economici şi cei preponderent sociali. Criteriile economice sunt: activitatea continuă de producere sau comercializarea de bunuri şi servicii, gradul mare de autonomie, gradul ridicat de risc economic şi nivelul minim de muncă plătită. Indicatorii relevanți social includ: scopul (vizează beneficiul comunității), calitatea de inițiativă lansată de un grup de cetățeni, principiul „un om, o voce" ca modalitate de stabilire a puterii de decizie indiferent de proprietatea asupra capitalului, participarea la distribuția profitului şi, totodată, distribuția limitată a profitului[9]. Criteriul de diferențiere a organizațiilor celui de-al treilea sector față de alte organizații productive se referă la limitele de redistribuire a profitului. În 2007, Comisia Europeană (CE) a propus termenul de „al treilea sistem" pentru includerea organizațiilor care stabilesc o limită de distribuire a profitului[10].

Înțelesul termenului de „al treilea sector" este aşadar împărțit între două curente internaționale: primul de sorginte americană în sensul de sector nonprofit şi al doilea, de origine franceză, în sensul de ES, concepție adoptată şi de instituțiile UE[11].

Incluziunea activă

Incluziunea activă urmăreşte asigurarea accesului nediscriminatoriu pe piața muncii şi îmbunătățirea condițiilor de viață şi de muncă (preocupări constante ale UE)[12] prin implementarea programelor naționale de pregătire vocațională[13].

Incluziunea activă se înscrie în Strategia Europeană privind Ocuparea Forței de Muncă (SEOFM) lansată în 1997 odată cu semnarea Tratatului de la Amsterdam şi intrată în vigoare cu ocazia reuniunii la nivel înalt de la Luxemburg din acelaşi an. SEOFM reprezintă un efort comun de coordonare a priorităților naționale din domeniul ocupării forței de muncă pentru atingerea obiectivelor sociale comune europene în contextul implementării metodei deschise de coordonare. Orientată inițial spre scăderea şomajului, odată cu lansarea Strategiei de la Lisabona (2000), SEOFM a urmărit ocuparea deplină a forței de muncă. Evaluarea şi reînnoirea Strategiei de la Lisabona au accentuat importanța SEOFM în atingerea dezideratului ca UE să devină cea mai competitivă şi mai dinamică economie bazată pe cunoaştere din lume, capabilă de creştere economică durabilă, cu locuri de muncă mai multe şi mai bune şi o coeziune socială mai mare[14].

Din 2005, incluziunea activă este menționată în îndrumările CE către statele membre din domeniul ocupării forței de muncă: *„asigurarea pieților de muncă incluzive pentru cei care îşi caută de lucru şi pentru persoanele dezavantajate"*[15].

---

[7] Proiectul John Hopkins University Comparative Nonprofit Sector Project desfăşurat în 1990

[8] European Research Network http://www.emes.net/

[9] J Defourny şi M Nyssesns (coord.), *„Social enterprise in Europe: recent trends and developments",* 2001, pp. 16-18

[10] în cadrul acțiunii pilot *„Third System and Employment",* Antonella Noya şi Emma Clarence „The Social Economy. Building inclusive economies", OECD, 2007;

[11] Idem p. 2

[12] Dreptul la muncă este stipulat în *„Carta Social Europeană"* (1961) şi în *„Carta Comunitară a Drepturilor Sociale pentru Lucrători"* (1989)

[13] *** art. 136, art 137 litera h şi art 150 Versiuni consolidate ale *„Tratatului Uniunii Europene"* şi a *„Tratatului de constituire a Comunității Europene"*, Jurnalul Oficial al UE, C 321 E / 113, 29.12.2006

[14] *** Comisia Europeană „Zece ani de Strategie Europeană privind Ocuparea Forței de Muncă", Bruxel, 2007, p. 7

[15] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=108&langId=en

Principiile Strategiei de la Lisabona reînnoite au fundamentat elaborarea Strategiei de Incluziune Activă (2008) bazată pe: acordarea unui venit adecvat, piețe ale muncii bazate pe inserție şi acces la servicii de calitate[16]. Implementarea măsurilor de incluziune activă se bazează pe implicarea tuturor actorilor relevanți de la nivel local, regional, național şi european: reprezentanți ai autorităților publice, organizații private, parteneri sociali (patronate şi sindicate), organizații neguvernamentale, furnizori de servicii sociale şi nu în ultimul rând oameni săraci[17].

Prima linie directoare pentru creştere şi locuri de muncă (2005 – 2008) a inclus crearea şi asigurarea locurilor de muncă. Promovarea muncii pe tot parcursul vieții a inclus recomandarea: *„o atenție specială trebuie acordată promovării inserției persoanelor defavorizate pe piața muncii, inclusiv prin extinderea serviciilor sociale şi ES"*[18]*.* Prioritățile statelor membre includ *„îmbunătățirea adaptabilității lucrătorilor şi a întreprinderilor (...) prin flexicuritate, inclusiv pentru persoanele vulnerabile"*[19]. În contextul crizei economice, statelor membre li s-a recomandat continuarea eforturilor pentru: atragerea şi menținerea lucrătorilor pe piața muncii, creşterea ofertei de mână de lucru, modernizarea sistemelor de protecție socială, îmbunătățirea adaptabilității lucrătorilor şi a întreprinderilor şi sporirea investiției în capitalul uman prin îmbunătățirea educației şi a competențelor"[20]. Linia directoare 18 „Promovarea înclinării spre muncă pe tot parcursul vieții" a încurajat în perioada 2008 – 2010 susținerea *„incluziunii active a forței de muncă şi lupta împotriva sărăciei şi a excluziunii sociale a grupurilor marginalizate"*[21]*,* acordând atenție dezvoltării serviciilor sociale şi ES, precum şi angajării în muncă a persoanelor cu dizabilități[22]. Recomandările făcute de CEES pentru elaborarea SEOFM, după 2010, includ crearea unei piețe a muncii incluzivă în care *„diferitele formele de ES care există în statele membre să poată juca un rol în depăşirea crizei, în special în crearea de locuri de muncă inclusiv în domeniul serviciilor sociale"*[23]. ES este văzută ca un instrument de realizare a incluziunii active.

CE solicită statelor membre rapoarte naționale despre ocuparea forței de muncă şi incluziunea socială, dar nu există nicio îndrumare de a elabora planuri naționale dedicate ES. Situația se datorează probabil faptului că ES este abordată parțial în Planurile Naționale de Promovare a Incluziunii Sociale.

Simpla încadrare în muncă nu mai reprezintă o soluție garantată împotriva sărăciei. 8% din lucrătorii din UE sunt expuşi riscului de sărăcie, ceea ce explică apelul lansat de reprezentanții organizațiilor societății civile şi sindicatelor pentru crearea de locurilor de muncă de calitate şi durabile, similare celor dezvoltate de structurile de ES[24].

---

[16] *** *„UE încurajează eforturile la nivel național de combatere a sărăciei şi a excluziunii sociale",* 03.10.2008, Bruxel, p. 1 şi *** *„Comunicarea Comisiei COM 639 / 2008 către Consiliu, Parlamentul European, către CESE şi către Comitetul Regiunilor referitoare la o recomandare a Comisiei privind incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața muncii",* Bruxel, 2008, p. 7

[17] *** Comisia Comunităților Europene, *„Recomandarea Comisiei privind incluziunea activă a persoanelor excluse de la piața muncii",* 30.09.2008, pp. 4 - 5

[18] *** *„Integrated guidelines for growth and jobs (2005 – 2008) including a Commission recommendation on the broad guidelines for the economy policies of the Member States and the Community""*, 2005, p. 28

[19] *** Comisia Comunităților Europene*, „Propunere de decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre",* nr. 869 / 2008, Bruxel, 28.01.2009, p. 3

[20] *** Consiliul UE, *„Decizia Consiliului privind liniile directoare pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre",* Bruxel, 09.07. 2008 p. 1

[21] Idem p. 8

[22] Idem p. 13

[23] *** Comitetul European Economic şi Social, *„Opinion of the European Economic and Social Committee on The post-2010 Lisbon Strategy (exploratory opinion)",* Bruxel, 04.11.2009, p. 7

[24] *** *„Modernizarea sistemului de protecție socială în vederea consolidării justiției sociale şi coeziunii economice: promovarea incluziunii active a persoanelor celor mai îndepărtate de piața forței de muncă", Comunicarea* Comisiei către Consiliul, Parlamentul European, CESE şi Comitetul Regiunilor, COM(2007) 620 final, Bruxel, 17.10.2007, p. 4;

Definirea conceptului de economie socială

În 1980 reprezentanții sectoarelor cooperatist, mutual şi asociativ au adoptat în Franța *Carta Economiei Sociale*[25]*,* document actualizat în 1995. *Carta* ES reiterează valorile şi modalitatea de organizare a ES prin evidențierea principiilor ce stau la baza acestui sector:

- solidaritate,
- responsabilitate,
- libertate,
- şanse egale pentru toți membrii organizației şi
- respect reciproc (toți asociații fiind şi proprietari).

Semnatarii s-au angajat să susțină îmbinarea armonioasă între rigoarea economică şi provocările sociale. Pentru mai multe detalii a se vedea Anexa 2, *Carta Economiei Sociale*.

Un al doilea document, *Carta principiilor Economiei Sociale*[26]*,* a fost propus în 2002 de rețeaua CEP-CMAF şi include principiile fundamentale ale ES:

- prioritate acordată individului şi obiectivelor sociale şi nu capitalului;
- structuri private;
- asociere voluntară şi deschisă;
- control democratic al membrilor;
- îmbinarea intereselor membrilor/ utilizatorilor şi / sau a interesului general;
- apărarea şi aplicarea principiului solidarității şi responsabilității;
- gestiunea autonomă şi independența față de autoritățile publice;
- majoritatea excedentelor să fie folosite pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă şi prestarea unor servicii de interes pentru membri sau de interes general.[27]

Conform *Cartei principiilor ES*, ES cuprinde două sub-sectoare: cel comercial (de afaceri) şi cel necomercial, iar obiectivele sunt: ocuparea forței de muncă, dezvoltarea serviciilor sociale şi consolidarea coeziunii sociale. ES se încadrează în orientările majore ale politicii publice: atât politici sociale de incluziune socială şi de inserție pe piața forței, cât şi politici de dezvoltare locală şi creare de locuri de muncă[28].

La nivel european nu există o definiție oficială a ES iar principala provocare care trebuie învinsă este depăşirea „invizibilității sale instituționale”[29]. De-a lungul timpului, ES a fost definită fie prin formele specifice, fie prin principiile promovate. ES a fost înțeleasă ca *„însumând organizațiile nonprofit, cooperativele şi alte forme private de întreprinderi asociate sau folosită ca sinonim pentru întreprinderi sociale”*[30]*.* ES cuprinde *„cooperativele, societățile mutuale şi asociațiile (şi din ce în ce mai multe fundații) reliefând specificul misiunii acestor organizații, mai ales scopul de a fi mai degrabă în beneficiul membrilor săi sau colectivităților decât de a genera profit pentru investitori”*[31].

ES poate funcționa sub diferite forme de organizare: organizațiile voluntare (uneori ataşate unui cult religios şi furnizează servicii), grupurile de întrajutorare ale cetățenilor (abordează noi modalități de muncă şi de incluziune socială în funcție de disponibilitatea resurselor locale), structuri publice sociale (incubatoare), organizații cooperatiste (întreprinderi ale comunității care promovează

[25] Textul integral este inclus în Anexa 2 a raportului *„Carta Economiei Sociale”*

[26] Conferința Europeană Permanentă a Cooperativelor, Societăților Mutuale, Asociațiilor şi Fundațiilor (CEP-CMAF), rețea cunoscută astăzi ca Social Economy Europe

[27] *** „Déclaration finale commune des organisations européennes de l´Économie Sociale”*,* CEP-CMAF, 20.06.2002

[28] *** *„The Social Economy in the European Union”,* CIRIEC, 2007, p. 8

[29] *** *„Economia socială în UE”*, rezumatul raportului întocmit pentru CESE de CIRIEC, 2007, p. 27

[30] J. Defourny şi M. Nyssesns (coord), *„Social enterprise in Europe: recent trends and developments“,* 2001, pp. 5, 15

[31] *** *„Social entreprise: a new model for poverty reduction and employment strategy – an examination of the Concept and Practice in Europe and the Commonwealth of Independent States”,* EMES, UNDP Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States, 2008, p. 17

în comunitate interese specifice unor grupuri), noi forme de organizații nonprofit (implicate în furnizarea serviciilor publice şi desfăşoară activități comerciale de susținere financiară a serviciile oferite), fundații de caritate, asociații şi fundații (care dețin entități comerciale, care au scopul de a contribui la mărirea veniturilor pentru beneficii publice)[32].

Una dintre cele mai robuste definiții ale ES este considerată cea a Consiliului Valon de ES din Belgia (1990) conform căreia ES *„se compune din activitățile economice desfăşurate de societăți, mai ales cooperative, asociații mutuale şi alte asociații în care etica este în concordanță cu următoarele principii: scopul final este mai degrabă în serviciul membrilor sau al colectivității decât al profitului, autonomia gestiunii, procesul de decizie democratică, prioritatea acordată, în procesul de distribuție a veniturilor, persoanelor şi muncii față de capital"*[33].

Centrul Internațional de Cercetare şi Informare asupra Economiei Publice, Sociale şi Cooperativelor (CIRIEC) a propus următoarea definiție: *„setul de întreprinderi private organizate formal, dotate cu autonomie de decizie şi bazate pe libertatea de asociere, înființate pentru a răspunde nevoilor propriilor membri prin intermediul pieței, prin producerea de bunuri şi furnizarea de servicii, asigurări şi finanțare, în care procesul decizional şi orice distribuire a profiturilor sau excedentelor între membri nu este direct legată de aportul de capital sau de cotizațiile plătite de aceştia, fiecare dintre ei dispunând de câte un vot. ES include de asemenea organizațiile private organizate formal, cu autonomie de decizie şi bazate pe libertatea de asociere, care prestează servicii necomerciale pentru gospodării şi ale căror excedente, dacă există, nu pot fi însuşite de agenții economici care le înființează, controlează sau finanțează"*[34].

ES include şi organizațiile nonprofit voluntare, furnizoare de servicii necomerciale pentru gospodării[35]. ES promovează inițiative de afaceri bazate pe solidaritate reciprocă, pe baza unui sistem de valori în care procesul decizional democratic şi promovarea priorității pentru ființa umană şi nu pentru capital prevalează în distribuirea excedentelor. ES nu consideră persoanele defavorizate beneficiari pasivi ai filantropiei sociale, ci protagonişti activi ai destinului lor [36].

Sectorul ES în general şi cel al întreprinderilor sociale în particular s-au dezvoltat în Europa în ultimii 20 de ani. Dezvoltările din domeniul economic şi social au făcut loc unui alt tip de economie, situată între sectorul privat şi cel public. Formele ES joacă un rol important în rezolvarea problemelor economice şi sociale, furnizând o ofertă de activități şi servicii a căror cerere nu este acoperită adecvat de entități private sau publice. ES a devenit un important generator de locuri de muncă în Europa. În 2005, la nivelul celor 25 de state membre, ES asigura echivalentul a 4% din PIB şi implica peste 11 milioane de persoane, reprezentând 6,7%[37] din totalul forței de muncă angajate la acel moment[38].

Crearea locurilor de muncă este o consecință a obiectivului specific al întreprinderilor sociale, şi anume acela de a promova incluziunea socială a grupurilor aflate în dificultate prin creşterea oportunităților de angajare. Totodată, nu trebuie să ignorăm cel de-al doilea rol major al întreprinderilor sociale: oferirea de servicii personalizate, asigurând tranziția acestei categorii de persoane de la o stare de vulnerabilitate la o piață a muncii normale. Toate acestea necesită o alocare importantă a resurselor financiare şi umane. Cu toate acestea, una dintre principalele provocări ale întreprinderilor sociale europene este dacă ofertele lor reuşesc să răspundă tuturor cererilor sociale şi să soluționeze cea mai mare parte a problemelor sociale pe care guvernele le proiectează asupra lor[39].

Cadrul general de reglementare a ES

[32] Idem. p. 33
[33] http://www.encyclopedie-enligne.com/e/ec/economie_sociale.html
[34] *** *„The Social Economy in the European Union"*, CIRIEC, 2007, p. 20
[35] *** *„Carta Principiilor Economiei Sociale",* 2001
[36] *** *„Economia socială în UE"*, rezumatul raportului întocmit pentru CESE de CIRIEC, 2007,
[37] *** *„The Social Economy in the European Union"*, CIRIEC, 2007, pp. 2, 7,
[38] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy
[39] Dennis R. Young, „A unified theory of social entreprise: international applications", prezentare în cadrul conferinței „The future of social entreprises: models and experience", 2009, pp. 16 - 18

Strategia de la Lisabona a promovat creşterea ocupării în rândul cetăţenilor UE, dar a atras atenţia asupra creşterii ocupării în rândul categoriilor de populaţie celor mai inactive. Evaluarea Strategiei de la Lisabona (2005) a evidenţiat dificultăţile statelor membre în atingerea ambiţioaselor obiective propuse în 2000. Una din posibilele cauze este lipsa unei politici coerente în statele membre atât în domeniul macroeconomic, cât şi al politicii sociale[40]. Cu toate că Strategia de la Lisabona menţiona ES ca instrument de creştere a gradului de ocupare în special a persoanelor defavorizate, nu există, la nivel european, o abordare unitară a sectorului de ES.

În absenţa unor reglementări europene pentru ES, singurele texte de referinţă sunt cele care organizează piaţa bunurilor şi serviciilor în UE. Referindu-se la domeniile deschise ES, în special cele de (re)inserţie socială a grupurilor vulnerabile, Directiva 2006/ 123/ CE privind serviciile pe piaţa internă deschide perspective în toate statele membre pentru toţi furnizorii europeni cu excepţia anumitor activităţi: servicii ne-economice de interes general; servicii financiare; servicii de comunicare electronică; servicii de transport; servicii ale agenţiilor de muncă temporară; servicii de sănătate; servicii în domeniul audiovizual; jocuri de noroc; activităţi legate de exercitarea autorităţii publice; anumite servicii sociale (locuinţele sociale, protecţia copilului şi ajutorarea persoanelor în nevoie); servicii de securitate privată şi servicii furnizate de notari şi persoane împuternicite, desemnaţi prin decizii guvernamentale. Deşi la prima vedere directiva poate fi privită ca un risc pentru formele de organizare specifice ES, ea reprezintă de fapt o oportunitate pentru dezvoltarea activităţilor de prestări servicii, atât în aceste domenii rezervate, cât şi în cele deschise concurenţei.

Subreprezentată la nivel european, ES se regăseşte în statele membre sub o serie de denumiri precum: „economie solidară", „sectorul nonprofit" sau „al treilea sector". Toate aceste aspecte sunt detaliate în *Capitolul V Analiza practicilor europene*.

[40] *** Comitetul European Economic şi Social, *„Opinion of the European Economic and Social Committee on The post-2010 Lisbon Strategy (exploratory opinion)"*, Bruxel, 04.11.2009, p. 4

CAP III ECONOMIA SOCIALĂ ÎN EUROPA

III. 1. EVOLUȚIA ISTORICĂ A ECONOMIEI SOCIALE

ES s-a dezvoltat în strânsă legătură cu legiferarea treptată a libertății de asociere. Aceasta pare să fi fost o condiție preliminară pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale. Dreptul la libera asociere a fost recunoscută în secolul al XIX-lea în Regatul Unit al Marii Britanii, Germania, Olanda, Franța şi Belgia.

ES s-a născut astfel în secolul al XIX-lea din nevoia de a orienta producția de bunuri şi servicii plecând de la nevoile tuturor şi nu de la interesele unora. Dezvoltarea ES în sec al XIX-lea s-a datorat şi revoluției industriale: capitalismul industrial a creat noi cerințe la care statul şi sectorul privat nu puteau răspunde. Este vorba totodată de a aplica activităților economice principiile democratice, cum ar fi acela de „un om, o voce". Având în vedere capitalismul şi revoluția industrială care au caracterizat secolul al XIX-lea, reformatorii sociali împreună cu gânditorii utopici ai acelor vremuri au căutat alte soluții decât acelea privind naționalizarea mijloacelor de producție. Au inventat astfel o altă formă de a produce bunuri şi servicii de o manieră colectivă, creând astfel cooperativele, organizațiile mutualele şi apoi asociațiile. Expresia „economie socială" desemnează ansamblul de structuri care pun la comun ceea ce au şi care sunt active şi complementare sistemului de protecție socială, asigurărilor, băncilor, acțiunilor sociale şi educației etc.

Lansarea ES a constituit de asemenea reacția spontană, nereglementată juridic a grupurilor sociale celor mai vulnerabile şi mai lipsite de protecție, nevoite să găsească soluții pentru a-şi câştiga existența.

La începutul secolului XX, ES a devenit o noțiune vagă, rar întrebuințată. În prima jumătate a secolului XX s-a dezvoltat progresiv, recâştigându-şi rolul important, ajungând să se bucure de un mare succes. Al doilea război mondial a marcat însă o pauză în creşterea sa. Dezvoltarea ES în Europa a fost fragmentată de cele două războaie mondiale şi de experiența comunistă.

În Europa Occidentală, au fost două perioade majore în evoluția ES: 1945 – 1970 şi perioada până la mijlocul anilor 1970. Începând din 1945, ES a avut o evoluție sinusoidală caracterizată de regres şi relansare. După cel de-al doilea război mondial, mişcările cooperatiste, mutuale şi asociative au dezvoltat diferite activități sub aceeaşi denumire generică. Aceasta a condus la fragmentarea modelului asociaționist şi la criza formelor de ES. Deşi nu mai era un actor semnificativ, ES nu a dispărut. În timpul celor trei decenii de creştere economică de după cel de-al doilea război mondial, s-a impus statul bunăstării, bazat pe sectorul privat capitalist tradițional şi pe sectorul public. Criza anilor 1970 a demonstrat dificultățile de a reduce şomajul pe termen lung, excluziunea socială şi dependența de sistemul de asistență socială, în special în mediul rural. ES era forma care răspundea cel mai bine nevoii de a crea şi de a menține locurile de muncă. ES a răspuns unor cereri neîndeplinite de statul bunăstării şi de actorii clasici ai pieței. În anii 1970 ES a revenit din nou în centrul atenției.

De la sfârşitul anilor 1980, UE a recunoscut progresiv rolul şi importanța ES. Franța a fost prima țară care a legiferat ES în 1981. Inițiativa a fost urmată în 1990 de Consiliul Valon pentru ES din Belgia prin definirea şi reglementarea sectorului ES. În 1991, o lege din Italia a reglementat statutul special al întreprinderilor sociale față de mişcarea cooperatistă[41]. Reglementări juridice privind ES au mai fost adoptate în: Belgia („compania cu scop social" legiferată în 1995), Portugalia („cooperative sociale cu răspundere limitată"), Spania (legea cooperativelor din 1999 a inclus „cooperativele de servicii sociale"), Franța (adoptarea „societăților cooperative de interes colectiv") şi Regatul Unit al Marii Britanii (discuțiile legate de „compania de interes comunitar")[42].

În Europa Centrală şi de Est se disting trei etape de dezvoltare a ES: perioada antecomunistă, cea comunistă şi după căderea regimului comunist. Sectorul ES nu s-a dezvoltat ca urmare a

[41] Jacques Defounry, „Social entreprise in an enlarged Europe: concept and realities", 2004, pp. 1, 7 studiul urmând a fi publicat în *„Economic Efficiency and Social Entrepreneurship",* CECOP, Bruxel,
[42] Idem, p. 7

schimbărilor din 1989. Înaintea celui de al doilea război mondial, formele ES au reprezentat strategii de supraviețuire ale populației dezavantajate şi au contribuit la incluziunea socială în zonele sărace. Constituirea relativ târzie a statelor națiune din Europa Centrală şi de Sud–Est a influențat dezvoltarea spiritului civic şi a structurii societății civile prin consolidarea egalității bazate mai degrabă pe etică şi reglementări decât pe apartenență etnică şi religioasă. [43]

Regimurile comuniste cu economii planificate centralizat au erodat dezvoltarea ES. Impactul negativ asupra ES a constat în deformarea principiilor tradiționale de funcționare a ES (muncă voluntară, punere în comun, organizare democratică, într-ajutorare, filantropie etc.), reducerea formelor ES, naționalizarea şi încorporarea organizațiilor societății civile în structurile statului, neimplicarea cetățenilor şi politizarea formelor de ES[44]. Formele ES au funcționat sub controlul strict politic şi administrativ al statului, considerat unică entitate legitimă pentru desfăşurarea activităților economice.

Perioada tranziției se împarte în două etape de dezvoltare a ES: în anii 1990 şi după 2000. După 1989, s-a trecut de la centralizarea forțată prin industrializare cu impact asupra mecanismelor de incluziune la supraliberalism şi o inițială defazare şi uneori lipsă a noilor mecanisme de incluziune. Modelul „cooperativist" s-a discreditat puternic în percepția publică şi multe cooperative de tip comunist au sucombat. Formele ES au devenit refugiul clasei de mijloc, confruntată cu şomaj şi scăderea veniturilor. Asistăm după 2000 la o aşa numită *re-socializare* a formelor de ES prin reconsiderarea parteneriatului public - privat şi a dezvoltării abordării locale. Renaşterea inițiativelor de a dezvolta proiecte de ES este reflectată de propuneri legislative. Revigorarea formelor de ES după 1989 nu a fost determinată doar de democratizare şi descentralizare, ci şi de sprijinul financiar internațional primit în special pentru fundații şi asociații şi de deteriorarea statului bunăstării socialist şi reconsiderarea tradițiilor locale, istorice şi religioase[45].

După 1989, majoritatea țărilor din fostul bloc comunist au recunoscut principiile ES (libertatea de exprimare şi de asociere) şi formele de organizare specifice ES[46]. În contextul unor direcții europene comune de promovare a incluziunii sociale, au fost adoptate reglementări cu impact asupra ES, şi s-a creat un mediu favorabil dezvoltării ES (adoptarea legislației privind asistența socială şi furnizarea de servicii sociale, descentralizarea administrației publice, promovarea parteneriatelor public-privat, accesul la finanțare publică, măsuri pro-active de răspuns la nevoile grupurilor vulnerabile). Revigorarea formelor de ES nu a beneficiat de o viziune strategică de dezvoltare a cooperativelor vitregite de conotațiile ideologice. Organizațiile ES sunt activ implicate în crearea locurilor de muncă, deşi există distorsiuni în alocarea resurselor financiare, iar rolul ES în dezvoltarea locală rămâne subestimat. Revenirea ES în centrul atenției se datorează strategiei defensive a mişcării cooperatiste şi „de asociere" în fața globalizării economice. Totodată contextul social şi politic a fost favorabil ES, prin nerezolvarea de către stat şi / sau piața liberă a problemelor sociale, prin eşecul socialismului centralizat URSS-China şi prin vidul ideologic în căutarea unor alternative inovatoare[47].

[43] Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** „*Social economy: building inclusive economie"*, OECD, 2007, pp. 190-191
[44] Idem p. 192
[45] Idem p. 197, p. 194
[46] Idem p. 198
[47] Idem pp. 199 - 205

III. 2. ACTORI RELEVANȚI ÎN DOMENIUL ECONOMIEI SOCIALE

III. 2. 1. INSTITUȚII EUROPENE

Comisia Europeană

În contextul valorizării sociale a ES la finalul anilor '80 şi ca urmare a rapoartelor despre ES înaintate Comisiei Europene de către Parlamentul European şi CESE, în 1989 a fost înființat Departamentul pentru economie socială în cadrul Direcției Generale (DG) XXIII a CE. Aceasta a reprezentat o recunoaştere a domeniului ES. Departamentul coordona acțiunile europene cu impact asupra ES şi contribuia la: întărirea sectorului cooperativelor, societăților mutuale, asociațiilor şi fundațiilor; crearea legislației europene pentru cooperative, societăți mutuale, asociații şi fundații; studierea sectorului ES şi abordarea problemelor specifice; analiza coerenței politicilor UE cu impact direct asupra ES; menținerea contactului cu federațiile existente; sensibilizarea şi atragerea actorilor neorganizați şi subreprezentați ai ES; sensibilizarea factorilor de decizie față de formele de ES şi reprezentarea Comisiei pe acest subiect în fața altor instituții europene. Departamentul a fost desființat în 2000, iar responsabilitățile au fost transferate către DG Întreprinderi şi Industrie şi DG Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale şi Egalitate de Şanse. Responsabilitățile pentru formele specifice ES au fost împărțite între cele două structuri[48], ceea ce a condus la o abordare divizată şi neunitară a sectorului de ES.

DG Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale şi Egalitate de Şanse este un actor cheie pentru ES prin activitățile specifice care vizează politicile sociale, ocuparea forței de muncă, incluziunea socială cu accent pe soluționarea problemelor sociale ale grupurilor vulnerabile. Rolul ES de premisă a promovării incluziunii active a condus la recomandarea Comisiei către statele membre de a elabora strategii pentru sprijinirea ES monitorizate de CE. Printre inițiativele lansate de DG Întreprinderi şi Industrie în 2000 menționăm: crearea unui grup de politici pentru întreprinderi, a unui think tank şi a unui organism de consultare şi dezbatere. Acestea au examinat reglementările şi au semnalat CE problemele legate de politici generale privind întreprinderile.

Reglementările europene din domeniul economic au ca scop îmbunătățirea mediului de afaceri respectând caracteristicile întreprinderilor, mai ales ale IMM. Politica economică urmăreşte asigurarea concurenței libere şi echitabile pe piață prin păstrarea prevederilor egale pentru toți, fără reglementări speciale pentru formele de ES. Se creează astfel un cadru în care întreprinderile sociale pot concura în aceleaşi condiții cu toți ceilalți actori economici. În acest context, rolul DG Întreprinderi şi Industrie este de a monitoriza dacă întreprinderile sociale întâmpină probleme legislative, administrative sau fiscale şi de a identifica cea mai bună cale pentru a promova acest tip de întreprinderi (existența unor camere dedicate sau a unor rețele în curricula universitară, asigurarea de servicii specifice) [49].

Elaborarea strategiei europene de promovare a ES depinde de soluționarea contradicției dintre două puncte cheie: promovarea politicilor antitrust, care consideră activitatea cooperativelor ca practică restrictivă pentru concurență şi perspectiva actuală asupra politicilor de ajutor de stat şi a finanțării serviciilor de interes general.

Comitetul Economic şi Social European

Organism consultativ cu rol de facilitator şi promotor al dialogului civic, CESE este unul dintre cei mai activi protagonişti şi susținători ai democrației participative. Opiniile transmise instituțiilor

[48] În DG Întreprinderi şi Industrie a fost înfiinţat departamentul B3 *Întreprinderi Mici Meşteşugăreşti, Cooperative şi Societăţi Mutuale* pentru a se ocupa în special de aspectele de întreprindere ale cooperativelor, societăţilor mutuale, asociaţiilor şi fundaţiilor în timp ce DG Afaceri Sociale a preluat responsabilitatea pentru asociaţii şi fundaţii.

[49] Interviu cu înalt reprezentant al DG Întreprinderi şi Industrie, 2009

europene şi evenimentele organizate de CESE au ca scop promovarea ES. În organizarea CESE regăsim şi compartimentul / secţia privind ES care are 39 de reprezentanţi (38 din partea angajatorilor şi unul din partea angajaţilor) dintre care trei din România[50].

Dezvoltarea ES implică recunoaşterea la nivel european şi naţional şi adoptarea măsurilor de ajustare a dezechilibrelor cu care se confruntă formele de ES. Un prim pas ar putea fi o politică pentru întreprinderile sociale, aspect recomandat Comisiei Europene de către CESE în 2009[51]. CESE consideră că *„sectorul ES necesită soluţii adaptate în ceea ce priveşte impozitarea, achiziţiile publice şi regulile de concurenţă”*[52].

Parlamentul European

Prin activităţile Intergrupului pentru ES, Parlamentul European reprezintă unul dintre actorii cheie în dezvoltarea ES în Europa. Intergrupul pentru ES este un organism de monitorizare şi informare asupra ES care promovează ideea construirii unei Europe competitive şi bazate pe solidaritate. Acest *memorandum* este adresat guvernelor şi parlamentelor statelor membre şi instituţiilor UE pentru ca măsurile cu impact asupra ES să fie fundamentate pe cunoaşterea caracteristicilor şi dificultăţilor cu care se confruntă ES. Înfiinţat în 1990, Intergrupul este o platformă de schimb de informaţii între Membrii Parlamentului European şi cei ai societăţii civile. Activitatea intrată într-un con de umbră s-a îmbunătăţit începând cu 2005, când s-a solicitat Parlamentului European un raport asupra ES. Cererea a fost acceptată în 2008.

Raportul Toia[53] defineşte ES prin caracteristicile şi valorile formelor de ES:

- prioritatea individului şi a obiectivelor sociale faţă de capital;
- promovarea principiului solidarităţii şi responsabilităţii;
- congruenţa dintre interesul membrilor şi interesul general;
- control democrat al membrilor;
- afiliere voluntară şi liberă;
- autogestionarea şi independenţa faţă de autorităţile publice;
- orientarea profitului pentru scopuri precum dezvoltarea durabilă, servicii adresate membrilor şi interesul general[54].

Ca urmare a aprobării raportului, Intergrupul pentru ES a reuşit promovarea unei poziţii politice clare în privinţa ES[55].

Recomandările raportului pentru dezvoltarea ES sunt:

- recunoaşterea conceptului de ES printr-o abordare europeană;
- recunoaştere juridică a ES prin clarificarea statutului legal, în special a statutelor europene pentru asociaţii, fundaţii şi societăţi mutuale;
- recunoaştere statistică a ES prin înfiinţarea unui registru al formelor de ES în fiecare stat membru şi înfiinţarea conturilor satelit;
- recunoaşterea ES ca partener social în dialogul social;
- încurajarea participării formelor de ES pe pieţe competitive;
- organizarea schimburilor de experienţă la nivel local, naţional şi european;
- recunoaşterea rolului ES la consolidarea valorilor modelului social european;
- evaluarea rezultatelor din ES nu doar prin indicatori clasici [56].

---

[50] Eugen Lucan (Preşedinte Asociaţia Angel), Cristian Pîrvulescu (Preşedinte Asociaţia Pro Democraţia) şi Ionuţ Sibian (Director executiv Fundaţia pentru Dezvoltarea Societăţii Civile) http://memberspage.eesc.europa.eu/Result.aspx

[51] Comitetul Economic şi Social European *„Comisia UE ar trebui să ia serios în considerare elaborarea unei politici pentru întreprinderile sociale”*, punctul 3.5, Bruxel, 01.10.2009

[52] Idem punctul 8.3.1. De asemenea, OJ C117, 26.4.2000, p. 57

[53] Prezentat Parlamentului European de Europarlamentara italiană Patrizia Toia în februarie 2009

[54] *** Parlamentul European, *„Raport privind economia socială”,* 2009 p. 13

[55] Karine Pfluger, *„Rapport d'initiative sur l'economie sociale”*, 2009, p. 4 http://www.socialeconomy.eu.org

[56] *** Parlamentul European, *„Raport privind economia socială”*, Bruxel, 2009 pp. 14 – 15

În mandatul încheiat în 2009, Intergrupul de economie socială a contribuit la creşterea vizibilităţii ES şi revitalizarea dialogului cu CE, cu categoria de ES a CESE şi cu reprezentanţii ES (reţeaua Economia Sociala Europa[57] asigură secretariatul). În decembrie 2009, Parlamentul European a aprobat un nou mandat pentru Intergrupul de economie socială.

Consiliul Europei

Consiliul Europei joacă un rol fundamental pentru stabilitate, creşterea economică şi coeziunea socială promovând trei arii de intervenţie: drepturile omului, democraţie şi principiul statului de drept. Divizia de dezvoltare şi cercetare pentru coeziune socială a Consiliului Europei este implicată în activităţi de promovare a ES şi solidaritate, ca formă de dezvoltare a coeziunii sociale, a cetăţeniei active şi a coresponsabilităţii sociale:

- participarea, în calitate de membru fondator, la înfiinţarea şi dezvoltarea Platformei Europene de Iniţiative Etice şi Solidare IRIS;
- lansarea demersului european de *„teritoriu de coresponsabilitate”* şi coordonarea metodologică a procesului de elaborare a indicatorilor de bunăstare / progres;
- dezvoltarea metodologică a conceptului de *„contracte sociale multipartinice”;*
- elaborarea Ghidului asupra responsabilităţii individuale în calitate de consumator[58].

Direcţia de Coeziune Socială a Consiliului Europei, în parteneriat cu reţeaua IRIS, a iniţiat în 2007 demersul de *„teritoriu de coresponsabilitate”* în vederea promovării coeziunii sociale, definită ca şi „*capacitate a societăţii de a asigura bunăstare pentru toţi membrii săi*”. În teritoriul de coresponsabilitate (municipalitate sau ansamblu de municipalităţi) este demarat un proces de colaborare pentru elaborarea şi realizarea de noi forme de coresponsabilitate a actorilor colectivi şi a cetăţenilor, pentru asumarea schimbărilor necesare pentru asigurarea bunăstării tuturor, inclusiv a generaţiilor viitoare, într-o manieră incluzivă şi echitabilă”[59]. *„Teritoriul coresponsabil”* este un spaţiu angajat în internalizarea costurilor sociale şi de protejare a mediului înconjurător prin concertare şi conştientizare a viitorului rezervat fiecăruia. Conceptul răspunde nevoii actuale de implicare a cetăţenilor şi a diferitelor organizaţii în sfera răspunderii sociale şi de mediu şi de găsire a unor noi tipuri de răspundere pentru instituţiile publice.

Demersul inovator propus de Consiliul Europei propune regândirea intervenţiei teritoriale plecând de la definirea bunăstării şi a progresului de către cetăţeni şi de la nevoile identificate împreună cu ei. Principalul element al demersului este dezvoltarea indicatorilor de bunăstare şi progres împreună cu cetăţenii. Acest proces a fost implementat la nivel internaţional[60], dar Timişoara este singurul oraş din Europa Centrală şi de Est în care este dezvoltat demersul de *„teritoriu de coresponsabilitate”.* Partenerii locali au fost Primăria Municipiului Timişoara şi Prefectura Timiş[61].

Contractele sociale multipartinice vizează construirea unui parcurs de incluziune socială împreună cu beneficiarii de servicii sociale sau alte categorii de persoane vulnerabile. Obiectivul acestei iniţiative este de a experimenta un nou instrument de luptă împotriva sărăciei şi excluziunii sociale prin promovarea acompaniamentului social, accesului la locuri de muncă, la resurse financiare, la consum şi capital social. Se urmăreşte angajarea diverselor tipuri de organizaţii specializate într-una dintre aceste dimensiuni alături de beneficiari. Demersul a fost experimentat, cu sprijinul Consiliului Europei la Strasbourg şi Mulhouse în Franţa, adresându-se unor grupuri vulnerabile precum: persoane cu datorii financiare, şomeri de lungă durată, beneficiari de VMG.

---

[57] Social Economy Europe

[58] *** Consiliul Europei *„Rethinking consumer behaviour for the well-being of all - Reflections on individual consumer responsibility”*, 2009

[59] Mai multe informaţii despre acest demers pot fi găsite la adresa: https://spiral.cws.coe.int.

[60] În Mulhouse (Franţa), Paris (Franţa), Timişoara (România), Trento (Italia), Insula Capul Verde, Montijo (Portugalia) şi în 20 de comunităţi din Regiunea Valonă (Belgia) conform metodologiei de elaborare a indicatorilor de bunăstare este prezentată în cadrul unui ghid realizat de către Consiliul Europei *„Concerted development of social cohesion indicators - Methodological guide”,* Strasbourg Cedex, 2005.

[61] În prezent, demersul *„teritoriu de coresponsabilitate”* este coordonat la Timişoara de către Asociaţia CRIES (www.cries.ro) în parteneriat cu Platforma Europeană IRIS (www.iris-network.eu).

III. 2. 2. FORME DE ORGANIZARE SPECIFICE ECONOMIEI SOCIALE

Formele de ES recunoscute la nivel european sunt: cooperativele, societățile de ajutor reciproc (societățile mutuale), fundațiile şi asociațiile şi întreprinderile sociale[62].

Activitățile ES sunt puternic ancorate în realitățile comunităților şi recunoscute tradițional pentru sprijinirea inserției profesionale în special a grupurilor vulnerabile expuse riscului de excluziune de pe piața muncii[63]. Multe forme de organizare a ES au apărut în ultimele două decenii ca reacție la noi nevoi sociale insuficient acoperite de instituțiile de asistență socială. ES se bazează pe buna coordonare a activităților economice, abordare democratică bazată mai degrabă pe cooperare decât pe competiție, pe promovarea drepturilor angajaților şi beneficiarilor, precum şi utilizarea politicilor publice în vederea promovării şi integrării grupurilor dezavantajate. Principala caracteristică a formelor de ES este că activitățile desfăşurate au ca scop satisfacerea nevoilor persoanelor şi nu remunerarea investitorilor de capital. Principiile de organizare a formelor de ES reflectă asumarea obiectivelor de interes public. Acestea se deosebesc de firmele axate pe maximizarea profitului prin cel puțin patru perspective: obiectivul fundamental, principiile de alocare a profitului bazate pe solidaritate şi reciprocitate, modul de participare la procesul democratic de luare a deciziilor şi pluralitatea resurselor[64]. Spre deosebire de formele ES, întreprinderile generatoare de profit sunt astfel reglementate încât să prevină dobândirea unor avantaje nete de către terți şi asigură distribuirea câştigului rezidual către proprietari.

Procesul democratic de luare a deciziilor în formele ES se bazează pe principiul *„un om, o voce", în sensul de „un om, un vot,* în contrast cu *„o parte, un vot*" din formele economiei tradiționale. În ES angajații şi beneficiarii primează asupra capitalului. Singurele forme de ES care nu aderă la acest principiu sunt fundațiile.

Formele ES se bazează pe diferite surse de venit provenite din piață, non piață şi economia non-monetară. Cu alte cuvinte, ele se bazează atât pe muncă voluntară, cât şi pe o muncă plătită, dar şi pe resurse financiare generate din vânzarea de bunuri şi servicii, din finanțare publică (sub formă de contracte, avantaje fiscale şi subvenționări directe) şi din donații private. Respectând aceste principii, formele ES au demonstrat că pot contribui la inovarea furnizării de servicii, la coeziunea socială, la promovarea noilor forme de participare democratică locală, precum şi la soluționarea problemelor sociale.

III. 2. 2. a. Forme tradiționale ale economiei sociale

Cooperativele

Cooperativa este singura formă de ES oficial recunoscută la nivel european. În anul 1992, CE a înaintat Consiliului European propunerea de constituire a „Societății Cooperative Europene". Conform Statutului European al Cooperativelor[65] adoptat în 2003, *„pe teritoriul Comunității se pot organiza societăți cooperative europene ale căror capital subscris este divizat în părți sociale"*[66]. Obiectivul principal este *„dezvoltarea activităților economice şi sociale ale membrilor (...) în vederea furnizării de bunuri sau de servicii sau a realizării de lucrări (...) care să răspundă nevoilor membrilor săi, încurajând, în acelaşi mod, participarea acestora la activități economice într-una sau mai multe societăți cooperative europene şi / sau cooperative naționale"*[67]. Ca modalitate de constituire, se prevede obligativitatea unui număr de minimum cinci persoane care pot înființa o societate cooperativă europeană, iar capitalul subscris este de minimum 30.000 €.

---

[62] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/mutuals/index_en.htm

[63] **** „The Social Economy from the perspective of active inclusion: employment, opportunities for people far from the labour market",* Peer review in social protection and social inclusion, 2008

[64] Antonella Noya şi Emma Clarence *„The Social Economy Building Inclusive Economies"*, OECD, Paris, 2007

[65] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/co-operatives/index_en.htm

[66] Art. 1, alin. 1 şi alin. 2

[67] Art. 1 alin 3

Cooperativa este o asociație autonomă de persoane asociate voluntar pentru îndeplinirea scopurilor economice, sociale şi culturale. Acestea deţin împreună şi controlează democratic cooperativa. Membrii cooperatori au un dublu statut: angajat şi angajator. Fiecare membru cooperator deține o parte socială din cooperativă şi fiecare persoană are un vot. În UE există 250.000 de cooperative deținute de 163 de milioane de cetățeni şi asigurând locuri de muncă pentru 5,4 milioane de oameni. Principalele domenii de activitate sunt: producție, consum, dar sunt şi multe cooperative bancare.

Acordarea drepturilor de proprietate unor categorii de agenți diferiți de investitori (producători, lucrători) a permis cooperativelor tradiționale să îşi promoveze interesele şi să îşi îmbunătățească standardul de viață. Noile forme de cooperative sunt orientate şi spre atingerea unor scopuri de interes mai general[68].

Organizațiile mutuale

Organizația mutuală grupează aderenți voluntari care decid să răspundă solidar provocărilor vieții. Formele întâlnite frecvent sunt asociațiile mutuale de asigurări şi sănătate şi băncile mutualiste. Organizațiile mutuale se bazează pe participarea membrilor pentru satisfacerea nevoilor, nu pentru a obține profit. Pe baza principiului solidarității, se oferă sprijin membrilor care au nevoie. Spre deosebire de cooperative, organizațiile mutuale operează doar prin fonduri proprii. Organizațiile mutuale sunt dezvoltate mai ales în țările europene nordice şi de vest unde se estimează că dețin aproximativ 25% din piața de asigurări. 70% dintre companiile de asigurare din Europa sunt societăți mutuale de ajutor reciproc.

Statutul de constituire a Societăților Mutuale Europene a fost schițat în 1992 de către CE. Lipsa progreselor în adoptarea acestuia a condus la retragerea în 2006. Deşi acest statut nu este în dezbatere acum, CE şi-a exprimat disponibilitatea pentru continuarea discuțiilor inițiate[69].

Fundațiile şi asociațiile

Principalele caracteristici ale asociațiilor sunt autonomia, independența, drept egal de vot, furnizarea serviciilor şi munca voluntară. O primă schiță pentru conturarea statutului asociațiilor europene a fost înaintat în 1992. În 1997 a fost înaintată o propunere pentru promovarea rolului organizațiilor voluntare şi fundațiilor în Europa. Nu au fost înregistrate progrese în adoptare. Totuşi, pornind de la problemele confruntate de fundațiile care activează în zonele de graniță, DG pentru Piața Internă şi Servicii a lansat în 2009 un amplu proces de consultare publică care ar putea conduce la adoptarea statutului european al fundației[70].

III. 2. 2. b. Evoluții recente ale formelor de organizare a economiei sociale

Întreprinderile sociale

Întreprinderea socială poate fi înțeleasă atât ca o formă a sectorului de ES dar poate desemna şi *„un proces, un nou spirit antreprenorial care influențează şi redefineşte inițiativele din vechiul sector terțiar”*[71]. Paradigma întreprinderilor sociale se bazează pe teoria cererii şi a ofertei de ES. Acestea răspund cererii consumatorilor (pentru domeniile acoperite, pentru produse comerciale realizate cu scop caritabil sau produse de calitate făcute de organizații nonprofit), cererii mediului de afaceri (de a dezvolta alianțe strategice pentru programe cu scop social) şi guvernelor interesate să implementeze eficient programe sociale cu parteneri privați. Din punct de vedere al ofertei, întreprinderile sociale

[68] Carlo Borzaga şi Ermanno Tortia, „Social Economy Organisations in the Theory of the Firm”, în *** *„Social economy: building inclusive economie”*, OECD, 2007, p. 29

[69] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/co-operatives/index_en.htm

[70] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/social-economy/associations-foundations/index_en.htm

[71] Jacques Defounry, „Social entreprise in an enlarged Europe: concept and realities”, 2004, p. 2 studiul urmând a fi publicat în *„Economic Efficiency and Social Entrepreneurship”*, CECOP, Bruxelles

oferă: antreprenori sociali (interesați de obținerea unor venituri fără profit şi de crearea de locuri de muncă) şi cadrul pentru manifestarea voluntariatului ca sursă de capital şi de muncă[72].

Întreprinderea socială a fost definită ca *„o afacere cu obiective sociale primare al cărei profit este reinvestit mai degrabă în scopul dezvoltării afacerii sau în interesul comunității, decât canalizat spre nevoile de maximizare a profitului pentru acționari sau proprietari"*[73]. Întreprinderile sociale sunt structuri legale care deservesc scopuri sociale prin activități economice. Întreprinderile sociale includ toate organizațiile antreprenoriale al căror scop principal nu este obținerea profitului[74]. Luând în considerare criterii economice şi sociale, pot fi considerate întreprinderi sociale organizațiile de tipul cooperativelor, al băncilor cooperative sau al societăților de ajutor reciproc.

Deşi nu sunt instituții publice sau organizații producătoare de profit, întreprinderile sociale îşi propun abordări inovatoare pentru a acționa asupra reducerii sărăciei prin promovarea coeziunii în comunități şi oferirea soluțiilor pentru rezolvarea problemelor sociale şi economice[75]. Întreprinderea socială are *„rolul de a crea locuri de muncă, în special pentru persoanele cu handicap şi altele aflate în dificultate şi generează cea mai mare parte a veniturilor lor din producerea şi din vânzarea de produse şi servicii".*[76] Întreprinderile sociale urmăresc *„crearea oportunităților de angajare sau instruire pentru grupurile sau comunitățile marginalizate (...)"*[77].

Rolul-cheie al întreprinderilor sociale se datorează sistemului de valori (alternativă economică democrată) şi atenției pentru incluziunea activă a grupurilor defavorizate. Întreprinderilor sociale răspund dezechilibrelor de pe piața muncii: şomajul, instabilitatea locurilor de muncă şi excluziunea socială a persoanelor celor mai vulnerabile[78]. Întreprinderile sociale sau de inserție sunt larg răspândite la nivel european. Legislația din țara noastră nu reglementează această formă, dar se are în vedere *„elaborarea cadrului conceptual şi legislativ pentru definirea întreprinderii sociale în România"*[79].

Principalul obiectiv al întreprinderilor sociale de inserție este incluziunea socială şi profesională a grupurilor celor mai dezavantajate pe piața muncii. Pentru atingerea acestui scop, întreprinderile sociale au decis să acționeze pe baza principiilor sistemului economic pentru a deveni rentabile. Persoanele angajate cumulează diverse tipuri de handicap social şi profesional şi au dificultăți în inserția pe piața forței de muncă fără un sprijin adaptat situației lor individuale. Adesea aici regăsim persoane cu dizabilități sau persoane cu „handicap social" sever (ex. întreprinderi sociale adaptate). Aceste persoane fie nu dispun de o calificare corespunzătoare sau o formare profesională suficientă pe piața muncii, fie au probleme personale (boli, accidente) sau de sănătate. Ca obiective ale intervenției, întreprinderile sociale: facilitează /intermediază angajarea, creează locuri de muncă pentru grupurile vulnerabile şi promovează socializarea prin desfăşurarea activității productive. Aşadar întreprinderile sociale au o puternică dimensiune pedagogică datorită activităților de socializare şi formare profesională. Sunt organizate şi activități de promovare a cetățeniei active prin informarea şi formarea salariaților asupra rolului pe care îl au în întreprindere. Se construieşte o „identitate socială" a angajaților şi se obțin competențe profesionale. Întreprinderile sociale sau de inserție creează locuri de muncă stabile pe termen mediu pentru grupurile vulnerabile, crescând astfel şansele acestora de angajare pe piața liberă a forței de muncă. Într-o primă etapă, statul oferă sprijin financiar pe o perioadă determinată pentru a compensa productivitatea scăzută a acestor persoane. Există posibilitatea ca o parte din sprijinul financiar acordat să fie folosit pentru activități speciale (de ex. sesiuni de formare, angajarea de personal specializat, consiliere vocațională etc.). În acest timp,

---

[72] Dennis R. Young, „A unified theory of social entreprise: international applications", prezentare în cadrul conferinței *„The future of social entreprises: models and experience"*, 2009, pp. 4 - 15

[73] *** Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii, Departamentul de Comerț şi Industrie, *„Social entreprise: a strategy for success"*, 2002, p. 13

[74] *** *„Social entreprise: a new model for poverty reduction and employment strategy – an examination of the Concept and Practice in Europe and the Commonwealth of Independent States",* EMES, UNDP, 2008, p. 32

[75] Idem, p. 5

[76] http://www.unitate-protejata.com/

[77] *** NESsT, *„Four case studies of self-financing among civil society organizations in Romania"*, NESsT, 2007, p. 2

[78] *** *„Résolution du Parlement européen du 19.02.2009 sur l'économie sociale"*, pp. 4-6

[79] *** Guvernul României, *„Programul Național de Reforme"*, raport anual de implementare, Bucureşti, 2009 p. 52

angajații trebuie să devină competitivi şi rentabili pentru că după acordarea ajutorului angajații sunt plătiți din fondurile întreprinderii.

O altă misiune a întreprinderilor sociale este de a promova activități de socializare prin activități productive. Obiectivul nu este numai inserția profesională, cât mai ales (re)socializarea grupurilor țintă prin contactul care are loc în cadrul activităților, respectarea regulilor şi o mai bună structurare a stilului de viață. Activitatea de (re)socializare este „semi-formală", nu este reglementată prin intermediul unui contract de muncă (de ex.: centrele ocupaționale).

Formele de ES s-au dezvoltat şi s-au organizat la nivel european astfel încât rețelele de ES sunt din ce în ce mai active la nivel regional, național şi european. De exemplu Rețeaua *Social Economy Europe* reprezintă unul dintre partenerii constanți de dialog ai Comisiei Europene şi ai Parlamentului European în domeniul ES. Interesele întreprinderilor sociale de inserție sunt promovate la nivel european de ENSIE[80]. Platforma Europeană IRIS reprezintă un spațiu de dialog şi cooperare între rețele europene şi internaționale din aria inițiativelor etice şi solidare: finanțarea responsabilă[81], comerțul echitabil[82], consumul responsabil[83] (...), parteneriatul local producători - consumatori[84] şi întreprinderile de inserție socială[85].

O imagine de ansamblu asupra principalelor rețele din ES la nivel european este disponibilă în Anexa 3 *Rețele în domeniul ES la nivel UE – exemple*.

III. 3. MECANISME DE SPRIJIN ŞI ÎNCURAJARE

Pentru susținerea dezvoltării ES sunt adoptate politici de sprijin şi încurajare, cu mecanisme şi instrumente de suport adecvate nivelului de dezvoltare economico-socială şi în concordanță cu modelul social şi cu responsabilitatea asumată de stat în domeniul protecției şi asistenței sociale. Aşa cum nu există un model european al ES, ci mai multe, naționale, în acelaşi mod, nu există nici mecanisme ori instrumente standard de sprijin şi încurajare. Există o varietate de mecanisme sau forme ale unor mecanisme similare aplicate în funcție de politica socială națională şi de capacitatea mediului economic şi social de a promova incluziunea socială şi de a sprijini dezvoltarea celui de al treilea sector. Putem vorbi de dezvoltare instituțională europeană şi de includerea în strategiile europene privind ocuparea, incluziunea socială, dezvoltarea durabilă a resurselor umane a unor obiective care vizează stimularea / sprijinul ES.

La nivelul UE, nu există o politică bugetară specifică ES. Au existat încercări în acest sens: „primul program multianual de lucru pentru cooperative, societăți mutuale, asociații şi fundații în cadrul Comunității" a fost aprobat de Parlamentul European în 1996, dar respins de Consiliu. O propunere similară ulterioară a avut acelaşi rezultat. Putem considera că o politică bugetară pentru ES s-a realizat indirect prin cadrul de politici pentru ocuparea forței de muncă şi coeziune socială, prin bugetele pentru promovarea IMM şi ocupării forței de muncă[86]. Programele au avut impact asupra consolidării ES europene prin crearea de federații, rețele, realizarea de cercetări şi proiecte.

La nivelul statelor membre, varietatea cazurilor de sprijin a ES face ca şi instrumentele naționale ale şi de suport să fie diferite. Principalele mecanisme de suport sunt următoarele:

- Politici publice naționale de susținere a ES
- Facilități, stimulente fiscale pentru desfăşurarea activităților de ES.

[80] Rețeaua Europeană a Întreprinderilor Sociale de Inserție www.ensie.org

[81] Federația Europeană a Finanțelor şi Băncilor Etice şi Alternative FEBEA şi Asociația Internațională a Investitorilor în Economia Socială INAISE

[82] Organizația Mondială a Comerțului Echitabil WFTO

[83] Alianța Internațională a Organizațiilor de Consum Sociale şi Ecologice ASECO

[84] Rețeaua Urbană-Rurală: Generarea a noi forme de schimb între cetățeni URGENCI

[85] Rețeaua Europeană pentru Întreprinderi de Integrare Socială ENSIE

[86] ADAPT, EQUAL pentru integrare socială şi pe piața muncii, programele Acțiune Locală pentru Angajare şi Capital Social Local şi prin FSE măsura de sprijinire a inițiativelor locale (referire explicită la rolul ES sub-măsura 10b) Sprijinul cel mai important pentru ES a venit din partea programului EQUAL care a finanțat proiecte în care erau implicate forme de ES şi a consolidat întregul sector terțiar la nivel național, în special în ceea ce priveşte serviciile pentru comunități locale şi îmbunătățirea calității ocupării forței de muncă.

Politici naționale de susținere

Politicile publice de sprijin pentru dezvoltarea ES

Practica țărilor UE evidențiază două tipuri de politici cu incidență asupra dezvoltării ES:

- *politici sectoriale,* de sprijin al unor forme de ES: politici active de ocupare în cooperative, politici de promovare a furnizării de servicii sociale de către asociații, fundații sau alte organizații nonprofit; politici de dezvoltare a agriculturii şi mediului rural în care cooperativele au rol important, susținerea societăților mutuale în contextul dezvoltării sistemelor de securitate socială;
- *politici propriu-zise, destinate ES:* dezvoltare de activități economice sau susținerea organizațiilor nonprofit care acționează în afara pieței sau acoperă şi sectorul piață şi cel non-piață.

Promovarea ES depinde de contextul politic, economic, istoric, social, cultural sau instituțional național. Principalii indicatori privind gradul de extindere a politicilor de susținere a ES sunt: recunoaşterea politică, existența reglementărilor specifice, vizibilitatea în contextul dezvoltării naționale precum şi importanța pe care o au structurile specifice în conceperea şi implementarea politicilor sociale publice.

Politicile europene destinate ES includ:[87] politici instituționale, de cercetare, diseminare şi formare, financiare, politici de suport bazate pe servicii reale şi politici ale cererii. Politicile financiare, cum ar fi politicile bugetare, asigură direct sau indirect fonduri pentru dezvoltarea ES: a) fonduri publice[88] sau programe de subvenționare a ocupării în ES (în cooperative în Cipru, Germania, Italia, Spania); b) fonduri mixte gestionate de guvern sau de organizații specifice ES[89]; c) alte surse de finanțare: din veniturile din jocurile de noroc[90]; d) fonduri speciale: politici de ocupare, ca măsuri active: acordarea indemnizației de şomaj în sumă fixă pentru persoanele care înființează o cooperativă sau o întreprindere individuală (Spania) sau prime de ocupare (Franța).

Politicile de sprijin asigură incluziunea activă prin instrumente:

- promovarea întreprinderilor de inserție, a centrelor de ocupare şi a cooperativelor sociale cu scopul inserției profesionale a persoanelor cu dificultăți de ocupare:
- utilizarea instrumentelor de facilitare a accesului la finanțare (de ex. marca socială).

Certificarea

Certificarea domeniului de activitate prin *„marca socială"* susține dezvoltarea politicilor de recunoaştere şi promovare a ES. Presupune în principal: facilitarea fluxurilor financiare (subvenții, donații, ajutoare); aplicarea unor reduceri / scutiri fiscale şi promovarea ocupării persoanelor vulnerabile / defavorizate (servicii de consiliere, mediere, formare profesională). Acordarea certificării prin marca socială va permite nu doar recunoaşterea şi stimularea ES, dar şi construirea şi utilizarea conturilor satelit ca principal instrument de monitorizare multidisciplinară a sectorului. Marca socială va permite o mai mare transparență a activităților şi instituțiilor implicate în ES şi va susține mecanisme moderne, inovatoare de suport pentru atragerea fondurilor precum finanțarea prin Internet. Utilizarea serviciilor TIC include: portaluri şi facilități de transfer al donațiilor, sponsorizărilor, subvențiilor, ajutoarelor prin Internet sau pentru gestionarea acestora, ca formă flexibilă a managementului operațional.

Sistemul fiscal al organizațiilor ES

Există o mare diversitate de politici fiscale şi instrumente suport, de la un sistem special de avantaje fiscale, până la reducerea sau chiar suprimarea avantajelor. Sistemul specific de fiscalizare a

[87] Chaves, R. *„Politiques publiques et économie sociale en Europe: le cas de l'Espagne"*, Annals of Public and Cooperative Economics, vol.73, No.3, 2002, pp. 453-480.

[88] De exemplu programul portughez de promovare a cooperativelor Prodescoop

[89] Fondul Național pentru Dezvoltarea Vieții Asociative, Fondul Național pentru Dezvoltarea Sportului (Franța)

[90] RAY şi Oy Veikkaus AB în Finlanda, ONCE în Spania

activităților (sistem fiscal consolidat specific susținut de ideea importanței sociale a ES: Portugalia, Italia, Spania), este promovat fie pentru toate categoriile de organizații ES, fie doar pentru o parte. În altele, avantajele fiscale tind să se reducă sau să se aplice doar pentru anumite categorii de instituții (în Irlanda doar pentru unitățile de creditare, în Grecia doar pentru cooperativele agricole).

Tabel 1 Regim fiscal specific pentru organizațiile ES în UE-25

Întrebare: Formele ES au un regim fiscal specific față de companiile private tradiționale?

Țări	Cooperative	Societăți mutuale	Asociații	Fundații
Austria	- -	- -	Da	Da
Belgia	- -	- -	- -	- -
Cipru	Da	n/a	n/a	n/a
Danemarca	- -	Da	- -	- -
Estonia	- -	- -	- -	Da
Finlanda	Da	- -	Da	Da
Franța	Da	Da	Da	Da
Germania	- -	Da	Da	Da
Grecia	Da	n/a	Da	n/a
Irlanda	Da	- -	- -	- -
Italia	Da	Da	Da	Da
Letonia	Da	- -	Da	Da
Lituania	n/a	n/a	n/a	n/a
Luxemburg	- -	- -	- -	Da
Malta	Da	n/a	Da	Da
Olanda	Da	Da	Da	Da
Polonia	- -	- -	- -	- -
Portugalia	Da	Da	Da	Da
Regatul Unit	- -	- -	Da	Da
Republica Cehă	- -	- -	Da	Da
Slovenia	- -	- -	- -	- -
Spania	Da	Da	Da	Da
Suedia	- -	- -	- -	- -
Ungaria	- -	- -	Da	Da

Sursa: *The Social Economy in the EU*, CIRIEC, 2009

III. 4. SURSE DE FINANȚARE

Deşi la nivelul UE nu este conturată o politică bugetară specifică ES, există măsuri de finanțare din surse comunitare. Sistemul de finanțare s-a dezvoltat treptat, prin promovarea surselor inovatoare de asigurare a resurselor şi dezvoltarea instituțiilor, organizațiilor, asociațiilor de gestionare,intermediere şi/sau asistență pentru obținerea de finanțare.

Strategia Lisabona şi Strategia 2020 a UE reprezintă reperele strategice pe care s-a fundamentat dezvoltarea ES, iar reînnoirea şi completarea Obiectivelor Mileniului favorizează dezvoltarea finanțării etice şi solidare. S-au dezvoltat sisteme inovatoare de finanțare (FSE, Fondul European de Investiții), de dezvoltare şi cooperare instituțională[91], uniuni de credit, fonduri de garantare mutuale, fonduri de investiții sociale, bănci cooperatiste[92] şi alte forme de *„finanțatori ai*

[91] Federația Europeană a Băncilor Etice şi Alternative (FEBEA) este una dintre organizațiile cele mai reprezentative ale structurilor de organizare a ES la nivelul UE. Grupează 25 cooperative bancare şi alte instituții financiare din 13 țări europene care urmăresc dezvoltarea finanțării etice şi solidare www.febea.org

[92] La nivel UE sunt actori implicați în dezvoltarea locală *„Report of the Conference on Financing Local Development: Understanding the Role of Mutual Credit and Co-Operative Banks”,* Paris, 23.11.2007.

dezvoltării sociale", instrumente şi mecanisme facilitatoare[93]. În sprijinul dezvoltării ES în noile state membre ţinând cont de specificul naţional /regional, s-au dezvoltat structuri adecvate precum iniţiativa CoopEst[94], care oferă sprijin financiar pe termen lung, atât în termeni de capital (împrumut subordonat), cât şi în termeni de împrumuturi pe termen lung şi garanţii pentru proiecte durabile şi responsabile social, permiţându-le acestora să atragă surse suplimentare de finanţare pentru dezvoltarea activităţilor lor.

Fondurile UE destinate ES sunt orientate spre obiective bine definite: inserţia profesională, formare continuă, dezvoltarea serviciilor specifice, lupta împotriva muncii neînregistrate etc. Preponderenţa fondurilor publice sau private pentru susţinerea dezvoltării ES depinde de factori naţionali precum: cadrul legislativ, mecanismele de suport şi politicile naţionale sau locale. Finanţarea inovatoare implică mecanisme şi instrumente de atragere a fondurilor publice sau private şi modele de gestionare a resurselor, susţinute în unele cazuri de organizaţii suport de management al finanţării. ES este vizibilă în programul operaţional dezvoltarea resurselor umane, în situaţiile în care beneficiarii sunt entităţi sociale şi pentru măsuri de sprijinire a structurilor ES.[95]

Principalele surse de finanţare a ES

La nivelul UE

FSE şi fondurile structurale promovează coeziunea economică şi socială. Conform Strategiei pentru politica de coeziune dezvoltată în Ghidul strategic al Comunităţii pentru coeziune[96] priorităţile comunităţii europene trebuie sprijinite de politica de coeziune pentru întărirea sinergiilor pentru creştere economică şi ocuparea forţei de muncă în contextul strânsei cooperări între CE şi statele membre. Programările multianuale au ca direcţii de finanţare: ocuparea activă şi promovarea ES. Gestiunea naţională se face prin structuri specializate din cadrul ministerelor (ministerul muncii, ministerul educaţiei etc.)

ES este foarte vizibilă în programul operaţional sectorial dezvoltarea resurselor umane POS DRU, atât în ceea ce priveşte situaţiile în care beneficiarii pot fi entităţi sociale, cât şi în ceea ce priveşte măsuri adresate direct sprijinirii structurilor ES. Pentru perioada de programare 2007-2013, prin obiectivul competitivităţii regionale şi ocupării forţei de muncă, CE încearcă să anticipeze schimbările economice şi sociale, să promoveze concurenţa şi inovaţia, protecţia mediului, spiritul antreprenorial, accesibilitatea, adaptabilitatea şi dezvoltarea pieţelor incluzive ale forţei de muncă, utilizând resursele FEDR şi FSE. Astfel, finanţarea ES se realizează direct[97] şi din fonduri care pot fi relevante pentru ES, însă fără o tematică definită clar[98].

[93] CE şi Banca Europeană de Investiţii au creat Instrumentul de Facilitare a Împărţirii Riscului la Finanţare

[94] CoopEst este un fond de investiţii privat din Belgia înfiinţat în 2006 şi care în 2009 şi-a dublat capacitatea financiară la 30 mil. € cu sprijinul iniţiativei JASMINE (sub conducerea Fondului European de Investiţii) şi a International Finance Corporation (membră World Bank Group). Include 17 instituţii financiare responsabile social de pe piaţa microfinanţării (organizaţii de mico-creditare, uniuni de creditare şi de economisire, bănci cooperative) care operează în Bulgaria, Lituania, Kosovo, Polonia şi România. Asigură finanţare pentru afaceri mici şi micro şi pentru întreprinzători individuali .
http://www.coopest.eu/wp/wp-content/uploads/CoopEst_press_release_28-09-09_EN.pdf

[95] *** *„Economia de solidaritate"*, Conferinţei de ES de la Gdansk, Polonia, 2008

[96] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm

[97] FP7 pentru IMM-uri cu activitate în ES; Lifelong Learning cu cel mai relevat program Leonardo da Vinci, Competitiveness and Innovation Framework, CIP, Rural Development; Life+; European Fund for the Integration of Third-country Nationals, Fundamental Rights and Citizenship; Prevention and fight against crime, Daphne, Public Health, Consumer protection, Culture 2007, Youth in action, Europe for citizens

[98] Market expenditures and direct aids, European fishering fund; Criminal Justice, Civil Justice, Drug prevention and information; Civil protection financial instruments ; Media 2007; Instruments for pre-accession, Loan Guarantee reserve, Instrument for co-operation with industrialised and other high income countries and territories ICI, Civil protection financial instrument , Ad-hoc, European Neighbourhood and Partnership Instrument ENPI, Development Cooperation Instrument, European Instrument for Democracy and Human Rights -EIDHR, Instrument for Stability, Humanitarian Aid, Emergency Aid Reserve

La nivelul statelor membre

a. *Din fonduri publice*: tributare planurilor specifice ministerelor naționale ce urmăresc incluziunea socială, dar favorizează diferit dezvoltarea ES. Se urmăreşte: inserția profesională a persoanelor defavorizate, facilități fiscale pentru ES, derularea de proiecte prin utilizarea granturilor.

b. *Din fonduri private*: provin de la fundații şi cooperative de credit şi sunt mai flexibile în accesul şi operativitatea alocării pentru activități ale ES. Pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES.

Finanțarea ES în sud-estul Europei[99] diferă instituțional. S-a trecut treptat de la măsuri reactive centrate pe satisfacerea nevoilor materiale şi sociale ale celor mai săraci la fluxuri financiare de susținere a activităților cu finalitate în incluziunea activă (educație, formare profesională, locuri de muncă adaptate persoanelor defavorizate, consiliere vocațională). Măsurile au vizat indivizi şi forme de ES: sprijin pentru ocuparea ca salariat, dezvoltarea de mici afaceri sau activități generatoare de profit (microîntreprinderi sau întreprinderi mici) cu asigurarea de fonduri prin microcreditare. Sistemul legislativ de suport al ES a permis facilitarea gestiunii fondurilor structurale şi crearea cadrului de susținere a ES.

- 10% din câştigurile personale pot fi scutite de taxă fiscală dacă sunt direcționate către organizații ce le folosesc în scopuri publice, sociale (Bulgaria);
- buget de stat şi impozit asupra jocurilor de noroc (Croația);
- subvenții de până la 70% din costurile activităților ES (Republica Cehă);
- cetățenii pot dona 1% din venituri pentru scopuri sociale gestionate prin instituții nonprofit sau instituții publice (Lituania, Polonia, Slovacia şi Ungaria).

Dezvoltarea şi consolidarea ES depind de dinamica adaptării cadrului legislativ, de strategiile de promovare a instrumentelor şi mecanismelor proactive şi promovarea principiilor pluralității resurselor, a parteneriatului public-privat şi a voluntariatului.

Finanțarea etică şi solidară

În țări cu tradiție în ES identificăm mecanisme de finanțare etică şi finanțare solidară care răspund dorinței generale de a pune economicul în slujba societății. Dezvoltarea ES implică activități de conştientizare, pentru că tot mai mulți cetățeni vor să se asigure că banii lor nu sunt folosiți pentru a finanța afaceri lipsite de moralitate, care nu respectă drepturile omului sau dreptul la viață pentru generațiile viitoare. Factorii care pot influența comportamentul financiar responsabil social sunt:

- noile preocupări şi aşteptări ale cetățenilor, autorităților publice şi investitorilor;
- dezvoltarea criteriilor sociale care influențează tot mai mult deciziile de investiție;
- îngrijorarea față de activitățile economice care pot deteriora mediul înconjurător;
- transparența privind activitatea companiilor, impusă de dezvoltarea tehnologiilor de informare şi comunicare şi interesul mass media față de acest subiect.

Pentru mai multe detalii a se vedea *Anexa 17 Finanțarea etică şi solidară*.

[99] *** *„Social economy: building inclusive economies”*, OECD 2007

CAP IV ECONOMIA SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

Capitolul prezintă modul în care conceptul de ES se regăseşte în prevederile legale româneşti, formele de organizare pe care le întâlnim în ES conform legislației româneşti în vigoare, mecanismele de sprijinire şi încurajare şi sursele de finanțare de care beneficiază acestea, precum şi beneficiarii finali ai activităților de ES în domeniul social.

Caracteristicile naționale ale țărilor din Europa Centrală şi de Sud Est conduc către considerarea ES ca o componentă a mecanismului de incluziune socială[100].

Unul din principalii factori care au influențat dezvoltarea ES în România este industrializarea din perioada comunistă. Masiva urbanizare forțată a dus la destructurarea relațiilor sociale din mediul rural cu impact asupra capitalului social. Schimbările socio-economice de după revoluție şi dezindustrializarea în contextul trecerii de la economia planificată la economia de piață au condus la scăderea locurilor de muncă şi implicit creşterea şomajului. Neadecvarea măsurilor de protecție socială la problemele sociale imediate a expus aceste grupuri vulnerabile la sărăcie.

Din punct de vedere al priorităților stabilite de statele membre în planurile strategice 2006 – 2008 şi ținând cont de provocările identificate în raportul comun pe anul 2007, CE a evaluat că în statele membre *„nu au fost înregistrate progrese în ES"*[101]. Raportul comun privind protecția socială şi incluziunea socială pentru 2009 subliniază importanța *„sprijinirii ofertelor de locuri de muncă pentru persoanele cele mai vulnerabile, inclusiv în ES"*[102]*.* Ca prioritate strategică asumată de România, dezvoltarea ES va asigura creşterea nivelului de ocupare pentru persoanele defavorizate[103]. Acțiunile de promovare a anului 2010 ca *An european de luptă împotriva sărăciei* pun accentul pe acțiuni de conştientizare publică față de promovarea incluziunii active[104].

Evoluția recentă a politicii sociale naționale a condus la găsirea soluțiilor inovatoare şi alternative de răspuns adecvat nevoilor grupurilor vulnerabile, în special cu scopul reducerii excluziunii sociale multiple. Strategia de promovare a incluziunii sociale, inclusă în Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială (2008 – 2010) include obiectivul prioritar 2 *Creşterea gradului de ocupare a persoanelor defavorizate* care precizează că *„dezvoltarea sectorului privind ES poate fi primul pas.(...). Construirea unui astfel de sistem este foarte important pentru că oferă răspunsuri la nevoile identificate ale societății româneşti*[105]*".*

[100] Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** *„Social economy: building inclusive economie"*, OECD, 2007, p.190

[101] *** Commission staff working document – joint report on social protection and social inclusion 2008, country profiles, Bruxel, 2009, p. 31

[102] *** MMFPS, *„Raportul comun privind protecția socială şi incluziunea socială pentru 2009",* 2009,

[103] Idem, p. 3

[104] *** *„Anul European de luptă împotriva sărăciei şi excluziunii sociale"*, document cadru strategic, 2010, p. 4

[105] *** MMFPS, *„Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială 2008- 2010"*, 2008, p. 23

IV. 1. EVOLUȚIA ISTORICĂ A FORMELOR DE ORGANIZARE SPECIFICE ES ÎN ROMÂNIA

Societatea agronomică şi manufacturieră (Falansterul de la Scăieni) din 1835 a reprezentat una din primele forme de ES. Forme specifice ES au existat încă de la jumătatea sec. al XIX-lea, Publicarea *Proiectul pentru o casă de păstrare şi împrumutare* (1845), a marcat oficial începuturile dezvoltării sectorului cooperatist. Funcționarea *cooperativelor* fost reglementată de Codul de Comerț (1887), în vigoare până în 1903. În 1921 a apărut prima reglementare românească privind *asociațiile şi fundațiile.* În 1948 au fost înființate cooperativele de invalizi.

În perioada 1947 – 1949, societatea civilă şi structurile asociative susceptibile a contraveni intereselor comuniste au fost desființate. Presupunem că dezvoltarea ES în România ar fi fost diferită dacă nu ar fi fost desființate peste 1.000 de asociații locale şi naționale, profesionale şi culturale sau structuri obşteşti precum: Asociația de Ajutor Reciproc Mişcarea, Asociația invalizi, orfani, văduve, prizonieri, luptători, Asociația Întreprinzătorilor de lucrări publice şi private, Asociația pentru ocrotirea orbilor, Asociația profesională a meseriaşilor brutari, Asociația Solidară a Pensionarilor, Frontul Plugarilor, Reuniunea meseriaşilor din Gherla, Societatea de binefacere Sfânta Fecioară Maria, Societatea Pantofarilor Patroni din Sibiu sau Societatea pentru exploatări forestiere[106]. Organizațiile de masă tolerate erau *„cooperativele, organizațiile de fabrică şi uzinele, asociații fără partid ale femeilor, organe de presă, organizații cultural educative şi uniuni ale tineretului"*[107]*.* Societățile cooperative de consum şi meşteşugăreşti îşi desfăşurau activitatea într-o relativă autonomie, fiind acuzate frecvent de promovarea principiilor capitaliste[108]. Înființarea asociațiilor voluntare comuniste nu s-a *„produs pentru a crea solidarități într-o societate atomizată (...), ci pentru a crea nuclee autonome, pluraliste, care să îngrădească tendințele uniformizatoare ale statului comunist"*[109]*.* Rețeaua de organizații tolerate ca forme de control ideologic al populației a fost reunită începând cu anul 1974 în Frontul Unității Socialiste. Aceasta includea Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție, Uniunea Centrală a Cooperativelor Meşteşugăreşti, Uniunea Centrală a Cooperativelor de Producție, Achiziție şi Desfacere, Societatea Crucea Roşie şi cultele[110]. Frontul Unității Socialiste era promovat ca argument suprem pentru o societate democratică[111]. În ciuda aparențelor democratice, aceste organizații reprezentau un instrument ideologic. Obligate să promoveze obiectivele regimurilor totalitariste şi să se legitimeze prin apartenență şi voluntariat forțat, au ajuns să joace rolul unor agenții cvasi-publice. În România, o parte au fost interzise în anii 1970.

După 1989 a intrat în vigoare Decretul-lege 67 / 1990 privind organizarea şi funcționarea ***cooperației de consum şi de credit***, înlocuit de Legea 109**/**1996 privind organizarea şi funcționarea cooperației de consum şi a cooperației de credit. S-a constatat o scădere a numărului societăților cooperatiste, în special meşteşugăreşti. Modificările juridice de după 1989 au menționat explicit UPA (Legea 57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate, cu modificările şi completările ulterioare), au reglementat microfinanțarea (1992) şi au oferit un cadru propice de funcționare pentru ONG-uri.

Pentru o analiză detaliată, vă rugăm consultați *Anexa 8 Evoluția istorică a ES în România*.

[106] Vladimir Tismăneanu (coord.) *„Raport final, Comisia Prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România",* Bucureşti, 2006, pp. 136 - 137
[107] Idem p. 138,
[108] Interviuri cu reprezentanți ai UCECOM şi CENTROCOOP
[109] Vladimir Tismăneanu (coord.) *„Raport final, Comisia Prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România",* Bucureşti, 2006, p. 362
[110] Idem p. 156
[111] Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** *„Social economy: building inclusive economie"*, OECD, 2007, p.192

IV. 2. CONCEPTUL DE ECONOMIE SOCIALĂ ÎN LEGISLAȚIA ROMÂNEASCĂ

În legislația românească, noțiunea de ES apare pentru prima dată în HG 829/2002 privind aprobarea Planului național anti-sărăcie şi promovare a incluziunii sociale (PNAinc). Actul normativ, cu modificările şi completările ulterioare, defineşte obiective strategice pe termen mediu-lung (2002-2012) şi imediate (2002-2004). În cadrul obiectivelor pe termen mediu - lung[112], ES este menționată ca unul dintre principiile ce vizează construirea unei societăți incluzive. Reglementarea cuprinde şi o definiție a ES[113] prin două tipuri de intervenții.

Primul tip se referă la *activități economice care, în subsidiar şi cu condiția menținerii performanței economice, includ obiective de tip social.* Această categorie de activități se apropie destul de mult de accepțiunea curentă a termenului de ES la nivel european. Totuşi, ea nu cuprinde activitățile cu scop prioritar social însoțite în subsidiar de activități economice. Astfel sunt excluse, de pildă, activitățile asociațiilor şi fundațiilor (organizații fără scop lucrativ, active în domeniul social în sens larg) care desfăşoară activități generatoare de venit şi care sunt larg recunoscute, în țările europene, ca realizând activități din sfera ES.

Al doilea tip de activități de ES constă în *lansarea de largi programe de amenajări de infrastructură şi teritoriale, inclusiv de mediu. Investițiile din aceste domenii pot fi atât investiții economice (parte a dezvoltării economice a țării), cât şi investiții sociale propriu-zise, în infrastructura calității vieții (şcoli, spitale etc.).* Formularea este generală şi inexactă, întrucât asemenea programe sau investiții pot fi realizate într-o largă varietate de forme, care să urmărească fie doar obiective economice, fie doar obiective sociale, ceea ce le exclude din ES. Definiția menționată se interpretează însă în coroborare cu prevederile privind rolul ES în domeniul social. Se arată astfel că ES trebuie să fie organizată *în aşa fel încât, fără a scădea performanțele economice propriu-zise, să devină şi un instrument al integrării sociale, al prevenirii excluziunii sociale şi reducerii sărăciei,* îmbinând principiile politicii economice cu principiile politicii sociale. Aceste prevederi subliniază, practic, caracterul bivalent, social şi economic, al activităților specifice conceptului de ES.

După stabilirea acestei baze pentru dezvoltarea ES în România, documentele cu rol major în promovarea incluziunii sociale nu mai menționează ES până în 2008. Astfel, în 2005 s-a semnat Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale pentru România, care a identificat *„provocările în abordarea sărăciei şi a excluziunii sociale, prezintă măsurile politice majore luate de România, pe baza acordului, de a începe transpunerea obiectivelor comune ale UE în politicile naționale şi identifică principalele metode pentru viitoarea monitorizare şi revizuire a politicii”*[114]. Deşi ES fusese deja menționată ca instrument inovator în combaterea sărăciei şi a excluziunii sociale în HG 829/ 2002 privind aprobarea Planului național anti-sărăcie şi promovare a incluziunii sociale, cu modificările şi completările ulterioare, conceptul de ES nu se regăseşte în Memorandum. Având însă în vedere că cele două documente se completează, se înțelege că ES îşi păstrează importanța asumată prin primul act normativ. Următorul document de importanță strategică în domeniul incluziunii sociale reprezintă, de fapt, o dezvoltare a HG 829/2002. În scopul atingerii obiectivelor asumate de România cu privire la combaterea sărăciei şi promovarea incluziunii sociale, a fost adoptată HG 1.827/ 2005 privind aprobarea Programului de implementare a Planului național anti-sărăcie şi promovare a incluziunii sociale (PNAinc) pentru perioada 2006 – 2008. Nici acest document nu include prevederi specifice privind ES, ceea ce ar putea fi interpretat ca neluarea în considerare a ES ca prioritate pentru perioada 2006 - 2008.

ES revine explicit în atenția generală în 2008, când beneficiază de o a doua definiție în legislația românească, odată cu includerea sa ca domeniu eligibil pentru finanțare din FSE: ES este sprijinită ca domeniu major de intervenție al Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, al cărui Document Cadru de Implementare este aprobat prin Ordinul comun al ministrului muncii, familiei şi egalității de şanse şi al ministrului economiei şi finanțelor 254/ 1169/ 2008.

---

[112] HG 829/ 2002 privind aprobarea PNAinc, Secțiunea I *„Planul global de prevenire/ absorbție a sărăciei şi promovare a incluziunii sociale”,* cap. II, pct. 13

[113] Idem, cap. IV, Obiectivul 2

[114] MMFPS, *„Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale*”, România, 2005, p. II

În document, ES este definită ca *„termenul generic utilizat pentru a face referire la un grup de persoane care se reuneşte pentru a-şi asuma un rol economic activ în procesul de incluziune socială, de ex. cooperative, întreprinderi sociale, ONG-uri (fundaţii şi asociaţii) şi alte organizaţii nonprofit care au un rol important în activităţi de gestionare şi consolidare".* Deşi în principiu respectă spiritul definițiilor şi principiilor prevăzute în documentele europene privind ES, definiția de mai sus necesită câteva observații terminologice. Noțiunea de *„întreprinderi sociale"* trebuie înțeleasă doar ca un exemplu de bună practică existent în legislația altor țări, această categorie nefiind reglementată în prezent în România. Referirea la activitățile de gestionare şi consolidare este generală şi incompletă: nu se înțelege care este obiectul acestor activități, iar ca tip de activitate generală, se remarcă faptul că orice organizație nonprofit desfăşoară activități de gestionare şi îşi poate propune să contribuie la consolidarea oricărui domeniu licit şi moral, dar acest aspect nu este suficient pentru a putea fi considerată formă de ES.

Această definiție se referă doar la activități care contribuie direct la incluziunea socială, ceea ce reprezintă o abordare mai restrânsă decât cea pe care o regăsim în general la nivel european, unde sfera ES cuprinde şi activități cu caracter social în sens larg, ca în cazul, de pildă, al cooperativelor de credit. Accepțiunea din documentul românesc menționat se explică însă prin faptul că definiția respectivă este elaborată în cadrul unui instrument de finanțare care are ca obiectiv prioritar tocmai incluziunea socială, ES fiind percepută ca una dintre metodele de atingere a acestui deziderat. Totuşi, această interpretare limitativă a conceptului nu trebuie generalizată, ci trebuie privită ca o definiție operațională, aplicabilă doar programului de finanțare în cauză. Mai mult, definiția în discuție are aplicabilitate limitată în timp, având în vedere că actul normativ care o cuprinde se referă exclusiv la Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 - 2013.

În septembrie 2008, un alt document de importanță majoră aduce în lumină ES în România, odată cu asumarea de către statul român a unor angajamente clare cu privire la dezvoltarea acestui sector în țara noastră. La data menționată, Guvernul României a aprobat şi transmis către CE Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială (RNS PSIS) prin care se precizează că *„dezvoltarea sectorului privind ES poate fi primul pas* pentru ca *o economie eficientă şi dinamică să interacționeze cu o economie bazată pe justiție socială"*[115]. Raportul defineşte principalele elemente menite să contribuie la consolidarea ES: identificarea direcțiilor principale de dezvoltare a legislației româneşti privind ES, încurajarea inițiativelor în domeniu şi sprijinirea acestora prin înființarea de centre de resurse, formarea de specialişti în domenii relevante pentru ES, promovarea la nivel național a conceptului şi a exemplelor de bună practică. Astfel, se poate aprecia că ES în România beneficiază, începând din septembrie 2008, de un set coerent şi detaliat de măsuri asumate de autoritățile competente în vederea dezvoltării eficiente a acestui sector.

Se constată că există măsuri oficiale clar asumate de statul român în vederea dezvoltării acestui sector, dar numai în ceea ce priveşte ES ca instrument de incluziune socială şi combatere a sărăciei. Activitățile de ES care nu îndeplinesc acest rol – recunoscute de altfel la nivel european – nu sunt cuprinse expres în niciun act normativ, însă nu sunt nici interzise sau limitate de prevederile existente. Rezultatul acestei stări de fapt este că aceste activități pot fi desfăşurate, cu respectarea, desigur, a celorlalte prevederi legale, dar ele nu sunt în prezent promovate, sprijinite şi încurajate explicit prin documentele sau mecanismele de susținere a ES din România. Se impune completarea prevederilor legale în vigoare astfel încât definiția ES să fie extinsă şi altor forme decât cele care contribuie direct la incluziunea socială, conform principiilor acceptate la nivel european ca fundament al ES, în contextul coordonării domeniilor social şi economic.

O prezentare detaliată a noțiunilor relevante pentru conceptul de ES în România este inclusă în *Anexa 5 Glosar de termeni juridici privind ES în România*.

[115] *** MMFPS, *„Raportul Naţional Strategic privind Protecţia Socială şi Incluziunea Socială, 2008 – 2010"*, 2008,, Partea II – PNAinc, Secţiunea 2.3 – Obiective prioritare, Obiectivul prioritar 1 – Creşterea gradului de ocupare a persoanelor defavorizate

IV. 3. ACTORI RELEVANȚI ÎN DOMENIUL ECONOMIEI SOCIALE

Luându-se în considerare rolurile diferitelor entități în ES, au fost identificate trei categorii de actori relevanți: actorii instituționali cu competențe în domeniu, formele de organizare ce pot fi asimilate domeniului ES şi beneficiarii activităților de ES.

IV. 3. 1. ACTORI INSTITUȚIONALI RELEVANȚI

Principalii actori instituționali relevanți pentru ES sunt: reprezentanți ai administrației publice centrale, instituții publice de interes național şi instituții private.

Din punct de vedere al caracterului preponderent social al ES ca promotor al inserției profesionale a grupurilor vulnerabile principalul actor instituțional este Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale (MMFPS), în calitate de coordonator al politicilor de incluziune socială, reprezentat în special prin activitatea Direcției Programe Incluziune Socială şi a structurilor care se ocupă de protecția persoanelor cu handicap[116], a familiei şi copilului, precum şi prin activitatea Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă, instituție aflată sub autoritatea MMFPS.

Din punctul de vedere al ES ca alternativă economică, principalii actori relevanți reprezentanți ai administrației publice centrale sunt Ministerul Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri[117], Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale[118], Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale şi Ministerul Justiției.

Ministerul Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri (MECMA) are atribuții cu impact asupra societăților cooperative (una din cele mai reprezentative forme de ES) şi IMM (formă care asigură adeseori derularea de activități de ES). MECMA are în subordine Agenția pentru Implementarea Proiectelor şi Programelor pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii (AIPPIMM).[119] Aceasta *„asigură implementarea şi monitorizarea prevederilor Legii 1/2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației, la nivel local”*[120] prin cele 13 oficii teritoriale[121] pentru IMM şi cooperație[122] subordonate. Pe lângă AIPPIMM funcționează Consiliul Consultativ al Cooperației[123], care are printre atribuții *„elaborarea de propuneri de inițiative legislative în domenii ce privesc activitatea cooperației”*[124]. Consiliul este alcătuit din nouă reprezentanți ai Uniunii Naționale a Cooperației Meşteşugăreşti (UCECOM) şi ai Uniunii Naționale a Cooperației de Consum (CENTROCOOP) şi un reprezentant fără drept de vot al MECMA[125]. În Consiliu nu sunt reprezentate toate formele de societăți cooperative care funcționează în România.

Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale (MADR) are atribuții cu impact asupra societăților cooperative. MADR este responsabil *cu „elaborarea, reglementarea şi implementarea politicilor agricole”*, iar domeniile sale de activitate includ agricultura şi producția alimentară, dezvoltarea rurală, pescuitul şi acvacultura”[126] - domenii de interes pentru societățile cooperative agricole şi pescăreşti sau pentru organizațiile nonprofit, cum sunt asociațiile de producători agricoli, dar şi pentru alte

---

[116] Încadrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități în unitățile protejate autorizate www.anph.ro

[117] AIPPIMM pentru sectorul cooperației în special cooperația meşteşugărească, de consum şi de credit

[118] ANCA în special pentru societățile cooperative agricole http://www.consultantaagricola.ro/

[119] Art. 11 din *** HG 1634/ 2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri,

[120] Idem art. 4, alin 1, lit. A, pct.12

[121] Oficii Teritoriale pentru IMM-uri şi Cooperație funcționează în Bacău, Braşov, Bucureşti, Cluj Napoca, Constanța, Craiova, Galați, Iaşi, Ploieşti, Satu Mare, Târgovişte, Târgu Mureş şi Timişoara.

[122] Art. 4, alin. 1, lit. B, pct. 7 şi Anexa 1 din HG 65/ 2009 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției pentru Implementarea Proiectelor şi Programelor pentru IMM-uri.

[123] Art. 110, alin.1, titlul V – Consiliul Consultativ al Cooperației din Legea 1/ 2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației

[124] Art. 110, alin.3, lit. d din Legea 1/ 2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației

[125] http://www.minind.ro/ şi http://www.animmc.ro/

[126] Art. 1, alin.1 şi 3 din HG 25/ 2010 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale

forme de organizare ale ES. MADR are în subordine Agenția Națională de Consultanță Agricolă (ANCA) care are ca obiect de activitate *„sprijinirea procesului de reformă în agricultură prin activități de popularizare şi asistență tehnică de specialitate, consultanță managerială şi perfecționare profesională”*[127]. ANCA are în subordine camerele agricole județene[128], înființate prin reorganizarea oficiilor şi centrelor de consultanță agricolă județene[129].

Conform organigramei ANCA[130], Direcția Formare Profesională şi Asociații de Producători include Compartimentul strategii, coordonare şi monitorizare forme asociative şi Compartimentul informare şi asistență forme asociative – două structuri care se adresează unor forme specifice ES, cum sunt asociațiile nonprofit şi societățile cooperative din domeniu. ANCA sprijină înființarea şi dezvoltarea formelor asociative în domeniul agricol[131] prin monitorizarea activității, consultanță agricolă, informări legislative, promovarea structurilor superioare ale cooperativelor agricole şi consolidarea permanentă a bazei de date. Formele asociative din domeniul agricol avute în vedere de ANCA sunt asociațiile, cooperativele şi grupurile de producători[132].

Ministerul Justiției (MJ) gestionează Registrul național al persoanelor juridice fără scop patrimonial[133], care include asociații şi fundații înființate în România, dintre care unele desfăşoară activități economice specifice ES. Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC) subordonat MJ cuprinde evidența societăților cooperative, gestionate de compartimentul Registrul Comerțului Central Computerizat pentru înregistrarea societăților cooperative[134].

Banca Națională a României (BNR) este o structură publică, de interes național, cu rol de reglementare şi supraveghere a unor forme de ES: societățile cooperative de credit şi instituțiile financiare nebancare (IFN), categorie ce cuprinde şi CAR. BNR are în structură departamente specializate cu impact asupra ES: Serviciul instituții financiare din cadrul Direcției Stabilitate Financiară, Serviciul reglementare activități financiare şi instituții financiare nebancare din cadrul Direcției Reglementare şi Autorizare, Serviciul inspecție instituții financiare nebancare din cadrul Direcției Supraveghere.

Consiliul Economic şi Social (CES) este o *„instituție publică de interes național, tripartită, autonomă, constituită în scopul realizării dialogului social dintre patronat, sindicate şi Guvern şi al climatului de stabilitate şi pace socială”* şi având *„rol consultativ în stabilirea strategiilor şi politicilor economice şi sociale (...) precum şi în realizarea, promovarea şi dezvoltarea (...) solidarității sociale”*[135]. Deşi scopul actual (realizarea dialogului social) nu prezintă relevanță imediată pentru ES, CES ar putea juca un rol important în viitor având în vedere rolul său consultativ în domeniile economic şi social, în special în ceea ce priveşte solidaritatea socială, concept-cheie pentru ES. Legea prevede că CES este consultat obligatoriu de către inițiatorii proiectelor de acte normative, inclusiv cu privire la programe şi strategii[136], situații în care opinia formelor de ES ar putea genera contribuții valoroase. CES înaintează propuneri privind restructurarea şi dezvoltarea economiei naționale şi privatizarea, funcționarea şi creşterea competitivității agenților economici[137], aspecte importante pentru operatorii economici interesați şi de obiective sociale. În structura actuală a CES, organizațiile neguvernamentale nu sunt reprezentate şi, astfel, vocea acestui sector nu poate fi auzită, iar interesele acestor structuri nu pot fi susținute. Se poate avea în vedere o propunere de extindere a componenței CES (prin

[127] Art. 1 şi 2 din HG 676/ 1998 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției Naționale de Consultanță Agricolă, cu modificările şi completările ulterioare

[128] Camerele agricole județene au atribuții în domeniul formării, informării, acordării de consultanță pentru accesarea de fonduri şi contribuie la elaborarea actelor normative sectoriale

[129] *** Cap. II, art. 5 din HG1609/ 2009 privind înființarea camerelor agricole județene, prin reorganizarea oficiilor / centrelor de consultanță agricolă județene, aflate în subordinea Agenției Naționale de Consultanță Agricolă,

[130] http://www.consultantaagricola.ro/info_publice.php?id_sectiune=6

[131] În 2009, ANCA a sprijinit înființarea a 32 societăți cooperative agricole, 28 asociații şi 10 grupuri de producători active în domeniul creşterii animalelor şi cultivării cerealelor conform *** ANCA, *„Raport de activitate al Agenției Naționale de Consultanță Agricolă pe anul 2009”*, 2010, p. 10

[132] *** ANCA, *Ghidul formelor asociative în agricultură,* p. 1 http://www.consultantaagricola.ro/info_utile.php

[133] Art. 6, alin. V, pct. 7 HG 652/ 2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Justiției şi Libertăților Cetățeneşti

[134] http://www.avocatura.com/diverse/registrul-comertului.php

[135] Art. 1 şi 2, Legea 109/ 1997 privind organizarea şi funcționarea CES cu modificările şi completările ulterioare

[136] Idem, art. 2^1, alin. 1

[137] Idem, art. 5, alin. 1, lit. a şi b

includerea reprezentanților sectorului neguvernamental şi ai formelor ES) şi a scopului său (prin includerea explicită a ES).

Principalele structuri private care pot sprijini dezvoltarea şi promovarea ES sunt: Camera de Comerț şi Industrie a României (camerele de comerț teritoriale subordonate au atribuții de promovare şi sprijinire a dezvoltării şi colaborării operatorilor economici), precum şi patronatele şi sindicatele.

IV. 3. 2. FORME DE ORGANIZARE A ECONOMIEI SOCIALE ÎN ROMÂNIA

IV. 3. 2. a. Prezentare generală

Cadrul legal actual din România defineşte ES şi sfera de întindere a acesteia prin preluarea unora dintre principiile recunoscute la nivel european, discutate anterior, şi prin enumerări exemplificative, după cum se poate observa în cea mai recentă dintre definițiile ES, din cadrul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, analizată la secțiunea IV.2 a documentului de față. Pornind de la această definiție, coroborată cu principiile acceptate în general la nivel european, precum şi pe baza comparației cu formele de organizare considerate în alte state europene ca fiind specifice ES, în România se pot identifica următoarele categorii de persoane juridice **specifice ES**:

a) organizațiile nonprofit care desfăşoară activități economice, indiferent de domeniul de activitate,
   - în interiorul lor sau
   - prin societăți comerciale;

b) organizațiile nonprofit organizate sub forma CAR
   - ale pensionarilor;
   - ale salariaților;

c) cooperativele de credit;

d) societățile cooperative de gradul 1 reglementate prin Legea 1/ 2005:
   - societăți cooperative meşteşugăreşti;
   - societăți cooperative de consum;
   - societăți cooperative de valorificare;
   - societăți cooperative agricole; beneficiază şi de legislație specială, fiind reglementate de Legea 566/ 2004 a cooperației agricole, cu modificările şi completările ulterioare;
   - societăți cooperative de locuințe;
   - societăți cooperative pescăreşti;
   - societăți cooperative de transporturi;
   - societăți cooperative forestiere;
   - societăți cooperative de alte forme.

În afara acestor categorii, se întâlnesc în anumite acte normative în vigoare[138] şi referiri la aşa-numitele *întreprinderi sociale, dar care nu au o definiție recunoscută din punct de vedere legal*.

Toate formele identificate mai sus respectă caracteristicile larg recunoscute la nivel european ca definitorii pentru ES, prezentate detaliat în capitolul III. 2. 2. a.

Formele specifice de organizare din ES se pot asocia, la rândul lor, pentru susținerea şi promovarea propriilor interese, în cadrul unor structuri de reprezentare cum ar fi uniunile, federațiile,

[138] HG 1175/ 2005 privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea şi incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006 – 2013, cap. 6, secțiunea 3.2, pct. f menționează întreprinderile sociale ca exemplu de *„noi modalități de organizare a activităților lucrative pentru persoanele cu handicap”*, care să fie dezvoltate în România până în 2013. Ordinul comun al ministrului muncii, familiei şi egalității de şanse şi al ministrului economiei şi finanțelor 254/ 1169/ 2008 privind aprobarea Documentului Cadru de Implementare a menționează întreprinderile sociale ca exemple de structuri specifice ES.

societățile cooperative de gradul 2[139] etc. Printre acestea menționăm de pildă, Uniunea Națională a Cooperației Meşteşugăreşti (UCECOM), Uniunea Națională a Cooperației de Consum (CENTROCOOP), Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP, Liga Națională a Organizațiilor cu Personal Handicapat din Cooperația Meşteşugărească (LNOPHCM), Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România (UNCARSR) sau Federația Națională „Omenia" a Caselor de Ajutor Reciproc ale Pensionarilor din România.

Legislația românească reglementează o serie de alte forme ce pot fi asimilate ES, dar care nu respectă integral principiile enunțate în Carta Europeană a principiilor ES. În funcție de caracteristicile activităților de ES desfăşurate, formele specifice pot fi cuprinse şi în alte **forme generale de organizare relevante pentru ES**:

- unitățile protejate autorizate (UPA);
- întreprinderile – microîntreprinderile (IMM);
- societățile comerciale;
- instituțiile financiare nebancare (IFN).

Diferența dintre formele specifice ES (organizații nonprofit cu activități economice, CAR, cooperative de credit, societăți cooperative de gradul 1) şi cele generale relevante pentru ES (UPA, microîntreprinderi şi IMM, societăți comerciale, IFN) constă în următorul aspect: condițiile legale prevăzute pentru înființarea şi funcționarea oricăreia dintre formele specifice garantează respectarea în principiu a caracteristicilor formelor de ES; în schimb, condițiile legale necesare pentru încadrarea unei persoane juridice în categoria formelor generale permite, dar nu garantează respectarea acestor caracteristici. Simpla apartenență a unei persoane juridice la categoria asociațiilor nonprofit care desfăşoară activități economice implică includerea acesteia în sfera ES, deoarece condițiile legale aplicabile acestei categorii de organizații nonprofit cuprind, practic, toate caracteristicile ES. Apartenența însă a unei persoane juridice la categoria, de pildă, a unităților protejate autorizate, nu înseamnă că aceasta face neapărat parte din ES (pentru a fi asimilată formelor de ES, va trebui ca unitatea respectivă să fie organizată ca persoană juridică de sine stătătoare şi să facă parte din domeniul privat).

Cele mai frecvente legături dintre cele două categorii (specifice ES şi generale relevante pentru ES) sunt următoarele:

a) asociațiile nonprofit care desfăşoară activități economice o pot face, conform legii,

- în mod direct (fără înființarea unei persoane juridice externe organizației); departamentul intern care desfăşoară activitățile economice respective poate obține, cu respectarea condițiilor legale privind proporția angajaților din rândul persoanelor cu dizabilități, acreditarea ca **UPA**, pentru accesarea unor facilități; în acest caz, unitatea respectivă va fi de drept privat şi nu va avea personalitate juridică de sine stătătoare;
- prin intermediul unor **societăți comerciale**, acestea putându-se încadra la rândul lor, dacă respectă condițiile legale privind numărul angajaților şi valoarea cifrei de afaceri, în categoria IMM (microîntreprindere, întreprindere mică sau întreprindere mijlocie) – ceea ce le afectează mai ales din punct de vedere al sistemului de impozitare şi al accesului la surse de finanțare nerambursabilă sau alte forme de sprijin dedicate acestor categorii; societățile comerciale ale organizațiilor nonprofit pot primi acreditare ca **UPA**, dacă respectă condițiile legale privind numărul de angajați din rândul persoanelor cu dizabilități;

b) **CAR ale salariaților sau ale pensionarilor** pot, ca organizații nonprofit, să desfăşoare anumite activități economice, caz în care li se aplică raționamentele prezentate la punctul anterior şi pot ajunge să se regăsească în categoria **UPA**, **a societăților comerciale** sau a **IMM**; CAR au şi calitatea de **IFN**, conform prevederilor legale în vigoare, ceea ce le impune respectarea anumitor condiții speciale care se adaugă celor impuse de legislația privind CAR;

[139] Persoană juridică constituită din societăți cooperative de gradul 1, în majoritate, şi alte persoane fizice sau juridice, în scopul integrării pe orizontală sau pe verticală a activității economice desfăşurate de acestea, şi înregistrată în conformitate cu prevederile prezentei legi

c) **cooperativele de credit** sunt la rândul lor cuprinse conform legii în categoria mai largă a **IFN**;
d) **societăţile cooperative de gradul 1** pot ajunge să desfăşoare activităţi economice în cadrul unor **UPA**, pentru conferirea facilităţilor legale aplicabile acestei categorii, sau pot fi încadrate în categoria **IMM**.

Descrierea detaliată a principalelor mecanisme de organizare şi funcţionare a formelor de organizare din sfera ES este prezentată în *Anexa 6 Cadrul legal privind formele de organizare specifice ES în România*.

În afara acestor structuri organizatorice există si **forme de organizare asemănătoare celor din ES**, dar care nu indeplinesc cumulativ principiile acceptate la nivel UE cu privire la intreprinderile de economie sociala, si prin urmare nu fac parte din domeniul economiei sociale.

- persoanele fizice autorizate;
- întreprinderile individuale;
- întreprinderile familiale.

IV. 3. 2. b. Analiză detaliată a formelor economiei sociale

Forme de organizare specifice ES

a. Organizaţii nonprofit care desfăşoară activităţi economice

Asociaţiile şi fundaţiile

Asociaţiile şi fundaţiile sunt persoane juridice de drept privat al căror scop principal este nepatrimonial, dar care pot desfăşura în subsidiar şi activităţi economice, direct sau prin înfiinţarea de societăţi comerciale[140]. În cazul înfiinţării de ***societăţi comerciale***, dividendele obţinute de asociaţii şi fundaţii trebuie reinvestite în aceleaşi societăţi comerciale sau folosite pentru realizarea scopului organizaţiei. Organizaţiile nonprofit pot desfăşura orice ***alte activităţi economice directe***, cu condiţia ca acestea să aibă caracter accesoriu şi să fie în strânsă legătură cu scopul principal al persoanei juridice. În această situaţie, asociaţiile sau fundaţiile respectă toate caracteristicile apartenenţei la ES, cu o singură excepţie: sistemul decizional al fundaţiilor este altul decât cel democratic, bazat pe sistemul *„un membru, o voce”*, fundaţia funcţionând pe baza deciziilor membrilor fondatori şi nu ale adunării generale, ca în cazul asociaţiei. Este o excepţie firească, provenită din natura juridică a fundaţiei şi întâlnită în multe state europene şi este acceptat unanim că nu exclude fundaţiile din ES.

b. Organizaţii nonprofit organizate sub forma CAR

Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor

CARP reprezintă o categorie de organizaţii nonprofit care funcţionează în baza OUG 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, cu modificările şi completările ulterioare, şi a unui act normativ cu caracter special: Legea 540/ 2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor. Scopul CARP este sprijinirea şi întrajutorarea membrilor prin acordarea de împrumuturi cu dobândă şi activităţi conexe cu caracter social, cultural, turistic şi de alte tipuri. Membrii CARP pot fi persoane pensionare, beneficiarii de ajutor social şi membri de familie ai primelor două categorii[141]. Prin modul de organizare şi obiectivele stabilite prin lege, CARP sunt una dintre cele mai reprezentative forme specifice ES, relevante pentru domeniu în general şi pentru persoanele vulnerabile. Ele se încadrează în categoriile recunoscute european ca tradiţionale în ES. Reglementările româneşti în vigoare asigură respectarea tuturor caracteristicilor ES.

Casele de ajutor reciproc ale salariaţilor

CARS reprezintă o categorie de organizaţii nonprofit care funcţionează, ca şi CARP, în baza legislaţiei generale: OUG 26/ 2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, cu modificările şi completările

[140] Art. 47 şi 48 OUG 26 / 2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, cu modificările şi completările ulterioare
[141] Art. 4 Legea 540/ 2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor

ulterioare şi a unui act normativ cu caracter special: Legea 122/ 1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc pentru salariaţi şi al uniunilor acestora, republicată. Scopul este de sprijinire şi întrajutorare a membrilor prin acordarea de împrumuturi cu dobândă. CARS respectă toate caracteristicile ES, asigurate de condiţiile legale prevăzute pentru înfiinţarea şi funcţionarea lor. Ca şi în cazul CARP, prin modul de organizare şi obiectivele stabilite prin lege, CARS sunt una dintre cele mai reprezentative forme specifice ES recunoscute la nivel european.

b. Cooperativele de credit

Cooperativele de credit sunt „*instituţii de credit constituite ca asociaţii autonome de persoane fizice unite voluntar în scopul îndeplinirii nevoilor şi aspiraţiilor lor comune de ordin economic, social şi cultural, a căror activitate se desfăşoară, cu precădere, pe principiul întrajutorării membrilor cooperatori*"[142]. OUG menţionată prevede mecanismele de funcţionare unitar şi bine structurat, cu luarea în considerare a documentelor şi principiilor larg acceptate la nivel european, aplicabile sectorului cooperatist. Prin reglementările privind înfiinţarea şi funcţionarea cooperativelor de credit se respectă caracteristicile ES, cu excepţia principiului de distribuire a profitului, care se distribuie proporţional cu aportul de capital al membrilor cooperatori. Totuşi, această modalitate de funcţionare este recunoscută în Statutul european al cooperativei, ceea ce face ca încălcarea acestui principiu să poată fi o excepţie acceptabilă şi să permită păstrarea cooperativelor de credit în ES, după cum se întâmplă şi la nivel european.

c. Societăţile cooperative de gradul 1

Societăţile cooperative de gradul 1 sunt reglementate de Legea 1/ 2005 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei şi reprezintă, conform legii, forma de organizare specifică domeniului cooperaţiei[143]. Actul normativ menţionat defineşte societatea cooperativă ca fiind *asociaţia autonomă de persoane fizice şi / sau juridice, după caz, constituită pe baza consimţământului liber exprimat de acestea, cu scopul promovării intereselor economice, sociale şi culturale ale membrilor cooperatori, fiind deţinută în comun şi controlată democratic de către membrii săi, în conformitate cu principiile cooperatiste*. Societatea cooperativă este un agent economic cu capital privat[144].

Conform Legii 1/ 2005 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei, societăţile cooperative care intră sub incidenţa acestui act normativ se clasifică, în funcţie de membrii care le alcătuiesc, în societăţi cooperative de gradul 1 constituite de persoane fizice şi societăţi cooperative de gradul 2 în a căror componenţă intră societăţi cooperative de gradul 1, şi, opţional, alte persoane fizice sau juridice.

Societăţile cooperative de gradul 1 se clasifică în:

a) Societăţi cooperative meşteşugăreşti;
b) Societăţi cooperative de consum;
c) Societăţi cooperative de valorificare;
d) Societăţi cooperative agricole; beneficiază şi de legislaţie specială, fiind reglementate de Legea 566/ 2004 a cooperaţiei agricole, cu modificările şi completările ulterioare;
e) Societăţi cooperative de locuinţe;
f) Societăţi cooperative pescăreşti;
g) Societăţi cooperative de transporturi;
h) Societăţi cooperative forestiere;
i) Societăţi cooperative de alte forme, constituite cu respectarea dispoziţiilor Legii 1/ 2005.

Societăţile cooperative de gradul 1 prezintă aceleaşi caracteristici cu ale cooperativelor de credit: condiţiile legale pentru înfiinţarea şi funcţionarea lor asigură respectarea caracteristicilor ES, cu excepţia principiului privind distribuirea profitului, care se distribuie conform legii proporţional cu aportul de capital al membrilor cooperatori. Ca şi în primul caz, având în vedere recunoaşterea acestui

[142] Art. 334 lit a OUG 99/ 2006 privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului, cu modificările şi completările ulterioare
[143] Art. 2, , art. 7 alin. 1 şi 2, art. 108Legea 1/ 2005 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei,
[144] Idem art. 7 alin. 1 şi 2

mecanism de funcționare şi prin Statutul european al cooperativei, excepția de la acest principiu este acceptabilă şi permite păstrarea societăților cooperative de gradul 1 în ES.

Forme generale de organizare relevante pentru ES

Unitățile protejate autorizate

Calitatea de UPA reprezintă o ipostază în care putem regăsi formele de organizare specifice ES care angajează persoane cu dizabilități, în condițiile prevăzute în Legea 448**/** 2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. UPA este definită ca *„operatorul economic de drept public sau privat, cu gestiune proprie, în cadrul căruia cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap"*[145]. UPA pot fi de două feluri: cu personalitate juridică sau fără personalitate juridică, cu gestiune proprie, sub formă de secții, ateliere sau alte structuri din cadrul operatorilor economici, instituțiilor publice ori din cadrul organizațiilor neguvernamentale, precum şi cele organizate de persoana cu handicap autorizată, în condițiile legii, să desfăşoare activități economice independente[146]. UPA pot reprezenta forme relevante pentru ES, atât timp cât sunt constituite ca persoane juridice de sine-stătătoare, de drept privat, asigurând astfel reprezentarea obiectivelor sociale alături de cele economice, având ca rezultat final (re)integrarea socio-profesională a persoanelor cu dizabilități.

Întreprinderile mici şi mijlocii

O altă ipostază juridică în care se pot regăsi anumite forme de organizare specifice ES este aceea a IMM. Pentru aceasta, persoana juridică respectivă trebuie să se încadreze în definiția întreprinderii şi să respecte condițiile pentru a fi clasificată ca microîntreprindere, întreprindere mică sau întreprindere mijlocie.

Întreprinderea este *„orice formă de organizare a unei activități economice, autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte şi fapte de comerț, în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență, respectiv: societăți comerciale, societăți cooperative, persoane fizice care desfăşoară activități economice independent şi asociații familiale autorizate potrivit dispozițiilor legale în vigoare"*[147]. Aşadar, putem întâlni în această categorie societăți comerciale constituite de organizații nonprofit (asociații şi fundații) care aleg să desfăşoare activități economice printr-o structură distinctă. Dacă societățile cooperative întrunesc condițiile legale, pot fi clasificate ca IMM. Încadrarea în categoria IMM depinde de îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții[148]: număr mediu anual de salariați mai mic de 250 şi realizarea unei cifre de afaceri anuale nete de până la 50 milioane €, echivalent în lei, sau deținerea de active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane €, conform ultimei situații financiare aprobate.

După numărul mediu anual de salariați şi după cifra de afaceri anuală netă sau după activele totale pe care le dețin, IMM se pot clasifica în următoarele categorii[149]:

- microîntreprinderi: până la 9 salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane €, echivalent în lei;
- întreprinderi mici: între 10 şi 49 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 10 milioane € echivalent în lei;
- întreprinderi mijlocii: între 50 şi 249 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane €, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane € .

[145] Art. 4 pct. 29 Legea nr. 448/ 2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare
[146] Idem art. 81 alin. 2
[147] Art. 2 Legea 346/ 2004 privind stimularea înființării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii, cu modificările şi completările ulterioare
[148] Idem art. 3, alin. 1
[149] Idem art.4

În funcție de încadrarea în una din aceste categorii, persoanele juridice active din ES pot beneficia de anumite mecanisme de sprijin şi încurajare, precum praguri de impozitare diferite sau acces la diferite programe de finanțare nerambursabilă.

Instituțiile financiare nebancare

Activități specifice ES se pot regăsi şi în cadrul instituțiilor financiare nebancare (IFN), reglementate prin Legea 93/ 2009 privind instituțiile financiare nebancare. Scopul actului normativ menționat este de a reglementa *„condițiile minime de acces la activitatea de creditare şi desfăşurarea acesteia pe teritoriul României, prin instituțiile financiare nebancare, în scopul asigurării şi al menținerii stabilității financiare”*[150].

În prezent, în conformitate cu informațiile oferite de BNR[151], pe teritoriul țării îşi desfăşoară activitatea aproximativ 3.308 IFN-uri. BNR este singura autoritate în măsură să decidă dacă activitatea desfăşurată de o entitate este de natura activității de creditare cu titlu profesional şi intră sub incidența legii, urmărindu-se ca aceste entități să desfăşoare activități economice de sine-stătătoare, orientate spre obținerea de venituri cu caracter regulat. Trebuie să existe structuri interne specializate în domeniul creditării care să gestioneze şi să analizeze aceste activități distinct, pe baza unor reguli prestabilite şi cu luarea în considerare a activităților de creditare la proiectarea bugetului societății ori la efectuarea de previziuni referitoare la activitatea de ansamblu a societății.

Printre IFN-urile care fac obiectul reglementărilor în discuție se numără şi categoria CAR-urilor care trebuie să respecte, conform legii, o serie de cerințe generale:

- înscrierea în Registrul de evidență ținut de BNR;
- păstrarea modului de organizare, funcționare şi asociere, potrivit prevederilor legislației speciale care le reglementează activitatea;
- limitarea activităților de creditare desfăşurate la cea de acordare de credite către membrii asociațiilor fără scop patrimonial, organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților/ pensionarilor, în vederea sprijinirii prin împrumuturi financiare a membrilor lor;
- limitarea surselor de finanțare la cele prevăzute de legile speciale care le reglementează activitatea.

Relevantă pentru ES este şi categoria entităților care desfăşoară activitate de creditare exclusiv din fonduri publice ori puse la dispoziția lor în baza unor acorduri interguvernamentale, pentru care legea prevede respectarea următoarelor condiții:

- înscrierea în Registrul de evidență ținut de BNR;
- organizarea şi funcționarea, după caz, potrivit Legii 31/ 1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații, cu modificările şi completările ulterioare cu modificările şi completările ulterioare sau potrivit legislației speciale aplicabile în materie;
- limitarea activității de creditare desfăşurate la cele de acordare de credite, incluzând, fără a se limita la: credite de consum, credite ipotecare, credite imobiliare, microcredite, finanțarea tranzacțiilor comerciale, operațiuni de factoring, scontare, forfetare; leasing financiar; emitere de garanții, asumare de angajamente de garantare, asumare de angajamente de finanțare; alte forme de finanțare de natura creditului; limitarea surselor de finanțare la fonduri publice ori puse la dispoziția acestora în baza unor acorduri interguvernamentale.

CAR-urile şi entitățile care desfăşoară activitate de creditare exclusiv din fonduri publice ori puse la dispoziția acestora în baza unor acorduri interguvernamentale, reprezintă excepții de la regula generală conform căreia IFN îşi desfăşoară activitatea sub forma societăților pe acțiuni.

Acordarea de microcredite poate intra în sfera ES atât timp cât se desfăşoară cu respectarea principiilor ES, în special cu privire la latura socială a activității derulate.

[150] Art. 1 din Legea 93/ 2009 privind instituțiile financiare nebancare

[151] http://www.bnro.ro/Registrele-BNR-717.aspx#RegGen

Microcreditul din fonduri publice ori pus la dispoziție în baza unor acorduri interguvernamentale este „un *împrumut cu sau fără dobândă, rambursabil, acordat la cererea solicitanților, cu valoare nominala de până la 10.000 €, acordat în lei la cursul comunicat de BNR în ziua anterioară eliberării sumelor, cu o perioadă de rambursare de până la 36 de luni, cu sau fără perioada de grație, destinat procurării de mijloace fixe, materii prime, materiale, energie, combustibil, precum şi de alte servicii necesare realizării proiectului în scopul dezvoltării unei activități comerciale pentru care a fost autorizat"*[152]. Microcreditele pot fi solicitate de „*persoane juridice, respectiv societăți comerciale care au sub 50 de salariați, încadrați cu contract individual de muncă, persoane fizice şi asociații familiale care desfăşoară activități economice în mod independent, autorizate potrivit legii, inclusiv medicii de familie, precum şi orice persoană fizică care prezintă un plan fundamentat de afaceri pentru dezvoltarea unei afaceri sau pentru inițierea unei activități aducătoare de venituri*[153].

O condiție care trebuie respectată de IFN este includerea în denumirea entității a sintagmei „instituție financiară nebancară" sau abrevierea acesteia IFN. Totuşi, în cazul IFN ce fac obiectul înscrierii în Registrul de evidență (cum este cazul celor două categorii menționate) această prevedere are caracter opțional.

Legea 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare abrogă, printre altele, Legea 240/2005 privind societățile de microfinanțare, desființând practic această categorie de persoane juridice şi înglobând activitatea specifică acestora în cadrul mai general al activităților pe care le pot derula IFN. Noua reglementare permite în continuare desfăşurarea de activități de microcreditare, dar impune condiții mai restrictive. Astfel, microcreditele acordate în baza reglementărilor abrogate puteau ajunge până la echivalentul în lei a 25.000 €, față de limita actuală de 10.000 €, iar perioada de rambursare putea ajunge la 60 de luni, față de cele 36 de luni permise conform legislației în vigoare. Pe lângă obiectul principal de activitate, societățile de microfinanțare mai puteau avea ca obiect secundar de activitate şi *acordarea de servicii pentru dezvoltarea economică a beneficiarilor de microcredite, incluzând servicii de consultanța, informare, educare şi instruire de specialitate*. Vechea reglementare prevedea posibilitatea de a folosi microcreditul inclusiv în scopul dezvoltării unor *proiecte de dezvoltare comunitară, a inițiativelor comunităților locale şi a programelor sociale, în scopul îmbunătățirii standardului de viață al comunităților locale*, prevederi nepreluate în noile reglementări. Criteriile prevăzute pentru solicitarea de microcredite în cadrul vechii reglementări erau în schimb mult mai generale decât cele actuale[154].

În 2008 numărul entităților care s-au înscris în Registru a crescut semnificativ, consolidând acest sector. Sub aspectul concentrării, se remarcă ponderea de aproximativ 94 % a finanțărilor acordate de IFN din Registrul special, primele 10 entități deținând aproximativ 42,7 % din totalul creditelor acordate la nivel de sector[155]. Deşi la nivelul sectorului s-a manifestat o tendință de diversificare a portofoliului IFN în privința creditelor acordate, a bunurilor finanțate sau a tipurilor de clienți, activitatea de creditare a continuat să manifeste o concentrare puternică pe anumite segmente. Dependența încă puternică față de piața auto sau unele ramuri economice (construcții,transporturi) constituie o vulnerabilitate a sectorului, iar încetinirea creşterii economice şi reducerea investițiilor afectează direct dezvoltarea IFN prin scăderea volumului finanțărilor.

Forme de organizare asemănătoare celor de ES

Formele analizate sunt reglementate de OUG 44/ 2008 privind desfăşurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale. Aceste forme de organizare a activităților economice prezintă anumite similitudini cu ES prin contribuția la integrarea socio-profesională, fără a putea fi însă considerate forme specifice ES deoarece activitatea desfăşurată nu are scopul ambivalent: social şi economic. Astfel, activitatea

[152] Art. 3 lit. e OUG 40/ 2000 privind acreditarea agenților de credit în vederea administrării fondurilor pentru acordarea de microcredite

[153] Idem art. 3 lit. f

[154] Putea fi solicitant persoana fizică sau juridică care prezenta unei societăți de microfinanțare o cerere însoțită de o propunere fundamentată pentru inițierea şi dezvoltarea unei activități aducătoare de venit.

[155] *** BNR „Raport asupra stabilității financiare 2009" , 2009 BNR

economică a acestor forme de organizare este definită ca *„activitatea agricolă, industrială, comercială, desfăşurată pentru obţinerea unor bunuri sau servicii a căror valoare poate fi exprimată în bani şi care sunt destinate vânzării ori schimbului (...), în scopul obţinerii unui profit”*. Activităţile *„pot fi desfăşurate în toate domeniile, meseriile, ocupaţiile sau profesiile pe care legea nu le interzice în mod expres pentru libera iniţiativă”*[156] şi pot fi desfăşurate de către persoanele fizice în formele prezentate în continuare[157].

Persoanele fizice autorizate

Persoanele fizice autorizate pot desfăşura în mod individual şi independent *„orice formă de activitate economică permisă de lege, folosind în principal forţa lor de muncă”*[158]. Persoana fizică autorizată se poate înfiinţa în baza unui singur cod din Clasificarea Activităţilor din Economia Naţională (CAEN) şi nu poate angaja cu contract de muncă terţe persoane pentru desfăşurarea activităţii pentru care a fost autorizată şi nici nu va fi considerată un angajat al unor terţe persoane cu care colaborează, chiar dacă colaborarea este exclusivă.

Întreprinderile individuale

Întreprinderea individuală este definită ca *„întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică”*[159] şi care are posibilitatea de a avea salariaţi şi (spre deosebire de alte forme de desfăşurare a activităţilor economice) se poate înfiinţa în baza unui singur cod CAEN (desfăşurarea unor activităţi care se circumscriu mai multor coduri CAEN presupune deschiderea mai multor întreprinderi individuale).

Întreprinderile familiale

Întreprinderea familială este definită ca *„întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică împreună cu familia sa”*[160]; şi care poate avea angajaţi, dar numai persoane din cadrul aceleiaşi familii[161], indiferent de numărul acestora, nu şi terţe persoane. Uneori, aceste forme pot fi autorizate să funcţioneze ca UPA, situaţie în care contribuţia lor în domeniul (re)integrării socio-profesionale este cu atât mai valoroasă, dar care nu le include, nici în acest caz, în sfera ES.

În concluzie, asigurarea condiţiilor dezvoltării ES implică atât o definiţie a ES suficient de cuprinzătoare şi unanim acceptată la nivel naţional, cât şi un cadru juridic flexibil care să permită dezvoltarea şi modernizarea formelor de organizare deja existente, respectiv dezvoltarea unora noi, a mecanismelor pentru colectarea informaţiilor necesare monitorizării activităţilor ES, precum şi modalităţi fiscale şi materiale eficiente de sprijinire a formelor de ES în baza principiului egalităţii de şanse a diferiţilor actori din domeniu. Vor trebui asigurate mecanismele de concurenţă loială între furnizorii de servicii şi producătorii de bunuri din domeniul privat, cu luarea în considerare a diferitelor obiective existente între furnizorii şi producătorii obişnuiţi şi cei din ES. Funcţionarea eficientă a ES va contribui realist şi eficient atât la (re)inserţia socio-profesională a grupurilor vulnerabile, cât şi la creşterea coeziunii sociale şi dezvoltării comunitare. Cadrul legal necesar trebuie armonizat cu actele şi reglementările normative în vigoare privind formele asimilabile ES şi cu reglementările comunitare.

IV. 3. 4 GRUPURILE VULNERABILE BENEFICIARI AI ECONOMIEI SOCIALE

Beneficiarii activităţilor de ES sunt indivizii care, prin participarea la ES urmăresc interese proprii patrimoniale şi nepatrimoniale. În funcţie de forma de organizare a ES, interesele variază de la

[156] Art. 3, alin. 2 OUG. 44/ 2008 privind desfăşurarea activităţilor economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale
[157] Idem art. 4
[158] Idem art. 2, lit. i
[159] Idem art. 2, lit. g
[160] Idem art. 2, lit. h
[161] Soţ, soţie, copiii care au împlinit vârsta de 16 ani, rudele şi afinii până la gradul al patrulea inclusiv

cele comune (de ex. agricultorii din societăţi cooperative agricole pot urmări printre altele folosirea utilajelor agricole de calitate) la interese particulare (de ex. persoanele cu dizabilităţi care lucrează într-o UPA vizează şi interese sociale).

IV. 3. 4. a. Analiză legislativă a grupurilor vulnerabile

Legislaţia românească utilizează o varietate de termeni din aceeaşi sferă atunci când se referă la persoane/ grupuri vulnerabile. Actele normative se referă, după caz, la persoane *defavorizate*, persoane *marginalizate*, persoane *excluse social* sau *supuse riscurilor de excluziune socială* sau persoane *vulnerabile*. Prezentăm în continuare definiţiile existente în legislaţia în vigoare cu privire la aceste noţiuni.

Marginalizarea socială are două definiţii complementare. Prima (2002) este şi cea mai cuprinzătoare: *„poziţia socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor cu acces limitat la resursele economice, politice, educaţionale şi comunicaţionale ale colectivităţii, manifestată prin absenţa unui minimum de condiţii sociale de viaţă”*[162]*.* Cea de-a doua definiţie (2005) prevede că „excluziunea sau marginalizarea socială este *situaţia în care se află persoanele care se confruntă cu una sau cu un cumul de privaţiuni sociale, cum ar fi: lipsa unui loc de muncă, lipsa unei locuinţe sau locuinţă inadecvată, lipsa accesului la un sistem de furnizare a apei potabile, a căldurii sau a energiei electrice, lipsa accesului la educaţie sau servicii de sănătate”*[163].

Nevoia socială este *„ansamblul de cerinţe indispensabile fiecărei persoane pentru asigurarea condiţiilor de viaţă, în vederea integrării sociale”*[164]. Incluziunea socială reprezintă *„setul de măsuri şi acţiuni multidimensionale din domeniile protecţiei sociale, ocupării forţei de muncă, locuirii*, *educaţiei, sănătăţii, informării-comunicării, mobilităţii, securităţii, justiţiei şi culturii, destinate combaterii excluziunii sociale”*[165].

Având în vedere că discriminarea este una principalele cauze care generează sau menţin situaţiile de marginalizare, categoria defavorizată este „acea categorie de persoane care fie se află pe *o poziţie de inegalitate în raport cu majoritatea cetăţenilor datorită diferenţelor identitare faţă de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere şi marginalizare”*[166]. Grupurile vulnerabile includ: copilul în situaţie de risc ridicat: sărăcie, vulnerabilitate la procesele de dezagregare socială, delincvenţa juvenilă; tinerii de peste 18 ani care nu mai sunt cuprinşi în sistemul de ocrotire a copiilor fără familie; persoanele cu handicap; persoanele aparţinând populaţiei de etnie romă aflate în situaţii de risc ridicat; vârstnicii în situaţie de risc ridicat şi persoanele fără adăpost[167].

Încadrarea în situaţiile de marginalizare sau excludere socială se face cu privire la persoane, grupuri sau comunităţi, pe baza unor aspecte variate care se pot suprapune. În afara aspectelor obiective (lipsa locuinţei, lipsa accesului la servicii de sănătate) care pot genera astfel de situaţii indiferent de alţi factori, identificăm şi factori cum ar fi apartenenţa sexuală, etnică, vârsta sau starea de sănătate, care nu reprezintă cauze de marginalizare decât dacă se suprapun cu alte aspecte obiective. Analiza persoanelor, grupurilor sau comunităţilor expuse riscului de excluziune socială este prioritară pentru identificarea măsurilor de incluziune socială, introduse în acte normative specifice. O prezentare detaliată a noţiunilor relevante pentru categoriile de beneficiari ai ES este inclusă în *Anexa 5 Glosar de termeni juridici privind ES în România*.

IV. 3. 4. b. Analiza statistică a grupurilor vulnerabile

[162] Art. 3 Legea 116/ 2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale
[163] Cap. 3, pct. 1.c) Program de implementare a PNAinc pentru perioada 2006-2008, 22.11.2005,
[164] Legea nr. 47/ 2006 privind sistemul naţional de asistenţă socială, art. 5 pct. b
[165] Idem art. 5 pct. a; această definiţie a fost preluată şi de Legea 448/ 2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, la art. 5 pct. 18
[166] OUG 137/ 2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, art. 4
[167] MMFPS, *„Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale”* , 2005, secţiunea 2.6

Persoanele aflate în sărăcie sunt cele mai expuse riscului de excluziune de pe piața muncii, lipsei veniturilor adecvate, accesului redus la educație şi la sănătate. Conform analizei datelor din ultimii 10 ani, s-a înregistrat o scădere puternică a ratei sărăciei absolute[168] de la 35,9% în 2000 la doar 4,4% în 2009. Este însă evident că pe fondul crizei economice, rata de sărăcie riscă să crească în 2011.

Indiferent de evoluția sărăciei în timp, se observă un profil relativ constant al persoanelor sărace în ultimii ani (creionare ce pare să se mențină şi ca urmare a crizei[169]). Datele referitoare la riscul cel mai ridicat de cădere în sărăcie ne indică următoarele aspecte: nivelul de educație al persoanelor afectate de sărăcie este mai scăzut, lucrătorii din mediul rural sunt cei mai expuşi excluziunii sociale şi sărăcia este mai concentrată în anumite zone geografice.

Grafic 1 Evoluția ratei sărăciei absolute, 2000-2009

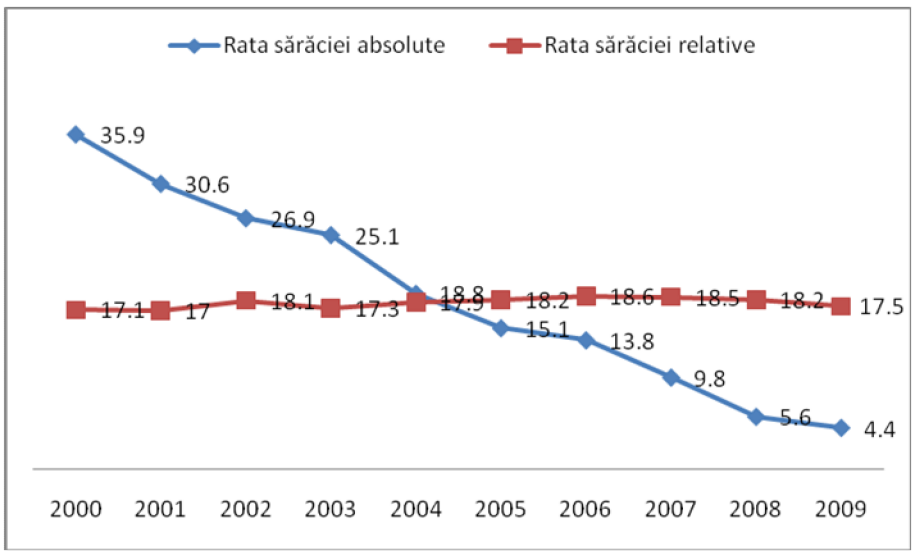

Sursa datelor: ABF 2000-2009, INS, MMFPS

Nivelul de educație al populației aflate în sărăcie este mult mai scăzut comparativ cu cel al populației totale. Dacă în cazul populației aflate în sărăcie cei fără şcoală primară reprezintă 21,7%, procentul acestora în populația totală este de doar 12,5 % (diferența este puternică şi în cazul populației cu liceu şi peste: cei cu studii liceale sau peste reprezintă 8,3 % în cazul săracilor față de 35,1 % din populația generală).

Din punct de vedere al statutului ocupațional, observăm că cel mai mare risc de a cădea în sărăcie îl au lucrătorii pe cont-propriu în sectorul agricol (15,8%), lucrătorii pe cont-propriu în sectorul non-agricol (13,7%) şi şomerii (13,1%). Interesant este faptul că pensionarii, ce reprezintă unul dintre grupurile prezentate ca fiind cele mai vulnerabile, au o rată a sărăciei de doar 3%, mult sub valoarea totală la nivel național (această discrepanță a fost constantă în ultimii ani). Persoanele casnice au şi ele o rată a sărăciei ridicată (în această categorie putând intra persoane aflate în şomaj mascat – fără un loc de muncă, dar care din cauza conştientizării imposibilității de a găsi un loc de muncă şi din cauza constrângerilor familiale nu se declară şomere). Observăm că romii au un risc de sărăcie de 6 ori mai ridicat decât cel al persoanelor de etnie română (31,1% față de doar 4,9%). Riscul mare de sărăcie

[168] România măsoară sărăcia atât folosind metoda relativă (raportare la un prag egal cu 60% din mediana veniturilor) cât şi metoda absolută dezvoltată în colaborare cu experții Băncii Mondiale (în acest caz pragul este stabilit pe baza unui coş minim de consum alimentar, nealimentar şi de servicii). Dacă prima metodă este utilă mai degrabă pentru a estima gradul de inegalitate din societate, metoda absolută este utilă pentru a evalua măsura în care veniturile nu sunt suficiente pentru a acoperi nevoie de bază ale indivizilor.

apare (aşa cum vom vedea în cazul analizei specifice a grupului de romi) din cauza educației scăzute, a situării în mediul rural şi implicit al statutului ocupațional cu un risc ridicat de sărăcie.

În privința distribuirii teritoriale a sărăciei observăm o concentrare a sărăciei în anumite zone geografice. Rata sărăciei este mult mai ridicată în regiunea Nord-Est (8,5%), Sud-Vest (7,9%) şi Sud (7,1%), regiuni cu o istorie a sărăciei constantă în ultimii ani de zile. Riscul cel mai mic de sărăcie se înregistrează în Bucureşti (1,1%). Există diferențe semnificative pe medii rezidențiale: persoanele din mediul rural au un risc al sărăciei de 9,8% de a fi în sărăcie față de 2,3% al celor din mediul urban.

Importantă pentru construirea de politici sociale relevante este analiza pe grupe de vârstă (ce susține relativ analiza pe statutul ocupațional). Observăm că riscul de a fi în sărăcie este de 7,8% în cazul populației cu vârste de 0-14 ani şi de 8,4% în cazul populației tinere de 15-24 ani. Riscul scade apoi brusc pentru populația de 25-34 ani (5,4%), scăzând şi mai mult pe măsură ce ne apropiem de persoanele la vârsta pensionării. Riscul la populația tânără este extrem de mare deoarece mijloacele pe care aceştia le au pentru a se dezvolta şi pentru a intra pe piața muncii sunt mai scăzute decât persoane cu vârste uşor mai ridicate.

Rata şomajului calculat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii (BIM)[170] a înregistrat o scădere constantă în ultimii ani de zile: ajungând la doar 5,8% în 2008 (în 2009 această rată a suferit o uşoară creştere şi este de aşteptat să crească în continuare în anul următor).

Grafic 2 Evoluția ratei şomajului 1996 – 2009

Sursa datelor: Tempus, INS

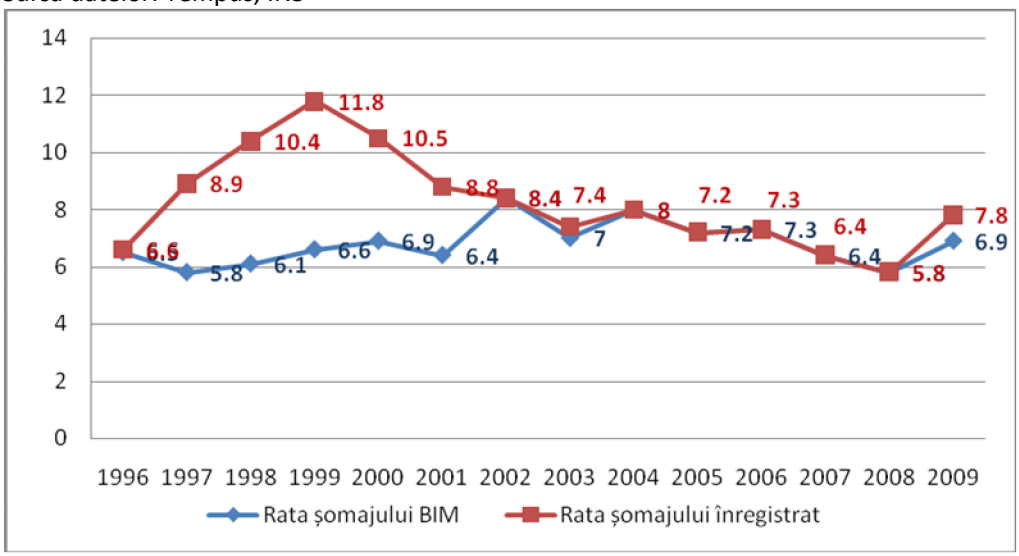

Analizând profilul persoanelor aflate în şomaj BIM observăm că riscul cel mai ridicat de şomaj îl au tinerii cu vârste între 15 şi 24 de ani (18,6%), el scăzând constant pe măsură ce persoanele cresc în vârstă. Rata şomajului este mai ridicată la bărbați decât la femei; acest fapt nu se datorează neapărat unei stări de fapt mai bune a femeilor, cât unui procent mai ridicat de persoane casnice în rândul acestora (ce poate masca forme ascunse de şomaj). În mediul rural situația este relativ similară – şomajul poate fi mascat de declararea indivizilor ca agricultori (de cele mai multe ori fiind vorba de agricultură de subzistență, cu risc ridicat de situare în sărăcie).

Din punctul de vedere al politicilor privind creşterea ratei angajării şomerilor observăm o creştere a ponderii cheltuielilor cu măsuri active specifice. Astfel, datele ne indică faptul că:

[170] Rata şomajului reprezintă proporția şomerilor BIM în populația activă . Şomerii BIM sunt persoanele între 15-74 ani care nu au un loc de muncă şi nu desfăşoară nici o activitate în scopul obținerii unor venituri, sunt în căutarea unui loc de muncă, sunt disponibile să înceapă lucrul în următoarele 2 săptămâni. Şomerii înregistrați sunt persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, sunt apte de muncă, nu au un loc de muncă şi nu înregistrează venituri, sunt disponibile în perioada următoare şi sunt înregistrate la ANOFM.

cheltuielile pentru stimularea angajatorilor de a angaja şomeri defavorizaţi au crescut rapid din 2000 în 2008 (de la lipsa lor în 2000 la 7,3% din totalul cheltuielilor în 2008). Cheltuielile pentru combaterea marginalizării, deşi relativ reduse, au cunoscut de asemenea o creştere exponenţială din 2005 până în 2008 (apariţia lor a fost relativ târzie, în 2006, însă s-a ajuns la 1,2% în 2008 din totalul cheltuielilor cu diferite măsuri în total cheltuieli anuale cu protecţia socială a şomerilor). Ambii indicatori au înregistrat însă valori mult mai scăzute în 2009 (aproape o treime din valorile înregistrate în anul precedent).

Grafic 3 % cheltuielilor cu diferite măsuri în total cheltuieli anuale cu protecţia socială a şomerilor
Sursa datelor: Tempus, INS

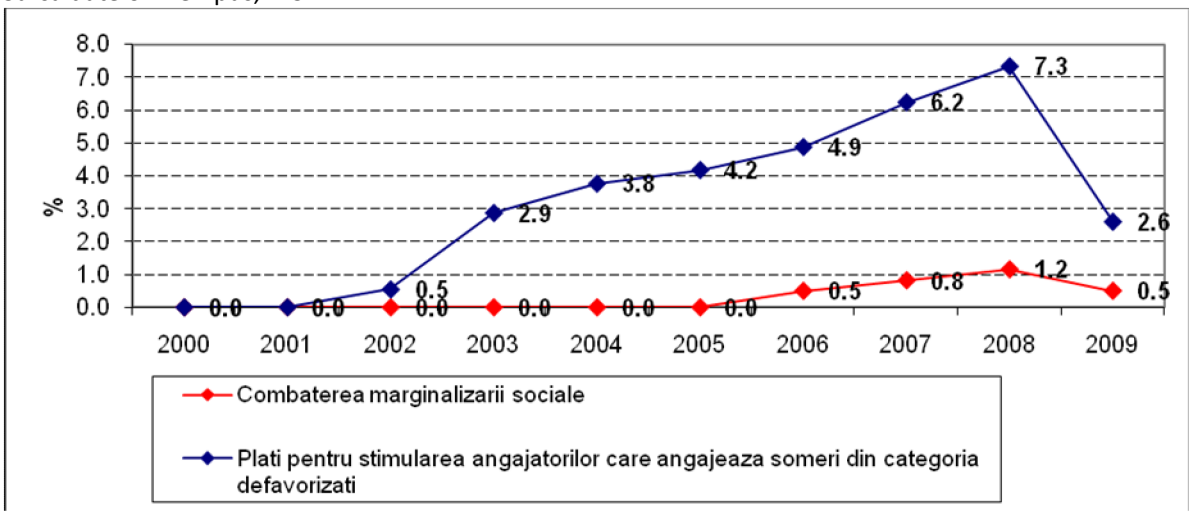

Mai multe informaţii despre analiza statistică a grupurilor vulnerabile sunt disponibile în Anexa 9 Analiza statistică a grupurilor vulnerabile în România. Mai multe informaţii despre situaţia pe piaţa muncii sunt prezentate în *Anexa 10 Inserţia profesională a grupurilor vulnerabile în formele de ES*.

IV. 4. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA FORMELOR SPECIFICE ECONOMIEI SOCIALE ÎN ROMÂNIA

Subcapitolul oferă o imagine de ansamblu asupra amplitudinii ES în ţara noastră[171]. Ca metodă de lucru, au fost luate în considerare majoritatea formelor specifice ES detaliate juridic în subcapitolul IV. 3. 2 cu precizările de mai jos privind organizaţiile nonprofit care desfăşoară activităţi economice. Avându-se în vedere relevanţa deosebită a UPA pentru ES – deşi acestea nu reprezintă forme de ES decât în anumite condiţii – s-a urmărit şi colectarea de date privind structurile care deţin această acreditare.

O problemă aparte a fost înregistrată cu privire la informaţiile referitoare la organizaţiile nonprofit care desfăşoară activităţi economice, în interiorul lor sau prin intermediul unor societăţi comerciale. Astfel, s-a constatat că sistemele oficiale de stocare a informaţiilor privind organizaţiile nonprofit nu beneficiază de filtre de selecţie a informaţiei, care să permită identificarea exactă a acestui tip de organizaţii. Mai exact, se pot obţine informaţii privind toate organizaţiile nonprofit înfiinţate în România, dar nu şi informaţii privind acele organizaţii care desfăşoară activităţi economice, indiferent dacă este vorba despre derularea acestor activităţi în interiorul lor sau în cadrul

[171] Datele provin într-o primă etapă din informaţiile colectate în 2009 de MMFPS prin intermediul Direcţiilor de Muncă şi Protecţie Socială. Acestea au fost revizuite şi consolidate cu date primite de la Ministerul Justiţiei, ONRC, Direcţia Registrul Comerţului Central Computerizat şi Direcţia Evidenţă ONG. Pentru completări au fost utilizate şi informaţiile disponibile pe Internet sau în rapoartări oficiale.

unor societăți comerciale. Prin urmare, informațiile statistice prezentate în continuare se referă doar la totalul celorlalte forme de organizare specifice ES: cooperativele şi CAR-urile. Sperăm că recunoaşterea rolului ES şi elaborarea politicilor de sprijin va conduce la elaborarea unor serii de indicatori de evaluare şi monitorizare şi a unor indicatori de înregistrare specifici ES.

Grafic 4 Rata sărăciei după regiunile de dezvoltare, 2008
Sursa datelor: Anchetele Bugetelor de Familie, INS

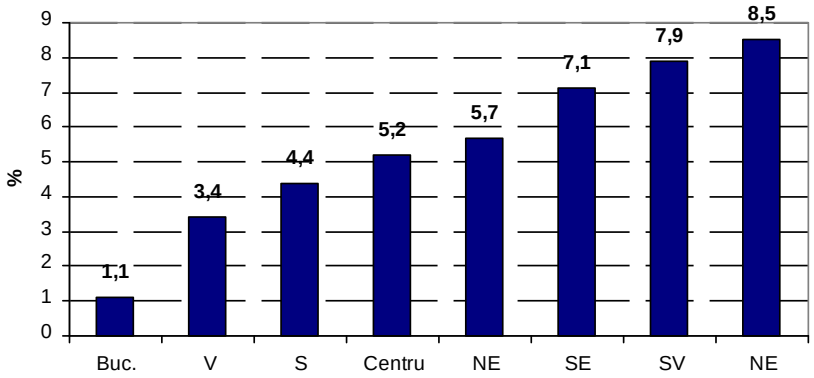

Am optat pentru prezentarea datelor pe regiuni pornind de la ipoteza *„unei regionalizări a României mai mult pe probleme sociale decât pe orientări culturale”*[172].

Grafic 5 Distribuția formelor de ES pe regiuni de dezvoltare
Sursa datelor: Privire de ansamblu asupra formelor de ES, MMFPS, 2010

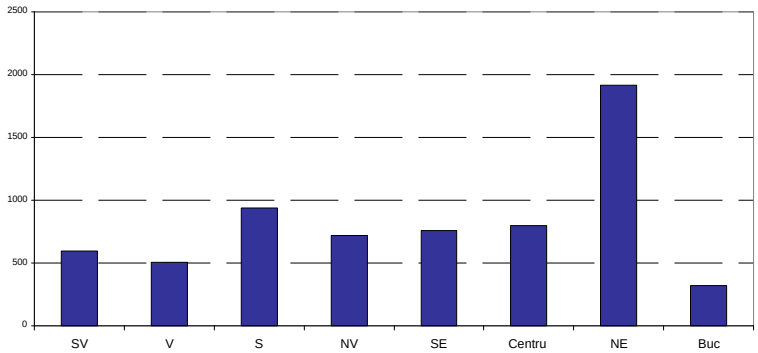

În România au fost înregistrate următoarele forme de organizare specifice ES: 2.179 CAR-uri, 2.128 societăți cooperative (din care 1.061 societăți cooperative de consum, 885 societăți cooperative meşteşugăreşti, 170 societăți cooperative agricole şi 12 societăți cooperative de locuire şi valorificare), 51 bănci cooperatiste de credit şi 419 UPA. Aşadar, cele mai des întâlnite forme de organizare specifică ES sunt CAR-urile, urmate de societățile cooperative şi UPA. Dintre tipurile de societăți cooperative, cel mai bine reprezentate sunt cooperativele de consum şi cele meşteşugăreşti. Alte tipuri de cooperative sunt cele de locuințe şi de valorificare.

Grafic 6 Distribuția tipurilor de societăți cooperative la nivel național
Sursa datelor: Privire de ansamblu asupra formelor de ES în România

[172] Dumitru Sandu, *„Dezvoltarea comunitară: cercetare, practică, ideologie”*, Polirom, Iaşi, 2005, p. 207

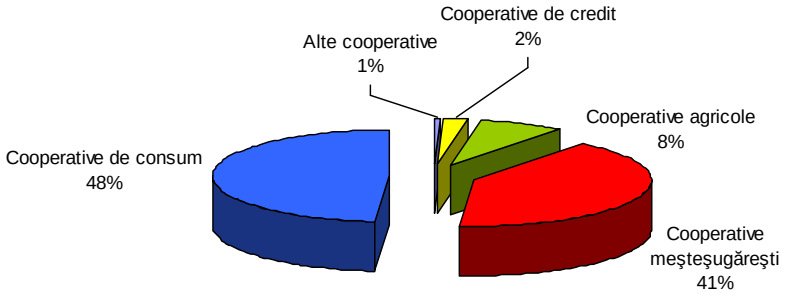

Principalele domenii şi grupe de produse ale societăților cooperative meşteşugăreşti afiliate la UCECOM sunt: produsele textile, încălțăminte, marochinărie şi alte articole din piele, mobilă şi alte produse din lemn, produse din metal şi alte materiale şi servicii pentru populație şi agenți economici[173]. Numărul total de angajați din societăți cooperative meşteşugăreşti a scăzut: în 2006 lucrau 25.987 din care 23.013 membri cooperatori, în timp ce în 2007 lucrau 22.318, din care 19.872 membri cooperatori[174].

Cele mai multe societăți cooperative de consum într-un județ (48) sunt în Suceava şi în Timiş. Urmează județele Harghita şi la egalitate Bihor, Mureş şi Vâlcea. Cele mai puține societăți cooperative de consum sunt în județul Vaslui.

Cele mai multe societăți cooperative meşteşugăreşti sunt înregistrate în regiunea Nord Est, județul Bacău (123), urmat de regiunea Sud-Vest, județul Constanța (69), Bucureşti (56) şi județul Iaşi (51). Cele mai puține societăți cooperative meşteşugăreşti sunt în Ilfov. Cele mai multe societăți cooperative agricole sunt în regiunea Sud-Est, județul Constanța (19). Cele mai multe bănci cooperative sunt în Botoşani (6).

Cel mai mare număr de UPA este înregistrat în Bucureşti (57), urmat de Timiş (27) şi Cluj (24). Județul Giurgiu are doar o societate cooperativă agricolă, nici o societate cooperativă de valorificare, de locuire, nici o UPA şi nici o bancă cooperativă de credit. Județul Vaslui are cel mai mic număr de societăți cooperative de consum, UPA şi nici o societate cooperativă agricolă, de valorificare sau de consum. Pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați *Anexa 11 Privire de ansamblu asupra formelor de organizare specifice ES în România*.

15% dintre ONG-urile din România realizează venituri din activități de ES, în timp ce 40% nu exclud posibilitatea derulării unor activități economice sau financiare în sectoare precum: creditarea, dezvoltarea rurală, agricultura şi silvicultura[175].

IV. 5. MECANISME DE SPRIJINIRE ŞI ÎNCURAJARE

Dezvoltarea ES depinde de capacitatea de atragere şi utilizare eficientă a resurselor financiare, direct, prin venituri proprii sau prin mecanisme de susținere a activităților sociale. Între cele mai cunoscute mecanisme se numără:

[173] *„Raportul anual al sectorului IMM din România”*, 2008, pp. 149 - 150
[174] Idem p. 188
[175] Mihaela Lambru, Ancuța Vameşu şi Mircea Kivu (coordonatori), *„România 2010 – sectorul neguvernamental – sectorul neguvernamental: profil, tendințe, provocări”*, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, 2010, pp. 52, 55

1. Cu caracter fiscal

- **scutire la plata impozitului pe profit**

a) scutire de plata impozitului agricol în primii 5 ani de la constituirea cooperativelor agricole[176];

b) scutire de plata impozitului pe profit cu condiția reinvestirii a cel puțin 75% pentru achiziții de imobilizări corporale active pentru dezvoltare / diversificare a activității în cazul UPA, adaptarea mediului lucrativ; achiziționarea echipamentelor tehnologice, maşinilor, instrumentelor şi instalațiilor de muncă; transportul persoanelor cu dizabilități de la domiciliu la locul de muncă;

c) scutire de la plata impozitului pe profit aferent activităților economice de până la 15.000 € /an fiscal cu condiția ca valoarea scutirii să nu reprezinte mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit – pentru organizațiile nonprofit care realizează activități economice directe sau prin intermediul unei societăți comerciale[177];

- **scutire de la plata impozitului aferent profitului reinvestit:** se aplică în forme comune, fără „discriminare pozitivă" pentru agenții economici din ES;
- **scutire la plată pentru diferite taxe:**

a) taxe vamale (de ex. pentru importul de utilaje agricole, echipamente de irigat şi alte asemenea echipamente utilizate în propria activitate de către cooperativele agricole[178]; pentru importurile de materie primă, instrumente şi piese de schimb ale UPA);

b) taxe de autorizare (la înființare şi reautorizare) pentru UPA;

c) impozit pe clădiri, teren utilizate în scopuri sociale de către organizațiile nonprofit, pe baza hotărârii consiliilor locale[179];

d) taxe pentru mijloace de transport, pentru obținere de certificate, avize, autorizații precum şi alte taxe locale dacă se dovedeşte că activitățile desfăşurate de organizațiile respective sunt aferente unor activități sociale;

e) scutire de TVA pentru operațiunile şi produsele lor pentru şi de la domiciliul persoanelor cu dizabilități care lucrează la domiciliu în cazul UPA.

- **scutire de orice impozite şi taxe:** actele şi operațiunile CARS, făcute în legătură cu obiectul de activitate al acestora[180];
- **reducerea tarifelor**: Consiliile județene şi locale şi Consiliul General al Municipiului Bucureşti vor sprijini funcționarea CARP prin închirierea spațiilor necesare, în funcție de posibilități, pentru desfăşurarea activităților acestora şi prin diminuarea cu 75% a tarifelor de închiriere[181];
- **scutire de la plata contribuțiilor sociale pentru perioada de şomaj tehnic** în scopul menținerii personalului de specialitate, indispensabil pentru reluarea activității;
- regim special de scutire pentru IMM-uri a căror cifră de afaceri anuală, declarată sau realizată, este inferioară plafonului de 35.000 €[182].

2. Cu caracter non-fiscal

- ***sprijin*** de reprezentare sau acordare de garanții pentru accesarea liniilor de finanțare pentru activități sociale:

a) garantarea de stat a unui regim nediscriminatoriu pentru societățile cooperative înființate în baza Legii 1/2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației;

[176] Legea 1/2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației şi Legea 566/ 2004 a cooperației agricole, cu modificările şi completările ulterioare

[177] Legea 571/2003 privind Codul fiscal cu modificările şi completările ulterioare

[178] Legea 566/ 2004 a cooperației agricole, cu modificările şi completările ulterioare

[179] Art. 250 alin. 1 pct. 19 Legea 571/2003 privind Codul fiscal cu modificările şi completările ulterioare

[180] Art. 8 Legea 122/ 1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc pentru salariați şi al uniunilor acestora, republicată

[181] Art. 16 Legea 540/2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor

[182] Pentru operațiunile prevăzute la art. 126 alin. (1), Legea 571/2003 privind Codul fiscal cu modificările şi completările ulterioare, art. 152, alin. 1)

b) susținerea financiară din fonduri proprii sau acces la utilizarea de spații pentru activități sociale acordate UPA, organizațiilor nonprofit de către autoritatea locală;

- **acordarea de consiliere** şi/ sau **asistență la implementare proiectelor** cu scop social, în perioada post-aderare, de către organisme internaționale (de ex. UNPD);
- **consiliere, evaluare şi orientare profesională** pentru persoanele vulnerabile şi a priori sprijin pentru ocupare; de exemplu, pentru persoanele cu dizabilități conform Legii 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap cu modificările şi completările ulterioare art.71-74;
- **intermedierea accesului la fonduri** pentru dezvoltare de activități prin **consiliere de specialitate şi monitorizare la implementare**: finanțări acordate de BM cu gestionarea fondurilor şi asistență şi monitorizare la implementare de Fondul Român de Dezvoltare Socială; cooperativelor agricole li se asigură accesul la subvenții şi la fonduri publice, precum şi la fonduri externe, prevăzute în programul de susținere a agriculturii României, precum şi recunoaşterea şi asimilarea de către MADR ca grupuri de producători;
- **asigurarea de sprijin logistic pentru implementare de proiecte finanțate din fonduri gestionate prin administrația centrală şi locală** de tipul facilităților acordate IMM care accesează fondurile structurale;
- **susținerea co-finanțărilor pentru implementare proiecte:** fonduri de garantare, fonduri de investiții şi capital de risc, credite cu dobândă preferențială.;
- **acces gratuit** la spații construite pentru sedii, la terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității asociațiilor şi fundațiilor[183];
- **alte drepturi sau facilități acordate potrivit legii**, pe categorii de organizații ale ES, adaptate modului de organizare şi posibilității efective de a gestiona eficient fonduri atrase direct sau prin facilitatori.

a. IMM pot dispune de beneficii cu privire la achizițiile publice[184]: reduceri cu 50% pentru criteriile legate de cifra de afaceri, de garanția pentru participare şi de garanția de bună execuție, cerute în achizițiile publice de produse, lucrări şi servicii; asistență tehnică pentru facilitarea accesului la servicii de formare de specialitate în domeniul achizițiilor publice; acces la servicii electronice de informare prin centrele Euro Info, referitoare la legislația în domeniu; servicii electronice de informare despre cererile de oferte prezentate în sistem electronic de ofertanți;

b. autoritățile locale pot introduce clauze de impact social în procedurile pentru licitațiile publice (achiziții publice responsabile social[185]) sau pot aplica excepții la achiziții de tipul contractelor rezervate,[186] la care pot participa şi unități ale ES (de ex. atelierele protejate).

c. posibilitatea introducerii de criterii sociale în procedura de selecție[187].

Mecanisme de sprijin pentru UPA

Facilități suplimentare sunt acordate pentru UPA[188]:

- scutire de plata taxelor de autorizare la înființare şi de reautorizare;
- scutire de plată a impozitului pe profit, cu condiția ca cel puțin 75% din fondul obținut prin scutire să fie reinvestit pentru restructurare sau pentru achiziționarea de echipamente

[183] Art. 49 alin. 1OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații,

[184] Art. 16 Legea 346/2004 privind stimularea înființării şi dezvoltării IMM-urilor, cu modificările şi completările ulterioare,

[185] Achiziții publice ce au în vedere şi realizarea unor obiective sociale precum: reducerea şomajului, accesul /participarea la licitații a IMM sau a altor unități aparținând ES, promovarea muncii în condiții decente, egalitate de oportunități la angajare ori facilitarea comerțului cu produse/servicii rezultate din activitatea unităților ES.

[186] Contractele rezervate sunt achizițiile publice la care participă atelierele protejate care au realizat activități generatoare de profit, dacă acesta a fost reinvestit în proporție de 75% în programe de sprijinire a angajaților (Legea nr. 207/2009 privind aprobarea OUG 86 / 2008 pentru modificarea Legii 448 / 2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap)

[187] Art. 39 din OUG 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune şi a contractelor de concesiuni de servicii cu modificările şi completările ulterioare

[188] Art. 82 (1) Legea 346/2004 privind stimularea înființării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii

tehnologice, maşini, utilaje, instalaţii de lucru şi/ sau amenajarea locurilor de muncă protejate[189];

- alte drepturi acordate de autorităţile administraţiei publice locale, finanţate din fondurile proprii.

O descriere detaliată a principalelor modalităţi de sprijinire a formelor specifice ES, conform legislaţiei în vigoare, este prezentată în *Anexa 6 Cadrul legal privind formele de organizare specifice ES în România*. Uneori măsurile de incluziune socială a grupurilor vulnerabile sunt asociate cu iniţiative de sprijin al dezvoltării de forme specifice ES. Deoarece măsurile de incluziune socială a persoanelor vulnerabile nu pot avea caracter obligatoriu pentru mediul de afaceri privat, pentru a susţine ocuparea acestora au fost iniţiate măsuri de sprijin al înfiinţării de UPA. Sunt prevăzute **stimulente** pentru crearea UPA şi pentru persoanele cu dizabilităţi interesate să lucreze într-o UPA. Complementar, unităţile economice mijlocii şi mari care nu angajează persoane cu dizabilităţi datorează statului o anumită sumă echivalentă. Fiecare angajator care are peste 50 de angajaţi este obligat, potrivit legii să angajeze cel puţin 4% persoane cu dizabilităţi. Dacă nu o face, are două posibilităţi: fie să plătească lunar pentru fiecare persoană cu dizabilităţi pe care nu a angajat-o 50% din salariul minim pe economie; fie să cumpere în fiecare lună bunuri sau servicii de la o UPA care să valoreze per total suma datorată statului[190]. Când nu este obligată prin lege să angajeze persoane cu dizabilităţi, compania poate primi lunar pentru 1 an salariul mediu pe economie, pentru fiecare persoană cu dizabilităţi angajată, cu condiţia ca această să fie angajată pentru cel puţin doi ani[191]. Companiile care angajează pe o perioadă nedeterminată persoane cu dizabilităţi sunt scutite de taxa pentru asigurare de şomaj şi primesc lunar timp de 1,5 ani următoarele sume: salariul minim pentru cei care au absolvit liceul sau altă şcoală de arte şi meşteşuguri; 1.2 salariul minim, pentru toţi absolvenţii de studii postliceale şi 1.5 salariul minim pentru absolvenţii de studii superioare[192].

Facilităţile pentru angajaţii cu dizabilităţi includ: scutire privind impozitul pe salariul persoanelor cu dizabilitate gravă şi accentuată; atunci când angajatul lucrează la domiciliu, angajatorul este obligat să asigure transport gratuit către şi de la domiciliul pentru toate materialele prime şi alte materiale necesare pentru producerea bunurilor respective şi zile libere suplimentare pentru cel puţin trei zile lucrătoare[193].

Mecanisme de sprijin pentru IMM

S-au dezvoltat ***sisteme suport care au incidenţă cu ES, fără ca aceasta să fie precizată expres ca beneficiar***, respectiv alocarea anuală de fonduri în valoare de 0,4% din PIB pentru finanţarea programelor de dezvoltare şi a măsurilor de sprijinire a înfiinţării de noi întreprinderi şi susţinere a dezvoltării IMM, la nivel naţional şi local prevăzute în Strategia guvernamentală pentru susţinerea dezvoltării IMM pentru perioada 2009-2013 (cu aplicabilitate de la 1.01.2011[194].

Legea 346/2004 privind stimularea înfiinţării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii, cu modificările şi completările ulterioare reglementează prin articolele sale şi crearea unui cadru favorabil înfiinţării şi dezvoltării IMM menţionându-se că:

- Ministerele, celelalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale, autorităţile administraţiei publice locale şi camerele de comerţ şi industrie, în cadrul competenţei lor, **au obligaţia să elaboreze politici şi să asigure măsuri şi acţiuni menite să contribuie la protecţia IMM** în raporturile lor cu statul, în special prin simplificarea procedurilor administrative şi prin prevenirea creşterii nejustificate a costurilor legate de conformarea acestora faţă de reglementările în vigoare (art. 9); Guvernul, autorităţile administraţiei publice locale, camerele

[189] În condiţiile prevăzute de Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal cu modificările şi completările ulterioare

[190] Art. 77, punctul 1 Legea 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările şi completările ulterioare,

[191] Art 85, punctul. 2 Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă, cu modificările şi completările ulterioare

[192] Idem articol. 80

[193] Art. 142 Codul muncii al României în varianta consolidată până în prezent

[194] Art. 26, Legea 175/2009, pentru modificarea alin. (1) al art. 26 din Legea 346 / 2004 privind stimularea înfiinţării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii

de comerț şi industrie, organizațiile patronale ale IMM sprijină înființarea şi dezvoltarea de centre şi organizații ce oferă servicii de informare, consultanță, consiliere şi instruire pentru IMM, prin:

a) acordarea de sprijin în legătură cu activitățile de informare, consultanță, consiliere şi instruire destinate IMM;

b) identificarea de surse de finanțare a unor programe şi acțiuni destinate facilitării accesului IMM la serviciile de informare, consultanță, consiliere, instruire, oferite de aceste centre şi organizații, şi extinderii sferei de servicii oferite de acestea IMM (art. 17, alin 2).

În Legea 11/2010 a bugetului de stat pe anul 2010, sunt prevăzute Acțiuni generale economice şi comerciale a fi făcute şi pentru „Stimularea întreprinderilor mici şi mijlocii”[195].

IV. 6. SURSE DE FINANȚARE

Instrumentele financiare disponibile pentru finanțarea ES în România se pot grupa pe următoarele categorii principale: fonduri structurale; (micro)credite; fonduri mutuale; fonduri de investiții sociale; sisteme de garanții publice sau private pentru proiecte în domeniul social (condiție pentru atragerea de fonduri pentru finanțarea activităților sociale). Datorită importanței actuale a unora dintre aceste surse de finanțare, vom prezenta pe scurt câteva elemente semnificative pentru susținerea dezvoltării ES.

ES nu are un cadru legal specific, o strategie de dezvoltare, nu dispune de o rețea suport specifică de sisteme de finanțare. Inițiativele care au contribuit la dezvoltarea sau finanțarea unor activități de ES care au avut ca scop: identificarea soluțiilor de finanțare a implementării de proiecte care să susțină dezvoltarea comunităților locale sărace, ca formă de promovare a incluziunii sociale, şi implicarea grupurilor defavorizate în activități locale, cu caracter economic sau non-economic, care să permită creşterea ocupării pe termen mediu şi lung.

Sursele de finanțare, formele şi instrumentele financiare pentru susținerea organizațiilor ES sunt prezente în practica din România, fiind definite şi dezvoltate de legislația de organizare şi funcționare şi de strategiile şi planurile de acțiune pentru organizații sau instituții ce pot avea activități cu caracter social: asociații şi fundații, organizații nonprofit, cooperative de credit, organizații mutuale, întreprinderi sociale etc.

Practic, nu există linii de finanțare speciale pentru susținerea dezvoltării ES şi nici practici de discriminare pozitivă pentru a sprijini finanțarea (creditarea) unor activități cu finalitate în dezvoltarea socială (incluziune socială sau servicii sociale).

Începând din perioada de preaderare, se dezvoltă forme de finanțare care permit desfăşurarea de activități specifice ES, cu deosebire pentru:

- educație, formare, perfecționare pentru creşterea adaptabilității la cerințele pieței muncii, creşterea oportunităților şi accesibilității la ocuparea pentru incluziune socială, deci inclusiv a persoanelor vulnerabile sau defavorizate;
- susținerea dezvoltării de activități generatoare de profit care sunt utilizate în scopuri sociale (dezvoltarea comunității locale sau sprijinirea categoriilor defavorizate pentru obținerea de venituri şi ieşire din sau evitare a sărăciei;
- dezvoltarea de activități care au ca finalitate servicii sociale sau acțiuni de promovare a incluziunii sociale active.

Sursele de finanțare a ES pot fi: publice sau private, naționale sau internaționale, de la persoane fizice sau juridice. Finanțarea ES se poate face prin: alocare directă de sume prin donații, transferuri, finanțări gratuite pentru satisfacerea unor nevoi sociale direct prin servicii adecvate grupurilor țintă; obținerea sau multiplicarea resurselor financiare proprii din activități economice şi utilizarea profitului în scopuri sociale (satisface nevoia socială indirect) sau auto-finanțare (fonduri mutuale) bazată pe principiul deciziei democratice şi al promovării solidarității.

[195] Anexa „Categoriile de Venituri şi Cheltuieli care se prevăd în bugetele locale pe anul 2010”cap II „Veniturile şi cheltuielile care se prevăd în bugetele proprii ale comunelor, oraşelor, municipiilor, sectoarelor şi municipiului Bucureşti” sub A „Venituri (impozite, taxe şi alte venituri)” pct. 14.„Acțiuni generale economice, comerciale şi de muncă”

Sursele financiare principale provin din: economia de piață (din profit), activități necomerciale (producția de bunuri şi servicii pentru autoconsum), acțiuni de voluntariat; finanțare publică directă, prin bugetul de stat şi bugetul de asigurări sociale; finanțare din fonduri şi surse speciale (de tipul FSE, fonduri structurale, POS-DRU, POR etc., alte fonduri naționale/ UE/ internaționale: PNCDI, PHARE, finanțare BM, PNUD, donații private (persoane fizice şi juridice) şi din impozitele aferente câştigurilor individuale (2% din impozitul aferent câştigurilor din muncă poate fi redirecționat pentru finanțarea directă a unor organizații nonprofit).

Tabel 2 Sursele şi formele de finanțare a organizațiilor specifice ES

Tipuri de actori relevanți implicați în activități specifice ES	Surse de finanțare. Instrumente. Politici
- organizații voluntare care oferă servicii pentru grupuri sociale vulnerabile sau aflate în risc	- unitatea pe lângă care funcționează (unități de cult, asociații sau agenți economici), din veniturile proprii ale acesteia; - fonduri externe atrase (programe de finanțare); - alte fonduri: donații.
- grupuri de întrajutorare ale cetățenilor	- contravaloarea activităților de voluntariat; - gestionarea surselor locale (sprijin în implementarea unor activități sociale finanțate de comunitatea locală – primării etc.); - donații ale membrilor grupului sau donații de la agenți economici, organizații etc.
- societăți cooperative	- entități comerciale → profitul acestora se utilizează pentru scopuri sociale; - atragerea de surse externe prin proiecte; - donații ale membrilor cooperativelor sau/ şi donatori externi independenți (persoane juridice sau fizice).
- case de ajutor reciproc şi organizații mutuale	- fonduri proprii din participarea membrilor, potrivit schemelor participative asumate prin vot democratic de către toți membrii
- fundații şi asociații	- finanțare prin atragere directă de fonduri – sponsorizări, donații, transferuri, parteneriate
- asociații şi fundații care desfăşoară activități economice prin entități comerciale şi folosesc veniturile sau profitul realizat în beneficiul social sau public	- finanțare din profit
- întreprinderi individuale şi familiale[*)]	- cotele de participare a membrilor la constituirea patrimoniului de afectațiune; - venituri din activități economice pentru susținerea de acțiuni sociale; - activități cu finalitate în promovarea incluziunii sociale (consiliere, instruire, recalificare sau perfecționare); - promovează activități economice pentru ocuparea persoanelor în dificultate (produc şi comercializează produse şi servicii).

Tabel 3 Surse de finanțare pentru formele de ES

Nr.	Surse de finanțare	1[196]	2[197]	3[198]	4[199]	5[200]	6[201]	7[202]
1.	Subvenții, granturi, fonduri nerambursabile interne sau externe	x	x	x	x			
2.	Taxe de înscriere, cotizațiile membrilor	x	x		x		x	x
3.	Dobânzi şi dividende rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condițiile legii	x	x		x		x	x
4.	Venituri sau profit realizat din activități economice directe	x	x	x	x		x	x
5.	Dividendele societăților comerciale înființate de asociație sau uniune	x		x			x	
6.	Donații, sponsorizări, legate	x	x	x	x		x	x
7.	Resurse obținute de la bugetul de stat şi/sau de la bugetele locale, în condițiile legii	x	x	x	x	x	x	x
8.	Aport la capitalul social, contribuțiile membrilor			x	x			
9.	Surse atrase din sistemul financiar-bancar, al creditului agricol şi altele asemenea				x			
10.	Depozite sau alte fonduri rambursabile de la membrii acestora, precum şi de la persoane fizice, juridice ori alte entități, care domiciliază, au reşedința sau locul de muncă, respectiv au sediul social şi desfăşoară activitate, în raza teritorială de operare					x		
11.	Fondul social al membrilor, constituit prin contribuțiile acumulate ale acestora, la care se adaugă dobânzile anuale, fondurile proprii şi mijloacele băneşti obținute de la uniunea teritorială județeană sau de la uniunea națională							x
12.	Venituri din organizarea manifestărilor culturale, artistice şi de agrement							x
13.	Alte venituri prevăzute de lege	x	x		x	x	x	x

Sursa: legislația în vigoare

Finanțarea specifică incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile

Se realizează prin forme directe (ajutoare pentru cei cu venituri reduse aflați în risc de sărăcie, asistență socială) sau indirecte (incluziune socială activă: sprijin pentru ocupare sau inițierea unei afaceri ca lucrător pe cont propriu sau prin creare de IMM-uri; suport pentru educație şi formare profesională continuă pentru a ocupa locuri de muncă mai bine remunerate; asigurarea accesului nediscriminatoriu la finanțare: microcredite sau/ şi fonduri nerambursabile naționale sau internaționale).

[196] Societățile cooperative de gradul 1 şi de gradul 2
[197] Asociațiile şi uniunile de societăți cooperative
[198] Societățile cooperative agricole
[199] Uniuni de ramură ale societăților cooperative agricole
[200] Organizațiile cooperatiste de credit: cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit
[201] Asociații/federații, fundații
[202] CAR

Sursele de finanțare a incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile se particularizează pe grupurile țintă. În funcție de natura vulnerabilității se stabilesc echilibre specifice între măsurile pasive şi active. Astfel se identifică linii de finanțare adresate persoanelor cu dizabilități, tinerilor, persoanelor în vârstă sau populației de etnie romă din fonduri publice *naționale sau locale prin acordarea directă/indirectă de asistență gratuită, finanțare sau deductibilități parțiale pentru ocupare etc.* Sprijinirea incluziunii sociale active a tinerilor între 16 şi 25 de ani aflați în dificultate şi confruntați cu riscul excluderii profesionale se bazează pe un sistem de acompaniament social personalizat în scopul facilitării accesului la un loc de muncă, care presupune ca măsuri:

- consiliere profesională şi mediere din partea personalului specializat al AJOFM prin întocmirea unui plan individual de mediere;
- plasare în muncă la un angajator agreat de AJOFM în baza unui contract de solidaritate. Prin acest instrument de sprijin se susține inserția tinerilor pe piața muncii pe o perioadă de minim de 1 an (dar nu mai mult de 2 ani), caz în care angajatorul primeşte ca "subvenție" din fondul de şomaj echivalentul salariului de bază stabilit la angajare, dar nu mai mult de 75% din câştigul salarial mediu net pe economie comunicat de INS. Ulterior, după expirarea contractului de solidaritate, în cazul angajării pe perioadă nedeterminată pentru primii doi ani se acordă rambursarea lunară a unei părți din salariul de angajare, în cuantum de 50% din indemnizația de şomaj curentă conform legii pe care tânărul ar fi primit-o dacă ar fi fost disponibilizat (până la împlinirea vârstei de 25 ani).
- sprijin pentru continuarea studiilor (tinerii din familiile care au dreptul la VMG şi au 2 sau mai mulți copii), prin burse de şcolarizare sau pentru continuarea studiilor, acordate din bugetul de stat aferent Ministerului Educației sau din bugetele locale.

Complementar, s-a dezvoltat şi un sistem de susținere financiară parțială pentru tinerii de până la 35 de ani pentru accesul la o locuință (avansul pentru dobândirea unei locuințe sau chiria pentru o perioadă de până la 3 ani) şi facilitarea accesului la asistență de sănătate fără obligativitatea plății contribuțiilor pentru asigurările sociale de sănătate.

Un instrument financiar pentru incluziunea activă este *finanțarea prin Scheme de minimis*[203], ce presupune subvenționarea cheltuielilor cu forța de muncă efectuate în cadrul unor programe având ca scop ocuparea temporară a forței de muncă din rândul şomerilor. Potrivit reglementărilor recente, vor fi acordate subvenții în vederea ocupării unui număr estimativ de 101.450 de persoane din rândul şomerilor înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene, respectiv a municipiului Bucureşti, indiferent dacă beneficiază sau nu de indemnizație de şomaj. Efectele finanțării pot fi:

- *directe*: realizarea obiectivului propus conduce la satisfacerea unei nevoi sociale;
- *de antrenare*: activitățile care conduc la satisfacerea unei nevoi sociale generează ocupare şi venituri pentru salariați (externalități pozitive), care contribuie la consolidarea sferei serviciilor sociale (dezvoltare, diversificare, din punct de vedere al conținutului activității şi al surselor, formelor de finanțare);
- *efecte propagate*: serviciile sociale active conduc la incluziune socială prin protecție, asistență activă (inserția pe piața muncii, dezvoltarea culturii comportamentale, promovarea cetățeniei active).

Finanțarea ES din România prin fonduri structurale europene

Pentru perioada 2007-2013, fondurile structurale care vizează şi obiective ale ES sunt: FEDR şi FSE împreună cu alte instrumente financiare precum: Fondul de Coeziune, Fondul Agricol European pentru Dezvoltare Rurală , Fondul European pentru Pescuit, Banca Europeană pentru Investiții etc. În concordanță cu Cadrul Național Strategic de Referință POS DRU 2007-2013 a stabilit o serie de axe

[203] Ordinul 56/2010 privind modificarea Schemei de ajutor de minimis *„Ocuparea temporară a forței de muncă din rândul şomerilor pentru dezvoltarea comunităților locale",* aprobată prin Ordinul preşedintelui ANOFM 308/2008 Art. 19. - Bugetul estimat prevăzut a fi alocat schemei pe întreaga durată de aplicare a acesteia este de aproximativ 320.795 mii lei, fonduri alocate din bugetul asigurărilor pentru şomaj, în limita plafoanelor bugetare anuale, defalcat astfel: în 2008. 61.545 mii lei; în 2009. 108.285 mii lei; în 2010: 44.765 mii lei; în 2011: 52.365 mii lei; în 2012: 53.835 mii lei."

prioritare şi domeniile majore de intervenţie ale României în domeniul resurselor umane, în cadrul Obiectivului „Convergenţă". Axa prioritară 6 „Promovarea incluziunii sociale" are ca domeniu-cheie de intervenţie dezvoltarea ES.

Prin obiectivele promovate de FSE prin liniile de finanţare deschise pentru România se urmăresc finalităţi cu impact asupra incluziunii sociale şi dezvoltării ES: îmbunătăţirea accesului la angajare şi includerea durabilă pe piaţa muncii a celor care caută un loc de muncă şi a persoanelor inactive; consolidarea includerii sociale a persoanelor dezavantajate, cu scopul asigurării integrării durabile şi combaterii tuturor formelor de discriminare de pe piaţa muncii; promovarea parteneriatelor, acordurilor şi a iniţiativelor comune prin crearea unor legături între partenerii sociali şi ONG-uri, la nivel (trans)naţional, regional şi local. Implementarea FSE în România se face prin POS DRU, coordonat de MMFPS, ca principală componentă a fondurilor structurale cu impact asupra ES.

Microcreditarea

Microcreditarea ca formă de finanţare poate fi asimilată activităţilor ES dacă se desfăşoară cu respectarea principiilor care guvernează acest sector, în special cu privire la latura socială a activităţii derulate**.** Sectorul microfinanţării se află, în prezent, într-o transformare profundă de la cadrul ONG dominat şi impulsionat de donatori către o implicare mai semnificativă pe piaţa de capital, în acelaşi timp păstrându-şi caracterul şi misiunea sa originală de combatere a sărăciei şi dezvoltare socială.

Microfinanţarea ca formă a sistemului financiar incluziv (dezvoltat în ultimele decenii) asigură servicii persoanelor sărace sau celor cu venituri reduse, în asociere cu un sistem instituţional adecvat (IFN-uri) şi bazat pe un cadru financiar şi politic coerent şi favorabil. Se axează pe sisteme de creditare bazate pe client, promovând adaptarea finanţării la cerinţele prezente şi viitoare ale clienţilor, este orientată pe cererea pieţei. Microfinanţarea are ca scop depăşirea situaţiei critice, un impact pozitiv durabil cu asigurarea sustenabilităţii financiare. Costul destul de ridicat al microfinanţării a rămas principala problemă a eficienţei acestui mecanism, însă progresul în tehnologie şi sistemele flexibile de finanţare pot reduce cheltuielile generale asociate. Beneficiarii microcreditelor sunt în special lucrătorii pe cont propriu şi pregătire a înfiinţării unei organizaţii sau de activităţi generatoare de profit. Eficienţa microcreditării se analizează prin abordări non-experimentale sau cvasi-experimentale, în literatura de specialitate fiind evidenţiate 4 metode: econometrice nonlineare cu variabile dummy, variabilele instrumentale, regresie condiţionată prin factori de discontinuitate şi metoda abordării diferenţei în diferenţă.

Nivelul microcreditelor acordate depinde nu doar de scopul pentru care se acordă, ci şi de gradul de sărăcie sau riscul de sărăciei al clienţilor, cei mai săraci primind sume relativ mai reduse, capacitatea acestora de rambursare fiind mai redusă şi riscul creditării mai mare. Costul creditului este mai ridicat pentru sumele mai mici şi clienţii mai săraci, scăzând pe măsura creşterii nivelului veniturilor gospodăriei beneficiare. Eficienţa microcreditului este mai mare în cazul beneficiarilor cu venituri mai mari decât în cazul celor mai săraci, pentru aceştia din urmă deseori microcreditul nereuşind să asigure ieşirea din sărăcie. Uneori acordarea microcreditelor se asociază cu încheierea de microasigurări de sănătate care garantează potenţialul de rambursare a microcreditului. Costul creditului creşte, însă este o garanţie a rambursabilităţii acestuia şi, potenţial, poate să se asocieze cu o valoare mai mare a microcreditului acordat (un client sănătos are şanse mai mari de a returna la timp şi integral sumele datorate, fiind capabil să muncească şi să obţină veniturile necesare rambursării).

Inovare în finanţare. Forme, mecanisme, instituţii

a) Abordarea inovatoare a finanţării ES, finanţarea responsabilă social

Finanţarea modernă presupune o preocupare accentuată pentru înţelegerea şi evaluarea pe termen lung a impactului unei companii - luând în calcul nu doar impactul economic, ci şi impactul social şi de mediu (finanţare etică[204]). Acest lucru are la bază înţelegerea faptului că cerinţa de

[204] Finanţarea etică este un termen dificil de definit. Pentru mulţi, expresia „finanţare etică" este un oximoron. Un mod extrem de restrictiv de a o descrie ar fi un „concept umbrelă" pentru o filozofie investiţională bazată pe combinarea de

profitabilitate pe termen scurt poate să-i conducă pe investitori să influenţeze deciziile de management ale întreprinderilor într-un sens negativ, care poate afecta performanţele pe termen lung şi să conducă la luarea unor decizii incorecte din punct de vedere social şi de mediu, care pot provoca ulterior externalităţi negative pentru comunitate. În acelaşi fel, investitorii financiari pot neglija cererile de finanţare sau proiectele care din punctul lor de vedere prezintă un grad ridicat de risc, chiar dacă acestea deţin un important potenţial de dezvoltare şi inovare. Structurile implicate în finanţare etică oferă acelaşi tip de produse şi servicii ca şi sistemul bancar tradiţional, punctul forte al acestora fiind că iau în considerare nu numai criterii de eligibilitate ale solicitantului, ci şi viabilitatea şi impactul social al proiectului. Finanţarea solidară, formă particulară a finanţării responsabile social (finanţării etice) este mai puţin axată pe rentabilitate economică, dar favorizează creşterea pe termen lung. Orice tip de finanţare solidară este una etică, dar nu orice tip de finanţare etică este şi una solidară.

Finanţarea solidară se bazează pe ideea că sectorul financiar tradiţional nu-şi îndeplineşte în întregime rolul de a finanţa economia, din două motive principale: băncile nu răspund nevoilor de finanţare pentru anumite **tipuri de activităţi** care sunt considerate că prezintă un risc de eşec foarte ridicat; băncile evită să realizeze operaţiuni ale căror costuri de gestiune sunt ridicate (cazul microcreditelor). Această situaţie determină ca o parte dintre antreprenori să fie excluşi de către sistemul financiar-bancar, pentru diferite motive: nu dispun de garanţii suficiente, nu au competenţe specifice (exemplu: beneficiarii de ajutor minim garantat, şomerii) şi necesită servicii specializate de consultanţă, doresc să intervină în sectoare de activitate percepute ca având un grad ridicat de risc, au nevoie de un sprijin financiar de mică dimensiune etc. Pentru a depăşi aceste disfuncţionalităţi, finanţarea solidară se sprijină pe reţele de finanţare alternative care suportă riscurile, costurile de gestiune şi de consultanţă, furnizând antreprenorilor credite, garanţii şi infuzii de capital. De aici rezultă faptul că aceste organisme nu pot trece costurile de gestiune în costurile serviciilor oferite, de unde reiese necesitatea de a obţine resurse puţin costisitoare. Acest lucru înseamnă că la un anumit nivel al lanţului de finanţare, un actor acceptă să renunţe, în totalitate sau parţial, la remuneraţia care i se cuvine. Resursele financiare necesare pentru echilibrarea acestor costuri pot fi procurate în mod diferit, provenind din donaţii, subvenţii publice, credite preferenţiale atrase din sectorul privat, investiţii solidare etc.

Finanţarea solidară se caracterizează prin[205]: a) preocuparea de a remedia insuficienţele sistemului financiar tradiţional, susţinând financiar categorii sociale de persoane sau tipuri de activităţi care sunt excluse; b) alegerea de a accepta perspectiva unei remuneraţii mai mici şi de asumare a priori a unui risc mai ridicat, fapt care face necesară identificarea unor forme de finanţare complementare pentru a asigura echilibrul financiar al acestor structuri solidare; c) preocuparea de a susţine accesul beneficiarilor de finanţare solidară la servicii financiare tradiţionale, ca obiectiv final.

b) Forme şi mecanisme inovatoare de finanţare

Protecţia activă prin ocupare în cadrul unor modele flexibile şi al unor activităţi adecvate, adaptate, dar bazate pe *forme de finanţare inovatoare* constituie în prezent o variantă viabilă de a asigura asistenţă socială, respectiv prin promovarea dezvoltării şi diversificării formelor ES. În fapt, schimbarea paradigmei responsabilităţii protecţiei sociale la sfârşit de secol XX a fost determinată în mod fundamental de **factorul financiar**, care devine o **restricţie** a dezvoltării asistenţei sociale bazate pe „modelele tradiţionale" şi un ***stimulent*** *pentru promovarea incluziunii sociale active în formele sale moderne: de promovare de activităţi suport, de prevenire, creare de oportunităţi, de valorificare a*

---

criterii financiare, sociale, de mediu şi de sustenabilitate. Eurosif (www.eurosif.org) defineşte această filozofie prin termenul de Investiţie Sustenabilă şi Responsabilă (ISR): „Acesta este un concept care continuă să evolueze. Cu toate acestea, constanta din acest domeniu este că investitorii sustenabili şi responsabili sunt preocupaţi de investiţia pe termen lung; de asemenea, problemele de mediu, sociale şi de guvernanţă (MSG) sunt criterii importante în determinarea performanţei investiţiei pe termen lung".

[205] Inspection Générale des Finances,Rapport d'enquête sur la finance socialement responsable et la finance solidaire, 2002 Un exemplu de structură implicată în Franţa în finanţarea solidară este Finansol care grupează actori implicaţi în finanţarea solidară şi câteva bănci care îi susţin. Aceştia finanţează proiecte economice solidare, cel mai adesea susţin persoanele în dificultate (şomeri, beneficiari de prestaţii sociale, mici meşteşugari) să îşi dezvolte o mică afacere.

externalităților pozitive. Globalizarea, absorbția accelerată a rezultatelor CDI, dezvoltarea de activități de nișă, în forme de activitate sau de ocupare noi, precum şi serviciile TIC oferă suportul necesar pentru a dezvolta şi a creşte performanța în activități de ES, prin politici active de incluziune socială asociate cu o finanțare performantă, centrată pe rezultate. Importanța susținerii finanțării inovatoare, moderne şi a valorificării avantajelor derivate din aplicarea Metodei deschise de coordonare pentru incluziune socială capătă valențe sporite in 2010, Anul european al combaterii sărăciei şi excluziunii sociale[206].

Incluziunea activă presupune acceptarea şi promovarea ideii de implicare pentru reducerea riscurilor şi vulnerabilităților sau pentru atenuarea efectelor (în cazul persoanelor cu dizabilități majore şi/sau permanente). **Din punct de vedere financiar,** înseamnă investiție în formare (cunoştințe şi competențe) şi participare activă în activități adecvate prin ocupare şi/sau autofinanțare (ocupare în entități economice, participare la fonduri mutuale, voluntariat etc.). Datorită schimbării percepției asupra beneficiilor din finanțarea unor acțiuni cu impact social, în prezent sunt susținute activitățile şi actorii sociali care generează protecție şi incluziune socială activă, sistemele tradiționale de finanțare şi suport pentru reducerea efectelor fiind operaționale în mod eficient pe termen scurt. Există şi o a treia formă de finanțare, respectiv finanțarea „de însoțire permanentă" care vizează doar anumite categorii de beneficiari, în special persoane defavorizate cu vulnerabilități, dizabilități permanente ce necesită suport.

În România finanțarea activităților cu impact social prin forme noi, inovatoare reprezintă o necesitate acutizată pe fondul crizei economice. Chiar şi în perioada de creştere economică din acest deceniu, până în trimestrul III al anului 2008, sectorul social era în deficit cronic de finanțare, iar dezvoltarea ES era percepută ca o componentă capabilă să se dezvolte prin reglaje de piață, cu o intervenție minimală din partea autorităților, în special prin suportul legislativ şi prin asigurarea oportunităților de dezvoltare. Mecanismele de încurajare şi suport au fost la rândul lor insuficient dezvoltate.

Caracterul inovator în finanțare nu constă în sursa brută a fondurilor (respectiv din profit, donații sau prin ocuparea persoanelor dezavantajate), ci în modalitățile de atragere a fondurilor, gestionarea fluxurilor financiare, eficiența alocărilor de fonduri şi avantajele corelative pentru finanțatori. În acest context, voluntariatul (pentru activități sociale sau pentru pregătirea persoanelor care activează în domeniul social) are şi alte fundamente decât cele clasice, respectiv o altă atitudine şi mod de concretizare a "cetățeniei active".

Antreprenorul social nu trebuie să fie mai puțin performant şi mai puțin axat pe eficiența economică a alocării resurselor decât orice alt antreprenor. În domeniul social micile investiții pot avea **un efect multiplicator** însemnat, însă efectele se pot evidenția pe termen mediu şi de multe ori nu există certitudinea că se vor obține efectele aşteptate. Canalele de finanțare sunt greoaie şi sistemul de informare sau comunicare este deficitar. De aceea timpul alocat pentru crearea parteneriatelor, construirea şi perfecționarea modelului de afaceri şi pregătirea personalului pot genera costuri relativ mai ridicate. De asemenea costurile de tranzacționare a fondurilor atrase sunt şi ele mai mari. Pentru a fi performante şi atractive pentru investitori, organizațiile specifice ES trebuie să găsească metode inovatoare de diminuare a costurilor, inclusiv prin rețele de afaceri care să reducă riscul şi să faciliteze accesul la fonduri ieftine sau din activități capital intensive. Deşi atractivitatea investitorilor este redusă, dacă avem în vedere doar profitabilitatea imediată şi monetară a alocării resurselor, **externalitățile pozitive propagate, mai ales la nivel local, pot conduce, indirect, la creşterea performanțelor mediului de afaceri local, la avantajele nete totale superioare.** În plus, prin intervenția autorităților locale, naționale, prin politici de suport se pot promova forme noi de antreprenoriat social şi de către angajatori de piață fără scop social, dar care pot beneficia de avantajele angajării de persoane defavorizate (reduceri, scutiri de taxe, fiscalitate salarială redusă etc.).

Ca instrumente financiare inovatoare pentru susținerea dezvoltării ES, posibil de implementat şi în România, amintim:

[206] Jana Hainsworth, *Reinforcement of the Open Method of Coordination, as well as for the adequate funding of programmes and initiatives which focus on poverty and social exclusion"*

Finanțare centrată pe rezultate, folosind instrumente precum Social Impact Bond – o metodă de finanțare a rezultatelor, prin sume ce se plătesc pentru acțiuni îndreptate spre atenuarea, eliminarea cauzelor şi nu pentru reducerea efectelor sociale, sume care recompensează investitorii sociali pentru activitățile derulate care au redus costurile sociale viitoare; se asigură astfel legături funcționale între trei componente importante: investiția (prin investitori comerciali sau fundații); un program, plan de acțiune ce defineşte clar scopul şi dimensiunea nevoii; un angajament ferm al autorității publice pentru susținerea (recompensarea) pentru realizarea scopului asumat. Reprezintă o formă modernă de parteneriat public-privat în finanțarea acțiunilor sociale bazată pe ideea de „justice reinvestment". Are ca obiectiv acțiuni de prevenție care determină economii ulterioare ale costurilor sociale, pentru care întreprinzătorii sunt recompensați de stat (acest instrument a fost elaborat în Regatul Unit de către Young Foundation and Social Finance, iar recent, prin inițierea programului „Putting the Frontline First: smarter government", implementat din 2010[207], a fost preluat ca direcție strategică la nivel de guvernare, în vederea întăririi rolului cetățenilor şi al societății civile). În acest fel se ajunge la o economie netă şi la reducerea sau diminuarea problemelor sociale pe termen lung.

Finanțare din fonduri centralizate alimentate din contribuții din profit ale firmelor din mediul de afaceri: de ex. Social Enterprise Investment Fund din Regatul Unit al Marii Britanii care acordă împrumuturi, granturi şi consiliere de specialitate întreprinderilor sociale (pregătirea înființării unei organizații, dezvoltare inovatoare, pentru accesare fonduri publice, spin-out etc.[208]) implicate în asigurarea de servicii de sănătate şi servicii sociale[209];

Fond de investiții centrat pe investiții sociale cu potențiali investitori: mediul privat, instituții caritabile, fondurile de pensii (de ex: Altru Fund din Regatul Unit al Marii Britanii).

Dezvoltarea ES sub aspectul finanțării poate fi facilitată şi pentru intervenții precum:

- susținerea dezvoltării de *parteneriate* teritoriale pentru accesarea de fonduri şi dezvoltarea de activități comune de incluziune socială;
- *sprijin activ efectiv din partea autorității publice* (naționale şi locale) care să asigure fluxuri de finanțare adecvate instituțiilor ES, ca formă de sprijinire a creşterii ocupării;
- *dezvoltarea unor programe naționale de suport financiar*, informații, consiliere şi formare şi simplificarea procedurilor de *asigurare a unui mediu financiar prietenos* pentru actorii relevanți din ES.

Trebuie să avem în vedere şi să valorificăm valențele de modernizare ale instrumentelor sau mecanismelor de finanțare deja cunoscute şi aplicate. De exemplu, microfinanțarea în prezent nu mai reprezintă un produs posibil de accesat de către organizațiile ES, ci **o platformă financiară de produse şi servicii adresate celor mai săraci, persoanelor izolate sau micilor întreprinzători**[210]. Cel mai valoros capital al unei asemenea platforme îl reprezintă nu portofoliul de împrumut, ci calitatea relațiilor stabilite cu lumea potențialilor beneficiari. Portofoliul serviciilor platformei este diversificat, de la activitatea tradițională de acordare de credite până la consiliere, împrumuturi avantajoase membrilor familiei pentru educație sau alte servicii sociale (asigurări medicale, achiziția de medicamente la prețuri scăzute, finanțarea educației copiilor etc.). Această platformă are ca scop să formeze şi să dezvolte loialitatea clienților, ca sursă pentru profit pe termen lung pentru investitori. Eficiența activității se obține prin volumul de credite acordate şi nu prin rata profitabilității marginale, nu prin produse standard medii, ci prin credite *„personalizate"* în funcție de caracteristicile clientului. Astfel, microfinanțarea se transformă într-un nou model de finanțare a celor săraci sau cu venituri limitate, sustenabil pe termen lung. Microcreditul se acordă eşalonat în timp acelor lucrători săraci care acționează ca mici antreprenori. Microcreditele se pot acorda de către uniunile de creditare, ONG-uri, cooperative, agenții guvernamentale, societăți financiare nebancare, bănci comerciale private. Principalul dezavantaj al microcreditării chiar şi în formele sale noi, inovatoare rămâne costul ridicat al

[207] 'Putting the Frontline First: smarter government' outlines plans to pilot social impact bonds as a new form of funding positive social outcomes, the smarter use of community assets at the centre of civic life and to developing a barometer of civic participation through the Civic Health Index.

[208] http://www.socialinvestmentbusiness.org/our-funds/social-enterprise-investment-fund/

[209] http://www.dh.gov.uk/en/Managingyourorganisation/Socialenterprise/SocialEnterpriseInvestment Fund/index.htm

[210] Alex Counts, Reimagining Microfinance, Stanford Social Innovation Review, 2008, www.ssireview.ord

acesteia datorită cheltuielilor de administrare şi riscului ridicat al împrumuturilor mici adresate unor clienţi cu resurse limitate şi flexibilitate redusă la factorii externi. Începând cu luna iunie 2010, la nivelul UE se promovează un alt model de microfinanţare bazat pe un risc total mai scăzut al afacerii, promovarea parteneriatului în finanţare şi preluarea parţială a costurilor cu dobânda. Microfinanţarea este şi rămâne, în sine, o activitate comercială bazată pe profit, însă dimensiunea acestuia o apropie mai mult sau mai puţin de scopul social pentru care a fost acordat creditul: sprijinirea afacerilor micilor antreprenori săraci. Nevoia unui echilibru între caracterul comercial şi efectele sociale a generat discuţii privind utilitatea unui cod de conduită în contextul ***finanţării etice***[211].

Noul model de microcreditare continuă seria liniilor moderne de microfinanţare.[212] *The European Progress Microfinance Facility*[213] asigură micro-împrumuturi pentru iniţiere de mici afaceri. Această iniţiativă este destinată să sprijine grupurile vulnerabile pentru incluziune socială activă prin facilitarea unei rate alternative la şomaj şi anume iniţierea de mici afaceri. Se estimează că în viitorii 8 ani se vor asigura prin aceste mecanisme fonduri pentru circa 45.000 de antreprenori din toate ţările membre UE. Clienţii acestei facilităţi financiare sunt persoane (antreprenori) – şomeri, tineri, persoane în vârstă, persoane excluse de pe piaţa muncii, persoane defavorizate, care doresc să iniţieze sau să dezvolte mici afaceri (mici restaurante, servicii de transport, microproducţie pentru piaţa locală, servicii de asistenţă de sănătate, socială etc.) ca lucrători pe cont propriu sau micro-întreprinderi. Împrumuturile acordate pot fi până la 25.000 €. Instituţiile care vor intermedia acordarea acestor microcredite (bănci, instituţii nonprofit de creditare etc.) vor accesa fonduri prin Fondul European de Investiţii (European Investment Fund). FSE este o sursă complementară prin asigurarea de consiliere, informare, inclusiv **prin subvenţionare parţială a dobânzii** pentru creditele acordate indivizilor (lucrători pe cont propriu). Tot prin FSE (Programele Operaţionale pentru Antreprenoriat) se asigură asistenţă pentru accesarea de fonduri: realizarea planului de afaceri, formare, mentorat, scrierea aplicaţiei[214].

Finanţarea ES în perioada de criză. Restricţii. Oportunităţi

Criza reduce accesul la finanţare, mai ales la sursele care se bazează pe profitabilitatea mediului de afaceri (sponsorizări din profit, donaţii etc.), însă dezvoltarea serviciilor specifice ES reprezintă o cale spre relansare economică - prin crearea de locuri de muncă, pe de o parte, şi, pe de altă parte, prin dezvoltarea de noi activităţi care au cererea deja definită (servicii pentru persoanele aflate în situaţie de risc de sărăcie din cauza reducerii veniturilor, acţiuni sociale ale comunităţii, servicii specifice vârstei a treia).

Criza economico-socială a determinat două tendinţe contrare în dezvoltarea ES:

- de sporire a cererii pentru servicii şi activităţi specifice ES, ca suport pentru protecţia persoanelor vulnerabile. Reducerea veniturilor a indus creşterea incidenţei sărăciei şi, de aici, şi tendinţa de creştere a cererii pentru asistare parţială sau totală, în toate formele sale, de la ajutor de şomaj, acordarea venitului minim garantat etc., până la servicii bazate pe voluntariat pentru asistenţă socială individualizată;
- de reducere a surselor de finanţare, inclusiv a voluntariatului. Pentru a supravieţui, organizaţiile ES au nevoie de inovaţie în finanţare: noi instrumente şi facilităţi fiscale,

[211] Rôle de la finance éthique et solidaire et de la consommation responsable dans la cohésion sociale, Résolution 1541, 2007. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei recunoaşte importanţa introducerii unor criterii sociale în domeniul financiar, fapt care poate favoriza creşterea instrumentelor financiare etice şi solidare. Totodată se recunoaşte rolul finanţării etice şi solidare în lupta împotriva sărăciei - cetăţenii aleg să-şi depună economiile într-un sistem financiar etic şi solidar, exprimându-şi opţiunea lor pentru un alt tip de sistem financiar, care nu privilegiază numai profitul. Acest tip de sistem contribuie la dezvoltarea de proiecte/ acţiuni/ afaceri care sunt gestionate de către persoane vulnerabile sau structuri de ES, facilitând dezvoltarea socială şi economică a acestora. Deşi în ţările din Europa Occidentală acest gen de susţinere financiară este bine reprezentat, în Europa Centrală şi de Est există puţine iniţiative

[212] JEREMIE, JASMINE http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/micro_en.htm, Competitiveness and Innovation Framework Programme este o schemă mixtă de susţinere a diferitelor categorii de costuri care promovează parteneriatul instituţional. http://ec.europa.eu/cip/

[213] Aprobat de Consiliul de Miniştri în martie 2010 la Bruxel, cu aplicabilitate de la 01.11.2010.

[214] http://ec.europa.eu/epmf

precum şi ajutor financiar (finanțare, asigurarea capitalului de lucru, absorbție a progresului tehnologic şi non-tehnologic, formare profesională pentru adaptare şi stimulare a schimbării).

Limitarea resurselor din donații face ca instrumentele de suport pentru atragerea de fonduri pentru întreprinderi sociale sau activități adresate persoanelor vulnerabile să capete importanță sporită, poate la fel de importante ca şi sursele atrase. În perioada de criză economică şi financiară, au fost identificate trei canalele ca fiind cele mai importante pentru asigurarea finanțării ES (strategii de suport financiar[215]):

- crearea unui sistem echitabil la nivel local bazat pe parteneriat, cu implicarea partenerilor sociali, asociat cu intervenția autorității naționale, locale prin pârghiile fiscale puse la dispoziție;
- integrare la nivel european prin atragerea şi utilizarea fondurilor speciale, identificarea sistemelor moderne de finanțare cu costuri cât mai reduse: fonduri structurale, scheme de microfinanțare, ajutoare, subvenții etc.
- implicarea societății civile, prin voluntariat; dezvoltarea activităților de ES: educație, servicii personalizate, cultură etc. În acest context, devin importante mecanismele de finanțare bazate pe autosusținere şi cele cu aport în natură.

Restricțiile principale pentru eficiența financiară în ES sunt reprezentate de: absorbția serviciilor TIC şi a unor rezultate ale CDI de suport pentru activitățile sociale promovate; educația permanentă şi performanța muncii resurselor umane implicate; managementul performant; diseminarea bunelor practici şi accesarea fondurilor speciale este restricționată în unele cazuri de capacitatea de cofinanțare (a întreprinderii sau a statului, ca de exemplu în cazul accesării fondurilor structurale).

Pentru a rezista în perioada de criză şi contracție economică, organizațiile **ES trebuie să fie proactive şi creative în atragerea de fonduri,** respectiv de fluxuri de finanțare sustenabile, mai puțin dependente de fluctuațiile din economie. Trebuie *reorientat modul de atragere al fondurilor* de la sursele tradiționale, probate sau „cunoscute" la modalități inovatoare de finanțare:

- înlocuirea surselor tradiționale cu altele noi şi în completare creşterea eficienței alocării resurselor pe categorii de cheltuieli, cu reducerea costurilor însă pe fondul păstrării echilibrului cost-beneficii;
- dezvoltarea unei abordări antreprenoriale prin dezvoltarea unui nou model de afacere, bazat pe achiziții strategice şi parteneriat în finanțare. Se impune multiplicarea prin diversificare a surselor de atragere a fondurilor necesare (interne, externe, publice, private), cu reducerea riscului ştrangulărilor sau dispariției unor surse de finanțare – programe cu finanțări largi, bazate pe donații şi asociate cu programe diverse de atragere de fonduri;
- promovarea eficienței operaționale şi diversificarea strategiilor de acoperire a costurilor, prin utilizarea rezultatelor CDI pentru creşterea productivității şi performanței personalului angajat. Multe organizații ale ES se bazează în atragerea fondurilor pe crearea unor „rețele sociale", construite pe relații, şi întreținerea acestora prin campanii de promovare a rezultatelor activităților desfăşurate, pentru creşterea încrederii în utilizarea eficientă şi potrivit scopului declarat al activității, ceea ce consolidează fluxurile de finanțare şi atrage alți finanțatori;
- folosirea eficientă a resurselor umane, prin modularizarea timpului de muncă şi externalizarea unor activități spre persoane, instituții capabile să promoveze activitatea întreprinderii sociale şi să o susțină; pe termen mediu se realizează economii pe costuri de promovare şi se întăreşte rețeaua socială;
- promovarea unei politici de ocupare bazate pe performanță şi stimularea acesteia prin recompense materiale şi non-materiale, care să dezvolte ataşamentul față de organizație şi implicarea operativă în realizarea obiectivelor sociale;

[215] Rainer Schlüter, *„Sortir du tunnel: créer un environnement favorable à l'économie sociale Coopératives et ES: Chiffres et tendances, 3 stratégies de réponse à la crise, changements nécessaires",* CESE, 2010

- diversificarea instrumentelor şi mecanismelor financiare, pentru creşterea volumului surselor disponibile, diversificarea resurselor, complementaritate cu fondurile tradiționale şi maximizarea impactului social;
- realizarea de analize periodice privind eficiența şi impactul consumului de resurse în relație cu realizarea misiunii globale a întreprinderii sociale.

Prin urmare, finanțarea ES în perioada de criză presupune:

- identificarea de **surse viabile şi disponibile**. Statul, ca principal finanțator al ES, în perioade de criză îşi reduce implicarea datorită diminuării veniturilor bugetare şi a slabei elasticități a costurilor cu aparatul birocratic. În aceste condiții, principalele fluxuri de finanțare a ES provin de la indivizi sau firme individuale ori de la organisme internaționale de finanțare prin liniile de granturi cu sau fără coparticipare din partea beneficiarului sau a statelor;
- instrumentele adecvate – cele tradiționale îşi reduc din importanță şi se asociază cu cele moderne, astfel încât **instrumentele hibride, mixte** sunt cele mai indicate. Sistemul de granturi asociat cu finanțări pe criterii echitabile sau cu costuri mai reduse pot fi sursele principale de finanțare în perioada de criză, bineînțeles exceptând sistemul de donații care rămâne, însă se reduce ca dimensiuni. Ce este important în acest context pentru stimularea finanțării de către firme sau indivizi este de a crea o legătura vizibilă şi atractivă pentru investitor între interesele sale şi finalitatea acțiunilor sociale finanțate. Totodată este de amintit **dezvoltarea unor instituții moderne cu rol de suport pentru activitățile ES de tipul hub sau *marketplace* pentru e-ES**[216];
- mecanisme de asigurare – băncile şi instituțiile de finanțare tradiționale nu sunt interesate de finanțarea ES datorită în primul rând atomizării activităților pe care le presupun. **Instituțiile de intermediere, micile bănci private, asociațiile sau chiar Internetul** (în special pentru donații) **pot constitui mecanisme eficiente pentru antreprenorii sociali**. De asemenea, **dezvoltarea de rețele de finanțare** din fonduri publice sau private, **intermediate de asociații sau organisme speciale** (ca, de exemplu, unitățile de implementare pentru fondurile structurale) pot asigura alocarea eficientă a fondurilor disponibile şi costuri de administrare relativ mai reduse decât în cazul finanțării prin instituții financiare tradiționale, axate pe finanțarea mediului de afaceri, caz în care costul total al finanțării creşte pe seama asigurării pe perioada creditării şi a cheltuielilor pentru consiliere ori formare pentru derularea eficientă a liniei de finanțare;
- Anumite condiții în care se realizează finanțarea ES, şi aici avem în vedere în principal două aspecte. Primul se referă la **importanța profesionalismului personalului desemnat să gestioneze fondurile, transparența utilizării fondurilor şi impactul utilizării acestora,** precum şi **informarea largă** privind impactul social şi explicarea avantajelor directe şi indirecte din acțiunile sociale promovate sau finanțate. Al doilea se referă la **capacitatea de abordare inovatoare a relansării activităților ES** şi generarea de noi tipuri de activități de suport. Sursele şi mecanismele inovatoare de finanțare devin atractive dacă sunt susținute prin reglementări specifice ale pieței. **Statul**, deşi îşi reduce implicarea financiară, are **responsabilități în asigurarea mediului de finanțare adecvat prin reglementări, instituții şi reguli care să permită acestor mecanisme să funcționeze**. Succesul acestor sisteme de finanțare depinde de alegerea **parteneriatului adecvat**, de identificarea unor **beneficii mutuale**, de promovarea unor **mecanisme de cooperare performante bazate pe promovarea încrederii şi responsabilității partenerilor**.

Condiționalități pentru dezvoltarea unor scheme performante de finanțare a ES, în contextul unei Strategii naționale a dezvoltării ES

ES este un domeniu de activitate în dezvoltare şi reformare. Într-o accepțiune largă, ES este reprezentată de „orice fenomen economic care are o dimensiune socială, precum şi orice fenomen

[216] De ex., ClearlySo, an online marketplace for social business, enterprise and investment

social care are o dimensiune economică"[217]. Organizațiile ES sunt concentrate pe individ şi întemeiate pe necesități având, astfel, un rol semnificativ în generarea de potențial, în special pentru cei care sunt defavorizați pe piața muncii[218]. Aceste atribute determină ***o nouă piață a finanțării sociale*** în care: capitalul mixt social se poate forma atât cu ajutorul sectorului privat cât şi cu cel al sectorului nonprofit; capitalul pentru fondurile mixte sociale poate proveni din diferite surse tradiționale şi neconvenționale; investitorii vor gravita către tipul şi instrumentul de investiție care sunt definite de aşteptările lor sociale şi de profitul de pe urma investiției de capital, acesta putând fi dobânda de piață, caritatea, ori o combinație a celor două.

Unele dintre provocările cheie care *restricționează creşterea pieței finanțării sociale* sunt reprezentate de: capitalul limitat disponibil pentru întreprinderile sociale, absența familiarizării cu finanțarea socială în rândul antreprenorilor şi furnizorilor de capital, problemele structurale ale entităților sociale şi cele legate de dimensiunea acestora, dificultatea în definirea şi aplicarea măsurătorilor (dimensionarea şi evaluarea performanțelor pieței) şi în natura încă în formare a acestei piețe. Cele mai mari probleme rămân lipsa fondurilor şi a investitorilor experimentați în domeniu, capabili să promoveze inovația (non)tehnologică şi să dezvolte antreprenoriatul social.

Dezvoltarea ES în noile state membre ale UE pe fundamente de performanță şi etică în afaceri presupune ***o reconstrucție a sistemelor naționale***, pe de o parte prin preluarea exemplelor de bună practică şi a celor mai noi orientări ale dezvoltării sectorului şi, pe de altă parte, prin realizarea unei coerențe legislative şi a unor instrumente şi mecanisme de sprijin adecvate. Finanțarea socială competitivă nu se poate realiza fără un sprijin real din partea mediului politic şi a mediului de afaceri, completate de un sistem de reglementări stimulente, de suport. ***România se numără printre statele cu un sistem permisiv al dezvoltării ES, aflat în plină reformare şi, de aceea, devin necesare măsuri care să asigure definirea clară a sectorului, asigurarea egalității de oportunități*** pentru toate categoriile de unități aparținând ES şi pentru grupurile vulnerabile, aflate în situație de risc. Nivelul de dezvoltare economică, sistemul național de protecție si asistență socială, precum şi măsurile de austeritate ale perioadei de criză sunt restricții care impun ***o strategie a sectorului bazată pe crearea de mecanisme care să permită pe de o parte o dezvoltare instituțională şi o activitate performantă, auto-susținută şi, pe de altă parte, care să promoveze măsuri active de incluziune socială a persoanelor vulnerabile, pe fondul dezvoltării locale durabile***. Reconstrucția strategică a ES se sprijină pe promovarea de mecanisme de incluziune, inserției şi dezvoltării locale:

- promovarea de **politici** care să permită ***dezvoltarea şi modernizarea instituțiilor ES*** (inclusiv a „întreprinderilor sociale" şi a instituțiilor de intermediere a finanțării micilor antreprenori şi a microfirmelor), a promovării inițiativelor inovatoare la nivel local şi a parteneriatului social pentru antrenarea actorilor de piață locali;
- promovarea unui pachet coerent şi performant de **servicii sociale** pe criterii de ***asistență personalizată*** orientată spre incluziune activă;
- realizarea unui **sistem de finanțare a sectorului combinat şi flexibil** (din economia de (non)piață şi din economia non-monetară), bazat pe ***mecanisme de finanțare responsabile social,*** *asociate cu instrumente şi măsuri de sprijin şi încurajare* (contracte pentru bunuri şi servicii ale ES, avantaje fiscale, subvenții directe, donații private, voluntariat etc.); *schimbarea structurii finanțării, cu accent pe măsuri active*, respectiv în principal prin asigurarea, facilitarea accesului liber la surse variate de finanțare asociate cu consiliere de specialitate oferită prin instituțiile „sociale" şi doar în completare, în situații bine justificate, prin discriminare pozitivă la finanțare, care nu susține conceptul modern de incluziune socială activă; dezvoltarea unei *rețele de „bănci sociale"*, respectiv construirea unui model bancar alternativ care să se adreseze nu numai comunităților marginalizate în cazul cărora deja au înregistrat succese, ci şi celor pe care încă nu-i deservesc pe deplin: comunitățile de imigranți,

[217] Defourny, J şi Develtere, P. „Social economy: the worldwide making of a third sector", în Defourny, P.Develtere & B. Fontenau (coord.), *„Social economy. North and South"* , HIVA, KU Leuven, 1999, pp. 1747

[218] Lukkarinen, M., *„Community development, local economic development and the social economy"*, Community Development Journal, *40(4),* 419-424, 2005.

de romi, precum şi cei deposedaţi care au necesităţi ce includ atât economiile, cât şi asigurările, ca şi împrumuturile;

- *recunoaşterea importanţei* ***efectelor propagate ale dezvoltării ES asupra mediului local:*** *d*e afaceri şi social-cultural şi promovarea iniţiativelor suport din partea autorităţilor locale, partenerul cel mai important al actorilor de piaţă pentru dezvoltarea ES ;
- **Specializarea resurselor umane** implicate în activităţi specifice ES prin ***promovarea educaţiei permanente:*** antreprenori sociali, personalul instituţiilor ES, formatori sociali, formarea de specialişti în consultanţă (pentru scrierea de proiecte şi management în implementarea proiectelor destinate dezvoltării ES pentru dezvoltarea infrastructurii şi a instituţiilor capabile să implementeze activităţi sociale şi de derulare activităţi cu finalitate în incluziunea socială a persoanelor vulnerabile; o componentă importantă o reprezintă identificarea încă din perioada de derulare a unor mecanisme care să permită continuarea activităţii după finalizarea finanţării prin proiecte). În acest context, devin importante crearea şi susţinerea parteneriatelor educaţionale, inclusiv cu instituţiile locale.

În domeniul finanţării este necesară crearea unei ***culturi a participării,*** cu promovarea instrumentelor şi mecanismelor capabile să asigure sustenabilitatea sistemului financiar al ES pe termen mediu şi lung:

- ***o reorientare strategică a filozofiei finanţării ES***: de la cadouri, donaţii la investiţii, de la finanţare tradiţională la investiţii responsabile etic şi social; utilizarea cu preponderenţă a mecanismelor inovatoare de finanţare (precum *venture philanthropy*), flexibile, ce reduc/(re)distribuie riscul investiţiei, utilizarea unor fonduri instituţionalizate prin organizaţii specifice;
- ***diversificarea/ adaptarea surselor şi mecanismelor de finanţare potrivit ciclului de dezvoltare a unităţilor ES***: pregătire pentru înfiinţarea unei întreprinderi, consolidare, creştere, maturitate şi particularizarea nevoilor specifice;
- ***redefinirea rolului statului în susţinerea ES***: un sistem mixt de implicare: direct prin granturi sau co-finanţare şi indirect prin politici de atragere a finanţării (stimulente fiscale, achiziţii publice responsabile social, finanţare prin parteneriate, dar şi prin mecanisme de contribuţii alternative – ocuparea persoanelor vulnerabile sau plata unor taxe echivalente etc.);
- ***dezvoltarea pieţei capitalului social,*** suport în promovarea formelor inovatoare de finanţare (fie ca forme moderne, dezvoltate din mecanismele cunoscute de finanţare - *venture philantropy* - sau formele moderne ale microcreditării, fie ca forme noi bazate pe filozofia modernă a finanţării sociale - finanţarea solidară, investiţii instituţionale, instrumente quasi-echitabile şi echitabile precum *patient capital*), pentru susţinerea întreprinderilor sociale hibride[219] şi dezvoltării afacerilor sociale.

IV. 7. ASPECTE PRIVIND EFICIENŢA ECONOMIEI SOCIALE

O activitate în domeniul social se dovedeşte eficientă dacă răspunde obiectivului social urmărit, iar sub aspectul alocării resurselor, dacă satisface nevoia pentru care s-au consumat resursele financiare, respectiv a generat un efect curativ sau de prevenţie (limitarea, reducerea riscului de vulnerabilitate sau/ şi de excluziune socială).

Componenta din mediul economic care se concentrează spre eficienţa asupra persoanelor predominant faţă de preocuparea pentru multiplicarea capitalului, respectiv **ES, joacă un rol tot mai important pe piaţa financiară, deoarece nu există presiunea exercitată de acţionari asupra profitabilităţii companiilor private**. În plus, ES, prin modul de organizare, contribuie la **reglarea a cel puţin trei mari dezechilibre pe piaţa muncii şi anume: şomajul, instabilitatea ocupării şi excluderea socială a forţei de muncă neocupate**.

[219] http://www.4lenses.org/setypology/hybrid_spectrum

Condiția indispensabilă pentru funcționarea eficientă din punct de vedere economic şi social a organizațiilor ES (cu activitate comercială sau nu) o reprezintă asigurarea unui mediu de afaceri favorabil caracterizat prin:

- un cadru legislativ stabil, coerent şi care să favorizeze dezvoltarea acestui sector;
- politici naționale şi locale de suport care să permită valorificarea atributelor specifice ES, prin generarea de efecte directe în plan social asociate cu externalități pozitive economice şi sociale pentru persoanele aflate în situație de risc sau vulnerabile, prin promovarea unor politici active de incluziune socială prin ocupare şi activități de includere în comunitate a categoriilor defavorizate;
- dezvoltarea unui sistem de măsurare şi evaluare a rezultatelor şi de determinare a impactului asupra grupurilor țintă şi, indirect, asupra mediului economic şi social, asupra echilibrelor locale şi macroeconomice.

Cerințele transversale indispensabile obținerii rezultatelor şi performanței scontate includ promovarea unui sistem de finanțare adaptat, performant şi relativ flexibil sub aspectul posibilităților de particularizare pe formele specifice ES, precum şi încurajarea parteneriatului în toate formele sale (public-privat, privat-privat, public-public) şi cooperarea inter-instituțională, prin rețele de suport, pe principiul antrenării tuturor actorilor de piață interesați, de la instituții la indivizi.

Eficiența finanțării ES

Performanța sistemului de finanțare a ES trebuie privită deopotrivă în plan restrâns şi larg, deoarece simpla punere la dispoziție de fonduri (indiferent de sursă şi cuantum) nu asigură eficiența economică şi socială necesară îndeplinirii performanțelor aşteptate. Finanțarea ES are ca scop: a) finanțarea şi apoi autofinanțarea activităților economice producătoare de profit ce este reinvestit în scop social; finanțare pentru activități sociale specifice pentru susținerea incluziunii sociale a grupurilor defavorizate; b) informare pentru diseminarea oportunităților şi a exemplelor de bună practică; c) consiliere pentru activități specifice, inclusiv management financiar pentru accesarea şi gestionarea fondurilor speciale; d) susținerea FPC pentru actorii ES: cunoştințe şi competențe specifice, dezvoltarea de abilități manageriale (managementul calității, management financiar).

Eficiența finanțării se defineşte **cantitativ, valoric, prin rate de performanță şi indicatori derivați sau parțiali de eficiență şi externalități parametrice şi nonparametrice**. Rolul ES este nu doar de a contribui la rezolvarea problemelor sociale actuale, dar şi de a-şi consolida poziția de instituire necesară pentru asigurarea unei creşteri economice stabile şi sustenabile, distribuția mai echitabilă a veniturilor, corelarea serviciilor specifice cu cererea, creşterea volumului şi valorii activității economice în scop social, ajustarea dezechilibrelor pieței muncii, respectiv adâncirea şi întărirea democrației economice [220].

Eficiența globală în ES este întotdeauna pozitivă şi mai mare decât cea economico-socială restrânsă, datorită efectelor sociale de antrenare şi orizontului mediu şi lung de timp în care se propagă acestea. Organizațiile ES sunt orientate spre nevoile indivizilor, au obiective şi metode diferite de gestionare a afacerilor şi de aceea şi instrumentele de măsurare a eficienței sunt adaptate.

***Cadrul general de măsurare a eficienței poate fi definit pe următoarele direcții**:*

- eficiența economică: dimensiunea profitului utilizat în scopuri sociale; resursele financiare atrase pentru finanțarea acțiunilor sociale; valoarea adăugată creată şi contribuția la PIB, câştigurile salariale ale persoanelor dezavantajate ocupate; locurile de muncă create şi creşterea ocupării în ES, contribuția ES la crearea PIB, ponderea sectorului privat în ES etc.
- eficiența socială: numărul beneficiarilor activităților ES, numărul persoanelor defavorizate ocupate, reducerea sărăciei, scăderea numărului persoanelor asistate prin acțiuni de incluziune socială etc.

Definirea statistică a dimensiunilor ES şi crearea unei baze de date şi informații specifice acestui sector economico-social se poate face în măsura în care există clar definită legislativ „ES" şi se

[220] *** *„Economia socială în UE"*, rezumatul raportului întocmit pentru CESE de CIRIEC, 2007

dezvoltă un sistem coerent de indicatori de urmărire a acestui sector, prin sistemul înregistrărilor statistice sistematice şi/ sau prin anchete statistice periodice, sub coordonarea INS, autoritatea națională în domeniul statisticii.

Pe lângă definirea globală a ES şi instituirea sistemului indicatorilor de determinare a impactului economico-social global, în funcție de definiția acceptată se pot dezvolta sisteme de indicatori specifici fiecărui (sub)domeniu (securitate socială, sănătate şi servicii de sănătate; servicii de asigurare socială, servicii bancare, servicii locale, educație, formare, cercetare, cultură, sport, petrecerea timpului liber, turism social, energie, producție artizanală). Clasificarea CAEN rev 2 permite pe coduri de 4 digiți **conturarea sferei de cuprindere a activităților ES**. Deoarece activitățile se pot regăsi transversal în numeroase coduri CAEN, este dificil de construit un sistem de departajare a organizațiilor ES. Cu toate acestea, în foarte multe țări se constată un interes tot mai mare pentru definirea şi măsurarea ES, deoarece se apreciază creşterea economică a acestui domeniu ca un factor de creştere şi îmbunătățire a oportunităților pentru indivizi şi de promovare a serviciilor inovatoare axate pe beneficiar. **Sporirea cifrei de afaceri din activități ale ES este apreciată ca un barometru al dinamicii progresului social**, definit prin activitatea desfăşurată de organizații locale, ONG-uri, organizații caritabile şi de voluntariat, întreprinderi sociale, mutuale şi cooperative. Potrivit sistemului de înregistrare statistică, în România nu se pot identifica cu acuratețea necesară componentei d ES şi nu există o agregare şi urmărire sistematică a unor indicatori de volum ori de performanță a ES.

La nivel UE, utilizarea ***conturilor satelit***[221] *pentru organizațiile ES* permite obținerea de date şi informații consecvente, credibile şi cu un grad semnificativ de acuratețe, ceea ce face posibilă dimensionarea unei părți importante din organizațiile ES (cooperative, societăți mutuale şi alte instituții, companii asimilate). Manualul conturilor satelit ale Economiei Sociale permite construirea conturilor satelit pornind de la structura conturilor naționale ESA 95 (European System of National and Regional Accounts). Principalul obiectiv al manualului este de a pune la dispoziția statisticii naționale instrumentele de înregistrare de date precise şi credibile privind activitatea organizațiilor ES, în scopul de a estima contribuția lor la dezvoltarea economică şi socială. Diferențierea pe cele două sub-sectoare majore, sub-sectorul de piață, de afaceri (cooperative şi societăți mutuale, grupuri de afaceri controlate de cooperative, societăți mutuale şi alte instituții nonprofit similare) şi cel producător de servicii non-market (asociații mutuale, grupuri de cetățeni, instituții nonprofit care deservesc gospodăriile etc.)[222] permite mai buna evidențiere a contribuției sectorului la crearea PIB.

Indicatori de măsurare a eficienței finanțării ES

Sistemul de indicatori utilizați la nivel UE pentru definirea ES are în vedere:

- *dezvoltarea instituțională: numărul de organizații, companii, pe cele două sub-sectoare definite anterior; organisme guvernamentale cu competență în domeniul ES*; dinamica creării sau desființării; durata de existență (1 an, 3 ani, peste 5 ani)
- *dimensiunea ocupării: numărul de persoane ocupate în ES (total persoane, echivalent normă întreagă, extinderea activităților cu timp parțial, număr membri ai organizațiilor, numărul voluntarilor, inclusiv analiză structurală pe criterii semnificative pentru domeniile şi respectiv activitățile ES etc.)*;
- *sfera muncii remunerate: numărul persoanelor ocupate şi remunerate în cooperative, societăți mutuale şi asociații; ponderea celor remunerați în total ocupare; numărul şi ponderea salariaților din organizațiile ES etc.*;
- *sfera muncii voluntare: numărul şi ponderea voluntarilor (total persoane şi echivalent normă întreagă) în populația economic activă, ponderea voluntarilor în populația adultă*;
- *sistemul de finanțare, respectiv sustenabilitatea operațională a organizațiilor ES; surse şi tipuri de finanț*are, mărimea şi structura finanțării, durata şi dinamica surselor de finanțare, rata de rambursabilitate a sumelor împrumutate, costul finanțării (total şi pe categorii, surse de

[221] *** Manual for drawing up the Satellite Accounts of Companies in the SE (co-operatives and mutual societies), 2006

[222] În concordanţă cu definiţia ES din Carta Principiilor ES (CEP-CMAF) şi cu sistemul conturilor naţionale în vigoare.

finanțare), rata de eficiență a fondurilor consumate pe total şi pe categorii de surse de finanțare sau finanțatori etc.

Competitivitatea ES se măsoară pe două coordonate globale similare sub-domeniilor de piață şi, respectiv, de non-piață:

a) ***competitivitatea de piață*** este definită multidimensional şi include:

- promovarea incubatoarelor de afaceri pentru inițierea, dezvoltarea de noi inițiative economice şi sociale, adaptate condițiilor locale, cu valorificarea resurselor naturale existente, inclusiv a resursei umane;
- incluziunea socială prin ocupare remunerată (în asociații, fundații, întreprinderi sociale etc.), ceea ce reduce riscul sărăciei, determină independența personală şi stimulează participarea la viața socială, accesarea oportunităților de utilizare a serviciilor şi facilităților pentru dezvoltare socială. Incluziunea sociala prin ocupare se susține prin educație profesională, dezvoltare de competențe şi schimbarea culturii dezvoltării personale, contribuind la incluziunea de grup (minorități etnice, imigranți etc.) şi dezvoltarea locală, reducerea excluziunii legate de accesul la servicii şi activități, la sisteme de finanțare şi de consum.
- incluziunea financiară prin intermediul sistemului de microcreditare permite reducerea riscului sărăciei şi ulterior autosusținerea unor mici afaceri generatoare de confort social şi standard de viață, reducerea marginalizării, minimizarea disparităților şi evitarea polarizării sociale;
- Revitalizarea locală prin activitățile ES care permit antrenarea potențialului endogen: formele de organizare a ES pot reprezenta plasa-suport pentru relansarea economică, la costuri relativ mai reduse, reconsiderarea avantajelor competitive, reducerea dezechilibrelor locale;
- Susținerea inovației şi dezvoltarea de noi domenii de nişă, inclusiv cu valorificarea potențialului de muncă (voluntariat) al cetățenilor - servicii suport pentru persoanele vulnerabile, dependente prin valorificarea inovației tehnologice, unde ES îşi găseşte resurse de modernizare organizațională sau funcțională;

b) competitivitatea în sfera non-piață, care se defineşte prin dezvoltarea de pachete de servicii destinate direct mediului social - îngrijirea bătrânilor, persoanelor cu dizabilități sau copiilor, servicii de sănătate şi culturale, asistență asigurată refugiaților sau altor grupuri dezavantajate. Ocuparea ca formă de incluziune activă rămâne cea mai competitivă formă de promovare a ES: contribuie la crearea de noi locuri de muncă, permite restructurarea activităților în criză prin reocupare şi/sau recalificare, contribuie la ieşirea la suprafață a economiei subterane (prin facilități fiscale), generează noi ocupații (formator social) din acordarea de asistență categoriilor vulnerabile şi promovarea de acțiuni de incluziune socială activă, perpetuează meşteşugurile şi arta artizanală, conservă deprinderi, tradiții de muncă şi întrajutorare locală etc.

Indicatorii financiari sunt generali, atunci când definesc efortul financiar total (ca volum, dinamică, structură a alocării pe destinații şi pe perioade de timp etc.) şi specifici pe categorii de servicii sociale (când se măsoară de regulă costul şi eficiența consumului specific pe activități sau persoane asistate).

Eficiența finanțării ES se măsoară*:*

- prin indicatori de *eficiență economică a potențialului şi a rezultatelor*: alocare a resurselor financiare, costuri pe categorii de activități;
- prin *indicatori de măsurare a impactului* activităților ES asupra cererii de servicii sociale: reducerea cererii; reducerea duratei de asistare; raportul cazuri rezolvate, cazuri ce solicită servicii permanente; indicele costului asistării pe categorii de activități; necesarul optim de finanțare pe categorii de nevoi;
- prin *parametri specifici eficienței economico-financiare* pentru componenta de finanțare din profit, din activități comerciale;
- prin *indicatori calitativi parametrici sau non-parametrici care definesc beneficiul social brut şi net* al consumului de resurse: capacitatea de finanțare (raport între finanțări curente şi nevoia de finanțare); ponderea măsurilor active finanțate în total nevoi sau cerere.

Sistemul de indicatori de măsurare a eficienței finanțării ES se dezvoltă şi perfecționează permanent şi include atât indicatori financiari uzitați pentru definirea sustenabilității financiare a oricărui agent de piață cât şi indicatori specifici organizațiilor ES. Fără a prezenta o listă completă (datorită diversității destul de largi a indicatorilor) vom prezenta doar cei mai relevanți indicatori sub aspectul oportunității finanțării, a potențialului de finanțare şi a accesibilității:

Sustenabilitatea operațională a instituției este considerată ca fiind unul dintre indicatorii principali în evaluarea eficacității costurilor pentru intervențiile de microfinanțare de către donatorii, investitorii semnificativi: BM, USAID; UNDP sau UE. Focalizarea pe sustenabilitatea instituției ca o condiție preliminară a asigurării de servicii financiare pe termen lung pentru antreprenorii dezavantajați nu mai este abordarea exclusivă de evaluare a performanței. Este completată şi deseori depăşită ca importanță de evaluarea sustenabilității beneficiarilor şi, mai recent, de impactul de mediu.

Costul mediu per împrumutat este considerat a fi măsura eficienței instituției. Măsurile de reducere a costurilor şi efectele acestora sunt evidențiate printr-un sistem de indicatori (între care: îmbunătățirea structurii portofoliului; punctajul creditului etc.) precum şi prin evaluarea incidenței în ajustarea costurilor din folosirea unor metodologii moderne de gestionare a activităților asociate asigurării finanțării (comitete de credite „on line" care apelează la Yahoo messenger ori Skype23 gratuit; banking fără filiale ori banking mobil, prin utilizarea de brokeri, aparatură mobilă specială ori telefoane mobile pentru colectarea, înregistrarea, evaluarea şi acordarea împrumuturilor în zonele în care structura bancară este în curs de dezvoltare).

Calitatea portofoliului şi riscul portofoliului. Indicatorii asociați sunt legați nu numai de stabilitatea instituției, dar reflectă şi măsura în care mediul extern influențează beneficiarii țintă şi, indirect, unitățile finanțatoare. Dezvoltarea rapidă în ceea ce priveşte portofoliul, gradul de acoperire şi personalul, diversificarea portofoliului produselor, noile industrii, noile metodologii, noile servicii etc. introduse fără o pregătire corespunzătoare duc la deteriorarea calității portofoliului. Există o diferență semnificativă în privința surselor întrebuințate pentru finanțarea portofoliului: băncile pentru IMM se bazează pe depozite, investitorii în sectorul privat şi datoria comercială, în timp ce IFN-urile se bazează pe veniturile câştigate, reinvestirea profitului şi capitalul donat inițial, precum şi pe programe specializate cofinanțate de guvernul României.

Capacitatea de a genera valoare[223]. Toate organizațiile ES generează valoare care constă din componentele valorice economice, sociale şi de mediu – iar investitorii (fie că o fac la dobânda pieței, fie caritabili, ori printr-o combinație între cele două) generează simultan toate cele trei tipuri de valoare prin asigurarea de capital pentru organizații. Rezultatul acestei activități este **crearea de valoare**, care în sine este indivizibilă şi, de aceea, este o combinație a acestor trei elemente. Măsurarea statistică se face prin indicatori combinați: mărimi (non)parametrice ce evidențiază efectele directe şi externalitățile. **Măsurarea impactului social** este costisitoare dacă este realizată cu rigurozitate analitică. În acelaşi timp, finanțatorii solicită evaluări, dar sunt conştienți că aceasta implică costuri semnificative. Dar practica a dovedit că măsurătorile ample ale impactului social au valoare limitată şi pot genera ținte inadecvate. Pe de altă parte, investitorii în domeniul pieței capitalului social au exigențe diferite (de ex. investitorul mediu preferă măsurători ale impactului care sunt simplu şi uşor de înțeles, în timp ce donatorii impun măsurători şi instrumente sociale sofisticate pentru cuantificarea impactului investiției lor).

Estimarea dimensiunii şi trendului sectorului prin anchete periodice care au în vedere: estimarea impactului asupra economiei şi comunității; actualizarea numărului şi caracteristicilor dimensionale ale organizațiilor ES; monitorizarea dezvoltării sectorului; identificarea restricțiilor şi oportunităților[224]. Între restricțiile avute în vedere se numără: finanțarea, competențele

[223] Kerri Golden, Allyson Hewitt, Michael Lewkowitz, Michelle McBane, şi Lisa Torjman „Social Entrepreneurship Part 1: Social Venture Finance Enabling Solutions to Complex Social Problems", MaRS Discovery District, 2009

[224] Anchetă se derulează periodic in Regatul Unit al Marii Britanii, ultima derulându-se în perioada decembrie 2008 - martie 2009 - State of social enterprise survey 2009, the Social Enterprise Coalition, www.socialenterprise.org.uk

antreprenoriale şi pregătirea profesională, politica guvernamentală şi cadrul legislativ, partenerii de afaceri, locația etc. Subliniem faptul că sistemul de finanțare şi sursele finanțării constituie cea mai importantă restricție, implică cel mai ridicat risc pentru activitatea socială (realizarea ei şi eficiența obținută), dar este şi cea mai mare oportunitate pentru dezvoltarea ES.

CAP V ANALIZA PRACTICILOR EUROPENE

V. 1. ANALIZA CADRELOR NAȚIONALE DE PROMOVARE A ECONOMIEI SOCIALE

Aspectele relevante analizate pentru înțelegerea contextelor naționale au fost:

- **mediul politic:** politica generală în domeniul ES, principalele tipuri de instituții, tipuri de structuri de ES existente şi funcționarea acestora;
- **mecanisme financiare:** fondurile publice şi private pentru susținerea structurilor de ES şi a obiectivului de inserție profesională a persoanelor vulnerabile;
- **sistemul de monitorizare şi evaluare** a structurilor de ES şi indicatori existenți.

V. 1. a. Mediul politic

Politici privind ES

ES şi-a câştigat loc pe scenele politice naționale odată cu recunoaşterea capacității sale de a rezolva problemele sociale ale grupurilor vulnerabile prin asigurarea unui loc la muncă şi câştigarea autonomiei economice sau sociale. Politicile privind ES variază de la un stat la altul în funcție de cultură, valori, istorie sau circumstanțe specifice apariției ES. În statele analizate nu se constată o preocupare comună pentru dezvoltarea politicilor de susținere a ES. Belgia, Franța şi Italia au politici în domeniul ES. În Luxemburg şi Spania sunt în curs de adoptare. Austria, Germania, Irlanda şi Regatul Unit al Marii Britanii nu au astfel de politici dar ES este privită ca al treilea sector între cel public şi privat, capabilă să ofere alternative unde acestea două eşuează. Într-o singură țară analizată (Austria), ES nu este aproape deloc recunoscută, ceea ce justifică absența cadrului politic şi dificultățile de a o impune marelui public.

În țările analizate nu există acte legislative dedicate exclusiv ES. Reglementările cu impact asupra ES fie se referă la legi cu caracter economic în sens larg, fie se referă la tipuri specifice de forme de ES recunoscute la nivel european (societățile cooperative, organizațiile mutuale, asociațiile şi fundațiile, întreprinderile sociale). Pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați *Tabelul 8 Politici naționale privind economia socială* din Anexa 14 *Analiza cadrelor naționale de promovare a ES*.

Principiile specifice ES

Chiar dacă actele legislative reflectă principiile ES într-o manieră mai flexibilă decât criteriile sau indicatorii, în unele țări sunt mai bine definite: în Belgia (decretele adoptate de guvernul flamand în 2000 şi în 2008 în regiunea valonă), în Irlanda (programul de servicii comunitare), în Luxemburg (programul acțiunilor care este în desfăşurare) şi în Franța (Carta ES). Cel mai frecvent principiu este răspunsul ES față de problemele societății. Pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați *Tabelul 9 Principiile ES în țările analizate* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES*.

Grafic 7 Principiile ES reflectate în reglementările naționale
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

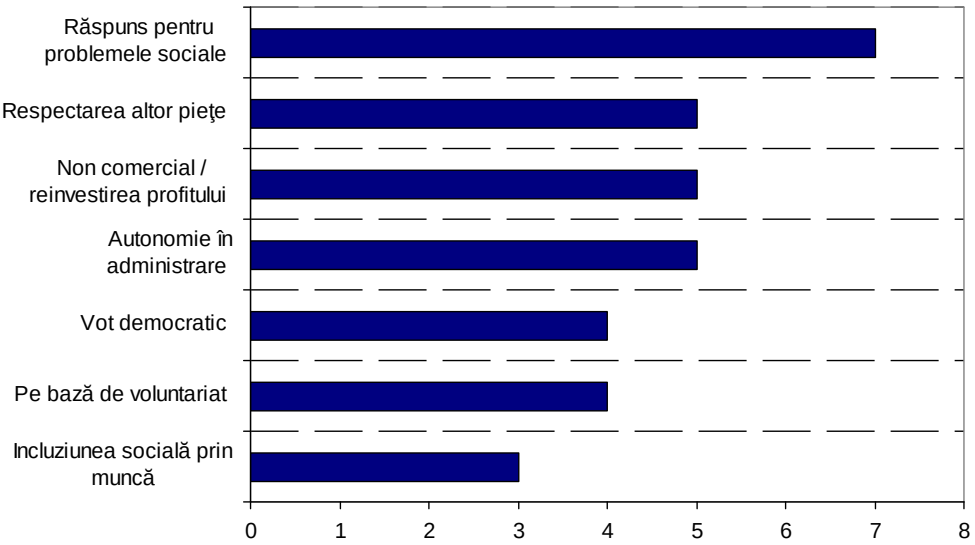

Instituțiile publice responsabile pentru implementarea principiilor ES

La nivel național responsabilitatea monitorizării ES revine unui minister (economic sau social) sau unei structuri (inter)ministeriale. Fragmentarea ES între mai multe ministere este o piedică în coagularea unei viziuni politice comune asupra ES.

La nivel regional au fost identificate instituții regionale şi locale responsabile pentru respectarea şi adaptarea deciziilor naționale cu impact asupra ES. Acestea pot avea putere legislativă în țări federale precum Austria, Belgia sau Germania. O imagine detaliată se regăseşte în *Tabelul 10 Instituțiile publice responsabile pentru implementarea principiilor ES* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES*.

Formele de organizare a ES

Au fost identificate tipuri comune de organizare specifice ES şi o serie de forme particulare, cu specific național. Formele de organizare a ES întâlnite în toate țările analizate sunt: asociațiile, fundațiile şi cooperativele de consum. O imagine detaliată a formelor de ES pentru fiecare stat este prezentată în tabelul 5.

Tabel 4 Forme de organizare a ES în țările analizate
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Formă de organizare	Austria	Belgia	Franța	Germania	Irlanda	Italia	Luxemburg	Spania	Regatul Unit al Marii Britanii
1.	Asociație	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2.	Fundație	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3.	Cooperativă de consum	x*	x	x	x	x	x	x	x	x
4.	Cooperativă de credit	x*	x	x	x	x	x	-	x	x
5.	Cooperativă de producție	x*	x	x	x	x	x	-	x	-
6.	Asociații mutuale	-	x	x	-	x	x	x	x	x
7.	Ateliere protejate	x	x	x	-	x	-	x	-	x
8.	Organizație de utilitate publică	x	x	-	-	x	-	x	-	x

9.	Cooperative sociale	-	x	-	-	-	x	x	-	-

* Aceste forme de organizare există, dar nu sunt considerate a face parte din ES

În asociații, voluntarii urmăresc un obiectiv comun, în general social, nu economic. Multe asociații din Austria au scop lucrativ, dar nu toate aparțin ES. În Belgia şi Spania, asociațiile nu au scop lucrativ. În Franța, asociațiile se pot constitui liber, pot să aibă activitate economică, dar profitul nu poate fi împărțit. Tipurile de asociații franceze sunt declarate, nedeclarate şi agreate. Tipurile de asociații germane sunt: cele care susțin grupurile vulnerabile, care urmăresc un scop social (fără scop lucrativ, de ex. ajutor social, ideologic) şi cele de sport şi activități de petrecere a timpului liber. În Italia asociațiile sunt „recunoscute" (o mică parte) şi „nerecunoscute" (majoritatea).

Fundațiile sunt independent înființate, în general nu au scop lucrativ şi vizează atingerea unui obiectiv dezinteresat determinat prin utilizarea resurselor patrimoniale sau donațiilor. În Franța, există mai multe tipuri de fundații, dar doar acelea care respectă administrarea democratică aparțin ES. În Germania sunt numeroase şi au mai multe forme de organizare juridică. În Irlanda sunt puțin dezvoltate. În Italia, fundațiile trebuie să fie recunoscute fie de către preşedintele republicii, fie de către cel al regiunii.

Cooperativele de consum sunt autofinanțate de membri pentru realizarea bunurilor sau serviciilor. Beneficiile sunt în general ale clienților. Respectă principiul deciziei democratice *„un om un vot"*. Consiliul de administrație este frecvent constitui din membrii cooperatori. În Spania, cooperativa de consum este o organizație economică creată pentru a oferi cele mai bune prețuri, servicii şi informații la cea mai înaltă calitate.

Cooperativele de credit oferă împrumuturi cu dobânzi reduse în general membrilor (instituții financiare). Capitalul este în general constituit la început, în urma unui proces de decizie democratică *„un om, un vot".* Consiliul de administrație este ales dintre membrii săi. În Franța, cooperativele de credit sunt de patru feluri: societăți de garantare reciprocă, societăți cooperative de bănci populare, case federale de credit mutual şi case de economii şi consemnațiuni în forma cooperativelor. În Irlanda şi în Regatul Unit al Marii Britanii nu se mai menționează „uniunile de credit", acestea fiind reglementate de o autoritate financiară. În Irlanda nu au scop lucrativ.

Cooperativa de producție are ca scop producerea sau comercializarea bunurilor şi serviciilor. Materia primă oferită de membrii permite satisfacerea nevoilor economice, sociale sau culturale. Respectă decizia democratică *„un om, un vot".* Consiliul de administrație este adesea ales dintre membrii săi. În Franța au devenit societăți cooperative şi participative. În Irlanda, cooperativele sunt definite pe baza unor principii precum educația, formarea şi informarea membrilor, administratorilor şi angajaților pentru a îi ajuta să contribuie activ la dezvoltarea cooperativei. În Italia, cooperativele sociale care favorizează incluziunea persoanelor defavorizate sunt cooperativele de producție. În Luxemburg sunt cunoscute drept cooperative agricole. În Spania, cooperativele de producție oferă bunuri şi servicii şi altor persoane în afara membrilor. În Regatul Unit al Marii Britanii sunt cunoscute drept cooperative agricole sau de muncă.

Asociațiile mutuale grupează persoanele care urmăresc un scop social non-lucrativ, care constă în protejarea față de consecințele diverselor riscuri sociale pentru aderenți şi familiile lor. Acoperă domenii precum sănătatea sau accesul la servicii de ajutor social, finanțate pe principiul solidarității şi în care aşteptările sunt definite democratic de aderenți. În Belgia şi în Franța, asociațiile mutuale sunt orientate spre economii, asistență reciprocă şi solidaritate, urmărind promovarea bunăstării fizice, psihice şi sociale. Funcționează oarecum asemănător caselor de sănătate, iar cei care aderă plătesc o cotizație independentă de riscul de a fi bolnav. În Irlanda şi în Regatul Unit al Marii Britanii sunt asimilate băncilor. În Regatul Unit al Marii Britanii funcționează ca asociație de depuneri şi împrumuturi, adesea organizată după modelul cooperativei.

Atelierele protejate includ persoane cu dizabilități care au capacitate minimă de performanță economică, dar care, datorită naturii sau gravității dizabilității, nu au fost sau nu vor fi active pe piața muncii. În Regatul Unit al Marii Britanii, cel puțin 50% dintre angajați trebuie să fie persoane cu dizabilități, față de 60% în Austria, 80% în Franța sau 85% în Belgia. Atelierele protejate din Belgia au activități economice (hotelier, mobilier, subcontractare industrială) şi sunt cunoscute ca întreprinderi de muncă adaptată. Termenul de atelier protejat nu mai este folosit în Franța, dar continuă să existe locuri de ajutor prin muncă (predominant subvenționate) pentru persoanele cu dizabilități incapabile

să lucreze într-un alt cadru şi care beneficiază şi de sprijin educaţional şi socio-medical. În Irlanda se accentuează protecţia persoanelor faţă de discriminare sau hărţuire. Totodată, în Regatul Unit al Marii Britanii atelierele protejate sunt mai rar întâlnite fiind dezvoltate recent modele alternative de inserţie pe piaţa muncii a persoanelor cu dizabilităţi.

Organizaţiile de utilitate publică oferă servicii şi ajutor populaţiei în diferite forme în general cu scop social. În Austria, sunt cunoscute ca societăţi cu responsabilitate limitată cu utilitate publică. În Belgia, centrele publice de ajutor social oferă ajutoare materiale sau financiare, dar nu sunt considerate a aparţine ES, ci instituţii publice. În Irlanda sunt adeseori societăţi cu responsabilitate limitată fără garanţii. În Regatul Unit al Marii Britanii sunt organizaţii ale întreprinderilor private (gaz, apă).

Cooperativele sociale grupează persoane implicate în realizarea activităţilor de natură socială prin punerea în comun a competenţelor profesionale. Oferă bunuri şi servicii pentru realizarea integrării sociale a beneficiarilor. Capitalul este constituit la început şi urmează un proces de decizie democratică *„un om, un vot”.* Consiliul de administraţie este ales dintre membrii săi. În Italia identificăm: cooperativele care oferă servicii socio-sanitare şi educative şi cooperativele cu activităţi diverse (agricultură, industrie, comerţ sau servicii) pentru inserţia profesională a grupurilor vulnerabile (cu dizabilităţi fizice, psihice sau senzoriale). Consorţiile de cooperative sociale de la nivel naţional sau regional promovează utilizarea raţională a resurselor, încurajează cercetarea, înfiinţarea unor noi cooperative şi stabilirea unor noi direcţii politice.

Pe lângă aceste forme de organizare comune ţărilor analizate, au fost identificate o serie de forme de organizare specific naţionale prezentate în detaliu în *Tabelul 11 Alte forme de organizare a ES* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naţionale de promovare a ES*.

Întreprinderile ES sunt actori economici sau sociali constituiţi pentru a realiza activităţi care să răspundă nevoilor cetăţenilor prin respectarea concomitentă a interesului general, a performanţei economice şi a funcţionării democratice. Aproape în toate ţările analizate regăsim formele de ES recunoscute la nivel european (cooperative, organizaţii mutuale, asociaţii şi fundaţii). Nereprezentarea uneia se datorează definiţiei naţionale sau se regăseşte sub o altă denumire. Pe lângă formele tradiţionale de inserţie profesională a grupurilor vulnerabile (asociaţii, cooperative), observăm apariţia unor noi forme de organizare în toate ţările (peste 15 tipuri naţionale de întreprinderi de ES). Considerăm că inserţia socio-profesională, element foarte important în ES în general, a devenit un element-cheie indisociabil întreprinderilor sociale.

Actori implicaţi în ES

Instituţiile publice implicate în ES au fost analizate din perspectiva responsabilităţilor de la nivel central sau local. În Spania nu există o astfel de instituţie. În ţările analizate (exceptând Italia, Irlanda, Luxemburg), există o instituţie centrală responsabilă pentru ES, restul instituţiilor acţionând fie doar local, fie simultan la nivel central şi local. Instituţiile publice centrale au responsabilităţi în afaceri sociale, ocuparea forţei de muncă şi formare. Instituţiile publice implicate în ES îndeplinesc următoarele funcţii: monitorizează respectarea programelor sau legislaţiei din domeniu; sprijină financiar şi ajută dezvoltarea formelor de ES, creează posibilităţi de inserţie profesională promovând lupta contra excluziunii sociale; oferă consultanţă şi informare. Analiza detaliată este prezentată în *Tabelul Instituţiile 12 publice implicate în ES în funcţie de nivelul de influenţă* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naţionale de promovare a ES*.

Grafic 8 Instituții implicate în ES în țările analizate
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

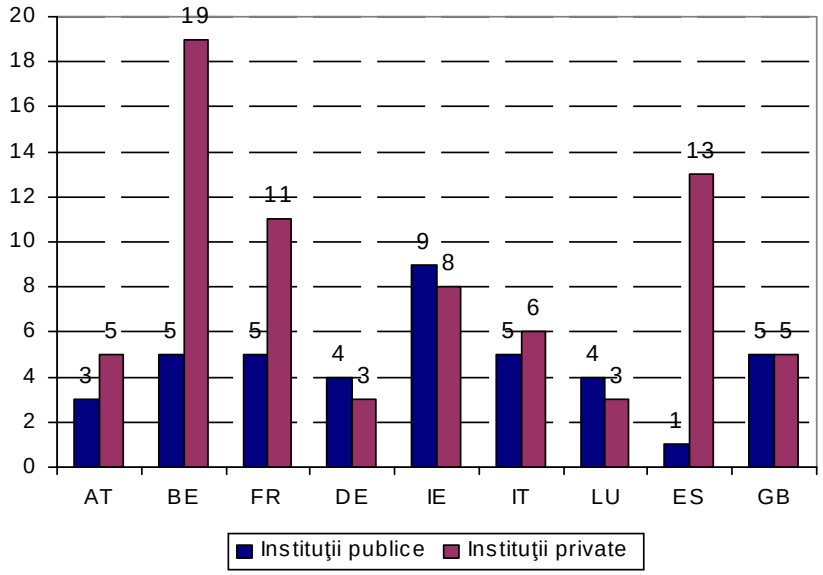

Instituțiile private analizate sunt independente de sectorul public şi cuprind în general rețele şi federații de ES care şi-au câştigat rolul reprezentare şi apărare a formelor specifice ES, dar uneori pot juca şi rol de consultanță în dezvoltarea proiectelor. Mai multe informații găsiți în *Tabelul 13 Instituțiile private implicate în ES în funcție de nivelul de influență* din Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES.

ES reprezintă frecvent soluția problemelor sociale, în special prin capacitatea de inovație socială. Dezvoltarea ES implică adoptarea unor acte legislative adaptate mediului social economic în continuă evoluție. Munca de pledoarie pentru consolidarea ES este apanajul actorilor instituționali privați. Dezvoltarea formelor de ES depinde de apartenența la rețele sau federații de ES capabile să participe şi să influențeze politicile naționale şi europene prin creşterea vizibilității şi recunoaşterii ES.

Analiza mediului politic evidențiază o covârşitoare lipsă a voinței pentru conturarea politicilor în ES. Fiecare țară are diferite puncte de vedere asupra ES şi reglementări ale formelor de organizare a ES. Se urmăresc totuşi principiile ES: răspunsul ES la nevoile societății, promovarea interesului general, separarea sectorului public şi privat, reinvestirea profitului fie în forme de ES, fie în dezvoltarea altor proiecte de ES, autonomia de gestiune, votul democratic independent de proprietate care privilegiază participarea lucrătorilor după regula *"un om, un vot"* şi voluntariatul. Reglementările care vizează ES sunt adoptate sub tutela ministerelor cu atribuții, dar cu libertate de acțiune, execuție şi control a autorităților regionale, locale şi locale.

Grafic 9 Instituțiile publice şi private cu impact asupra ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

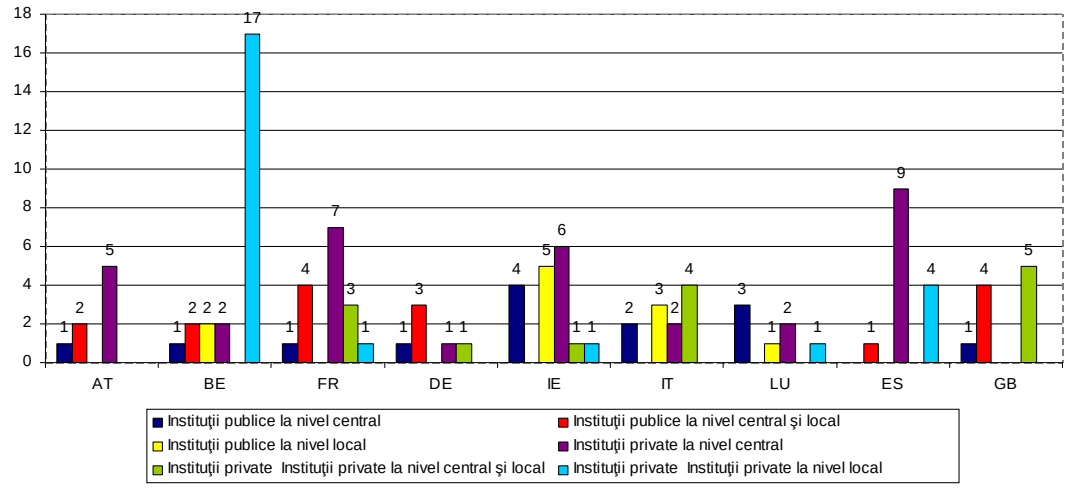

Pe lângă larg reprezentatele asociații şi cooperative, s-au înființat noi tipuri de ES, bazate uneori pe modele tradiționale şi orientate spre angajarea în muncă a grupurilor vulnerabile (şomeri de lungă durată, persoane cu nivel de pregătire scăzut, persoane cu dizabilități). Acest aspect a devenit un element esențial pentru recunoaşterea ES, deoarece întreprinderile de inserție particularizează solidaritatea socială prin întrajutorarea celor care au nevoie să se integreze, să se simtă utili, şi nu de a fie dați la o parte şi excluşi.

Actorii instituționali au în principal rol de finanțare şi reglementare. Instituțiile private îndeplinesc şi rolul de susținere, consiliere şi promovare a ES în vederea recunoaşterii utilității în îmbunătățirea calității vieții.

V. 1. b. Mecanisme de finanțare

Mecanismele publice de finanțare disponibile formelor de organizare a ES au fost dezvoltate începând cu anii 1990. Fondurile sunt orientate pe obiective concrete: inserția şi formarea profesională, dezvoltarea serviciilor de proximitate sau lupta contra muncii la negru. Practic, nu ES este subvenționată, ci activitățile de utilitate socială.

Fondurile publice rămân tributare profilurilor ministerelor care le administrează (social sau al educației), programelor de dezvoltare a ES sau obiectivelor conferite. Astfel de fonduri sunt necesare şi utile prin crearea locurilor de muncă pentru grupurile defavorizate, acompaniamentul social, creşterea calității vieții acestora, implementarea proiectelor de ES, recunoaşterea sectorului şi susținerea antreprenorilor sociali pentru a înființa şi gestiona întreprinderi sociale. Subvențiile sunt acordate în diferite forme, dar este important să fie bine fundamentate modalitatea de acordare şi scopul.

O imagine detaliată a surselor de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare a ES este disponibilă în *Tabelul 15 Fonduri private disponibile pentru formele de organizare specifice ES din Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES*.

Grafic 10 Fonduri pentru formele ES în țările analizate
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

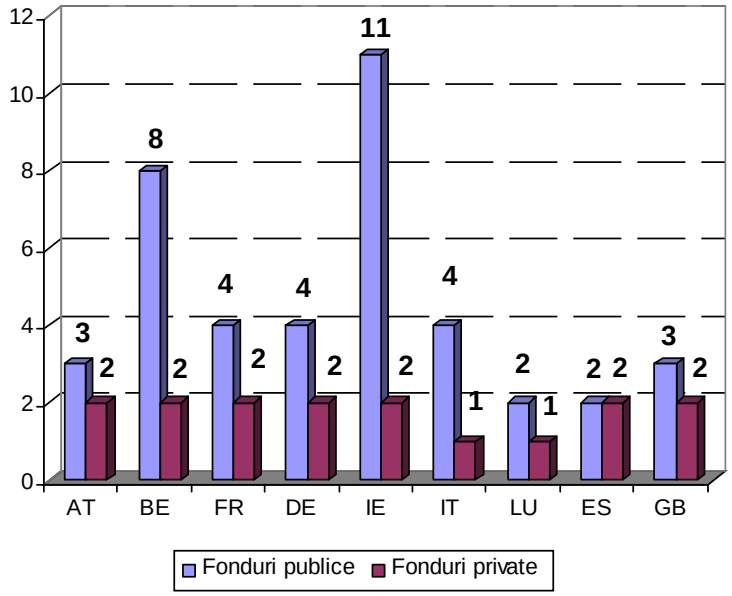

Fondurile private pentru ES sunt în general acordate de fundații şi cooperative de credit. Multe fonduri private au fost lansate înaintea creării mecanismelor de finanțare publice şi par a răspunde mai eficient cerințelor ES. Informații detaliate sunt disponibile în *Tabelul16 Alte surse de finanțare pentru formele de organizare specifice ES* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES.*

Este interesant de măsurat valoarea financiară a muncii sociale desfăşurate pentru a înțelege mai bine câştigurile implicate de ES şi contribuția la promovarea interesului general al populației.[225] Formele de ES răspund multor cerințe sociale neacoperite altfel. Misiunile sociale ale ES ar trebui cuantificate, recunoscute şi finanțate la justa lor valoare, deoarece contribuie la consolidarea coeziunii sociale şi lupta împotriva excluziunii sociale.

V. 1. c. Sistemul de monitorizare şi evaluare a ES

Cu excepția regiunii flamande din Belgia, țările analizate nu au sisteme de monitorizare şi evaluare a ES. Franța, regiunea valonă a Belgiei şi Regatul Unit al Marii Britanii au demarat construirea lor. În majoritatea țărilor analizate, singurii factori de monitorizare sunt cei legați de inserția profesională. Identificăm două tendințe: privilegierea indicatorilor orientați spre rezultate (Austria, Franța şi Germania) şi privilegierea indicatorilor care privesc resursele folosite (Belgia şi Italia). Într-un singur caz dintre cele studiate a început să se contureze un sistem de monitorizare şi evaluare a ES. Indicatorii adoptați în 2009 în regiunea flamandă se bazează pe următoarele criterii: oferirea locurilor de muncă în vederea integrării de lungă durată, orientarea către monitorizarea profesională şi perfecționarea personalului şi evitarea mutării persoanelor. Indicatorii sunt controlați de Agenția Flamandă de Subvenții pentru Muncă şi ES. Pertinența şi eficiența lor urmează să fie demonstrate.

[225] Sybille Mertens, directoarea Centrului de Cercetare în domeniul Economiei Sociale, este autoarea unei teze de doctorat în domeniul ştiințelor economice cu subiectul *„Contul satelit pentru activitatea instituțiilor fără scop lucrativ în Belgia”*. (Universitatea din Liège). Valoarea socială este reflectată prin această metodă în bilanțul contabil al asociațiilor. Evidența conturilor satelit a devenit obligatorie în regiunea valonă din Belgia.

Controalele în aria ES sunt realizate în general de către instituțiile finanțatoare, prin rapoarte anuale, şi vizează evaluarea utilizării fondurilor alocate în special pentru a analiza atingerea rezultatelor. Absența indicatorilor de monitorizare a ES şi a evaluărilor realizate pe baza lor ridică problema fiabilității rapoartelor în temeiul cărora se acordă în anumite țări statutul specific unei forme de ES şi sunt accesate surse de finanțare specifice. O soluție ar putea fi agrearea unei etichete, a unei mărci sociale specifice ES pe baza evaluărilor fundamentate pe indicatori specifici. În acelaşi timp, nu trebuie să cădem în capcana unor controale prea stricte care ar limita şi îngreuna funcționarea formelor de ES, în loc să contribuie la recunoaşterea domeniului.

O imagine detaliată se regăseşte în *Tabelul 17 Tendințe în evoluția dezvoltării indicatorilor de evaluare şi monitorizare a ES* din *Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a ES*.

V. 2. ANALIZĂ LEGISLATIVĂ COMPARATIVĂ A ECONOMIEI SOCIALE

V. 2. a. Franța

Alături de Belgia, Irlanda, Italia, Portugalia, Spania şi Suedia, Franța face parte din grupa de țări cu nivelul cel mai ridicat de acceptare a ES[226].

Definiția unanim acceptată de literatura de specialitate este: ES este reprezentată de întreprinderile care activează pe piață şi împărtăşesc următoarele principii[227]: prioritatea persoanei şi a obiectivelor sociale față de capital, libertatea asocierii, solidaritate şi responsabilitate, autonomie şi independență față de autoritățile publice, reinvestirea profitului în beneficiul membrilor şi al interesului general. ES este definită şi ca ansamblul de societăți cooperative, societăți mutuale, asociații şi fundații deosebite față de întreprinderile individuale (prin caracterul colectiv), întreprinderile publice şi societățile de capital (prin prioritatea persoanei față de capital, fără a urmări cu prioritate plata acestuia)[228]. Franța recunoaşte şi termenii de *economie solidară* şi *economie socială şi solidară*[229], utilizați şi în alte țări europene francofone (regiunea valonă a Belgiei şi Luxemburg). În Austria sau Germania noțiunea consacrată este cea de *Gemeinwirtschaft* (ES)[230].

Formele de organizare a ES în Franța sunt: cooperative, societăți mutuale, asociații şi fundații, cu activități în domenii precum agricultura, alimentația, pescuitul, construcțiile, transportul, asigurările de sănătate, educația, cultura, sportul, turismul social etc. Nici în Franța nu există o definiție oficială pentru întreprinderile sociale.

Cooperativele sunt reglementate de Legea 604 / 17.07.2001[231], care prevede că scopul lor este producerea sau furnizarea de bunuri şi servicii pentru interesul colectiv, activități cu caracter de utilitate socială (termenii *„interes colectiv"* şi *„utilitate socială"* nu sunt definiți juridic). Spre deosebire de România, unde legea nu prevede obligații privind asigurarea existenței anumitor categorii de membri cooperatori, în Franța este obligatoriu să fie reprezentate trei categorii de membri: lucrători, utilizatori şi o categorie formată din persoane fizice sau juridice care nu se înscriu în niciuna din cele două categorii. O altă deosebire între prevederile legale româneşti şi franceze se referă la capitalul minim obligatoriu, care pentru societățile cu răspundere limitată este de 1 €, iar pentru cele pe acțiuni este de 18.500 €. Înființarea cooperativelor se realizează prin obținerea unui permis de la prefectura în raza căreia îşi are sediul, spre deosebire de legislația română care prevede înscriere la Registrul Comerțului subordonat Ministerului Justiției. O prevedere aparte este obligativitatea realizării auditului la fiecare cinci ani în Franța. Cooperativele au aceleaşi obligații fiscale şi avantaje ca celelalte societăți[232].

---

[226] R. Chaves Ávila; José Luis Monzón Campos, *„The Social Economy in The European Union"*, CIRIEC, 2006, p. 80

[227] Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe- Country Fiche France, Austria Institute for SME Research, Vienna, June 2007, p. 2

[228] Christine Collette, Economie sociale et solidaire - Gouvernance et controle, Dunod Paris 2008, p. 9

[229] Conceptul de economie solidară a apărut în 1980, într-un context de economică şi şomaj. Economia solidară se definea prin rezultatele urmărite, precum asigurarea inserției şi consolidarea legăturilor sociale.

[230] José L Monzón Campos, Rafael Chaves Ávila, *„The Social Economy in The European Union",* CIRIEC, 2006, p. 83

[231] Bruno Roelants, *„Coopertives and social eterprises- Governance and normative framework"*, CECOP 2009

[232] Idem

Societăţile mutuale îşi au originea la începutul secolului XX, fiind create de agricultori în scopul asigurării fermelor împotriva riscului de mortalitate şi împotriva intemperiilor care distrugeau culturile. În prezent, un rol important îl au societăţile mutuale de sănătate şi de asigurare[233], care protejează aproximativ 38 milioane de persoane[234]. În ceea ce priveşte similitudinea legislaţiei franceze cu cea din România, putem spune că scopul societăţilor mutuale conform „Codului societăţilor mutuale"[235] este asemănător cu cel al CAR ale salariaţilor şi CARP din România[236].

Două sau mai multe persoane pot crea o **asociaţie**[237] pentru orice activitate legală în afară de împărţirea profiturilor[238]. Asociaţia trebuie să notifice prefectura (subdiviziunea teritorială a guvernului) despre dobândirea personalităţii sale juridice. Similar legislaţiei româneşti, statutul asociaţiei în Franţa poate fi de interes general sau de utilitate publică. Asociaţia poate avea voluntari sau salariaţi dar o asociaţie cu salariaţi are ca medie aproximativ 24 de voluntari[239].

Potrivit Legii dezvoltării filantropiei din iulie 1987[240] în versiunea consolidată la 1 ianuarie 2010, **fundaţiile** se înfiinţează prin acţiunea uneia sau a mai multor persoane care decid să atribuie irevocabil unele bunuri, drepturi sau resursele necesare pentru îndeplinirea unui interes public şi nepatrimonial. Fundaţiile trebuie să dispună de patrimoniu propriu, atribut care le distinge de asociaţii, care sunt grupări de persoane fizice sau juridice cu un obiectiv comun. Întrucât fundaţiile trebuie să servească un beneficiu public, fundaţiile constituite în interes privat nu sunt permise. Spre deosebire de România unde este reglementat doar statutul de utilitate publică[241], în Franţa se disting trei tipuri de fundaţii: de utilitate publică, protejate şi corporative[242]. Principala barieră în dezvoltarea întreprinderilor sociale în Franţa este nerecunoaşterea oficială a sectorului la nivel european. Pe de altă parte, domeniul serviciilor cunoaşte o dinamică deosebită deoarece vizează nevoile neacoperite, aflate în continuă creştere din cauza fenomenului de îmbătrânire a populaţiei.

V. 2. b. Regatul Unit al Marii Britanii

Conform definiţiei propuse de Departamentul de Afaceri, Inovaţii şi Abilităţi al Guvernului din Regatul Unit al Marii Britanii**, întreprinderile sociale** sunt întreprinderile cu obiective sociale ale căror excedente sunt reinvestite în principal în acest scop, în comunitatea de afaceri şi nu către maximizarea profitului pentru acţionari şi proprietari. Întreprinderile sociale „combină aptitudinile antreprenoriale ale sectorului privat cu o puternică misiune socială, care este o caracteristică a ES ca întreg"[243]. Guvernul recunoaşte rolul întreprinderilor sociale în economie şi s-a angajat să susţină un mediu favorabil creşterii şi dezvoltării tuturor întreprinderilor, inclusiv celor sociale[244]. Patru departamente ale Guvernului au fost utilizate ca instrument pentru a dezvolta ES[245]: afaceri interne[246] (responsabil

---

[233] Christine Collette, *„Economie sociale et solidaire - Gouvernance es controle"*, Dunod Paris 2008, p. 32

[234] http://www.mutualite.fr/La-Mutualite-Francaise

[235] http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=C82D0D6F83EC4DD2DB31F0F141FC0063.tpdjo10v_3?cidTexte=LEGITEXT000006074067&dateTexte=20100603

[236] Conform Art. 1 alin. 2, Legea 122/ 1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaţilor, obiectul este în exclusivitate, întrajutoarea salariaţilor, prin acordarea de împrumuturi cu dobândă care se reîntoarce la fondul social al membrilor, după deducerea cheltuielilor statutare. Conform art. 7, Legea 540/ 2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor, scopul acestora este sprijinirea membrilor prin acordarea de împrumuturi rambursabile, ajutoare nerambursabile şi ajutoare pentru acoperirea cheltuielilor cu înmormântarea foştilor membri

[237] http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6693

[238] Art. 1, Legea din 1.07.1901 cu privire la contractul de asociere

[239] Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe- Country Fiche France, Austria Institute for SME Research, Viena, iunie, 2007, p. 4

[240] http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000874956&fastPos=27&fastReqId=2060256625&categorieLien=cid&oldAction=rechTexte

[241] Cap VI din OUG 26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, cu modificările şi completările ulterioare.

[242] Fundaţia France Telecom, care acţionează împotriva autismului ca tulburare de comunicare, Fundaţia Groupama, care acţionează împotriva maladiilor rare şi Fundaţia internaţională Carrefour, care intervine în caz de catastrofă şi oferă programe de microcreditare în ţările unde grupul este prezent etc.

[243] *** *„Social Economy: Building Inclusive Economies"*, OECD, 2007, p. 48

[244] http://www.bis.gov.uk/policies/enterprise-and-business-support/wider-benefits/social-enterprise

[245] Mark Lyons, University of Technology, Sydney; Andrew Passey-Office of Government Commerce, „Need Public Policy Ignore the Third Sector? Government Policy in Australia and the United Kingdom", Londra, 2006, p. 92

pentru sectorul de voluntariat şi comunitar), trezorerie (responsabil pentru aplicarea politicii fiscale şi monetare), departamentul de comerţ şi industrie (responsabil pentru strategia guvernului privind stimularea afacerilor) şi *„cabinet office"*[247].

Domeniile de intervenție ale formelor de ES sunt: educația, asistența socială, protecția copilului, sportul, centrele comunitare, centrele de zi pentru bătrâni, arta, cultura, sănătatea etc. Formele juridice îmbrăcate de întreprinderile sociale sunt: societățile cu răspundere limitată de garanție, societățile de afaceri[248], cooperativele, trusturile de dezvoltare, firmele sociale, societățile de caritate şi afacerile comunitare.

Prin adoptarea în 2005[249] a regulamentelor privind societatea în folosul comunitar (SFC)[250], guvernul britanic a creat o nouă formă de societate cu răspundere limitată, specifică întreprinderilor sociale. Acestea sunt special concepute pentru cei care doresc să lucreze mai degrabă în beneficiul comunității, decât al asociaților. O astfel de societate nu poate fi formată sau utilizată doar pentru câştigul personal al unei persoane sau al unui grup de persoane. SFC poate fi societate limitată pe acțiuni sau de garanție, iar activele şi profiturile acesteia nu pot fi distribuite decât cu anumite excepții, prevăzute de lege. Prin aceste prevederi se urmăreşte ca activele şi profiturile să fie păstrate în SFC în scopuri comunitare sau să fie transferate la o altă organizație, cum ar fi o altă SFC sau o organizație de caritate. SFC nu poate fi formată pentru a sprijini activități politice şi nici o organizație de caritate nu poate fi o SFC, dacă nu renunță la statutul său de caritate. Cu toate acestea, o organizație de caritate poate solicita înregistrarea unei SFC ca o companie subsidiară.

Analizând corespondentul acestui tip de societate în legislația românească, se observă că SFC poate fi asimilată societății cu răspundere limitată, numărul minim de membri pentru cele cu capital privat fiind de unu (asemeni SRL-urilor din România cu asociat unic), în cazul altor tipuri de capital, numărul minim de membri fiind de doi.

Societățile de afaceri (*„Industrial and provident societies"*) sunt organizații nonprofit cu personalitate juridică. Structura este utilizată pe scară largă pentru asociațiile de locatari şi cooperative, dar şi pentru unele organizații caritabile, societăți de consum sau agricole şi cooperative de locuințe, asociații de muncă, societăți mutuale de investiții etc. Uniunile de credit şi societățile de construcții beneficiază în prezent de reglementări speciale. Legea din 1965 (modificată în 2002)[251] care le reglementează este mai flexibilă decât legea privind societățile comerciale. Aceste societăți au avantajul că sunt scutite de impozitul pe activitățile făcute în scop filantropic.

Trusturile de dezvoltare sunt entități create pentru a deține şi a administra activele în beneficiul altora. Aceste societăți trebuie să urmărească un scop caritabil. În general, trusturile nu au personalitate juridică, însă în conformitate cu Actul din 2006 care reglementează caritatea[252], administratorul poate solicita Comisiei de Caritate un certificat de constituire. Aceste societăți sunt reglementate atât prin actele Administrației din 1925 şi 2000, cât şi de jurisprudență.

La data de 12.03.2010, în Camera Lorzilor a avut loc a treia citire a unui proiect de lege *(„Co-operative and Community Benefit Societies and Credit Unions Act 2010"*), prin care se urmăreşte introducerea de noi prevederi pentru societățile care urmează să fie înregistrate în calitate de cooperative sau societăți în folosul comunității şi redenumirea societăților de afaceri („Industrial and Provident Societies").

Cooperativele sunt reglementate de Declarația asupra identității cooperativelor adoptată de Alianța Cooperatistă Internațională în 1995[253]. Declarația a apărut în urma unui proces îndelungat de consultare a mii de cooperatori din întreaga lume. Rezultatul a fost o definiție modernă,

---

[246] Departamentul „Home Office" a semnat în 2002 un acord privind serviciile publice, prin care îşi asuma o creştere a activității sectorului de voluntariat şi comunitar cu 5% până în 2006

[247] subordonat administrației muncii din 1997

[248] Industrial and provident societies

[249] http://www.opsi.gov.uk/si/si2005/20051788.htm

[250] Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe- Country Fiche UK, Austria Institute for SME Research, Vienna, June 2007, p. 3

[251] Industrial and Provident Societies Act 2002 http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020020_en_1

[252] http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/ukpga_20060050_en_1

[253] http://www.ica.coop/coop/principles.html

contemporană a cooperativei: asociație autonomă de persoane reunite voluntar pentru a satisface nevoile şi aspirațiile lor economice, sociale şi culturale prin intermediul unei întreprinderi deținute în comun şi controlate democratic. Cooperativele se bazează pe valorile întrajutorării, auto responsabilității, democrației, egalității, echității şi solidarității. În tradiția fondatorilor, membrii cooperatori cred în valorile etice privind onestitatea, deschiderea, responsabilitatea socială şi grija față de alții. Declarația stabileşte şapte principii cooperatiste, linii directoare prin care cooperativele îşi pun în practică valorile. Cooperativele: sunt voluntare şi deschise membrilor; funcționează pe baza controlului democratic; implică participarea economică a membrilor; sunt autonome, independente; au obiective de educație, formare şi informare; promovează cooperarea între cooperative şi grija pentru comunitate.

Coaliția Întreprinderilor Sociale este autoritatea națională activ implicată în influențarea opiniei publice şi a factorilor de decizie pentru recunoaşterea importanței întreprinderii sociale în politica Regatului Unit şi în agendele politice. Prin intermediul Coaliției, cele patru domenii spre care evoluează ES în Regatul Unit al Marii Britanii sunt: economia şi justiția socială, mediul înconjurător, bunăstarea populației şi factorii care sprijină întreprinderile sociale.

V. 2. c. Spania

În Spania nu există o definiție oficială a ***ES***, termenul fiind preluat din limba franceză la mijlocul anilor '80. ***Sectorul social*** este considerat echivalent cu sectorul nelucrativ[254]. Literatura de specialitate din Spania stabileşte următoarele criterii ale instituțiilor din sectorul nelucrativ: legal organizate, de drept privat, instituții nonprofit, independente şi să se bazeze pe un înalt grad de participare voluntară[255].

Secretarul General pentru ocuparea forței de muncă din Spania a subliniat[256] că ES este un domeniu oportun pentru intervenția UE şi a statelor membre: *„este o problemă importantă (...) în conformitate cu noua strategie pentru ocuparea forței de muncă şi face parte din scenariul pentru redresarea economică"*[257].

Formele juridice în domeniul ES în Spania sunt: asociațiile, fundațiile şi organizațiile nonprofit orientate spre probleme de dezvoltare. Domeniile de activitate sunt: prestarea de servicii în agricultură, alimentație, pescuit, construcții, transport, sănătate, educație, cultură, sport şi turism social etc.

Conform art. 2, cap 1 din Legea 49/ 2002[258] privind impozitarea entităților nonprofit şi stimulentele fiscale pentru patronate, instituțiile nonprofit cu regim fiscal special sunt: fundațiile, asociațiile declarate de utilitate publică, organizațiile neguvernamentale de dezvoltare menționate în Legea 23/ 1998 (Cooperare internațională pentru dezvoltare), cu condiția să aibă formele juridice menționate; delegațiile de fundații străine înregistrate în Registrul fundațiilor; federațiile de sport spaniol, federațiile sportive teritoriale autonome, Comitetul Olimpic spaniol şi Comitetul Paraolimpic spaniol; federațiile şi asociațiile nonprofit ale instituțiilor menționate. Alte instituții sunt: Crucea Roşie şi Asociația națională a persoanelor nevăzătoare din Spania. Conform art. 7, capitolul 2: *„sunt scutite de impozitul pe profit veniturile obținute de către organizații nonprofit care provin din activități economice, cu condiția (...) să fie dezvoltate în conformitate cu unul dintre următoarele obiectivele: a) protejarea copiilor şi tinerilor, b) asistență pentru vârstnici, c) asistență pentru persoanele cu risc de excludere sau de probleme sociale sau victime ale abuzului, d) asistență pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv formare profesională, plasare în muncă şi funcționarea în cadrul fermelor, atelierelor de lucru şi şcolilor specializate în dezvoltarea activității lor, (...), k) reintegrare socială şi prevenirea criminalității, l) asistență pentru alcoolici şi narcomani şi m) cooperare pentru dezvoltare, n) incluziunea socială a persoanelor menționate mai sus".*

[254] Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe- Country Fiche Spain, Austria Institute for SME Research, Vienna, June 2007, p.12

[255] El sector No Lucrativo en Espana- Ruiz Olabuenga, Madrid, 2000

[256] Discursul din 06.05.2010, Conferința Europeană *„Economia socială - un mod diferit de a face afaceri"*, Toledo,

[257] http://www.tt.mtin.es/eu2010/en/noticias/empleo/201005/EMP20100511-001.html

[258] http://www.aeat.es/AEAT/Contenidos_Comunes/La_Agencia_Tributaria/Normativas/Ficheros_Asociados_a_Las_Normativas/IRPF/LEY49-2002.pdf

Legea 1 / 2002 referitoare la reglementarea asocierii[259] defineşte **asociaţiile** ca fiind formate prin acordul a trei sau mai multe persoane fizice sau juridice legal constituite (condiţie similară legislaţiei româneşti) şi care sunt de acord să facă schimb de cunoştinţe, resurse şi activităţi pentru a atinge un scop legal, comun, de interes general sau specific, şi care funcţionează în baza unui statut. Asociaţiile trebuie să se înscrie în Registrul asociaţiilor[260]. Asemănător legislaţiei româneşti, art. 32 din legea 1 / 2002 mai sus menţionată defineşte asociaţiile recunoscute de utilitate publică, calitate pentru care trebuie îndeplinite următoarele condiţii:

- *„obiectivele stabilite în statut să urmărească promovarea interesului general, conform definiţiei din art. 31.3 din prezenta lege, şi să se înscrie în domeniul civic, educativ, sportiv, ştiinţific, cultural, medical, al promovării valorilor constituţionale, al promovării drepturilor omului, asistenţei sociale, cooperării pentru dezvoltare, promovării femeilor, promovării şi protecţiei familiei, protecţiei copilului, promovării egalităţii de şanse şi toleranţei, protecţiei mediului;*
- *activităţile să nu fie restricţionate exclusiv la beneficii ale membrilor săi".*

Conform art. 35: *„procedura de declarare a calităţii de utilitate publică - statutul de asociaţie de interes public se va acorda prin Ordinul ministrului, pe baza unui raport favorabil elaborat de autorităţile publice competente cu privire la obiectivele statutare şi activităţile asociaţiei şi, obligatoriu, a unui raport din partea Ministerului de Finanţe."*

Art. 2 Legea 50/ 2002 privind fundaţiile le defineşte ca organizaţii nonprofit care, prin voinţa membrilor lor, pun la dispoziţie un patrimoniu permanent pentru realizarea unui interes general. Conform art. 9 alin. 1, fundaţia poate fi înfiinţată prin act juridic între vii ori pentru cauză de moarte. Observăm similitudinea cu prevederile româneşti[261].

Legea 23/ 1998 privind Cooperarea internaţională pentru dezvoltare legiferează statutul **organizaţiilor nonprofit**[262] orientate spre probleme de dezvoltare, scopul fiind definit la Capitolul 1, Secţiunea 1, art. 1 alin. 2. Legea se aplică tuturor activităţilor care au ca rezultat *„transferuri de resurse publice şi de personal dinspre guvernul central, de la sine sau în colaborare cu organisme private destinate ţărilor în curs de dezvoltare, fie direct, fie prin intermediul organizaţiilor multilaterale".* Obiectivele cuprind: promovarea resurselor umane şi materiale pentru creşterea economică şi dezvoltarea celor mai sărace ţări, promovarea condiţiilor de dezvoltare a nivelului de trai al populaţiei beneficiare în general şi a grupurilor celor mai defavorizate, în special, şi respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale[263]. Un impact puternic îl are Asociaţia Spaniolă a Fundaţiilor, asociaţie independentă, declarată de interes public şi înregistrată în Registrul Naţional al Asociaţiilor din cadrul Ministerului de Interne. Reuneşte fundaţii spaniole cu variate obiective şi domenii de activitate, active la nivel local, regional, naţional şi internaţional. Misiunea asociaţiei este de a lucra în beneficiul sectorului fundaţiilor, pe termen scurt, mediu şi lung, contribuind la dezvoltarea şi consolidarea sa.

Deşi iniţiative similare au existat cu mult timp înainte, abia Legea 44/ 2007 a reglementat statutul întreprinderilor sociale de inserţie ca: *„societate comercială sau cooperativă constituită legal, recunoscută de către organisme autonome competente, care desfăşoară orice tip de activitate economică de producere de bunuri şi servicii şi care are ca obiectiv social integrarea şi formarea socioprofesională a persoanelor excluse social, ca formă de tranzit către locuri de muncă normale*". Ele au fost dezvoltate de structuri asociative neguvernamentale precum Caritas sau Crucea Roşie..

Conform art. 1 din Legea 27 / 1999 privind **cooperativa,** cooperativele spaniole sunt organizate pe baza libertăţii de asociere a persoanelor, desfăşoară activităţi orientate spre a satisface nevoile şi aspiraţiile economice şi sociale, au structură democratică şi funcţionează conform principiilor formulate de Alianţa de Cooperare Internaţională, în condiţiile prevăzute în această lege. În

[259] http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo1-2002.html
[260] A se vedea Legea 1/2002 privind reglementarea asocierii, Art. 10 alin.1.
[261] Art. 15, alin. 1 din OUG 26/2000 (1) Fundaţia este subiectul de drept înfiinţat de una sau mai multe persoane care, pe baza unui act juridic între vii ori pentru cauză de moarte, constituie un patrimoniu afectat, în mod permanent şi irevocabil, realizării unui scop de interes general sau, după caz, al unor colectivităţi.
[262] http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/l23-1998.html
[263] A se vedea Art.3 / Legea 23/1998 privind Cooperarea Internaţională pentru Dezvoltare

ceea ce priveşte calitatea membrilor, cooperativele sunt în general cooperative de lucrători. În anumite cazuri, pot fi cooperative de consum care furnizează membrilor bunuri şi servicii necesare dezvoltării şi integrării lor sociale. Statutul de membru îl pot dobândi şi instituțiile publice, voluntarii şi, în anumite cazuri, inclusiv părinții sau tutorii persoanelor dezavantajate care lucrează în cooperative. Similar legislației româneşti, în Spania sunt două tipuri de cooperative: de gradul I (numărul minim de membri este trei) şi de gradul II (formate din cel puțin două cooperative de gradul I). Patrimoniul social minim este de aproximativ 3.000 €. În legislația spaniolă, ca în cea românească, se regăseşte principiul *„un membru, un vot",* cu mențiunea că membrul voluntar din cooperativa spaniolă are dreptul la informație, însă nu are dreptul să voteze decât pentru alegerea reprezentantului în consiliul de conducere. Spre deosebire de reglementările româneşti, redistribuirea profitului între membri este interzisă, profitul fiind integral direcționat către rezervele cooperativei.

În prezent, sectorul nonprofit din Spania cunoaşte o perioadă de expansiune, estimată a continua şi în anii următori. Fundamentul acestei dezvoltări constă în capacitatea de autosusținere financiară, pe baza eficienței şi a parteneriatelor.

V. 2. d. Ungaria

În Ungaria nu există o definiție oficială a ES. Alături de Austria, Estonia, Germania, Lituania, Republica Cehă, Slovenia şi Țările de Jos, Ungaria face parte din *„grupa țărilor cu nivel scăzut sau cu zero de acceptare a conceptului de ES"*[264]. Grupa include şi țări din valul de extindere a UE din 2005 şi țări germanice, unde ES este puțin cunoscută sau într-un stadiu incipient, în timp ce concepte înrudite (sectorul nonprofit, voluntariat şi organizații neguvernamentale) sunt larg recunoscute[265].

Ordonanța 188 / 1999 a cuprins prevederi despre **întreprinderile sociale**[266], dar în literatura de specialitate din Ungaria sunt întâlnite variate definiții. Acestea: sunt organizații nonprofit; urmăresc scopuri sociale prin implicarea în activități economice şi de schimb; sunt organizate juridic pentru a se asigura că activele şi capitalul acumulat se vor menține în beneficiul persoanelor care sunt destinatarii obiectivelor sociale ale întreprinderii; au structuri organizaționale cu participare totală a membrilor pe baza principiilor cooperatiste cu drepturi egale pentru toți membrii. O caracteristică specială este încurajarea cooperării cu alte organizații din sector[267]. Formele juridice ale întreprinderilor sociale sunt: fundații private, fundații publice, asociații voluntare, companii de profit publice şi societăți nonprofit. Domeniile de activitate sunt: asistență socială, protecția mediului, dezvoltare locală, dezvoltare economică şi servicii de securitate.

Conform Legii Companiei IV/ 2006 şi spre deosebire de legislația din România, **organizațiile nonprofit** din Ungaria pot avea diverse forme juridice: parteneriate, societăți cu răspundere limitată sau societăți anonime. Este reglementată posibilitatea înființării unei întreprinderi sociale sub forma întreprinderii nonprofit. Reglementările sunt primul pas oficial al Ungariei în domeniul întreprinderilor sociale. Legea LXXXVIII/ 2005 privind Activitatea voluntară privată[268] promovează munca voluntară prin oferirea de stimulente financiare şi prin reducerea procedurilor birocratice. Acest act normativ permite utilizarea voluntariatului de către organizații într-un mod controlat şi legal.

Spre deosebire de legislația din România[269], care menționează constituirea asociației prin asocierea între trei sau mai multe persoane, în Ungaria, **asociațiile**[270] se pot constitui din cel puțin zece persoane fizice sau juridice. Ca şi în România, scopul principal nu poate fi cel de a desfăşura activități economice.

Referitor la **fundații**, Codul Civil din Ungaria adoptat prin Actul IV/ 1959[271], la sub-secțiunea 74A prevede că: *„persoanele fizice, juridice, precum şi asociațiile de afaceri fără personalitate juridică*

[264] *** *„Economia socială în UE"*, rezumatul raportului întocmit pentru CESE de CIRIEC, 2007,
[265] *** J. L. Monzón Campos, Rafael Chaves Ávila, *„The Social Economy in the European Union"* CIRIEC, 2006; p.81
[266] Cap 18 Autorizarea întreprinderilor sociale („Statutory order 188/1999- § 18-Permission of Social Enterprises"
[267] *** „Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe- Country Fiche Hungary", Austria Institute for SME Research, Viena, 2007, p. 2
[268] http://www.civil.info.hu/uploaded/documents/onkentes/1212746798vol_act_pub_int_2005_hu.pdf
[269] art.4 din OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații, cu modificările şi completările ulterioare
[270] http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/5353
[271] http://www.civil.info.hu/uploaded/documents/seged/NK/ActIVof1959.doc

(împreună denumiți în continuare "fondatori") au dreptul de a forma o fundație în scopul de a servi unui interes public pe termen lung". După constituire, membrii fondatori au putere limitată asupra operațiunilor (sub. 74 / C (3).

Referitor la **societățile nonprofit**, Actul IV / 2006 privind asociațiile de afaceri a modificat înființarea şi funcționarea diferitelor tipuri de afaceri. Un aspect unic al noii legislații este introducerea de modificări la reprezentarea obligatorie a angajaților în consiliile de supraveghere. Noua legislație a dus schimbări minore (reducerea birocrației legate de înființarea şi funcționarea diferitelor forme de afaceri IMM-uri).

Cooperativele sunt reglementate în Ungaria prin Actul X/ 2006[272] privind cooperativele şi au ca scop asigurarea locurilor de muncă pentru membri sau pentru alte persoane dezavantajate social şi îmbunătățirea situației sociale a acestora prin alte mijloace. Spre deosebire de prevederile din România[273], care stabilesc numărul minim de cinci membri pentru înființarea unei cooperative, în Ungaria este obligatoriu să existe cel puțin şapte membri persoane fizice. Capitalul social al societății cooperative în România este de 500 lei[274], în Ungaria nu există obligația asigurării unei anumite valori. Un principiu comun în ambele legislații este procesul decizional *„un membru, un vot".* Printre obstacolele în dezvoltarea ES în Ungaria se numără lipsa unei reforme instituționale, a cooperării în oferirea de informații locale şi regionale, precum şi lipsa resurselor pentru comunitățile dezavantajate.

V. 3. ANALIZA FORMELOR DE ECONOMIE SOCIALĂ ÎN STATELE EUROPENE

Subcapitolul prezintă rezultatele sondajului formelor de ES din țările europene selectate: principalele caracteristici, dificultățile întâlnite, direcțiile de dezvoltare, punctele tari şi oportunitățile structurale în percepția reprezentanților formelor de ES. Analiza este realizată pe un număr de 317 chestionare din 15 țări. Sondajul nu este probabilist (şi implicit nu este reprezentativ statistic pentru țările analizate), întrucât eşantionarea este una de convenienţă, deoarece a depins în mare măsură de accesul la instituțiile vizate şi de capacitatea locală de mobilizare a posibililor respondenți să completeze chestionarul. Cu toate acestea, informațiile dobândite sunt extrem de utile pentru înțelegerea formelor de ES, întrucât oportunitățile şi constrângerile macroeconomice (ce țin de contextul instituțional, legislativ dar şi economic sau social) sunt comune şi celorlalte organizații care nu au participat la acest sondaj. Pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați *Anexa 14 Analiza formelor de ES în țările analizate*.

Activitatea şi rețelele formelor de ES

Rezultatele indică preponderența asociațiilor (aproximativ 29%) şi companiilor cu răspundere limitată (aproape 28%). La pol opus, procentele cele mai reduse se înregistrează în cazul asociațiilor mutuale (2%) şi al cooperativelor agricole, ale consumatorilor sau de credit (cu o pondere de mai puțin de 1%).

Tabel 5 Tipul organizației, (%)

Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Asociație	28.5%
Companie cu răspundere limitată	27.8%
Întreprindere de integrare socială	11.4%
Organizație de utilitate publică	6.6%
Cooperativă socială	5.4%
Unitate protejată	4.1%
Fundație	2.8%
Instituție filantropică	2.5%
Asociație mutuală	1.6%
Cooperativă agricolă	0.6%

[272] Bruno Roelants, *„Cooperatives and social enterprises- Governance and normative framework",* CECOP 2009
[273] Art. 12 din Legea 1/2005 privind organizarea şi funcționarea cooperației
[274] Idem Art. 9

Cooperativă a consumatorilor	0,6%
Cooperativă de credit	0,3%
Altele	14,8%

Cele mai multe forme de ES au menționat că activează în sfera serviciilor (40%), urmate de educație, pregătire profesională şi cercetare (24%). Diversitatea domeniilor de activitate este însă una extrem de ridicată, acoperind de la livrare de alimente la domiciliu până la activități de reciclare, de la vânzarea produselor artizanale la producere de mobilă. 30% dintre organizații au menționat domenii greu de diferențiat în categorii specifice clare (sfera furnizării de servicii este una extrem de vastă). Nu doar domeniile alese de formele de ES sunt diverse, dar şi numărul mediu de domenii menționate de fiecare organizație este de 2,2, ceea ce înseamnă că formele de ES preferă să nu se limiteze la un singur domeniu de activitate, ci să îşi diversifice serviciile, produsele oferite pentru a fi competitive pe piață sau pentru a-şi reduce riscul de a nu putea supraviețui. Orientarea spre diversificarea activităților şi specializarea, găsirea unei nişe pe piață este confirmată, aşa cum vom vedea mai jos, şi de unele dintre punctele tari percepute de managerii instituțiilor (flexibilitate, diversitate, poziție de nişă etc.). 71,4% din formele de ES analizate organizează sesiuni de formare sau programe de „empowerment". Procentul ridicat indică o orientare generală spre acest tip de activitate.

3% dintre organizațiile intervievate au menționat că au filiale europene (în afara granițelor țării lor), 18% regionale şi 22% locale. Cumulând valorile observăm că un procent de 39% dintre organizații au cel puțin o filială, indiferent de tipul ei.

Tabel 6 % organizațiilor cu cel puțin o filială europeană, regională sau locală
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

	%
% organizațiilor cu filiale la nivel european	3
% organizațiilor cu filiale la nivel regional	18
% organizațiilor cu filiale la nivel local	22
% organizațiilor cu filiale la orice nivel	*39*

Importanța cooperării cu alte instituții de acelaşi tip este confirmată de numărul ridicat de forme de ES care declară apartenența la o rețea de ES. Cele mai multe sunt asociate în rețele naționale (65%) sau regionale (50%). Cel mai redus procent apare în rândul rețelelor europene (doar 14%). Cumulând aceste tipuri de rețele, 84% din formele de ES anchetate fac parte din cel puțin o rețea de ES (indiferent de nivelul acesteia).

Datele trebuie însă privite cu o oarecare precauție: accesul la formele de ES analizate s-a datorat afilierii lor la o rețea de ES[275] (este posibil ca pentru instituții necuprinse în eşantion accesul să fi fost mai greu, iar presiunea de a răspunde la chestionar mai redusă), ceea ce ar putea distorsiona rezultatele în sensul suprareprezentării instituțiilor integrate în rețele. Acest aspect nu umbreşte însă faptul că în mențiunile privind punctele tari ale propriei organizații, un procent foarte ridicat dintre respondenți au semnalat că apartenența la o rețea reprezintă un puternic avantaj competitiv pe piață.

Tabel 7 Proporția formelor de ES afiliate sau parte a unei rețele de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

	%
Rețea de economie socială europeană	14
Rețea de economie socială națională	65
Rețea de economie socială regională	50
Rețea de economie socială locală	21
Oricare dintre cele de mai sus	84

[275] Cercetarea la nivel european a fost realizată cu sprijinul rețelei ENSIE, partener în proiect

Tipul de organizare / management

Una din caracteristicile definitorii ale formelor de ES se referă la modul în care se iau deciziile. Pot exista situații multiple: fie există o singură persoană cu putere de decizie, fie angajații iau deciziile cele mai importante, fie reprezentanți - cheie sunt selectați prin vot.

Datele anchetei ne arată că în 89% dintre formele de ES analizate există un consiliu managerial. În 72% dintre formele analizate, consiliul managerial sau al directorilor ia cel puțin o parte a deciziilor. Se adaugă cel puțin 8% din respondenți care au menționat forme similare de luare a deciziilor (consiliu director, de supraveghere, al administratorilor). 10% au menționat atât consiliul, cât şi alte forme de luare a deciziilor în comun.

În 60% din organizații, managerul general ia cel puțin o parte a deciziilor, la care se adaugă 3% situații în care preşedintele sau directorul ia deciziile. Deşi procentul pare ridicat, în doar 11% din cazuri toate deciziile sunt luate de managerul general (o singură persoană). În restul situațiilor, deciziile sunt împărțite cu alte foruri. În 42% din cazurile analizate, cel puțin o parte a deciziilor sunt luate de către adunarea generală. Se adaugă cel puțin 4% cu decidenți membri ai organizației, angajați sau adunarea acționarilor.

Este interesant de observat că în doar 5% dintre situații toate deciziile sunt luate de către adunarea generală. În 95% dintre cazuri, aceasta este secondată de alte foruri decizionale (fie consiliul de management, fie managerul general sau amândouă). Graficul de mai jos ne indică faptul că în 25% dintre situații atât adunarea generală, cât şi managerul general şi consiliul de management iau deciziile din întreprinderi.

Grafic 11 Diagramă Venn ce indică tipul decidenților din organizații
Sursa: Baza de date a cercetării tendintelor ES în Europa, MMFPS 2010

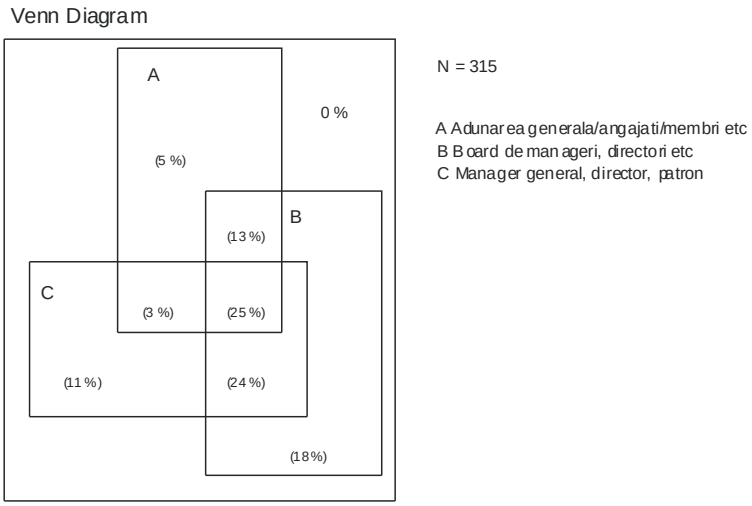

Ca structuri de control sau supervizare, adunarea generală pare a avea un rol mai important decât în luarea deciziilor: 55% dintre respondenți au răspuns că adunarea generală are rol de control, față de doar 42% care au spus că adunarea generală are rol de decizie. 48% dintre reprezentanții instituțiilor analizate au spus că organismele publice externe au un rol esențial în control sau supraveghere. În plus, un procent important dintre instituții au menționat că supervizarea este realizată de către contabili (22%) sau auditori externi (14%).

Tabel 8 Structurile de audit sau supervizare pentru forma de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

	%
Adunarea generală	**54,7%**
Organisme publice externe	**47,6**
Alte tipuri...	
Comisie contabilă, expert contabil	22,3%
Auditori externi	13,6%
Consiliu de management/administrativ	13,3%
Acționari	2,3%
Manager, director	1,9%
Certificare ISO/ organism de certificarea calității	1,9%
Personal	0,6%
Clienți, cumpărători, comunitate	1,0%
Administrație internă	1,3%
Directori, manageri	1,0%
URSCOP - Union Regionale des Scop (revisions)	2,6%
Altele	13,3%

Mecanisme de finanțare şi redistribuire a profitului

Unele dintre aspectele cele mai importante ale ES sunt sustenabilitatea şi rezistența față de concurența de pe piață. Două elemente trebuie analizate:

- fondurile necesare desfăşurării activității: formele de ES sunt independente economic sau depind de sprijinul financiar oferit de alte organizații?
- redistribuirea/ utilizarea profitului generat de activitatea unor forme de ES.

În 70% din cazuri activitatea curentă a formelor de ES depinde de accesarea fondurilor suplimentare sau externe. Dacă analizăm principalele mecanisme de suport (incluzând fondurile suplimentare, dar şi beneficii fiscale, subvenții etc.), observăm că 87% dintre respondenți se bucură de cel puțin o resursă de finanțare externă dintre cele enumerate. Cele mai frecvente beneficii accesate sunt: granturile (43%) provenind atât de la nivel european sau național, cât şi de la nivel regional sau local. Cel de-al doilea mecanism financiar ca frecvență este cel al subvențiilor (41%), urmat de cel al altor tipuri de beneficii (cele mai frecvente fiind beneficiile privind locul de muncă).

Tabel 9 % organizațiilor de ES ce au beneficiat de resurse de finanțare externă sau de alte mecanisme de suport
Sursa: Baza de date a cercetării tedințelor ES în Europa, MMFPS 2010

	UE	Național	Regional	Local	*Oricare (UE etc.)*
Granturi	14,2	28,3	22,4	19,8	*43*
Împrumuturi	2,1	9,3	5,2	3,5	*15*
Beneficii fiscale	1,7	10,4	2,4	1,4	*11*
Subvenții	9,3	19	27	15,7	*41*
Altele	5,9	14,5	7,9	10,8	*28*

Procentul organizațiilor care primesc mai mult de un beneficiu este semnificativ. Doar 38% dintre instituții primesc cel mult un beneficiu. 13% nu primesc nici unul. Chiar dacă doar 11% au menționat că beneficiază de facilități fiscale, la întrebarea specifică privind tipul facilităților fiscale de care beneficiază doar 36% dintre formele ES au spus că asemenea facilități nu există pentru ele (pentru mai multe detalii, vă rugăm consultați *Tabelul 3* din *Anexa 14 Analiza formelor de ES în țările analizate*). Restul de 64% au menționat multe tipuri de taxe pe care nu mai sunt nevoiți să le plătească

sau pe care nu le-au plătit într-un anumit moment al desfăşurării activităţii lor. 38% dintre respondenţi au menţionat că beneficiază de contribuţia donorilor, iar 34% de cea a membrilor.

Grafic 12 Numărul tipurilor de beneficii menţionate (procente cumulative)
Sursa: Baza de date a cercetării tendinţelor ES în Europa, MMFPS

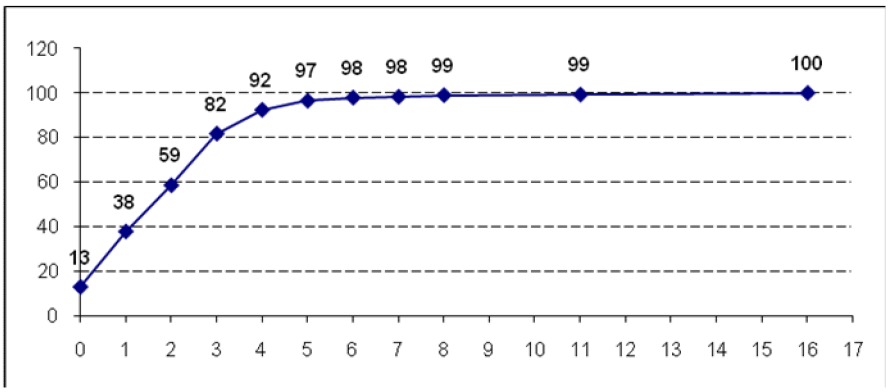

Doar 6% din formele ES analizate redistribuie profitul obţinut către membri sau acţionari. Cea mai mare parte aleg să îl reinvestească (inclusiv în oameni sau în sesiuni de formare) sau să îl utilizeze pentru a finanţa în continuare activităţile şi proiectele organizaţiei (aproape 79%). Circa 6% au ales în plus să pună o parte din profit în fonduri de rezervă. Circa 10% dintre organizaţii au menţionat că întrebarea nu are sens pentru că nu au profit sau sunt organizaţii nonprofit (de cele mai multe ori însă cele din urmă aleg să reutilizeze banii pentru desfăşurarea propriilor activităţi).

Analiza SWOT a formelor de ES în ţările analizate

Prezentăm principalele puncte tari, puncte slabe, oportunităţi şi ameninţări aşa cum le percep cei care activează în domeniul ES. Menţionăm că răspunsul la aceste întrebări a fost multiplu. Analiza detaliată însoţită de selecţii reprezentative din răspunsurile primite este inclusă în *Anexa 16 Analiza SWOT a instituţiilor de ES în ţările analizate*.

Punctele tari reprezintă avantajele competitive controlabile în întregime de către organizaţie. Au fost identificate mai multe dimensiuni generale şi dimensiuni specifice. Puncte tari identificate de reprezentanţii formelor de ES sunt: managementul, resursele umane (39%), reţelele, parteneriatele şi imaginea publică (28%), caracteristici ale ofertei de servicii (28%), eficienţa şi sustenabilitatea financiară (18%) şi acoperirea regională (9%).

Principalele puncte slabe identificate de respondenţi sunt: probleme legate de finanţare (44%), probleme datorate tipurilor de beneficiari (30) şi probleme privind personalul şi voluntarii (18%). Alte tipuri de probleme sunt: lipsa de comunicare/ marketing deficitar, lipsa experienţei cu sectorul de ES, deficienţe sau lipsa organizării interne, definirea vagă a viziunii şi misiunii şi diversitatea activităţilor şi serviciilor.

Oportunităţile reprezintă elementele externe companiei, factori pe care actorul nu îi poate controla dar pe care îi poate utiliza pentru o mai bună desfăşurare a activităţilor sale. Oportunităţile identificate de reprezentanţii formelor de ES sunt: caracteristici ale pieţei (48%), schimbarea valorilor (26%) şi oportunităţi de finanţare (33%).

Ameninţările sunt posibile elemente ale pieţei care pot stopa sau afecta activitatea organizaţiilor sau le pot pune în pericol existenţa. Este important de precizat că la momentul completării chestionarelor de către respondenţi, unele dintre ameninţări începuseră deja să acţioneze asupra formelor de ES, în timp ce altele erau consemnate doar ca potenţiale probleme. Principalele ameninţări sunt: instabilitatea financiară (72%), specificul mediului competiţional (29%). Alte ameninţări identificate sunt: birocraţia excesivă, plecarea membrilor, angajaţilor sau calitatea slabă a angajaţilor, condiţiile de climă şi lipsa oportunităţilor de angajare a beneficiarilor.

V. 4. CEREREA ŞI OFERTA DE ES ÎN ROMÂNIA

Nivelul de dezvoltare a ES în România

Principalele domenii de activitate ale întreprinderilor sociale din România sunt: prestări servicii, agricultură şi industrie alimentară, comerț şi producție industrială.

Asociațiile şi fundațiile îşi desfăşoară activitatea în România în mod direct (88%) față de 7% înființate ca societăți comerciale. Majoritatea formelor de ES nu au filiale şi nu aparțin unor rețele de ES (84%). În cazul în care există filiale acestea sunt în domeniile: prestări servicii (la nivel european şi local) sau securitate socială (nivel regional). Cele mai menționate rețele sunt: Alianța Internațională a Cooperației şi Uniunea Mondială a Nevăzătorilor.

Grafic 13 Tendințe în dezvoltarea formelor de ES

Sursa: Baza de date a cercetării cererii şi ofertei de ES în România, MMFPS 2010

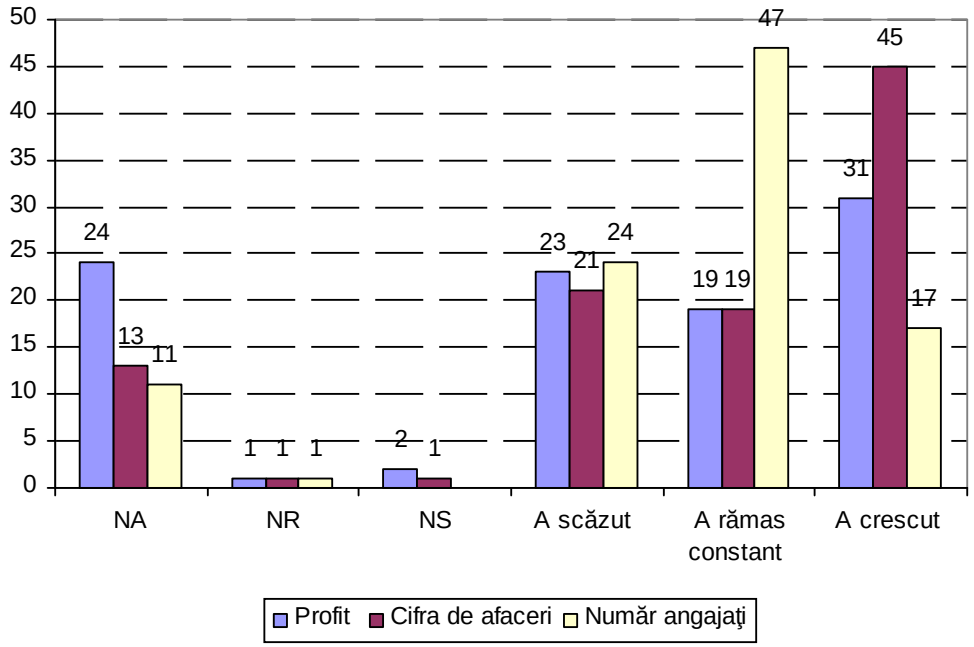

81% din formele de ES au Consiliu de Administrație. Deciziile importante sunt luate în general de Consiliul de Administrație şi Adunarea Generală a Acționarilor şi mai puțin de angajați. Doar o treime din angajați participă la luarea tuturor deciziilor la locul de muncă şi 36% nu participă sau participă la deciziile de o importanță scăzută (34%).

Controlul, supervizarea şi auditul întreprinderii sociale sunt asigurate de Comisia de Cenzori şi de Adunarea Generală a Acționarilor. Capitalul întreprinderii este alcătuit în principal din cotizația membrilor (53%) şi capital privat (18%). În aproape jumătate din cazuri, peste 80% din capitalul întreprinderii aparține membrilor.

Grafic 14 Cine are drept de vot în instituția dvs. ?

Sursa: Baza de date a cercetării cererii şi ofertei de ES în România, MMFPS 2010

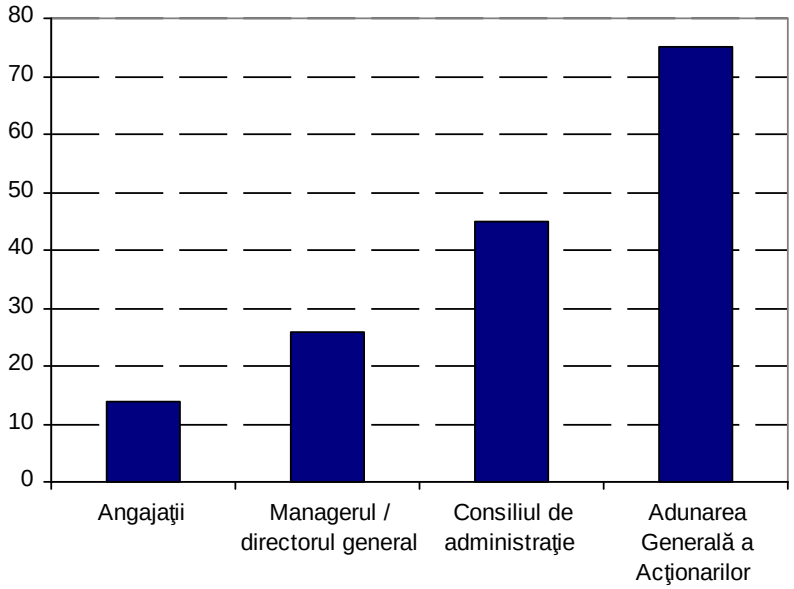

Rapoartele de activitate sunt realizate preponderent lunar şi trimestrial, fiind transmise angajaților (78%) în special în cadrul şedințelor. Doar în 11% din cazuri sunt transmise prin e-mail tuturor angajaților. Întrebați asupra folosirii profitului, aproape un sfert dintre managerii formelor de ES au răspuns că „nu este cazul". Profitul este în general reinvestit şi împărțit cu acționarii sau între toți angajații.

37% din formele de ES au mai puțin de cinci angajați, în timp ce 30% au între 5 şi 15 angajați. 66% dintre întreprinderile sociale nu au membri cooperatori. 28% au între 1 şi 15 acționari, iar 21% între 16 şi 50 de acționari. Aproape trei sferturi din angajații formelor de ES sunt femei salariate cu normă întreagă absolvente de liceu şi de universitate. Cei mai mulți angajați şi cei mai mulți acționari sunt în CAR-uri. Cei mai mulți voluntari sunt în organizațiile neguvernamentale. 54% din reprezentanții formelor de ES consideră că nu este cazul să aibă voluntari. Doar 26% lucrează cu voluntari, dintre care 14% cu 1-10 voluntari.

Formele de ES organizează cursuri pentru angajați, dar şi pentru persoanele aparținând grupurilor defavorizate. 42% dintre angajații formelor de ES nu au participat anul trecut la un curs de pregătire profesională. Mai mult de jumătate dintre managerii formelor de ES sunt bărbați cu studii (post)universitare. Segmentul de vârstă cel mai reprezentat este de 50 – 60 de ani. 10% dintre manageri au între 18 şi 30 de ani.

Gradul de informare a populației cu privire la ES

Managerii cunosc cel mai bine termenul de ES. 65% dintre respondenții manageri se consideră familiarizați cu termenul de ES. Dintre aceştia, 47% consideră că sunt bine informați şi 11% se declară foarte bine informați. 47% dintre respondenții angajați în forme de ES cunosc puțin termenul, în special absolvenții de studii superioare. Dintre aceştia, doar 5% cunosc foarte bine termenul.

Managerii şi angajații împărtăşesc concepții comune asupra beneficiarilor activităților de ES. În viziunea lor aceştia sunt: persoanele defavorizate, statul, românii în general, managerii, nimeni, grupurile de interese, membrii organizației şi organizațiile.

Grupurile vulnerabile nu sunt familiarizate cu conceptul de ES şi cunosc puțin formele de organizare a ES. Termenul de ES este cunoscut de 16% dintre persoanele cu dizabilități, 8% dintre

reprezentanții familiilor monoparentale cu venituri mici. Nu au auzit niciodată de formele de ES: 78% dintre romi, 73% dintre familii monoparentale şi dintre beneficiarii de VMG, 57% dintre persoanele cu dizabilități şi 50% dintre tineri. În cazul în care cunosc forme de ES, acest lucru se datorează în principal prietenilor şi televizorului (persoanele cu dizabilități, familii monoparentale sărace, romi).

Identificarea obstacolelor întâmpinate de întreprinderile sociale

Pe o scală de la 1 la 10, eficiența cadrului legislativ pentru formele de ES a fost evaluată cu scorul general de: 7,97 în cazul CAR-urilor, 6,68 în cazul societăților cooperative, 6,44 în cazul organizațiilor nonprofit şi 6,29 în cazul UPA.

Doar 15% dintre întreprinderi beneficiază de facilități fiscale sau finanțări: subvenții de la bugetul de stat, fonduri nerambursabile, finanțări de la instituțiile internaționale. Fondurile necesare desfăşurării activității provin în majoritatea cazurilor din încasări şi din cotizațiile acționarilor şi membrilor cooperatori. Doar 16% dintre întreprinderi au un capitol bugetar special dedicat activităților ES.

34% dintre angajații formelor de ES nu consideră acest statut ca un avantaj. Principalele avantaje sunt: a avea un loc de muncă, venitul şi perfecționarea cunoştințelor.

Decalaje în ceea ce priveşte cererea şi oferta de economie socială în România

În formele de ES sunt angajate în proporții aproape egale persoane cu dizabilități şi reprezentanți ai familiilor monoparentale cu venituri mici. Cei mai puțini angajați sunt tineri peste 18 ani care părăsesc sistemul de protecție a copilului.

Managerii consideră ca în aproape jumătate din cazuri colaborarea cu grupurile vulnerabile este bună şi foarte bună. Dintre grupurile vulnerabile angajate, managerii colaborează cel mai bine cu tinerii peste 18 ani care părăsesc sistemul de protecție a copilului şi cu persoanele cu dizabilități. Angajații formelor de ES colaborează cel mai bine cu persoanele cu dizabilități şi beneficiarii de VMG. În cazul unor posturi libere, atât managerii, cât şi angajații sunt de acord cu angajarea prioritară a persoanelor aparținând familiilor monoparentale cu venituri mici şi se opun angajării persoanelor de etnie romă.

Principalele măsuri specifice de ajutorare a integrării în muncă a persoanelor defavorizate sunt: angajarea şi facilitarea angajării, organizarea cursurilor de calificare şi recalificare şi oferirea de informare şi consiliere, adaptarea condițiilor de muncă flexibile pentru persoanele cu dizabilități, acordarea de sprijin material, incluziune socială, asigurarea transportului şi munca la distanță.

Dificultățile grupurilor vulnerabile în accesarea ofertei întreprinderilor sociale

Cei care au declarat că nu au lucrat niciodată sunt: 76% dintre romii intervievați, 60% dintre beneficiarii de VMG, 56% dintre persoanele cu dizabilități, 55% dintre familiile monoparentale şi 53% dintre tineri.

Media vechimii în muncă a celor care au lucrat este de: 15 ani (persoanele cu dizabilități), 10 ani (beneficiarii VMG), 9 ani (familiile monoparentale cu venituri mici), 8 ani (persoanele rome) şi 3 (tinerii postinstituționalizați). Cu excepția tinerilor care au experiență în domeniul construcțiilor, restul grupurilor vulnerabile au lucrat în producție industrială şi prestări servicii. Vechimea la ultimul loc de muncă a fost de: 12 ani (persoane cu dizabilități), 7 ani (beneficiarii de VMG), 6 ani (romii), 5 ani (familii monoparentale) şi 2 ani (tinerii postinstituționalizați). De la ultima angajare au trecut: 11 ani (beneficiari de VMG), 10 ani (romi), 9 ani (persoane cu dizabilități), 7 ani (familii monoparentale cu venituri mici) şi 2 ani (tineri).

Principalul motiv pentru părăsirea ultimului loc de muncă este reducerea numărului de angajați. I s-au adăugat: motive de sănătate (persoane cu dizabilități şi beneficiari VMG), creşterea copilului (familii monoparentale cu venituri mici), *„motive personale”* (romi) şi demisia din cauza unei remunerări insuficiente (tineri).

Principalul motiv pentru care grupurile vulnerabile nu au fost angajate până acum este dificultatea de a găsi un loc de muncă. Alte motive sunt: *„nu sunt acceptat din cauza situației mele”*

(persoane cu dizabilități, romi, tineri, beneficiari VMG), starea de sănătate (persoane cu dizabilități) sau creşterea copilului (familii monoparentale).

Sunt în căutarea unui loc de muncă: 61% dintre tineri, peste jumătate din reprezentanții familiilor monoparentale, aproape jumătate din romi, 44% dintre beneficiarii de VMG şi sub un sfert dintre persoanele cu dizabilități. Căutarea se face în general prin intermediul prietenilor sau al cunoştințelor, al AJOFM sau al primăriei.

Domeniile în care grupurile vulnerabile şi-ar dori să lucreze sunt: prestator de servicii sau orice domeniu (persoane cu dizabilități, familii monoparentale, tineri), construcții (romi) sau agricultură şi industrie alimentară (VMG). Cu excepția tinerilor, principala poziție pe care ar accepta-o pentru a intra pe piața forței de muncă este cea de lucrător necalificat. Tinerii şi-ar dori o poziție de lucrător calificat. Timpul mediu cât cred că ar putea să lucreze pe zi este de: 8 ore (tineri), 7 ore (familii monoparentale, romi, VMG) şi trei ore jumătate (persoane cu dizabilități). Salariul minim solicitat pentru un loc de muncă ar fi în medie: 1008 RON (tineri), 757 RON (beneficiari VMG), 724 RON (familii monoparentale), 722 RON (romi) şi 629 RON (persoane cu dizabilități).

Au încercat să se angajeze în forme de ES: 9% dintre tineri, 4% dintre familiile monoparentale cu venituri mici, 4% dintre persoanele cu dizabilități, 4% dintre beneficiarii de VMG şi 3% dintre romi.

Au beneficiat de cursuri de calificare/ recalificare 25% dintre tineri, 18% dintre persoanele cu dizabilități, 10% dintre reprezentanții familiilor monoparentale cu venituri mici, 7% dintre beneficiarii de VMG şi 4% dintre romi. Cursurile au avut ca profil: operator calculator şi croitorie (persoane cu dizabilități), curs bucătar/ ospătar (familii monoparentale, tineri), curs zidar/ zugrav (romi şi beneficiari de VMG), curs tâmplărie (familii monoparentale), curs de limbi străine (tineri).

În gospodăriile în care locuiesc grupuri vulnerabile, proporția în care nu lucrează nimeni este de: 88% (romi, beneficiari VMG), 86% (romi), 85% (familii monoparentale) şi 69% (persoane cu dizabilități). Cei care lucrează sunt: soțul/ soția (persoane cu dizabilități, romi, tineri peste 18 ani, beneficiari VMG), părinții (persoane cu dizabilități, familii monoparentale, romi, beneficiari VMG) sau frații sau surorile (familii monoparentale). În general, familiile sunt formate din trei până la cinci membri. Principalele probleme financiare ale grupurilor vulnerabile sunt reprezentate de lipsa banilor pentru: mâncare, medicamente, întreținere şi creşterea copiilor.

Proporțiile persoanelor care cred că problemele se vor rezolva în următorii doi ani sunt: 33% dintre tineri, 27% dintre familiile monoparentale, 20% dintre romi, 20% dintre beneficiarii de VMG şi 13% dintre persoanele cu dizabilități. Principalele modalități de rezolvare a problemelor sunt: angajarea sau primirea unor sume mai mari de la stat.

Peste 80% din fiecare grup vulnerabil consideră că implicarea instituțiilor ar conduce la rezolvarea problemelor. Există un acord unanim asupra faptului că principalul actor este statul, urmat de primării, SPAS-uri, DGASPC-uri, AJOFM-uri.

Propuneri de îmbunătățire

În ceea ce priveşte beneficiile generale aduse societății româneşti, 62% dintre respondenții manageri şi 57% dintre angajații formelor de ES apreciază că ES ajută la dezvoltarea societății. 10% dintre angajați şi 8% dintre manageri sunt de părere că ES cu siguranță nu ajută la dezvoltarea societății.

În cazul înființării unui Centru Național de Resurse în domeniul ES, respondenții îl văd preponderent ca un parteneriat public - privat, apoi independent sau sub egida unui minister. După părerea respondenților manageri, ministerele care au putea coordona un astfel de centru sunt: MMFPS (55%), Ministerul Economiei şi Comerțului (24%), Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale (8%), Ministerul Finanțelor Publice (5%) sau Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului şi Sportului (3%). Respondenții angajați situează Centrul în subordinea MMFPS (89%), a Ministerului Economiei şi Comerțului (9%) sau a Ministerului Educației, Tineretului şi Sportului (2%). Respondenții manageri sunt pesimişti față de modul în care un astfel de centru i-ar putea ajuta. 21% nu ştiu cum ar putea fi ajutați de centru în timp, iar 16% consideră că un astfel de centru nu îi poate ajuta. Nevoile pe care un Centru de Resurse în domeniul ES ar trebuie să le satisfacă sunt diverse: managerii resimt nevoia de a fi mai bine informați, de a avea o bază de date cu potențiali angajați, mai multe informații cu privire la legislația în vigoare, finanțări, consultanță şi cursuri de calificare, informații despre proiecte şi crearea

mai multor locuri de muncă. Centrul mai poate juca un rol în adecvarea legislației, promovarea activității şi produselor, poate reprezenta o piață de desfacere pentru produse, poate favoriza încheierea unor parteneriate sau poate ajuta grupurile vulnerabile. Angajații consideră că un astfel de centru ar trebui în primul rând să fie o sursă de informații referitoare la domeniu, la legislație, la cererea şi oferta de ES. În plus, acest centru ar putea să faciliteze încheierea unor parteneriate, să ofere informații despre resurse materiale şi financiare, să susțină persoanele defavorizate, să organizeze cursuri de formare profesională şi să militeze pentru obținerea unor facilități fiscale.

Manageri şi angajați consideră că statul, administrația publică locală şi toți cetățenii ar trebui să se implice în dezvoltarea ES. Alți factori care ar putea contribui la dezvoltarea ES sunt: comunitatea locală, sistemul privat, fiecare individ, administrația publică centrală şi familiile.

Peste o treime atât dintre respondenții manageri, cât şi dintre respondenții angajați nu ştiu cum s-ar putea dezvolta ES în România. În ordinea frecvenței opiniilor respondenților manageri, prioritățile de dezvoltare sunt: creşterea implicării instituțiilor statului, reducerea birocrației şi a corupției, creşterea numărului locurilor de muncă, modificarea legislației, alocarea mai multor fonduri, o mai mare informare şi promovare, acordarea de facilități investitorilor, scăderea taxelor şi impozitelor, crearea unor centre regionale de resurse pentru ES, facilitarea accesului la fondurile europene, ajutoarea persoanelor cu dizabilități şi dezvoltarea economică. În opinia angajaților, principalele măsuri pentru dezvoltarea ES ar fi: atragerea fondurilor, crearea de noi locuri de muncă, dezvoltarea unui program național de promovare a ES, elaborarea unor noi legi şi revizuirea celor existente, reducerea taxelor şi impozitelor şi promovarea facilităților fiscale, crearea de locuri de muncă pentru persoanele defavorizate, corectitudinea în aplicarea legilor în vigoare, mai multă implicare din partea statului, a formelor de ES, a mediului privat şi a populației; sprijinirea şi modernizarea procesului de producție, mărirea salariilor, organizarea cursurilor de formare şi perfecționare, crearea parteneriatelor public privat şi înființarea unor instituții care să coordoneze activitățile de ES.

CAP VI CONCLUZII ŞI RECOMANDĂRI

La nivel european există o serie de definiții ale conceptului de ES, iar înțelegerea sa deplină implică analiza unor concepte învecinate precum cel de al treilea sector, incluziunea socială, ocuparea forței de muncă sau finanțarea etică şi solidară. Conceptul de ES a fost abordat fie din perspectiva principiilor comune, fie din perspectiva formelor specifice ES.

La nivel european nu există o viziune comună referitoare la ES şi la politicile de promovare a acesteia. Asistăm la o creştere a interesului față de ES datorită rolului activ jucat pe piața muncii în special în inserția profesională a grupurilor defavorizate. Analiza la nivelul statelor membre selectate a arătat că incluziunea pe piața muncii a grupurilor vulnerabile tinde să devină sinonimă cu ES. Alte principii reflectate în cadrele naționale sunt respectarea altor piețe şi reinvestirea profitului. La nivelul statelor europene analizate, reprezentanții formelor de ES au considerat că principalele puncte tari ale ES sunt: managementul resurselor umane şi rețelele de ES, iar principalul punct slab este finanțarea. Principala oportunitate este reprezentată de caracteristicile pieței, iar principala amenințare este capacitatea de a face față concurenței.

La nivel european există instituții cu impact asupra ES (Comisia Europeană, Comitetul Economic şi Social European, Parlamentul European şi Consiliul Europei), dar nu există reglementări pentru o politică bugetară de finanțare a ES. Principalul instrument de finanțare a activităților specifice ES este Fondul Social European. La nivelul statelor membre analizate, au fost identificate instituții publice şi private cu activități legate de ES la nivel central, regional şi local. Activitățile vizează în principal acordarea subvențiilor.

La nivel european sunt recunoscute principalele forme de organizare specifice ES (cooperativele, organizațiile mutuale, asociațiile şi fundațiile şi întreprinderile sociale), iar la nivelul statelor membre analizate a fost evidențiată emergența unor noi forme de organizare a ES orientate prioritar către inserția profesională a grupurilor vulnerabile. Experiențele europene în ES încearcă o „reformare a economiilor", incluzând nu numai acțiuni de caritate şi voluntariat, ci şi acțiuni colective bazate pe ajutor reciproc şi pe participarea unor cetățeni angajați social.

Din punct de vedere istoric, perioada comunistă a impus limitări severe financiare şi legale, care au transformat organizațiile ES în forme cvasi-statale de promovare a ideologiei. Valorile tradiționale ale ES precum voluntariatul sau asocierea liberă au fost deformate. Rolul ES în țările din Europa Centrală şi de Sud-Est este de a acoperi lipsa locurilor de muncă cauzată de efectul conjugat al eşecului pieței (creditare, locuință, agricultură), al sistemului de bunăstare post-comunist, al politicilor şi al programelor guvernamentale de promovare a politicilor incluzive de ocupare a forței de muncă şi construirea parteneriatelor pentru dezvoltare locală[276].

Raportul de cercetare confirmă ipoteza că ES dobândeşte o largă recunoaştere datorită potențialului economic şi social atât din perspectiva economiilor naționale, cât şi a direcțiilor de incluziune a grupurilor defavorizate. Dezvoltarea ES include: politici de sprijinire a inițiativelor inovatoare locale ca promotori ai incluziunii sociale, promovarea întreprinderilor sociale, dezvoltarea cadrului favorabil, în special a instituțiilor financiare şi de sprijinire a demarării inițiativelor de afaceri, sprijinirea producerii de bunuri şi servicii de către formele de ES şi asigurarea pregătirii antreprenorilor[277].

În România, ES a început să fie reprezentată începând cu secolul al XVIII-lea, reunind un sector cooperatist dezvoltat, numeroase organizații nonprofit, CAR-uri şi UPA a căror activitate contribuie la coeziunea socială, oferind exemple de inovație socială. ES cuprinde forme de organizare variate ca structură, nivel de dezvoltare sau domeniu de activitate, de la sectoare importante de activitate (producție, distribuție sau servicii), până la microstructuri organizate cel mai frecvent ca întreprinderi cu scop lucrativ, dar orientate către incluziunea socială a persoanelor sau grupurilor defavorizate. Conform sondajului de opinie, dezvoltarea ES este slab susținută de autoritățile publice şi destul de

[276] Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** *„Social economy: building inclusive economie",* OECD,, 2007, p. 207
[277] Idem, pp. 207 - 208

puțin cunoscută atât de către publicul larg, cât şi de către actorii relevanți activi în acest domeniu. Implicarea tuturor actorilor relevanți pentru dezvoltarea ES ar trebui să se realizeze în contextul demarării unei ample campanii naționale de promovare şi informare asupra domeniului.

Regiunea de nord est a țării este cea mai afectată de sărăcie, dar prezintă şi cele mai multe forme de ES. Dintre formele de ES, cele mai frecvente la noi în țară sunt CAR-urile. Dintre societățile cooperative, cele mai întâlnite sunt societățile cooperative de consum şi societățile cooperative meşteşugăreşti. Grupurile vulnerabile sunt slab integrate pe piața muncii în general şi în formele de ES în special.

În România cadrul legislativ include referiri la formele de ES, dar se impune continuarea efortului de armonizare a legislației. Cadrul instituțional este relativ confuz şi orientat mai degrabă către sprijinirea particulară şi fragmentată a anumitor forme de ES, dar nu a domeniului în ansamblul său. Eficiența finanțării accesate de formele de ES conduce către concluzia regândirii sistemului, cu accent pe ES. O atenție deosebită trebuie acordată măsurilor de promovare a inserției profesionale a grupurilor vulnerabile. Conform sondajului de opinie, o mare parte dintre aceştia sunt şomeri de lungă durată, cu o experiență de muncă şi care doresc să fie din nou angajați.

Cadrul legal existent poate fi considerat în principiu coerent pentru fiecare dintre formele de organizare a ES, chiar dacă nu suficient de încurajator din punct de vedere al mecanismelor de sprijin financiar. În domeniul social, reglementările în vigoare se coroborează cu diverse documente strategice referitoare la politici, planuri sau programe privind incluziunea socială şi combaterea sărăciei. Situația este rezultatul unor factori diverşi dintre care cel mai important este reprezentat de insuficienta înțelegere, conştientizare sau asumare la nivelul autorităților publice sau al formelor specifice ES. Conceptul de ES acoperă o gama larga de domenii în care poate interveni, ES nu trebuie considerata ca fiind relevantă numai pentru domeniul social sau cel al incluziunii sociale. De asemenea beneficiarii ES includ, pe lângă grupurile expuse riscului de excluziune de pe piața muncii, diverse alte categorii de persoane sau grupuri, cum ar fi spre exemplu, agricultorii. În afara domeniului social unde conceptul de ES a fost preluat, definit, descris, fiind în prezent un obiectiv de dezvoltare în sine, ES nu face obiectul niciunei alte abordări sectoriale. ES se desfăşoară mai ales ca inițiativă a organizațiilor nonprofit care implementează în România modele de bune practici identificate şi transferate din alte țări.

Legislația românească în vigoare oferă aşadar cadrul elementar care stă la baza dezvoltării ES, prin descrierea şi definirea legală a conceptului de ES şi prin stabilirea de principii, precum şi definirea categoriilor de beneficiari din domeniul incluziunii sociale. Există reglementări ce permit înființarea şi funcționarea formelor de organizare specifice ES: societățile cooperative, UPA, activitățile economice ale asociațiilor şi fundațiilor, CAR. Există de asemenea mecanisme de sprijinire a activităților de ES prin acordarea unor scutiri de taxe şi impozite şi a altor forme de sprijin în principiu logistic.

Având în vedere experiența altor state membre ale UE, cadrul legal existent va putea fi dezvoltat în special cu privire la următoarele aspecte:

- introducerea unor reglementări detaliate privind activitățile de ES;
- introducerea unor noi forme de ES, cu precizarea definiției şi a mecanismelor de înființare şi organizare (întreprinderi sociale sau întreprinderi de inserție).
- introducerea unei forme de certificare a formelor de ES prin aplicarea unei *„mărci sociale”* de un anume fel;
- dezvoltarea mecanismelor fiscale eficiente de sprijinire a formelor de organizare a ES, dezvoltând legislația existentă într-un cadru coerent care să cuprindă totalitatea formelor de ES;
- acordarea unei atenții speciale modalităților specifice de inserție cu scopul de a asigura continuitatea procesului de re/inserție şi inserție profesională;
- dezvoltarea unor forme de parteneriat contractual cu întreprinderi private care se angajează în procesul de inserție socială şi profesională;
- dezvoltarea unor modele de contracte de solidaritate/ inserție şi pentru alte categorii de persoane defavorizate decât cele referitoare la tineret, prevăzute de Legea 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale.

Investiții în noile domenii de intervenție pentru ES

Dezvoltarea ES este un proces în plină desfăşurare, inovator din perspectiva raportării individului la procesele de producție, a conceptului de cetățenie, a domeniilor şi modalităților de producție. Preocuparea pentru promovarea dezvoltării durabile, analiza consecințelor crizei economice şi financiare, problematica privind raportul dintre individ şi procesul de producție deschid numeroase perspective de dezvoltare care pot influența politicile publice de ocupare a forței de muncă şi coeziunea socială. Activitățile pe care ES le poate acoperi sunt:

- toate serviciile colective şi individuale de îngrijire a persoanei (îngrijire copii, ajutor la domiciliu pentru activități casnice de genul curățenie, călcat sau pregătirea meselor pentru persoane vârstnice sau cu dizabilități);
- dezvoltarea la scară mică a unor forme de agricultură de proximitate de calitate (de ex, grădinărit) cu contracte de prestare către solicitanți;
- activități de reciclare a materialelor textile, ambalajelor, echipamentelor electronice;
- construirea şi reabilitarea de locuințe din perspectiva dezvoltării durabile;
- fonduri de solidaritate şi microcreditare pentru sprijinirea inițiativelor individuale;
- turism solidar pentru menținerea locurilor de muncă în zonele rurale şi păstrarea tradițiilor locale;
- orice activitate de producție sau servicii dezvoltată în mediul rural, care fructifică un potențial local sau/şi contribuie la ocuparea forței de muncă din acea comunitate rurală, ducând în cele din urmă la dezvoltarea ei.

O strategie integrată pentru dezvoltarea economiei sociale

O guvernare descentralizată este un proces complex şi de durată care trebuie susținut printr-o voință politică de asumare a strategiei comune şi prin implicarea activă a tuturor actorilor. Totodată, trebuie însoțit de o serie de schimbări legislative şi financiare de sprijin al parteneriatului public – privat şi al întăririi guvernării locale[278].

Mobilizarea factorilor - cheie relevanți reprezintă de fapt un mod de manifestare a conceptului de cetățenie, a responsabilității, a democrației etc. Dezvoltarea ES nu poate avansa fără mobilizarea tuturor factorilor potențial interesați din domeniile de activitate care ar putea fi implicate în evoluția acestui sector.

La nivel central, autoritățile au rolul de a asigura orientarea generală, de a susține, a evalua, dar şi de a asigura existența şi aplicarea cadrului legal necesar, cu menținerea însă a unui nivel de flexibilitate adecvat, realist şi eficient şi a autonomiei de gestionare de care este întotdeauna nevoie pentru eficiența procesului de inovare în domeniul social. Autoritățile centrale trebuie să garanteze respectarea principiilor fundamentale ale ES. Acest demers implică MMFPS alături de alte ministere, precum şi instituțiile din subordinea sau coordonarea lor. La nivel local, autoritățile publice trebuie să dezvolte programe de realizare a planurilor de acțiune prioritare, mai ales în domeniul promovării incluziunii sociale, folosindu-şi experiența din teritoriu, instrumentele disponibile şi metodele proprii.

ES presupune un angajament voluntar, o viziune asupra locului individului în societate, un demers solidar şi responsabil al cetățenilor care conferă noi valențe relațiilor sociale. Astfel, poziția cetățenilor devine un factor *sine qua non* pentru garantarea reuşitei în ES. Această poziție trebuie analizată din diverse perspective: aceea a cunoaşterii şi informării, a rolului economic, al celui de consumator sau de membru al unei colectivități solidare. Implicarea cetățenilor în dezvoltarea diferitelor forme de ES o întâlnim cel puțin la două niveluri diferite:

- asocierea cetățenilor pentru înființarea şi gestionarea formelor de ES cu scopul de a răspunde inovator şi echitabil nevoilor personale/de grup/societale (ex. cooperativele)

[278] Z Kovac„Building a Governance Framework that Enables the Establishment of Partnerships in Slovenia: comparison with Ireland and Finland" în *** *„Local innovations for Growth in Central and eastern Europe"*, OECD 2007 pp.115 – 117

- susținerea diferitelor forme de ES prin cumpărarea de bunuri/servicii furnizate de către acestea, prin asumarea unui comportament responsabil.

În ambele ipostaze, nivelul de implicare a cetățenilor reflectă nivelul de dezvoltare a ES. Preponderența formelor de ES poate fi înțeleasă şi ca o expresie a modului de exercitare a dreptului de asociere şi de implementare a democrației participative la nivel micro, contribuind astfel la consolidarea unei cetățenii active şi la democratizarea societății. Asumarea rolurilor active la nivel micro (implicarea în luarea deciziilor, asumarea de responsabilități) facilitează transformarea persoanelor implicate în actori activi pentru comunitatea locală şi societate la nivel mai larg.

Pe de altă parte, trebuie să avem în vedere că serviciile şi produsele furnizate de ES se adresează consumatorilor privați - individuali (cetățenii) sau publici (instituții publice etc.). Adesea, produsele şi serviciile furnizate de ES sunt valorificate prin conştientizarea consumatorilor cu privire la „valoarea lor socială". Acest fapt presupune însă existența unor consumatori educați care înțeleg semnificația şi importanța acestei „*valori sociale*" şi decid valoric în actul de consum, luând în calcul şi alte elemente în afara prețului şi a mărcilor tradiționale. Preocuparea cetățenilor, în calitatea lor de consumatori, față de impactul social şi de mediu al unui bun/serviciu aduce în discuție o nouă dimensiune a cetățeniei active, cea a responsabilității sociale. Este însă vorba despre o responsabilitate socială a actelor şi comportamentelor cotidiene, care asumată şi exercitată corect poate avea un rol important în combaterea sărăciei şi excluziunii sociale. La nivelul statelor membre există numeroase exemple de implicare a cetățenilor în reglarea unor dezechilibre sociale şi morale ale pieței, care pot deveni factori de sărăcie şi excludere socială. Un exemplu în acest sens poate fi reprezentat de „comerțul echitabil" dintre regiunile bogate din nord şi cele sărace din sud, care îşi propune să asigure o retribuție corectă a producătorilor din țările aflate în curs de dezvoltare, contribuind astfel la dezvoltarea economică şi socială a comunităților din care provin[279].

Organizațiile nonprofit sunt reprezentate de o largă varietate de persoane juridice, printre care se numără asociații, fundații, federații, sindicate, în contextul general al celui de-al treilea sector. Din punctul de vedere al ES, asociațiile şi fundațiile joacă un rol important în testarea şi dezvoltarea acțiunilor de incluziune socială, plasându-se în registrul incluziunii active.

Societățile cooperative sunt structura juridică tipică pentru ES, cu istoric îndelungat în evoluția acestui sector şi potențial deosebit pe piața forței de muncă. Funcționarea lor, mai ales în fostele țări comuniste, este marcată de imaginea de ramură privilegiată a economiei centrale de stat, înregistrând adeseori un deficit de gestiune democratică şi o atenție deosebită acordată rezultatelor. În prezent, societățile cooperative rămân un actor esențial în perspectiva dezvoltării strategice a ES, după cum rezultă şi din experiența țărilor europene, ceea ce impune nevoia promovării şi dezvoltării mişcării cooperatiste şi la noi în țară.

Deşi în România structurile de ajutor reciproc şi casele de asigurări sunt la un nivel de dezvoltare destul de limitat (pierzând astfel oportunitatea de a-şi oferi serviciile pe piața pensiilor private), acestea au potențial de dezvoltare mai ales în măsura în care urmează exemplul oferit de rețelele europene existente. Acest domeniu oferă perspective de dezvoltare în materie de asigurări, sprijinirea inițierii întreprinderilor de ES, sprijinirea investițiilor etc.

La nivel european, termenul de întreprindere reuneşte concepte diferite din punct de vedere al scopului: marile întreprinderi multinaționale, întreprinderile sociale şi întreprinderile de inserție. Aceste întreprinderi intervin în toate domeniile de activitate economică (producție, furnizare de servicii, distribuție, finanțe). Cu toată această diversitate, aceste forme reprezintă factori indispensabili, participând fiecare la dezvoltarea ES, în special cu privire la incluziunea socială, prin direcțiile de orientare a acestor structuri, producția de bunuri sau furnizarea de servicii cu vocație socială, punerea în aplicare a unor activități specifice de inserție sau reinserție socială. Este în special cazul întreprinderilor de inserție care oferă un traseu de inserția profesională ce include măsuri de acompaniere socială.

[279] Organizația Internațională a Comerțului Echitabil are ca misiune îmbunătățirea condițiilor de viață şi a bunăstării producătorilor dezavantajați şi comunităților din care provin, promovarea organizațiilor sustenabile de comerț echitabil şi susținerea unei mai mari justiții în domeniul comerțului prin recunoaşterea organizațiilor dedicate comerțului echitabil şi conectarea lor cu diverşi producători.

Pornind de la orientările prioritare care trebuie avute în vedere, în primul rând, la nivelul MMFPS dar şi al celorlalte ministere interesate, politica de promovare şi dezvoltare a ES trebuie să se bazeze pe programe prioritare care privesc adaptările legislative, instituționale şi comunicarea.

Dezvoltarea unei strategii naționale de promovare a ES într-o țară post - comunistă ca România implică un efort conjugat de reglementare a cadrului juridic şi instituțional, pe fondul promovării unei ample campanii naționale de informare. Datorită faptului că domeniul ES este foarte puțin cunoscut atât la nivelul autorităților publice, cât şi la nivelul antreprenorilor sociali şi chiar al angajaților din formele specifice de organizare a ES şi, nu în ultimul rând, în rândul grupurilor vulnerabile, este nevoie de organizarea unor sesiuni de informare asupra conceptului şi de formare profesională în domeniu. Implicarea tuturor actorilor relevanți publici şi privați ar trebui să pornească de la înțelegerea importanței racordării cadrului național românesc la cel european, prin promovarea parteneriatelor naționale şi transnaționale în vederea identificării exemplelor de bună practică şi implementarea acestora în context național.

Construirea suportului operațional instituțional şi financiar capabil să promoveze ES în România ar implica şi un dispozitiv instituțional corelat Consiliului Economic şi Social care să funcționeze pe baza unui parteneriat interministerial şi care să structureze economia socială la nivel național sau regional, eventual sub forma unor camere regionale de ES. Un dispozitiv de analiză statistică adecvat implementat pe baza unui set de indicatori specifici ar permite evidențierea amplorii fenomenului de ES.

O orientare politică puternică va înscrie ES pe traiectoria unui actor economic important şi a unui actor social major în cadrul politicii globale de luptă împotriva excluziunii sociale. ES trebuie să fie în centrul politicii publice, dar să îşi păstreze autonomia şi valorile specifice. Aceasta ar permite valorizarea potențialului ES în asigurarea locurilor de muncă şi în democratizarea societății şi asigurarea coeziunii sociale.

LISTĂ DE TABELE ŞI GRAFICE

Tabel 1 Regim fiscal specific pentru organizațiile ES în UE-25 29
Grafic 1 Evoluția ratei sărăciei absolute, 2000-2009.....47
Grafic 2 Evoluția ratei şomajului 1996 – 2009.....48
Grafic 3 % cheltuielilor cu diferite măsuri în total cheltuieli anuale cu protecția socială a şomerilor 49
Grafic 4 Rata sărăciei după regiunile de dezvoltare, 2008 50
Grafic 5 Distribuția formelor de ES pe regiuni de dezvoltare.....50
Grafic 6 Distribuția tipurilor de societăți cooperative la nivel național 50
Tabel 2 Sursele şi formele de finanțare a organizațiilor specifice ES 56
Tabel 3 Surse de finanțare pentru formele de ES.....57
Grafic 7 Principiile ES reflectate în reglementările naționale 75
Tabel 4 Forme de organizare a ES în țările analizate.....75
Grafic 8 Instituții implicate în ES în țările analizate 78
Grafic 9 Instituțiile publice şi private cu impact asupra ES 79
Grafic 10 Fonduri pentru formele ES în țările analizate 80
Tabel 5 Tipul organizației, (%) 87
Tabel 6 % organizațiilor cu cel puțin o filială europeană, regională sau locală.....88
Tabel 7 Proporția formelor de ES afiliate sau parte a unei rețele de ES 88
Grafic 11 Diagramă Venn ce indică tipul decidenților din organizații 89
Tabel 8 Structurile de audit sau supervizare pentru forma de ES.....90
Tabel 9 % organizațiilor de ES ce au beneficiat de resurse de finanțare externă sau de alte mecanisme de suport 90
Grafic 12 Numărul tipurilor de beneficii menționate (procente cumulative) 91
Grafic 13 Tendințe în dezvoltarea formelor de ES 92
Grafic 14 Cine are drept de vot în instituția dvs. ? 93

ANEXE

Anexa 1: Bibliografie

Anexa 2: Carta economiei sociale

Anexa 3: Rețele în domeniul economiei sociale la nivelul Uniunii Europene

Anexa 4: Surse de finanțare disponibile pentru actorii sociali la nivelul Uniunii Europene

Anexa 5: Glosar de termeni juridici privind economia socială în România

Anexa 6: Cadrul legal privind formele de organizare specifice economiei sociale în România

Anexa 7: Organizații cu rol de reprezentare în domeniul economiei sociale în România

Anexa 8: Evoluția istorică a formelor de organizare specifice economiei sociale în România

Anexa 9: Analiza statistică a grupurilor vulnerabile în România

Anexa 10: Inserția profesională a grupurilor vulnerabile în România

Anexa 11: Privire de ansamblu asupra formelor de organizare specifice economiei sociale în România

Anexa 12: Distribuția formelor de economie socială pe județe în regiunile de dezvoltare

Anexa 13: Cadrul legal privind inserția pe piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile

Anexa 14: Analiza cadrelor naționale de promovare a economiei sociale

Anexa 15: Analiza formelor de economie socială în țările analizate

Anexa 16: Analiza SWOT a instituțiilor economiei sociale în țările analizate

Anexa 17: Finanțarea etică şi solidară

Proiect finanțat de UNIUNEA EUROPEANĂ
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ŞI PROTECŢIEI SOCIALE
AMPOSDRU
FONDUL SOCIAL EUROPEAN
POS DRU
2007-2013
INSTRUMENTE STRUCTURALE
2007-2013

Proiectul Economia socială – model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate
Componenta I Analiza şi cercetarea economiei sociale

Raport de cercetare privind economia socială în România din perpectivă europeană comparată

Anexele raportului de cercetare

Proiect finanțat de Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013
Axa Prioritară 6 „Promovarea Incluziunii Sociale”
Domeniul de Intervenție 6.1 „Dezvoltarea Economiei Sociale”

Cuprins:

Listă de grafice şi tabele: 2

Anexa 1 Bibliografie 5

Anexa 2 Carta Economiei Sociale 13

Anexa 3 Rețele în domeniul economiei sociale la nivelul Uniunii Europene 14

Anexa 4 Surse de finanțare disponibile pentru actorii sociali la nivelul Uniunii Europene 15

Anexa 5 Glosar de termeni juridici privind economia socială în România 17

Anexa 6 Cadrul legal privind modul de organizare a formelor specifice economiei sociale în România 36

Anexa 7 Organizații cu rol de reprezentare în domeniul economiei sociale în România 69

Anexa 8 Evoluția istorică a formelor de organizare specifice ES în România 72

Anexa 9 Analiză statistică a grupurilor vulnerabile în România 81

Anexa 10 Inserția profesională a grupurilor vulnerabile în forme de economie socială 91

Anexa 11 Privire de ansamblu privind formele de organizare specifice economiei sociale în România 95

Anexa 12 Distribuția formelor de economie socială pe județe în regiunile de dezvoltare 97

Anexa 13 Cadrul legal privind inserția pe piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile 102

Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a economiei sociale 114

Anexa 15 Analiza formelor de economie socială în țările analizate 146

Anexa 16 Analiza SWOT a instituțiilor de economiei sociale în țările europene analizate 148

Anexa 17 Finanțarea etică şi finanțarea solidară 165

Listă de grafice şi tabele:

Tabel 1: Glosar de termeni juridici privind economia socială în România _____ 17

Grafic 1: Nivelul de educație al populației în sărăcie comparativ cu al populatiei totale, 2008 ___ 81

Grafic 2: Rata sărăciei, după statul ocupațional, 2008 _____ 81

Grafic 3: Rata sărăciei după etnie 2008 _____ 82

Grafic 4: Rata sărăciei după regiunile de dezvoltare, 2008 _____ 82

Tabel 2: Nivelul lunar al VMG conform HG 1664 / 10.12. 2008 _____ 83

Grafic 5; Proporția persoanelor cu VMG în totalul populației cu diferite nivele de educație, pentru persoanele de 18 ani şi peste, 2008 _____ 84

Grafic 6: Proporția beneficiarilor de VMG după etnie, 2008 _____ 84

Grafic 7: Proporția persoanelor cu VMG în totalul populației cu diferite statusuri ocupaționale, pentru persoanele de peste 18 ani şi peste _____ 85

Tabel 3: Eficacitatea VMG, 2008_____ 86

Grafic 8: Evoluția relativă a cuantumului alocației de susținere a familiilor monoparentale, ca raport procentual din salariul mediu net_____ 86

Grafic 9: % persoanelor cu alocații monoparentale, după nivelul de educație, pentru persoanele peste 18 ani 87

Tabel 4: Eficacitatea alocațiilor de susținere pentru familiile monoparentale în 2008 _____ 87

Grafic 10: % persoanelor de etnie roma în totalul populației cu diferite niveluri de educație pentru persoanele peste 18 ani _____ 88

Grafic 11: % % persoanelor de etnie roma în totalul populației cu diferite statusuri educaționale pentru persoanele peste 18 ani _____ 88

Grafic 12: Nivelul de educație al consumatorilor de droguri injectabile până în 24 ani, în Bucureşti, 2008 89

Tabel 5: Caracteristici ale consumatorilor de droguri injectabile până în 24 de ani din Bucureşti _ 90

Grafic 13: Persoanele cu dizabilități încadrate în muncă pe tip de handicap _____ 91

Tabel: 6: Privire de ansamblu privind formele de organizare specifice economiei sociale în România95

Grafic 14: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Nord Est _____ 97

Grafic 15: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Est _____ 97

Grafic 16: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Muntenia _____ 98

Grafic 17: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Vest_____ 98

Grafic 18: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Vest _____ 99

Grafic 19: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Nord Vest _____ 99

Grafic 20: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Centru _____ 100

Grafic 21: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Bucureşti Ilfov _____ 100

Tabel 7: Cadrul legal privind inserția piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile_____ 102

Tabel: 8 Politici naționale privind economia socială _____ 114

Tabel 9: Principiile ES în țările analizate _____ 116

Tabel 10: Instituțiile publice responsabile pentru implementarea principiilor ES _____ 118

Tabel 11: Alte tipuri de forme de organizare a ES _____ 121

Tabel 12: Instituțiile publice implicate în ES în funcție de nivelul de influență _____ 123

Tabel 13: Instituții private implicate în ES în funcție de nivelul de influență _____ 129

Tabel 14: Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice economiei sociale _____ 138

Tabel 15: Fonduri private disponibile pentru formele de organizare specifice ES _____ 142

Tabel 16: Alte surse de finanțare disponibile pentru formele de organizare specifice ES _____ 144

Tabel 17: Tendințe în evoluția dezvoltării indicatorilor de evaluare şi monitorizare a ES _____ 144

Tabel 18: Distribuția țărilor în eşantion _____ 146

Tabel 19: Domeniile de activitate ale formelor de ES (%) _____ 146

Tabel 20: % beneficiilor fiscale pentru care organizațiile de economie socială au menționat că sunt eligibile _____ 147

Tabel 21: Puncte tari identificate de formele de ES _____ 148

Tabel 22: Puncte slabe identificate de formele de ES _____ 152

Tabel 23 : Oportunități identificate de formele de ES _____ 157

Tabel 24: Amenințările identificate de formele de ES _____ 161

Anexa 1 Bibliografie

Teodora Cristina Barbu şi Iustina Alina Boitan *„The financial crisis's impact on ethical financial institutions",*

Mark Bevir (coord.),Enciclopedia of Governance, Berkeley, Sage Publication, 2007,

Carlo Borzaga şi Ermanno Tortia, „Social Economy Organisations in the Theory of the Firm", în *** *„Social economy: building inclusive economie",* OECD, 2007,

Diana Capătă şi Ovidiu Haidu, *„Tools for the active inclusion of the vulnerable groups in Romania"*, 2009,

Chaves, R., *„Politiques publiques et économie sociale en Europe: le cas de l'Espagne"* , Annals of Public and Cooperative Economics, Vol. 73, Nº 3, 2002,

Christine Collette, *„Economie sociale et solidaire: gouvernance es controle",* Dunod, Paris, 2008,

Jacques Defourny, şi Develtere, P. „Social economy: rhe worldwide making of a third sector", în J. Defourny, P.Develtere şi B. Fontenau (coord.). *„Social economy. North and South*", HIVA, KU Leuven, 1999

Jacques Defourny şi Marthe Nyssesns (coord.), *„Social enterprise in Europe: recent trends and developments",* 2001,

Jacques Defounry, „Social entreprise in an enlarged Europe: concept and realities", 2004, studiul urmând a fi publicat în *„Economic Efficiency and Social Entrepreneurship"*, CECOP, Bruxel
http://www.ces-ulg.be/fileadmin/ces-files/pdfs/Publications/2004/Defourny_J__2004__Social_enterprise_in_a_enlarged_Europe__concepts_and_realities.pdf

Kerri Golden, Allyson Hewitt, Michael Lewkowitz, Michelle McBane şi Lisa Torjman *„Social Entrepreneurship Part 1: Social Venture Finance Enabling Solutions to Complex Social Problems",* MaRS Discovery District, 2009

Jana Hainsworth, *„Reinforcement of the Open Method of Coordination, as well as for the adequate funding of programmes and initiatives which focus on poverty and social exclusion"*
http://www.2010againstpoverty.eu/news/news/news11.html?langid=en

Zdenka Kovac, „Building a Governance Framework that Enables the Establishment of Partnerships in Slovenia: comparison with Ireland and Finland" în *** *„Local innovations for Growth in Central and eastern Europe",* OECD, 2007,

Mihaela Lambru, Ancuța Vameşu şi Mircea Kivu (coord), *„România 2010 – sectorul neguvernamental – sectorul neguvernamental: profil, tendințe, provocări",* Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, 2010,

Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** *„Social economy: building inclusive economie",* OECD, 2007,

Lukkarinen, M., *„Community development, local economic development and the social economy"*, Community Development Journal, 40(4), 2005

Karine Pfluger, *„Rapport d'initiative sur l'economie sociale"*, 2009, http://www.socialeconomy.eu.org

Mark Lyons şi Andrew Passey, *„Need Public Policy Ignore the Third Sector? Government Policy in Australia and the United Kingdom",* Londra, 2006,

José Luis Monzón Campos, Rafael Chaves Ávila, *„The Social Economy in The European Union",* CIRIEC, 2006,

Antonella Noya şi Emma Clarence, *„The Social Economy Building Inclusive Economies",* OECD, Paris, 2007,

Ruiz Olabuenga, „El sector No Lucrativo en Espana", Madrid, 2000,

Valerio Prignachi, Discurs cu ocazia Primei Întâlniri Internaționale a Teritoriilor de Coresponsabilitate, 25 Septembrie 2009,

Virginie Robert*, „L'irresistible montee de l'economie sociale – un project, une culture, des valeurs",* Pariborzagas, 2007,

Bruno Roelants, *„Cooperatives and social enterprises- Governance and normative framework”*, CECOP 2009,

Dumitru Sandu *„Dezvoltarea comunitară: cercetare, practică, ideologie“,* Polirom 2005,

Dumitru Sandu, *„Sociabilitatea în spațiul dezvoltării“,* Polirom, 2003,

Rainer Schlüter, *„Sortir du tunnel: créer un environnement favorable à l'économie sociale Coopératives et ES: Chiffres et tendances, 3 stratégies de réponse à la crise, changements nécessaires”,* CESE, 2009,

Roger Spear, *„The Social economy from the perspective of active inclusion: employment opportunities for people far from the labour market“,* Peer review raport asupra protecției sociale şi incluziunii sociale,

Vladimir Tismăneanu (coord.) *„Raport final, Comisia Prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România“*, Bucureşti, 2006,

Lazăr Vlăsceanu, *„Sociologie şi modernitate – tranziții spre modernitatea reflexivă“*, Polirom, 2007,

Ulrich Witt, *„How evolutionary is Schumpeter's Theory of Economic Development?”*, 2002 în Industry and Innovation, Volume 9, Numbers ½, 2002

Dennis R. Young, *„A unified theory of social entreprise: international applications”*, prezentare în cadrul conferinței „The future of social entreprises: models and experience”, 2009,

*** Actul IV/ 2006 privind asociațiile de afaceri; Ungaria

*** Actul X/ 2006 privind cooperativele, Ungaria

*** Agenția Națională de Consultanță Agricolă, *„Ghidul formelor asociative în agricultură”,* http://www.consultantaagricola.ro/info_utile.php

*** Agenția Națională de Consultanță Agricolă, *„Raport de activitate al Agenției Naționale de Consultanță Agricolă pe anul 2009”,* 2010,

*** *„Anul European de luptă împotriva sărăciei şi excluziunii sociale”*, document cadru strategic, 2010, http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=637

*** Banca Națională a României, *„Raport asupra stabilității financiare 2009”*, 2009,

*** *„Carta Drepturilor Sociale Fundamentale ale Muncitorilor”*, 1989

*** *„Carta Socială Europeană”*, 1961,

*** *„Carta Principiilor Economiei Sociale“,* 2001

*** CEP-CMAF, *„Déclaration finale commune des organisations européennes de l´Économie Sociale”,* 20.06.2002,

*** Charities Act 2006, Regatul Unit al Marii Britanii

*** Codul Civil din Ungaria; Ungaria

*** Codul Comercial al Regatului României din 10.05.1887 (MOF 126 / 10/09/1887)

*** Codul societăților mutuale; Franța

*** Codul muncii adoptat prin Legea Legea nr 53 din 24.01.2003, Publicata in Monitorul Oficial, Partea I nr. 72 din 05/02/2003, cu completarile si modificarile ulterioare

*** *„Comunicarea Comisiei COM 639 / 2008 către Consiliu, Parlamentul European, către Comitetul Economic şi Social European şi către Comitetul Regiunilor referitoare la o recomandare a Comisiei privind incluziunea activă a persoanelor excluse de pe piața muncii”,,* Bruxel, 2008,

**** Comisia Europeană, „Europa 2020, O strategie europeană pentru o creştere inteligentă, ecologică şi favorabilă incluziunii”,* Bruxel, 03.03.2010,

*** Comisia Comunităților Europene, *„Green Paper Entrepreneurship in Europe”,* COM (2003) 27 final, Bruxel, 2003,

*** Comisia Comunităților Europene, *„Propunere de decizie a Consiliului privind liniile directoare ale politicilor de ocupare a forței de muncă ale statelor membre”,* nr. 869 / 2008, Bruxel, 28.01.2009,

*** Comisia Comunităților Europene, *„Recomandarea Comisiei privind incluziunea activă a persoanelor excluse de la piața muncii”,* Bruxel, 30.09.2008,

*** Comisia Europeană *„Zece ani de Strategie Europeană privind Ocuparea Forței de Muncă”,* Bruxel, 2007,

*** Comisia Europeană, Directoratul General pentru Ocupare, Afaceri Sociale şi Oportunități Egale, *„EU employment situation and social outlook, montly monitor”,* Bruxel, ianuarie 2010,

*** *„Commission staff working document – joint report on social protection and social inclusion 2008”,* country profiles, Bruxel, 2009,

*** Comunicat de presă „UE încurajează eforturile la nivel național de combatere a sărăciei şi a excluderii sociale”, Bruxel, 03.10.2008,

*** Comitetul Economic şi Social European, *„Comisia UE ar trebui să ia serios în considerare elaborarea unei politici pentru întreprinderile sociale”,* Bruxel, 1.10.2009,

*** Comitetul European Economic şi Social, *„Opinion of the European Economic and Social Committee on The post-2010 Lisbon Strategy (exploratory opinion)”,* Bruxel, 2009,

***Consiliul Europei *„Concerted development of social cohesion indicators - Methodological guide”,* Strasbourg Cedex, 2005

*** Consiliul Europei, Inspection Générale des Finances, N 2001-M-044-01, *„Rapport d'enquete sur la finance socialement responsable et la finance solidaire”* 2002,

*** Consiliul Europei *„Rethinking consumer behaviour for the well-being of all - Reflections on individual consumer responsibility”*, 2009

*** Consiliul Uniunii Europene, *„Decizia Consiliului privind liniile directoare pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre”,* Bruxel, 09.07. 2008,

*** Co-operative and Community Benefit Societies and Credit Unions Act 2010, Regatul Unit al Marii Britanii

*** Decretul Guvernului 188/ 1999 privind furnizorii de îngrijire personală şi socială, instituțiile de autorizare pentru funcționarea serviciului, precum şi acordarea licențelor întreprinderilor sociale, Ungaria

*** *„Decizia Consiliului privind liniile directoare pentru politicile de ocupare a forței de muncă ale statelor membre”,* Bruxel, 09.07. 2008,

*** Decretul-lege nr. 67/1990 privind organizarea şi funcționarea cooperației de consum şi de credit (MOF 23 / 09.02.1990)

*** Decretul nr. 133/1949 privind organizarea cooperației (republicat în Buletinul Oficial 74 / 05.07.1951)

*** *„Economia de solidaritate”,* Conferința de ES de la Gdansk, Polonia, 2008, http://www.bezrobocie.org.pl/files/ekonomiaspoleczna.pl/public/gk/panele/SessionB_background_paper.pdf

*** *„Economia socială în UE”*, rezumatul raportului întocmit pentru CESE de CIRIEC, 2007,

*** *„Ethical finance”,* în CAT's Membership Magazine Clean Slate. Information Service, Centre for Alternative Technology, Machynlleth, Powys, SY20 9AZ,

*** Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii Departamentul de Comerț şi Industrie, *„Social entreprise: a strategy for success”*, 2002,

*** Guvernul României, *„Programul Național de Reforme”*, raport anual de implementare, Bucureşti, 2009

*** HG 676 / 30.09.1998 pentru înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției Naționale de Consultanță Agricolă cu modificările şi completările ulterioare

*** HG 430 /2001 privind aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor (MOF 252 / 16.05.2001) cu modificările şi completările ulterioare

*** HG 829/2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie şi promovarea incluziunii sociale, (MOF 662 / 06.09.2002), cu modificările şi completările ulterioare

*** HG 1827/2005 privind aprobarea Programului de implementare a Planului național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale pentru perioada 2006-2008 (MOF 64 / 24.01. 2006)

*** HG 669/2006 privind aprobarea Strategiei naționale de incluziune socială a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului, (MOF 476 / 02.06.2006), cu modificările şi completările ulterioare

*** HG 4 / 09.01.2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Întreprinderilor Mici şi Mijlocii, Comerțului şi Mediului de Afaceri

*** HG 11 / 16.01.2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerul Muncii, Familiei şi Protecției Sociale

*** HG 65/ 2009 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Agenției pentru Implementarea Proiectelor şi Programelor pentru IMM-uri

*** HG. 600/2009 privind stabilirea beneficiarilor de ajutoare alimentare care provin din stocurile de intervenție comunitare destinate categoriilor de persoane cele mai defavorizate din România şi atribuțiile instituțiilor implicate în planul european (MOF 373 / 03.06.2009)

*** HG 652/ 2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Justiției şi Libertăților Cetățeneşti

*** HG 1430 / 18.11.2009 pentru modificarea şi completarea HG 4 / 09.01.2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Întreprinderilor Mici şi Mijlocii, Comerțului şi Mediului de Afaceri

*** HG 1175/2005 privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea şi incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2006 – 2013

*** HG 1385/ 26.11.2009 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Familiei şi a Drepturilor Copilului,

*** HG1609/ 2009 privind înființarea camerelor agricole județene, prin reorganizarea oficiilor / centrelor de consultanță agricolă județene, aflate în subordinea Agenției Naționale de Consultanță Agricolă (MOF, 924 din data 30.12.2009),

*** HG 1634/ 2009 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Economiei, Comerțului şi Mediului de Afaceri

*** HG 25 / 06.01.2010 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale

*** Industrial and Provident Societies Act 2002, Regatul Unit al Marii Britanii

*** *„Integrated guidelines for growth and jobs (2005 – 2008) including a Commission recommendation on the broad guidelines for the economiy policies of the Member States and the Community”,* 2005,

*** Inspecția Generală de Finanțte, *„Rapport d'enquete sur la finance socialement responsable et la finance solidaire”,* Franța, 2002,

*** Legea din 01.07.1901 cu privire la contractul de asociere; Franța

*** Legea 21 / 06.02.1924 pentru persoanele juridice (asocia'ii si fundații) (MOF, Partea I 27 / 06.02.1924)

*** Legea 14/ 15.05.1968 privind organizarea şi funcționarea cooperației meşteşugăreşti (Buletinul Oficial 64 / 15.05.1968)

*** Legea 6/ 10.071970 cu privire la organizarea şi funcționarea cooperației de consum (Buletinul Oficial 80 / 10.07.1970)

*** Legea 13/1972 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor (Buletinul Oficial 138 / 29.11.1972)

*** Legea dezvoltării filantropiei din iulie 1987, Franța

*** Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, (MOF 1.066 / 17.11.2004) cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 26 / 1990 privind registrul comerțului

*** Legea nr. 57 / 09.06.1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate (MOF, Partea I 131 / 12.06.1992)

*** Legea nr. 109/1996 din 10/10/1996 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei de consum şi a cooperaţiei de credit (MOF, Partea I 252 / 18.10.1996)

*** Legea 122/1996 privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaţilor şi al uniunilor acestora, (republicată în MOF 261 / 22.04.2009)

*** Legea 208/1997 privind cantinele de ajutor social (MOF 363 / 17.12.1997)

*** Legea 109/1997 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Economic şi Social cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 23/1998 privind Cooperarea Internaţională pentru Dezvoltare, Spania

*** Legea 129/1998 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Fondului Român de Dezvoltare Socială, (MOF 238 / 15.10.2002)

*** Legea 27 /1999 privind cooperativa; Spania

*** Legea 17/2000 privind asistenţa socială a persoanelor vârstnice (republicată în MOF 157 / 03.03.2007), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 416/2001 privind venitul minim garantat (MOF 401 / 20.07.2001) cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 624 / 17.07.2001 de stabilire a diferitelor dispoziţii sociale, educaţionale şi culturale; Franţa

*** Legea 49/ 2002 privind impozitarea entităţilor nonprofit şi stimulentele fiscale pentru patronat; Spania

*** Legea 50/ 2002 privind fundaţiile; Spania

*** Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă, (MOF 103 / 06.02.2002), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 1/2002 privind reglementarea asocierii, Spania

*** Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă, (MOF 103 / 06.02.2002), cu modificările şi completările ulterioare,

*** Legea 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale, (MOF 193 / 21.03.2002)

*** Legea 519/2002 pentru aprobarea OUG 102/1999 privind protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap (MOF 555 / 29.07.2002)

*** Legea 540/2002 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor (MOF 723 / 03.10.2002)

*** Legea 571/2003 privind Codul Fiscal (publicat în MOF 927 / 23.12.2003), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 346/2004 privind stimularea înfiinţării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii (MOF 681 / 29.07.2004) cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 566/2004 *Legea cooperaţiei agricole* (MOF 1.236 / 22.12.2004), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 1/2005 privind organizarea şi funcţionarea cooperaţiei (MOF 172 / 28.02.2005)

*** Legea LXXXVIII/ 2005 privind Activitatea Voluntară privată, Ungaria

*** Legea Companiei IV/ 2006, Ungaria

*** Legea 47/2006 privind sistemul naţional de asistenţă socială (MOF 239/ 16.03 2006)

*** Legea 350/2006 *Legea tinerilor* (MOF 648 / 27.07.2006), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, (MOF 1006 / 18.12.2006), cu modificările şi completările ulterioare

*** Legea 93/ 2009 privind instituţiile financiare nebancare

*** Legea 93/2009 privind instituţiile financiare nebancare

*** Legea 175/2009, pentru modificarea alin. (1) al art. 26 din Legea 346 / 2004 privind stimularea înfiinţării şi dezvoltării întreprinderilor mici şi mijlocii

*** Legea 207/2009 privind aprobarea OUG 86 / 2008 pentru modificarea Legii 448 / 2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap

*** Legea 329/2009 privind reorganizarea unor autorități şi instituții publice, raționalizarea cheltuielilor publice, susținerea mediului de afaceri şi respectarea acordurilor cadru cu Comisia Europeană si Fondul Monetar Internațional

*** *„Manual for drawing up the Satellite Accounts of Companies in the Social Economy (co-operatives and mutual societies)”,* 2006

*** MMFPS, *„Memorandumul comun în domeniul incluziunii sociale”,* România, 2005

*** MMFPS, *„Raportul comun privind protecția socială şi incluziunea socială pentru 2009”,* 2009,

*** MMFPS, *„Raportul național strategic privind protecția socială şi incluziunea socială”*, 2006

*** MMFPS, *„Raportul Național Strategic privind Protecția Socială şi Incluziunea Socială, 2008 – 2010*”, 2008,

*** *„Modernizarea sistemului de protecție socială în vederea consolidării justiției sociale şi coeziunii economice: promovarea incluziunii active a persoanelor celor mai îndepărtate de piața forței de muncă”, Comunicarea* Comisiei către Consiliul, Parlamentul European, CESE şi Comitetul Regiunilor, COM(2007) 620 final, Bruxel, 17.10.2007,

*** NESsT, *„Four case studies of self-financing among civil society organisations in Romania”,* NESsT Case Study Series, Timişoara, 2007

*** Ordinul 60/2007 privind procedura de autorizare a unităților protejate 291 / 03.05.2007 (MOF/ 03.05 2007)

*** Ordinul comun al ministrului muncii, familiei şi egalității de şanse şi al ministrului economiei şi finanțelor 254/1169/2008, cu modificările şi completările ulterioare

*** Ordinul 56/2010 privind modificarea Schemei de ajutor de minimis *„Ocuparea temporară a forței de muncă din rândul şomerilor pentru dezvoltarea comunităților locale",* aprobată prin Ordinul preşedintelui ANOFM 308/02.07.2008

*** OUG 102/1999 privind protecția specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap (MOF 310 / 30.06.1999), cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații, (MOF39 / 31.01.2000), cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 137/ 2000 privind prevenirea şi sancționarea tuturor formelor de discriminare (republicată în MOF 99 / 30.06.1998), cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 40/ 2000 privind acreditarea agențiilor de credit în vederea administrării fondurilor pentru acordarea de microcredite

*** OUG 68/2003 privind serviciile sociale, (MOF 619 / 30.08.2003), cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune şi a contractelor de concesiuni de servicii cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 99/2006 privind instituțiile de credit şi adecvarea capitalului (MOF 1.027 / 27.12.2006), cu modificările şi completările ulterioare

*** OUG 44/ 2008 privind desfăşurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale

*** Parlamentul European, *„Raport privind economia socială”*, Bruxel, 2009

*** Programul de Guvernare 2009 – 2012

*** Programul Guvernului / 22.12.2005 pentru implementarea Planului național antisărăcie şi promovarea incluziunii sociale pentru 2006-2008, (MOF 64 / 24.01.2006)

*** Program de implementare a PNAinc pentru perioada 2006-2008

*** *„Putting the Frontline First: smarter government”* outlines plans to pilot social impact bonds as a new form of funding positive social outcomes, the smarter use of community assets at the centre of civic life and to developing a barometer of civic participation through the Civic Health Index,

*** *„Raportul anual al sectorului IMM din România”,* 2008

*** *„Regulamentele privind societatea în folosul comunitar”*, 2005, Regatul Unit al Marii Britanii

*** *„Report of the Conference on Financing Local Development: Understanding the Role of Mutual Credit and Co-Operative Banks”,* Paris, 23.11.2007,
http://www.oecd.org/document/19/0,3343,en_2649_34459_39561427_1_1_1_1,00.html
*** *„Résolution du Parlement européen du 19.02.2009 sur l'économie sociale”,* 2009,
*** Rôle de la finance éthique et solidaire et de la consommation responsable dans la cohésion sociale, Résolution 1541, 2007
*** *„Social entreprise: a new model for poverty reduction and employment strategy – an examination of the Concept and Practice in Europe and the Commonwealth of Independent States”,* EMES, UNDP Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States, 2008,
*** Statement on the Co-operative Identity, Regatul Unit al Marii Britanii
*** Strategia guvernamentală pentru susținerea dezvoltării IMM pentru 2009-2013
*** *„Study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe”,* Austrian Institute for SME Research, Vienna, 2007,
*** *„The Social Economy from the perspective of active inclusion: employment, opportunities for people far from the labour market*”, Per review in social protection and social inclusion, 2008,
*** *„The Social Economy in the European Union, summary of the report drawn up for the European Economic and Social Committee”,* International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC), 2007,
*** UCECOM, *„Anuarul statistic al Uniunii Naționale a Cooperației Meşteşugăreşti 2008”,* 2009
*** *„Versiuni consolidate ale Tratatului Uniunii Europene şi a Tratatului de constituire a Comunității Europene”,* Jurnalul Oficial al Uniunii Europene”, C 321 E / 113, 29.12.2006

Pagini de Internet consultate

http://www.aeat.es
http://www.aippimm.ro/
http://www.animmc.ro
http://www.anofm.ro/
http://www.anph.ro/
http://www.anpf.ro/
http://www.alaturidevoi.ro/
http://www.avocatura.com/
http://www.bezrobocie.org.pl/
http://www.bis.gov.uk/
http://www.bnr.ro/
http://www.bns.ro/
http://www.carp-omenia.ro
http://www.cartidaisy.ro
http://www.cecop.coop/
http://www.centrocoop.com/
http://www.ces.ro/
http://www.ciriec.ulg.ac.be/
http://www.consultantaagricola.ro
http://www.creditcoop.ro/
http://www.dh.gov.uk/
http://dumitru.sandu.googlepages.com
www.ethibel.org
http://eur-lex.europa.eu/
http://ec.europa.eu
http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/g24231_en.htm
http://ec.europa.eu/social/

http://www.emes.net
http://www.encyclopedie-enligne.com/
http://www.ensie.org/
http://www.eurofound.europa.eu
http://www.fcc.ro/
http://www.fdsc.ro
http://www.febea.org
http://www.fininc.eu
http://frds.ro/
http://www.fn-omenia.ro/
www.fngcimm.ro
http://www.gandul.info/
http://www.greenagenda.org/bioterra/
http://www.gov.ro/
http://www.ica.coop
http://www.iris-network.eu/
http://www.immromania.ro/
http://www.legestart.ro/
http://www.legifrance.gouv.fr/
http://www.legislationline.org/
http://www.maap.ro/
http://www.mdlpl.ro/
http://www.mimmctpl.ro
http://www.minind.ro/
http://www.mmuncii.ro
http://www.motivation.ro/
http://www.nesst.org/
http://noticias.juridicas.com/
http://www.oecd.org/
http://www.ojcagorj.ro/
http://www.opsi.gov.uk/
http://www.pentruvoi.ro/
http://www.peer-review-social-inclusion.eu/
http://www.socialeconomy.eu.org
http://www.tt.mtin.es/
http://www.ucecom.ro/
http://www.uncar.ro
http://www.undp.ro/
http://www.unicef.org
http://www.unitate-protejata.com
http://www.uscomtm.ro/
http://www.socialinvestmentbusiness.org/
https://spiral.cws.coe.int
http://transversel.apinc.org
www.wfto.com
http://www.worldbank.org.ro
http://www.2010againstpoverty.eu/

Anexa 2 Carta Economiei Sociale

Articolul 1: Întreprinderile de economie socială funcționează în mod democratic fiind constituite din membri solidari egali în drepturi şi obligații.

Articolul 2: Asociații, consumatorii sau producătorii membri ai întreprinderilor de economie socială, se angajează de bunăvoie conform formei de activitate alese (cooperative, de întrajutorare sau asociative), să preia responsabilitățile care le revin în calitate de membri cu drepturi depline ai acestor întreprinderi.

Articolul 3: Toți asociații fiind proprietarii mijloacelor de producție, întreprinderile de economie socială se angajează să stabilească, în cadrul relațiilor sociale interne, noi legături prin intermediul unei activități permanente de formare şi informare pe baza respectului reciproc şi a considerației.

Articolul 4: Fiecare întreprindere de economie socială îşi revendică dreptul la şanse egale afirmându-şi dreptul la dezvoltare cu respectarea libertății depline de acțiune.

Articolul 5: Întreprinderile de economie socială se plasează în cadrul unui regim special de însuşire, distribuire sau repartizare a profitului. Excedentul exercițiului financiar nu poate fi utilizat decât pentru propria dezvoltare economică a întreprinderi şi pentru îmbunătățirea serviciilor oferite asociaților, aceştia fiind cei care asigură controlul acestor servicii.

Articolul 6: Întreprinderile de economie socială se angajează, prin promovarea cercetării şi experimentării permanente în toate domeniile activității umane, să participe la dezvoltarea armonioasă a societății în perspectiva promovării intereselor individuale şi colective.

Articolul 7: Întreprinderile de economie socială îşi proclamă scopul final de a se pune în slujba omului. [1]

[1] Virginie Robert, L'irresistible montee de l'economie sociale – un project, une culture, des valeurs, Paris, 2007, p. 12 şi http://transversel.apinc.org/spip/article.php3?id_article=286

Anexa 3 Rețele în domeniul economiei sociale la nivelul Uniunii Europene

Structuri europene de ES

AMICE Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe http://www.amice-eu.org/

AIM International Association of Mutual Health Funds http://www.aim-mutual.org

CECODHAS European representative organization of Social housing service www.cecodhas.org

CECOP European Confederation of Workers' Co-operatives, Social Co-operatives, Social and Participative Enterprises (din **1979**) www.cecop.coop

CEDAG European Council of Associations of General Interest (din **1989**) http://www.cedag-eu.org

COGECA General Confederation of Agricultural Co-operatives in the European Union (din **1959**) www.copa-cogeca.be

COOPERATIVES EUROPE Common platform of the cooperatives within Europe (din2003) http://www.coopseurope.coop

EACB European Association of Co-operative Banks (din **1970**) www.eurocoopbanks.coop

EFC European Foundation Centre (din **1989**) http://www.efc.be/

EUROCOOP European community of consumer cooperatives(din **1957**) www.eurocoop.net

SOCIAL ECONOMY EUROPE (ex CEP-CMAF) (din **2000**) www.socialeconomy.eu.org

Organizații naționale

CEGES Conseil des Entreprises, Employeurs et Groupements d'Economie Sociale http://www.ceges.org/

Organizații rețea de ES

CEFEC Confederation of European Social Firms, Employment Initiatives and Social Cooperatives (din **1986**) www.cefec.de

EARTH European Alliance for Responsible Tourism and Hospitality (din2008) http://www.earth-net.eu/

EAPN European Antipoverty Network (din **1990**) www.eapn.org

EMES European Research Network (din **1996**) www.emes.net

ENSIE European Network for Social Integration Enterprises (din **2001**) www.ensie.org

ESFN European Social Franchising Network www.vagenut.coop/esfn/index.html

FEBEA European Federation of Ethical and Alternative Banks (din **2001**) http://www.febea.org

FEDES European Federation of Social Employeurs http://www.fedee.com/

REVES European Networks for Cities and Regions for Social Economy (din **1997**) http://www.revesnetwork.eu

RREUSE European network of national and regional social economy federations and enterprises with activities in re-use and recycling (din2000) www.rreuse.org

Social Platform (din **1993**) www.socialplatform.org

SOFICATRA State investments in the social economy and other economic sectors (din **1993**) www.soficatra.org

Anexa 4 Surse de finanțare disponibile pentru actorii sociali la nivelul Uniunii Europene

Având în vedere varietate politicilor şi instrumentelor financiare la nivelul UE este dificilă o prezentare exhaustivă a programelor de finanțare care contribuie la dezvoltarea ES. Este însă utilă menționarea celor mai reprezentative din ultima perioadă. Domeniul IMM-urilor este relevant pentru dezvoltarea ES. IMM-urilor sunt o formă juridică prin care se derulează adeseori activitățile de ES. IMM-urile[2] sunt sprijinite de UE în diverse sectoare de activitate ce pot include şi activități de ES. Programul *Erasmus pentru tinerii antreprenori* a alocat în 2009 4,3 milioane € pentru asistență practică şi financiară acordată noilor antreprenori care vor să petreacă o perioadă într-o întreprindere dintr-o altă țară UE şi să învețe de la antreprenori cu experiență[3]. Programul contribuie la sprijinirea tinerilor întreprinzători de ES, eventual proveniți din categorii vulnerabile.

Programul *Informare, consultare şi dialog social* a alocat 7,3 milioane € dedicate în 2009 proiectelor care urmăresc, să promoveze comitetele europene de întreprindere şi implicarea angajaților atât în cadrul unei societăți europene, cât şi în cadrul unei societăți cooperative europene, sau fuziunile transfrontaliere ale societăților cu răspundere limitată[4]. Programul prezintă aşadar relevanță pentru domeniul ES prin sprijinirea unor inițiative din domeniul cooperatist şi prin sprijinirea de activități cu caracter social în cadrul structurilor economice. *Fondul pentru Dezvoltare Rurală*[5] acordă finanțare pe 4 axe tematice: îmbunătățirea competitivității agriculturii şi silviculturii, ameliorarea calității vieții şi diversificarea economiei rurale, ceea ce contribuie la dezvoltarea formelor de ES în rural.

JEREMIE „Resursele comune europene pentru microîntreprinderi şi întreprinderi mijlocii"[6] este o inițiativă comună a Comisiei Europene, a Fondului European de Investiții şi a Băncii Europene de Investiții, ce urmăreşte ameliorarea accesului la finanțări pentru IMM-uri şi, în special, furnizarea de microcredite, de finanțări de capital de risc sau de garanții şi alte forme de finanțare inovatoare; printre priorități se numără şi finanțarea afacerilor proaspăt înființate şi microcreditele. JEREMIE poate reprezenta o sursă importantă de sprijin pentru dezvoltarea activităților de ES ale IMM-urilor, şi, mai ales, a activității de microfinanțare relevante pentru ES când se referă la activități cu componentă social reprezentativă. *JASMINE „Acțiunea comună de sprijinire a instituțiilor de microfinanțare din Europa"*[7] constituie o altă inițiativă comună a Comisiei Europene, a Fondului European de Investiții şi a Băncii Europene de Investiții, venită în completarea inițiativei JEREMIE. JASMINE urmăreşte dezvoltarea ofertei de microcredite în Europa prin intermediul a două acțiuni principale: prin furnizarea de asistență tehnică instituțiilor de microfinanțare pentru a le ajuta să fie intermediari financiari credibili şi pentru a obține capital într-un mod mai facil, precum şi prin finanțarea activităților instituțiilor financiare nebancare, pentru ca acestea să poată acorda un număr mai mare de împrumuturi. Obiectivul programului este de a îmbunătăți accesul la finanțare al întreprinderilor mici, al persoanelor şomere sau al persoanelor fără un loc de muncă în prezent, care ar dori să devină prestatori de activități independente, dar care nu au posibilitatea de a accesa servicii bancare tradiționale. Programul a debutat în 2009 cu o fază-pilot de trei ani şi cu un capital inițial de 50 milioane €.

La nivelul UE există şi instrumente financiare care sunt derulate prin intermediari financiari (bănci, instituții de credit, fonduri de investiții) ce urmăresc creşterea volumului de credit disponibil pentru IMM-uri şi încurajarea capacității de a împrumuta IMM-urile. Un asemenea instrument sunt *împrumuturile oferite de Banca Europeană de Investiții*[8], care a alocat 30 miliarde de € (2008-2011) pentru împrumuturi IMM-urilor prin intermediari care vizează investițiile (in)tangibile ale IMM-urilor,

[2] http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=4609&userservice_id=1&request.id=0
[3] http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/erasmus/index.htm
[4] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=329&langId=en&callId=195&furtherCalls=yes#
[5] http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm
[6] http://eif.europa.eu/jeremie/
[7] http://eif.europa.eu/jasmine/activity/index.htm
[8] http://eib.europa.eu/projects/topics/sme/index.htm

putând contribui şi la asigurarea unei baze stabile de capital de lucru; durata acestor împrumuturi este între 2 şi 12 ani, cu o valoare maximă de 12,5 milioane € / împrumut.

La nivelul UE funcționează setul de măsuri de *Sprijin pentru internaționalizarea IMM-urilor*[9], care finanțează accesul IMM-urilor europene pe alte piețe (Japonia, Coreea de Sud, America Latină etc.), aspect relevant pentru IMM-uri active în ES care vor să se extindă pe piețe din afara UE. Unul din instrumentele de finanțare cele mai semnificative pentru ES este reprezentat de Fondurile structurale[10], în care peste 300 miliarde de € au fost alocate pentru obiectivelor politicii de coeziune pentru perioada 2007-2013. Se acordă finanțare şi pentru proiecte de dezvoltare a IMM-urilor din regiunile mai puțin dezvoltate ale UE, în domenii diverse (antreprenoriatul, serviciile de sprijin, activitățile în rețea).

Fondurile structurale sunt reprezentate de Fondul Social European (FSE) şi de Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR). FSE finanțează măsuri de anticipare şi de gestionare a schimbărilor economice şi sociale, beneficiind de numeroase oportunități de finanțare pentru IMM-uri. Domeniile sprijinite de FSE includ: creşterea adaptabilității lucrătorilor şi a întreprinderilor, intensificarea accesului la locuri de muncă şi participării pe piața muncii, consolidarea incluziunii sociale prin facilitatea accesului pe piața muncii a persoanelor dezavantajate, promovarea parteneriatului pentru reformă în domeniile ocupării forței de muncă şi incluziunii; în regiunile mai puțin prospere, FSE se concentrează, printre altele, asupra creşterii şi a creării de locuri de muncă, sprijinind şi extinderea şi îmbunătățirea investițiilor în capitalul uman. FSE sprijină ES prin finanțarea formelor de organizare şi a personalului implicat în activități de ES. FEDR este cel mai important instrument financiar comunitar pentru IMM-uri. Scopul este de a reduce discrepanțele din dezvoltarea regiunilor şi de a sprijini coeziunea socială şi economică din interiorul UE. FEDR cofinanțează activități care urmăresc competitivitatea IMM-urilor, îmbunătățirea mediului regional şi local pentru IMM-uri (accesul la capital în etapele de pornire şi de expansiune, infrastructură de afaceri şi servicii de sprijin pentru IMM-uri), cooperare interregională şi transfrontalieră a IMM-urilor sau investiții în resurse umane (alături de FSE). ES este sprijinită prin finanțarea IMM-urilor care desfăşoară activități cu componentă socială.

[9] https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/index.cfm?do=publi.welcome

[10] http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_ro.htm, http://ec.europa.eu/employment_social/esf

Anexa 5 Glosar de termeni juridici privind economia socială în România

Tabel 1: Glosar de termeni juridici privind economia socială în România

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
Activități economice ale asociațiilor, fundațiilor sau federațiilor	Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot desfăşura orice alte activități economice directe (pe lângă înființarea societăților comerciale, prevăzută la art. 47) dacă acestea au caracter accesoriu şi sunt în strânsă legătură cu scopul principal al persoanei juridice.	OUG 26/2000, art. 48
Adulți aflați în risc sau situație de marginalizare socială din punct de vedere al accesului la educație	Absolvenții învățământului obligatoriu, care îşi continuă studiile în unitățile de învățământ preuniversitar şi în instituțiile de învățământ superior, ale căror familii îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 19 alin. (1) (familii care au dreptul la venitul minim garantat şi au 2 sau mai mulți copii)	Legea 116/ 2002, Capitolul II Garantarea accesului la drepturi elementare şi fundamentale – Secțiunea a 4-a Accesul la educație, art. 21 alin. 1
Asociație	Subiectul de drept constituit de trei sau mai multe persoane care, pe baza unei înțelegeri, pun în comun şi fără drept de restituire contribuția materială, cunoştințele sau aportul lor în muncă pentru realizarea unor activități în interes general, al unor colectivități sau, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial.	OUG 26/2000, art. 4
Asociație de societăți cooperative	Persoană juridică fără scop patrimonial constituită de către societăți cooperative de aceeaşi formă sau de forme diferite în scopul reprezentării intereselor membrilor asociați, conform prevederilor Legii 1/2005	Legea 1/2005, art. 6 lit. b
CAEN- Clasificarea activităților din economia națională	CAEN constituie cadrul unitar de interes general, a cărei utilizare este obligatorie pentru ordonarea informațiilor referitoare la activitățile economice şi sociale.	HG 656/1997, art. 2
Casele centrale ale cooperativelor de credit	Instituțiile de credit constituite prin asocierea de cooperative de credit, în scopul gestionării intereselor lor comune, urmăririi centralizate a respectării dispozițiilor legale şi a reglementărilor-cadru, aplicabile tuturor cooperativelor de credit afiliate, prin exercitarea supravegherii şi a controlului administrativ, tehnic şi financiar asupra organizării şi funcționării acestora	OUG 99/2006, art. 334 lit. b
Categorie defavorizată	Acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită diferențelor identitare față de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere şi marginalizare.	OG 137/2000, art. 4
Categorii prioritare în prevenirea/ absorbția	- Copiii în situație de risc (abandonați, victime ale neglijenței, ale violenței domestice, ale exploatării sexuale, confruntați cu sărăcia extremă)	HG 829/2002 Anexă Sec I cap. II Principiile PNAinc

[11] Vor fi reverificate în detaliu, astfel încât să cuprindă cât mai puține trimiterri la altetexte legale.

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
sărăciei şi excluziunii sociale	- Femeia confruntată în mod special cu riscul violenței domestice, al exploatării sexuale - Populația săracă de romi, lipsită cronic de oportunități şi nu de puține ori victimă a discriminării.	„mainstreaming" ca instrument de promovare a priorităților
Categorii sociale vulnerabile din punctul de vedere al dreptului de a locui	- grupurile care tradițional se confruntă cu un risc ridicat de sărăcie şi excluziune socială şi îndeosebi: -o parte importantă a celor de etnie romă; - familiile cu mulți copii; / familiile dezorganizate / familiile monoparentale; / familiile cu persoane aflate în şomaj de lungă durată; - grupuri care se confruntă cu situații dificile în ceea ce priveşte locuirea, unde cauzele sunt complexe însă nu în mod necesar cvasispecifice locuirii: - familiile străzii, care trăiesc în adăposturi improvizate în parcuri, în apropierea gropilor de gunoi, în ghenele de gunoi, lângă bălți şi diferite terenuri abandonate; - copiii / copiii care părăsesc instituțiile de ocrotire la vârsta de 18 ani; -un grup masiv, acoperit satisfăcător înainte de 1989, dar cvasiabandonat după 1990: tinerii, ale căror posibilități financiare sunt extrem de reduse în vederea achiziționării unei locuințe.	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea a II-a Componentele sectoriale ale PNAinc, cap. X – Locuire
Categorii speciale de şomeri dpv al scutirilor acordate pentru angajatorii acestora	- şomeri în vârstă de peste 45 de ani sau şomeri care sunt părinți unici susținători ai familiilor monoparentale, persoane cu handicap şi şomeri care în termen de 3 ani de la data angajării îndeplinesc, conform legii, condițiile pentru a solicita pensia anticipată parțială sau de acordare a pensiei pentru limită de vârstă, dacă nu îndeplinesc condițiile de a solicita pensia anticipată parțială	Legea 76/2002, art. 85, alin. 1, 2 şi 5
Categoriile de persoane cele mai defavorizate care vor beneficia de ajutoare alimentare	Categoriile de persoane cele mai defavorizate care vor beneficia de ajutoare alimentare în cadrul planului sunt: a) familiile şi persoanele singure care au stabilit, prin dispoziție scrisă a primarului, dreptul la un venit minim garantat acordat în baza Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, cu modificările şi completările ulterioare; b) şomerii care beneficiază de indemnizație de şomaj acordată potrivit prevederilor Legii nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările şi completările ulterioare; c) pensionarii sistemului public de pensii ale căror drepturi, obținute din pensie sau, după caz, din pensii cumulate, se află sub 400 lei/lună; d) persoanele cu handicap grav şi accentuat, adulți şi copii, neinstituționalizate.	HG 600/2009, art. 3 alin. 1
Case de ajutor reciproc ale pensionarilor	Organizații cu caracter civic, persoane juridice de drept privat cu caracter nepatrimonial, neguvernamentale, apolitice, cu scop de caritate, de întrajutorare mutuala şi de asistenta socială. (art. 1) Înființarea, organizarea şi funcționarea caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor se realizează în baza prevederilor referitoare la asociații din OUG. 26/2000 cu privire la asociații şi fundații. (art. 2)	Legea 540/2002, art. 1 şi 2
Case de ajutor reciproc ale	Asociații fără scop patrimonial, organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților, în vederea	Legea 122/1996, art. 1 alin.

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
salariaților	sprijinirii şi întrajutorării financiare a membrilor lor. (art. 1 alin. 1) CAR ale salariaților se constituie, se organizează şi funcționează ca persoane juridice potrivit dispozițiilor prezentei legi, precum şi ale OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații cu modificările ulterioare. (art. 5)	1 şi art. 5
Comunități din zone defavorizate	Program de dezvoltare a munților Apuseni Program privind sprijinirea asociațiilor şi producătorilor agricoli din zona montană pentru... ...comunități rurale sărace ...comunități miniere afectate de restructurare	Program de implementare PNAinc 2005 Cap. 1, Ob 2.2 Programe de suport pt zone defavorizate şi absorbție a pungilor de sărăcie, Sub-obiectiv 2.2.1
Comunități din zone defavorizate şi cu rate ridicate ale şomajului	localități din mediul rural şi localități defavorizate cu pondere mare a şomerilor in totalul populatiei active, Valea Jiului, Delta Dunării şi comunități cu număr mare de etnici romi	Idem Sub-obiectiv 2.2.2
Comunități rurale sărace	Acele grupuri de gospodării şi familii, trăind într-un sat sau într-o aşezare umană izolată, care se confruntă cu aceleaşi probleme şi obstacole, au interese identice şi îndeplinesc caracteristicile prevăzute în Manualul de operare al Fondului	Legea 129/1998, art. 2 alin. 1 pct. b
Consumatori de droguri / din sistemul penitenciar	Dezvoltarea rețelei de servicii sociale la nivel comunitar	Program de implementare a PNAinc 2005 Cap 1 Obi 7.1 Asigurarea accesului la servicii sociale a persoanelor aflate în nevoie sau expuse riscului de marginalizare socială Sub-obiectiv 7.1.1
Cooperativă de credit	Instituția de credit constituită ca o asociație autonomă de persoane fizice unite voluntar în scopul îndeplinirii nevoilor şi aspirațiilor lor comune de ordin economic, social şi cultural, a cărei activitate se desfăşoară, cu precădere, pe principiul într-ajutorării membrilor cooperatori	OUG 99/2006, art. 334 lit. a

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
Cooperație	Sector specific al economiei care funcționează prin societăți cooperative şi alte forme de asociere a acestora la nivel teritorial şi național. Nu fac obiectul prezentei legi cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit, care sunt reglementate prin lege specială. Conform art. 4, Societățile cooperative de gradul 1 se pot constitui în una dintre următoarele forme: a) societăți cooperative meşteşugăreşti b) societăți cooperative de consum c) societăți cooperative de valorificare d) societăți cooperative agricole e) societăți cooperative de locuințe f) societăți cooperative pescăreşti g) societăți cooperative de transporturi h) societăți cooperative forestiere i) societăți cooperative de alte forme, care se vor constitui cu respectarea dispozițiilor prezentei legi	Legea 1/2005, art. 2, 3 şi 4
Cooperație/ cooperativă agricolă	Asociație autonomă de persoane fizice şi/sau juridice, după caz, persoană juridică de drept privat, constituită pe baza consimțământului liber exprimat de părți, în scopul promovării intereselor membrilor cooperatori, în conformitate cu principiile cooperatiste, care se organizează şi funcționează potrivit prevederilor prezentei legi (art. 2) Cooperativa agricolă este o asociație autonomă cu un număr nelimitat de membri, cu capital variabil, care exercită o activitate economică, tehnică şi socială în interesul privat al membrilor săi. (art. 3) În cuprinsul legii sunt folosiți mai mulți termeni: cooperație agricolă (de ex., în titlu), cooperație în agricultură (de ex., în art. 1), cooperativă agricolă (de ex., în art. 2). Cf. art. 6, cooperația agricolă cuprinde cooperative, entități juridice pe domenii şi ramuri de activitate, cum ar fi: a) cooperative agricole de servicii, care asigură în sistem cooperativ serviciile pentru micii producători; b) cooperative agricole de achiziții şi vânzări, care organizează atât cumpărările de materiale şi de mijloace tehnice necesare producției agricole, cât şi vânzările produselor agricole; c) cooperative agricole de procesare a produselor agricole, care asigură produse tipice, de marcă, cu prezență permanentă; d) cooperative agricole manufacturiere şi de mică industrie în agricultură; e) cooperative agricole de exploatare şi gestionare a terenurilor agricole, silvice, piscicole şi a efectivelor de animale; f) cooperative agricole pentru finanțare, asistență mutuală şi asigurare agricolă; g) cooperative agricole de tipurile mai sus menționate şi de alte tipuri care se vor constitui cu respectarea dispozițiilor prezentei legi.	Legea 566/2004, art. 2, 3 şi 6
Delincvenți	2.12.4. Dezvoltarea sistemelor de recuperare a delincvenților prin dezvoltarea serviciilor de reintegrare	HG 829/2002 Anexă Secț I

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	socială şi supraveghere, cu accent special pe copii şi tineri 2.12.6. Reforma în domeniul regimului penitenciar în vederea lărgirii oportunităților de pregătire şi calificare a deținuților	cap V Program de implementare a obiectivelor strategice, Ob strategic 2: eliminarea situațiilor de excluziune socială severă şi promovarea incluziunii sociale, Ob 2.12. Prevenirea excluziunii sociale datorate criminalității
Dizabilitate	Termenul generic pentru afectări/deficiențe, limitări de activitate şi restricții de participare, definite conform Clasificării internaționale a funcționării, dizabilității şi sănătății, adoptată şi aprobată de Organizația Mondială a Sănătății, şi care relevă aspectul negativ al interacțiunii individ-context	Legea 448/2006, art. 5 pct. 16
Excluziune/ marginalizare socială	Situația în care se află persoanele care se confruntă cu una sau cu un cumul de privațiuni sociale, cum ar fi: lipsa unui loc de muncă, lipsa unei locuințe sau locuință inadecvată, lipsa accesului la un sistem de furnizare a apei potabile, a căldurii sau a energiei electrice, lipsa accesului la educație sau servicii de sănătate etc.	Program de implementare PNAinc (2006-2008) 2005, Cap. 3 pct. 1 c
Familie îndreptățită la venitul minim garantat ca formă de asistență socială	(1) În sensul prezentei legi, termenul familie desemnează soțul şi soția sau soțul, soția şi copiii lor necăsătoriți, care au domiciliul ori reşedința comună prevăzută în actele de identitate şi gospodăresc împreună. (2) Se consideră familie şi persoana care locuieşte împreună cu copiii aflați în întreținerea sa şi se află în una dintre următoarele situații: a) este necăsătorită; b) este văduvă; c) este divorțată; d) al cărei soț/soție este declarat/declarată dispărut/dispărută prin hotărâre judecătorească; e) nu a împlinit vârsta de 18 ani şi se află în una dintre situațiile prevăzute la lit. a)-d). (3) Se consideră familie şi frații fără copii, care gospodăresc împreună şi care nu au domiciliul sau reşedința comună cu părinții. (4) În sensul alin. (1) se asimilează termenului familie bărbatul şi femeia necăsătoriți, cu copiii lor şi ai fiecăruia dintre ei, care locuiesc şi gospodăresc împreună. (5) Prin termenul copil se înțelege copilul provenit din căsătoria soților, copilul unuia dintre soți, copilul adoptat, precum şi copilul dat în plasament familiei sau persoanei ori pentru care s-a instituit tutela sau curatela, potrivit legii.	Legea 416/2001, art. 2 alin. 1-5
Familiile cu copii cu	Diversificarea serviciilor de suport pentru familiile cu copii care prezintă o vulnerabilitate ridicată:	Program de implementare a

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
vulnerabilitate ridicată	-Familii cu mulți copii -Familii monoparentale -Familii cu probleme de dezorganizare socială -Familii sărace de romi -Familii care trăiesc în condiții inumane/ precare	PNAinc (2006-2008), 2005, Cap1, Ob. 7.3 Acordarea de sprijin pentru familiile cu copii, în special pentru familiile cu risc de excluziune socială Sub 7.3.2
Femei în situație sau în risc de marginalizare socială dpv al inserției pe piața muncii	Femeile din mediul rural Femei de peste 45 de ani Femei victime ale violenței domestice Femei victime ale traficului de persoane Femei cu HIV/Sida Femei dependente de droguri Femei care părăsesc sistemul de detenție	Idem Obiectiv 3.7 Facilitarea inserției pe piața muncii a femeilor aflate în situație sau în risc de marginalizare socială
Fondul național de garantare a creditelor pentru întreprinderi mici şi mijlocii	Înființat în scopul susținerii activităților întreprinzătorilor (IMM-uri, societăți cooperatiste şi persoane fizice autorizate să desfăşoare activități economice potrivit legii). Principala activitate este emiterea de garanții şi asumarea de angajamente pentru garantarea creditelor şi a altor instrumente de finanțare care pot fi obținute de întreprinderile mici şi mijlocii, definite potrivit legii, de la bănci sau din alte surse, clasa CAEN 6492-Alte activități de creditare.	H.G 1211/2001 înființarea Fondului Național de Garantare a Creditelor pentru Întreprinderile Mici şi Mijlocii S.A. IFN, cu modificările şi completările ulterioare art. 2 alin.2
Fundație	Subiectul de drept înființat de una sau mai multe persoane care, pe baza unui act juridic între vii ori pentru cauză de moarte, constituie un patrimoniu afectat, în mod permanent şi irevocabil, realizării unui scop de interes general sau, după caz, al unor colectivități.	Ordonanța 26/2000, art. 15 alin. 1
Grupuri de risc	...şomeri, copii, vârstnici dependenți, tineri, locuitori din mediul rural, romi, persoane cu handicap.Referirea la aceste grupuri se face în cadrul criteriilor pentru stabilirea corectă a principiilor, cu privire la metode de abordare ce duc la scăderea inechității între diferitele grupuri de risc în ceea ce priveşte tratarea egală a indivizilor în fața aceluiaşi risc.	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I cap II Principiile PNAinc criterii pentru stabilirea corectă a principiilor pct. 8
Grupuri defavorizate din perspectiva oportunităților ocupaționale	2.5.3. Promovarea unor măsuri speciale în vederea oferirii de oportunități ocupaționale grupurilor defavorizate: romi, persoane cu handicap, femei, tineri fără experiență în muncă, şomeri peste 45 de ani	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I, cap. V – Program de implementare a obiectivelor strategice, Obiectivul strategic 2: eliminarea situațiilor de

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
		excluziune socială severă şi promovarea incluziunii sociale, Obiectivul 2.5. Creşterea oportunităților de ocupare
Grupuri dezavantajate	din vârstnici săraci, fără sprijin familial, anumite categorii de bolnavi, persoane lipsite de locuințe sau adăpost, femei, victime ale violenței domestice, femei sărace, părinți săraci cu copii în întreținere, copiii străzii, adolescente sărace gravide şi alte categorii	Legea 129/1998, art. 2 alin. 1 pct. c
Grupuri sărace de etnie romă	... sunt persoane din aşezări situate în mediul urban sau rural constituite preponderent din membri ai etniei rome;	
Grupuri sociale cu deficit de acces la serviciile medicale	Familii a căror sărăcie este accentuată de dezorganizarea socială, familiile cu mulți copii, romi, locuitori săraci ai zonelor rurale izolate care nu au bani nici să se deplaseze la sistemul medical de la oraş, persoanele fără loc de muncă şi lipsite de un venit constant şi persoane fără locuință (homeless)	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea a II-a Componentele sectoriale ale PNAinc, cap. IX – Sănătate
Grupuri sociale defavorizate	...la grupurile sociale tradițional defavorizate (romi, persoane cu handicap etc.) s-au adăugat disparități geografice: zone căzute economic, județe cu un grad accentuat de sărăcie. În mod special, disparitățile sat/oraş s-au accentuat. Referirea la grupurile sociale marginalizate se face în cadrul principiului eliminării disparităților social-economice prin egalizarea şanselor de dezvoltare.	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I, cap. II – Principiile PNAinc, pct. 12
Grupuri vulnerabile de tineri	-săraci - au venituri reduse sau nu au venituri şi sunt dependenți de familie. Provin din familii sărace, din zone cu dezvoltare socioeconomică scăzută. Riscul de a fi săraci este mai mare pentru tinerii şomeri, tinerii căsătoriți şi tinerii cu o pregătire şcolară redusă. -şomeri: mai numeroşi printre cei cu calificare scăzută; mulți tineri, după absolvirea studiilor (inclusiv studii superioare), trec printr-o perioadă de şomaj; - din mediul rural - lucrează în gospodărie, de cele mai multe ori în familia părinților; nu au pământ; au şanse reduse pentru calificare şi specializări în profesii noi, moderne; au posibilități reduse de învățare a limbilor străine şi de utilizare a calculatorului; absolvenții de şcoală generală nu îşi continuă studiile, rămân necalificați şi astfel nu se pot angaja; absolvenții de şcoli profesionale şi liceu de la sate nu reuşesc în întregime să se angajeze la oraş; nu au facilități de petrecere a timpului liber şi au mai puține oportunități de participare socială şi politică. - cu nivel scăzut de şcolarizare - abandonarea şcolii în clasele primare sau după absolvirea celor secundare, precum şi lipsa calificării îi pun în situația de a fi excluşi de pe piața muncii. - căsătoriți - se confruntă cu problema locuinței; nu îşi pot procura bunuri de folosință îndelungată; au venituri mici, insuficiente.	

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	- fete - sunt supuse mai mult riscului şomajului; cad victime "industriei sexului"; sunt din ce în ce mai dependente economic. -proveniți din instituții de asistență socială: au greutăți imense în găsirea unei locuințe şi a unui loc de muncă; sunt expuşi unui risc ridicat de a fi atraşi în lumea delincvenței; nu au familii care să le asigure protecție sau cei care au nu se pot baza pe ele. - cu comportamente deviante şi delincvente sunt consumatori de alcool, droguri; fac parte din categoria "tinerilor străzii"; racolați în rețele de cerşit, prostituție, pedofilie; delincvenții, după ieşirea din penitenciare, nu beneficiază de programe de resocializare şi integrare socială. - supradotați: vulnerabili datorită greutăților pe care le întâmpină în plan material şi social, în efortul lor de afirmare a calităților excepționale pe care le au; sunt supuşi tentației de emigrare.	
Handicap	Gradele de handicap: uşor, mediu, accentuat şi grav. Tipurile de handicap: fizic, vizual, auditiv, surdocecitate, somatic, mintal, psihic, HIV/SIDA, asociat, boli rare.	Legea 448/2006, art. 86
Incluziune socială	Setul de măsuri şi acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției şi culturii, destinate combaterii excluziunii sociale.	Legea 47/2006, art. 5 pct. a
Incluziune socială	Setul de măsuri şi acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării şi comunicării, mobilității, securității, justiției şi culturii, destinate combaterii excluziunii sociale	Legea 448/2006, art. 5 pct. 18
Instituții financiare nebancare	Au ca principal scop reglementarea condițiilor minime de acces la activitatea de creditare şi desfăşurarea acesteia pe teritoriul României, prin instituțiile financiare nebancare, în scopul asigurării şi al menținerii stabilității financiare.	Legea 93/2009 instituțiile financiare nebancare, Art. 1
Întreprindere familială	Este întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică împreună cu familia sa	OUG 44/2008 privind desfăşurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale, Art.2 lit.h)
Întreprindere individuală	Este întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică	OUG 44/2008 privind desfăşurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale,

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
		Art.2 lit.g)
Întreprinderi mici şi mijlocii	**Întreprindere**: Orice formă de organizare a unei activități economice şi autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte şi fapte de comerț, în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență, respectiv: societăți comerciale, societăți cooperative, persoane fizice care desfăşoară activități economice în mod independent şi asociații familiale autorizate potrivit dispozițiilor legale în vigoare. (art. 2) **Întreprinderi mici şi mijlocii**: Acele întreprinderi care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții: **a)** au un număr mediu anual de salariați mai mic de 250; **b)** realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane euro, conform ultimei situații financiare aprobate. Prin active totale se înțelege active imobilizate plus active circulante plus cheltuieli în avans (art. 3) **Întreprinderile mici şi mijlocii se clasifică**, în funcție de numărul mediu anual de salariați şi de cifra de afaceri anuală netă sau de activele totale pe care le dețin, în următoarele categorii: **a) microîntreprinderi** - au până la 9 salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane euro, echivalent în lei; **b) întreprinderi mici** - au între 10 şi 49 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 10 milioane euro, echivalent în lei; **c) întreprinderi mijlocii** - au între 50 şi 249 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane euro. (art. 4)	Legea 346/2004, art. 2-4
Marginalizare socială	poziția socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor cu acces limitat la resursele economice, politice, educaționale şi comunicaționale ale colectivității; prin absența unui minimum de condiții sociale de viață.	Legea 116/ 2002, art. 3
Mediul rural, în special tineri şomeri sau disponibilizați	Încurajarea activităților nonagricole în mediul rural în special pentru reintegrarea în muncă a tinerilor şomeri sau disponibilizați, ... precum şi prin susținerea dezvoltării societăților cooperative	Program de implementare a PNAinc 2005, Cap 1 Ob 3.4 Revitalizarea activităților economice din mediul rural, Sub-obiectiv 3.4.1
Nevoie socială	Reprezintă ansamblul de cerințe indispensabile fiecărei persoane pentru asigurarea condițiilor de viață, în vederea integrării sociale.	Legea 47/2006, art. 5 pct. b
Organizații cooperatiste	Cooperative de consum, cooperative meşteşugăreşti, societăți cooperative meşteşugăreşti, societăți cooperative pe acțiuni meşteşugăreşti, cooperative mici meşteşugăreşti şi asociațiile acestora, existente la data intrării în vigoare a prezentei legi	Legea 1/2005, art. 6 lit. h
Organizații cooperatiste de	Una din formele de constituire şi funcționare a instituțiilor de credit, persoane juridice române (art. 3 lit.	OUG 99/2006, art. 3 lit. b,

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
credit	b) Denumire generică ce cuprinde cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit la care acestea sunt afiliate (art. 333 alin.1) Asociații autonome, apolitice şi neguvernamentale, care desfăşoară activități specifice instituțiilor de credit, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, în scopul într-ajutorării membrilor acestora. (art. 335 alin 1) Activitatea în cadrul unei rețele cooperatiste se desfăşoară preponderent şi cu prioritate în interesul membrilor cooperatori, respectiv al organizațiilor cooperatiste de credit afiliate la casa centrală. (art. 335 alin. 2)	art. 333 alin. 1 şi art. 335 alin. 1
Persoană fizică autorizată	Este persoana fizică autorizată să desfăşoare orice formă de activitate economică permisă de lege, folosind în principal forța sa de muncă	OUG 44/2008 privind desfăşurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale art.2 lit. i
Persoană marginalizată	Nivelul venitului net lunar pe o persoană, până la care o persoană este considerată ca fiind marginalizată, se stabileşte anual, prin hotărâre a Guvernului, înaintea depunerii la Parlament a proiectului legii bugetului de stat.	Legea 116/2002, Capitolul III Măsuri pt prevenirea şi combaterea marginalizării sociale, art. 23
Persoană singură îndreptățită la venitul minim garantat ca formă de asistență socială	Persoana care a împlinit vârsta de 18 ani, locuieşte şi se gospodăreşte singură.	Legea 416/2001, art. 2 alin. 6
Persoane aflate în risc sau situație de marginalizare socială **Dpv al accesului la asistența de sănătate**	Persoanele care au dreptul la venitul minim garantat, ... care au calitatea de asigurat	Legea 116/ 2002, Cap II Garantarea accesului la drepturi elementare şi fundamentale Sect a 3-a Accesul la asistența de sănătate, art. 16
Persoane aflate în situații economico-sociale sau medicale deosebite din perspectiva dreptului de a beneficia de serviciile cantinelor de ajutor social	Art. 1 - (2) Cantinele de ajutor social prestează servicii sociale gratuite sau contra cost persoanelor aflate în situații economico-sociale sau medicale deosebite. Art. 2. - (1) Pot beneficia de serviciile cantinelor de ajutor social următoarele categorii de persoane: a) copiii în vârstă de până la 18 ani, aflați în întreținerea acelor familii al căror venit net mediu lunar pe o persoana în întreținere este sub nivelul venitului net lunar, pentru o persoana singura, luat în calcul la stabilirea ajutorului social; b) ținerii care urmează cursuri de zi la instituțiile de învățământ ce funcționează în condițiile legii, pana la	Legea 208/1997, art. 1 alin. 2 şi art. 2 alin. 1 pct. a-c

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	terminarea acestora, dar fără a depăşi varsta de 25 de ani, respectiv 26 de ani în cazul celor care urmează studii superioare cu o durata mai mare de 5 ani, care se afla în situația prevăzută la lit. a); c) persoanele care beneficiază de ajutor social sau de alte ajutoare băneşti acordate în condițiile legii şi al căror venit este de pana la nivelul venitului net lunar pentru o persoana singura, luat în calcul la stabilirea ajutorului social; d) pensionarii; e) persoanele care au împlinit varsta de pensionare, aflate într-una dintre următoarele situații: sunt izolate social, nu au sustinatori legali, sunt lipsite de venituri; f) invalizii şi bolnavii cronici; g) orice persoana care, temporar, nu realizează venituri.	
Persoane asimilate şomerilor	(2) Sunt asimilate şomerilor persoanele aflate în situațiile prevăzute la art. 16 lit. b), dacă îndeplinesc următoarele condiții: **a)** sunt absolvenți ai instituțiilor de învățământ, în vârstă de minimum 16 ani, care într-o perioadă de 60 de zile de la absolvire nu au reuşit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale; **b)** sunt absolvenți ai şcolilor speciale pentru persoane cu handicap în vârstă de minimum 16 ani, care nu au reuşit să se încadreze în muncă potrivit pregătirii profesionale**; c)** sunt persoane care, înainte de efectuarea stagiului militar, nu au fost încadrate în muncă şi care într-o perioadă de 30 de zile de la data lăsării la vatră nu s-au putut încadra în muncă.	Legea 76/2002, art. 17 alin. 2
Persoane cu handicap	Acele persoane cărora, datorită unor afecțiuni fizice, mentale sau senzoriale, le lipsesc abilitățile de a desfăşura în mod normal activități cotidiene, necesitând măsuri de protecție în sprijinul recuperării, integrării şi incluziunii sociale.	Legea 448/2006, art. 2 alin. 1
Persoane cu handicap/ persoane cu hadicap care trăiesc în instituții rezidențiale	10.1 Asigurarea respectării drepturilor persoanelor cu handicap 10.2 Creşterea oportunităților de ocupare 10.3 Îmbunătățirea şi diversificarea formelor de suport pentru persoanele cu handicap	Program de implementare a PNAinc (2006-2008), 2005, Cap. 1, Secțiunea 10 Persoane cu handicap
Persoane dezavantajate pe piața forței de muncă	Romi, persoane cu handicap, femei, tineri postinstituționalizați, persoane de peste 45 de ani, părinți unici susținători ai familiilor monoparentale, şomeri de lungă durată, persoane eliberate din detenție, persoane condamnate la măsuri neprivative de libertate	Program de implementare a PNAinc (2006-2008), 2005, Cap. 1, Obiectiv 3.1 Creşterea oportunităților de ocupare, Sub-obiectiv 3.1.4
Persoane excluse social sever dpval dreptului de a locui	A nu avea o locuință şi/sau acces la o locuire adecvată este sinonim cu sărăcia extremă, reprezentând un deficit cronic de mijloace şi oportunități, o manifestare a excluziunii sociale severe.	HG 829/2002, Anexă Sec II Componente sectoriale PNAinc cap. X Locuire
Persoane protejate vizate pentru protejarea față de	Art. 2. Prevederile prezentei legi reglementează măsurile pentru realizarea strategiilor şi politicilor elaborate în vederea protecției persoanelor pentru riscul de şomaj, asigurării unui nivel ridicat al ocupării	Legea 76/2002, art. 2 şi 16

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
riscul de şomaj, asigurarea unui nivel ridicat al ocupării şi adaptării forței de muncă la cerințele pieței muncii	şi adaptării forței de muncă la cerințele pieței muncii. Art. 16. - Beneficiari ai prevederilor prezentei legi sunt persoanele în căutarea unui loc de muncă, aflate în una dintre următoarele situații: a) au devenit şomeri în sensul prevederilor art. 5 pct. IV lit c); b) nu au putut ocupa loc de muncă după absolvirea unei instituții de învățământ sau după satisfacerea stagiului militar; c) ocupă un loc de muncă şi, din diferite motive, doresc schimbarea acestuia; d) au obținut statutul de refugiat sau altă formă de protecție internațională, conform legii; e) cetățeni străini sau apatrizi care au fost încadrați în muncă sau au realizat venituri în România, conform legii; f) nu au putut ocupa loc de muncă după repatriere sau după eliberarea din detenție.	
Persoane/ familii fără locuință	Adăpost pentru o perioadă limitată de timp, asigurarea mesei şi a igienei personale, servicii de consiliere şi de reintegrare socio-profesională	Program de implementare a PNAinc(2006-2008), 2005 Cap. 1 Obiectiv 6.1. Asigurarea adăpostirii temporare pentru persoane/ familii fără locuință, Sub-obiectiv 6.1.1
Persoane/ familii/ grupuri în situații de dificultate sau risc	Art. 1 alin. 1 - Serviciile sociale... reprezintă ansamblul complex de măsuri şi acțiuni realizate în vederea prevenirii şi depăşirii unor situații de dificultate, vulnerabilitate sau dependență pentru prezervarea autonomiei şi protecției persoanei, pentru prevenirea marginalizării şi excluziunii sociale, pentru promovarea incluziunii sociale şi în scopul creşterii calității vieții. Art. 23 - Beneficiarii de servicii sociale sunt: a) persoane şi familii aflate în dificultate sau risc b) grupuri sociale în situații de dificultate sau risc, generatoare de marginalizare sau excluziune socială Art. 25.Beneficiarii de servicii sociale pot fi: copii, persoane vârstnice, persoane cu handicap, persoane dependente de consumul de droguri, alcool sau alte substanțe toxice, persoane care au părăsit penitenciarele, familii monoparentale, persoane afectate de violența în familie, victime ale traficului de ființe umane, persoane infectate sau bolnave HIV/SIDA, fără venituri sau cu venituri mici, imigranți, persoane fără adăpost, bolnavi cronici, persoane care suferă de boli incurabile, precum şi alte persoane aflate în situații de nevoie socială.	OUG 68/2003, art. 1 alin. 1, art. 23 şi 25
Persoanele din agricultura de subzistență	Transformarea agriculturii de subzistență într-o agricultură productivă care să asigure un standard decent de viață	Program implement PNAinc, (2006-2008) 2005, Cap 1 Ob 3.3 Stimularea creşterii ocupării de calitate producătoare de bunăstare,

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
		Sub-obiectiv 3.3.1
Persoanele singure/ familiile îndreptățite la venitul minim garantat ca formă de asistență socială	Art 1 (1) Familiile şi persoanele singure... au dreptul la un venit minim garantat ca formă de asistență socială. Art. 3. (1) Au dreptul la venitul minim garantat, în condițiile prezentei legi, şi soții despărțiți în fapt, dacă ancheta socială atestă situația existentă şi justifică acordarea acestuia. (2) Beneficiază de reglementările prezentei legi şi persoanele fără domiciliu sau reşedință şi fără locuință, aflate în situație de nevoie, pe baza declarației pe propria răspundere că nu au solicitat ajutorul social de la alte primării.	Legea 416/2001, art. 1 alin. Şi art. 3 alin. 1 şi 2
Persoane vârstnice	Persoanele care au împlinit vârsta de pensionare stabilită de lege.	L 17/2000 art. 1 alin4
Populația din mediul rural	Majoritatea populației din mediul rural (trei sferturi din total) are o pregătire şcolară care se limitează la învățământul primar sau cel mult gimnazial. Doar 1 din 100 de locuitori ai satelor a absolvit o instituție de învățământ superior. Marea majoritate a tinerilor din mediul rural care au urmat învățământul superior se stabilesc la oraşe, numai 10% optând pentru o eventuală reîntoarcere în mediul rural.	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I, cap. III – Contextul economic al PNAinc: factori de risc
Probleme sociale grave	...sistemul actual de protecție socială conține încă unele pete albe, a căror acoperire trebuie să reprezinte o prioritate pentru politica socială actuală...: ... - implementarea unor dispozitive de răspuns la o serie de probleme sociale grave, inadecvat adresate: traficul cu ființe umane, ..., violență domestică, dependență de drog, persoane fără locuință, acumularea de datorii la întreținere.	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I, cap. IV Resursele PNAinc OI 3, Dezvoltarea instituțională şi a capacităților pct. 1. a)
Romi	2.14.1. Monitorizarea implementării strategiei guvernamentale privind populația de romi şi extinderea programelor ocupaționale, şcolare, de locuire 2.14.2. Reabilitarea din punctul de vedere al condițiilor de locuire, serviciilor sociale şi oportunităților ocupaționale a zonelor locuite de romi 2.14.3. Suport pentru afirmarea culturală a romilor şi pozitivarea imaginii lor colective	HG 829/2002 Anexă Sec I cap.V Program de implementare a obiectivelor strategice Ob. strategic 2 eliminarea situațiilor de excluziune socială severă şi promovarea incluziunii sociale Ob 2.14. Suport pentru populația de romi în vederea creşterii oportunităților acestora de acces la o viață social economică modernă şi prosperă
Romi	Sărăcia, care ia adesea forme severe şi extinse, este dublată de situații accentuate de marginalizare şi excluziune socială. O parte importantă a populației de romi este prinsă în capcana unui deficit multiplu de resurse personale şi familiale: lipsa severă de venituri, condiții de locuire adesea mizere, lipsa de	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea a II-a Componentele sectoriale

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	educație, de calificare, angajare predominantă în activități economice din zona gri/subterană, lipsa actelor de identitate. Datorită acestei poziții marginale, accentuată de rata sensibil mai ridicată a criminalității, romii sunt frecvent obiectul sancțiunilor sociale şi nu de puține ori al diferitelor forme de discriminare. La acestea se adaugă o imagine publică cel mai adesea negativă. Toate aceste condiții afectează advers accesul la serviciile sociale publice: educație, învățământ, ocupare, securitate personală şi chiar asistență socială. Existența unor surse de excluziune care la restul populației nu există sau sunt întâlnite extrem de rar, precum lipsa unei identități legale sau situație locativă ilegală.	ale PNAinc, cap. XIV – Romi
Romi	Sistemul venitului minim garantat este menit să susțină segmentul care se confruntă cu condițiile cele mai grave de sărăcie. Un segment semnificativ din populația de romi are însă un acces limitat chiar şi la această formă de suport social datorită lipsei actelor de identitate şi a unei locuințe.	HG 829/2002 Anexă Sect IIComponentele sectoriale ale PNAinc cap. XIV – Romi
Romi în situații de excluziune socială	9.1 Identificarea şi rezolvarea cazurilor de lipsă a actelor de identitate 9.1.3 Reglementarea juridică a situațiilor locuințelor/ terenurilor fără acte de proprietate 9.2.2 Suport destinat persoanelor de etnie romă în scopul dezvoltării infrastructurii comunitare în zonele deficitare şi sprijin pentru reabilitarea şi construcția locuințelor 9.2.4 Încurajarea participării la educație şi formare profesională a femeilor rome	Program de implementare a PNAinc, (2006-2008), 2005, Cap. 1, Secț 9 Persoane de etnie roma
Romi în situații speciale din perspectiva protecției copilului	... copiilor din familiile cu venituri scăzute... (pct. 5)	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, G. Protecția copilului
Romi în situații speciale din perspectiva justiției şi ordinii publice	... documente de identitate pentru romii lipsiți de mijloace de subzistență (pct. 4)	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, F. Justiție şi ordine publică
Romi în situații speciale din perspectiva sănătății	... femeile din comunitățile de romi... (pct. 4)	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, D. Sănătate
Romi în situații speciale din perspectiva securității sociale	... persoane din familiile cu mai mulți copii şi lipsite de mijloace de subzistență (pct. 6 şi 7)	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, C. Securitate socială
Romi în situații speciale din perspectivă economică	...meserii tradiționale care răspund nevoilor existente pe piață (pct. 2) ...femei de etnie romă (pct. 4) ... activități agricole pentru comunitățile de romi (pct. 5)	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, E. Economic
Romi în situații speciale din perspectiva dreptului la locuință	...probleme legate de dreptul de proprietate asupra terenurilor şi locuințelor deținute de romi, probleme legate de aplicarea actelor normative privind constituirea sau reconstituirea dreptului de proprietate funciară (pct. 1) Condiții... minime de locuit în comunitățile de romi (energie electrică, apă potabilă, canalizare, gaz metan, salubrizare) (pct. 3) ... familiile numeroase şi lipsite de mijloace de subzistență	HG 430/2001, Anexă, VII. Direcții de acțiune, B. Locuințe

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	(pct. 4)	
Sărăcie	Situația în care se află persoanele ale căror cheltuieli de consum se situează sub pragul de sărăcie definit conform anexei 2, punctul 1.1.2 din H.G. nr. 488/2005.	Program de implementare PNAinc (2006-2008), 2005Cap. 3, pct. 1.a
Sărăcie severă	Situația în care se află persoanele ale căror cheltuieli de consum se situează sub pragul de sărăcie severă definit conform anexei 2, punctul 1.1.1 din H.G. nr. 488/2005	Idem Cap. 3, pct. 1.b)
Situații de sărăcie extremă şi de excluziune socială	Intervenția decisivă pentru lichidarea în linii generale a unor situații de sărăcie extremă şi de excluziune socială:... - persoane fără locuință sau cu risc ridicat de a pierde locuința - segmentul populației de romi care se confruntă cu un cumul grav de lipsă de oportunități	HG 829/2002, Anexă, Secțiunea I, cap. IV Resursele PNAinc, Ob. 3 Dezvoltarea instituțională şi a capacităților, pct. 4
Societate cooperativă de gradul 1	Persoană juridică constituită de persoane fizice şi înregistrată în conformitate cu prevederile prezentei legi	Legea 1/2005, art. 6 lit. l
Societate cooperativă de gradul 2	Persoană juridică constituită din societăți cooperative de gradul 1, în majoritate, şi alte persoane fizice sau juridice, în scopul integrării pe orizontală sau pe verticală a activității economice desfăşurate de acestea, şi înregistrată în conformitate cu prevederile prezentei legi	Legea 1/2005, art. 6 lit. M
Societatea cooperativă	Asociație autonomă de persoane fizice şi/sau juridice, după caz, constituită pe baza consimțământului liber exprimat de acestea, scopul promovării intereselor economice, sociale şi culturale ale membrilor cooperatori, fiind deținută în comun şi controlată democratic de către membrii săi, în conformitate cu principiile cooperatiste. Societatea cooperativă este un agent economic cu capital privat. (Legea 1/2005, art. 7 alin. 1 şi 2) Societățile cooperative beneficiază de toate măsurile promovate de statul român pentru societățile comerciale înființate în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990, republicată. (art. 108) Societățile cooperative intră sub incidența Legii 346/2004, care stabileşte cadrul juridic pentru înființarea şi funcționarea întreprinderilor mici şi mijlocii, şi sunt asimilate societăților comerciale înființate în baza Legii 31/1990, din punctul de vedere al măsurilor promovate de statul român pentru acestea. O categorie de întreprindere (prin întreprindere se înțelege orice formă de organizare a unei activități economice şi autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte şi fapte de comerț, în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență) (Legea 346/2004, art. 2).	Legea 1/2005, art. 7 alin. 1 şi 2, art. 108 Legea 346/2004, art. 2
Societăți comerciale ale asociațiilor sau fundațiilor	Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot înființa societăți comerciale. Dividendele obținute de asociații, fundații şi federații din activitățile acestor societăți comerciale, dacă nu se reinvestesc în aceleaşi societăți comerciale, se folosesc în mod obligatoriu pentru realizarea scopului asociației, fundației sau federației. (OUG art. 47) În vederea efectuarii de acte de comert, persoanele fizice si persoanele juridice se pot asocia si pot constitui societati comerciale, cu respectarea dispozitiilor prezentei legi. (Legea 31/1990, art. 1 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 47 Legea 31/1990, art. 1 alin. 1

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
Societăți cooperative agricole	Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a exploata în comun suprafețele agricole deținute de membrii cooperatori, de a efectua în comun lucrări de îmbunătățiri funciare, de a utiliza în comun maşini şi instalații şi de a valorifica produsele agricole	Legea 1/2005, art. 4 lit. d
Societăți cooperative de consum	Asociații de persoane fizice care desfăşoară în comun activități de aprovizionare a membrilor cooperatori şi a terților cu produse pe care le cumpără sau le produc şi activități de prestări de servicii către membrii lor cooperatori şi către terți	Legea 1/2005, art. 4 lit. b
Societăți cooperative de locuințe	Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a construi, cumpăra, conserva, renova şi administra locuințe pentru membrii lor cooperatori	Legea 1/2005, art. 4 lit. e
Societăți cooperative de transporturi	Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a realiza activități de transport şi activități conexe acestora, pentru membrii cooperatori şi pentru terți, pentru îmbunătățirea tehnică şi economică a activităților de transport desfăşurate de membrii cooperatori	Legea 1/2005, art. 4 lit. g
Societăți cooperative de valorificare	Asociații de persoane fizice care se constituie în scopul de a valorifica produsele proprii sau achiziționate prin distribuție directă sau prin prelucrare şi distribuție directă	Legea 1/2005, art. 4 lit. c
Societăți cooperative forestiere	Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a amenaja, exploata, regenera şi proteja fondul forestier deținut de membrii cooperatori, ținând seama de condițiile impuse de regimul silvic	Legea 1/2005, art. 4 lit. h
Societăți cooperative meşteşugăreşti	Asociații de persoane fizice care desfăşoară în comun activități de producție, de comercializare a mărfurilor, de executare de lucrări şi prestări de servicii, care contribuie, direct sau indirect, la dezvoltarea activităților meşteşugăreşti ale membrilor lor cooperatori	Legea 1/2005, art. 4 lit. A
Societăți cooperative pescăreşti	Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a înființa ferme piscicole şi de acvacultură, de a produce, repara, întreține şi cumpăra echipamente, utilaje, instalații, ambarcațiuni de pescuit, precum şi de a pescui, prelucra şi distribui produse piscicole	Legea 1/2005, art. 4 lit. f
Surse majore ale sărăciei şi excluziunii sociale	...sursele majore ale sărăciei şi excluziunii sociale: criminalitatea, dependența de alcool şi droguri, exploatarea ființei umane (economică, sexuală etc.), corupția.	HG 829/2002 Anexă Sec I cap II Principiile PNAinc pct. 7
Şomer	Persoana care îndeplineşte cumulativ următoarele condiții: a) este în căutarea unui loc de muncă de la vârsta de minimum 16 ani şi până la îndeplinirea condițiilor de pensionare; b) starea de sănătate şi capacitățile fizice şi psihice o fac aptă pentru prestarea unei munci; c) nu are loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate potrivit legii, venituri mai mici decât valoarea indicatorului social de referință al asigurărilor pentru şomaj şi stimulării ocupării forței de muncă, în vigoare; d) este disponibilă să înceapă lucrul în perioada imediat următoare, dacă s-ar găsi un loc de muncă.	Legea 76/2002, art. 5, pct. IV
Şomeri de lungă durată	Creşterea şansei de reactivare pe piața forței de muncă a şomerilor de lungă durată	Program implementare a PNAinc 2005, Cap. 1, Ob 3.1

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
		Creşterea oportunităților de ocupare, Sub-obiectiv 3.1.2
Tineri din punct de vedere al factorilor de risc de natură socioprofesională	Art. 21. - ...fenomenele, procesele şi comportamentele care, prin acțiunea lor specifică, reduc sau elimină şansele de dezvoltare şi formare a tinerilor aflați într-un potențial pericol de eşuare în procesul lor de integrare socioprofesională. - integrarea profesională a tinerilor cu dizabilități fizice (art. 23 lit. b) - politici nediscriminatorii în vederea ocupării unui loc de muncă pentru tinerele femei, cu prioritate pentru tinerele mame (art. 23 lit. c) - recalificare şi reconversie profesională a tinerilor aflați temporar în afara pieței muncii (art. 23 lit. e) - programe naționale în domeniul construcției de locuințe sociale, pentru tineri şi familiile de tineri cu venituri reduse (art. 24 lit. c) - tinerii sau familiile tinere care au domiciliul stabil în mediul rural (art. 25) - tratament medical gratuit şi ... măsuri pentru reintegrarea socială a tinerilor dependenți de alcool, tutun, droguri sau de alte substanțe nocive (art. 26 lit. b) -tratament medical gratuit pentru tinerii suferinzi de boli cronice (art. 26 lit. d) - reintegrarea socioprofesională a tinerilor delincvenți proveniți din penitenciare, centre de reeducare şi institute medical-educative (art. 26 lit. e)	Legea 350/2006, art. 21 Cap. IV, Secț. a 4-a
Tineri	tineri - cetățenii cu vârsta cuprinsă între 14 şi 35 de ani.	
Tineri dpv al gratuității privind taxe de admitere şi şcolarizare	Tinerii proveniți din centre de plasament sau din familii cu posibilități materiale reduse şi care doresc să urmeze cursurile uneia dintre formele de învățământ superior din sistemul de stat beneficiază de gratuitate privind taxele de admitere şi de şcolarizare, acestea fiind suportate din bugetul aprobat pentru Ministerul Educației şi Cercetării, conform legii.	Legea 350/2006, art. 18 alin. 2
Tineri aflați în dificultate din punct de vedere al accesului la un loc de muncă	Tinerii cu vârste între 16 şi 25 de ani aflați în dificultate şi confruntați cu riscul excluderii profesionale, (art. 5 alin. 1) în ordinea următoarelor priorități (art. 5 alin. 10): a) tineri proveniți din centrele de plasament şi centrele de primire a copilului din cadrul serviciilor publice specializate şi al organismelor private autorizate în domeniul protecției copiilor b) tineri singuri cu copii în întreținere c) tineri familişti cu copii în întreținere d) tineri familişti fără copii în întreținere e) tineri familişti care au executat pedepse privative de libertate f) alte categorii de tineri aflați în dificultate	Legea 116/ 2002, Capitolul I Garantarea accesului la drepturi elementare şi fundamentale – Secțiunea 1 Accesul la un loc de muncă, art. 5 alin. 1 şi 10
Tineri aflați în risc sau situație de marginalizare socială	Persoane în vârstă de până la 35 de ani, aflate în imposibilitatea cumpărării unei locuințe numai cu forțe proprii, (art. 13 alin. 1) în ordinea următoarelor priorități (art. 15):	Legea 116/ 2002, Capitolul II Garantarea accesului la drepturi elementare şi

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
din punct de vedere al accesului la o locuință	a) tineri proveniți din centrele de plasament şi centrele de primire a copilului din cadrul serviciilor publice specializate şi al organismelor private autorizate în domeniul protecției copiilor b) familişti în vârstă de până la 35 de ani cu copii în întreținere c) familişti în vârstă de până la 35 de ani fără copii în întreținere d) alte persoane în vârstă de până la 35 de ani	fundamentale – Secțiunea a 2-a Accesul la o locuință, art. 13 alin. 1 şi 15
Tineri care părăsesc sistemul de protecție a copilului	tinerii care provin din sistemul de protecție a copilului; tinerii care la împlinirea vârstei de 18 ani se află într-un centru de reeducare şi penitenciare pentru minori; tinerii fără adăpost la împlinirea vârstei de 18 ani	HG 669/2006, Cap. V – Grupuri-țintă
Tineri delincvenți	2.13.1. Modificarea legislației privind tratarea delincvenței juvenile 2.13.2. Dezvoltarea activităților de prevenire a delincvenței juvenile 2.13.3. Programe comunitare de supervizare şi reinserție socială a tinerilor delincvenți	HG 829/2002, Anexa Sect I cap. V Program de implementare a obiectivelor strategice, Ob strategic 2 eliminarea situațiilor de excluziune socială severă şi promovarea incluziunii sociale, Obi 2.13. Instituirea unei noi legislații cu privire la delincvența juvenilă, bazată pe principiul incluziunii sociale: prevenire/recuperare/reinserție socială
Tinerii între 18-29 ani care nu au încheiat educația obligatorie	Atragerea în activități de completare a studiilor pentru tinerii între 18-29 ani care nu au încheiat educația obligatorie	Program de implementare a PNAinc), 2005, Cap. 1, Obiectiv 4.2 Generalizarea treptată a educației profesionale şi liceale, Sub-obiectiv 4.2.2
Unitate autorizată protejată	Operatorul economic de drept public sau privat, cu gestiune proprie, în cadrul căruia cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap. (Legea 448/2006, art. 4 pct. 29) **a)** operatorii economici cu personalitate juridică, indiferent de forma de proprietate şi de organizare, în cadrul cărora cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap; **b)** secții, ateliere sau alte structuri din cadrul operatorilor economici, instituțiilor publice sau	Legea 448/2006, art. 4 pct. 29 Procedura din 23 aprilie 2007, art. 2

Termen	Definiție/ text relevant[11]	Sursa
	din cadrul organizațiilor neguvernamentale, care au gestiune proprie şi cel puțin 30% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate şi salarizate; **c)** persoana fizică cu handicap autorizată potrivit legii să desfăşoare activități economice independente, inclusiv asociația familială care are în componență o persoană cu handicap. Sunt incluse aici şi persoanele fizice cu handicap autorizate în baza unor legi speciale, care îşi desfăşoară activitatea atât individual, cât şi în una dintre formele de organizare ale profesiei.(Procedura din 23 aprilie 2007, art. 2)	
Uniune a societăților cooperative	Persoană juridică fără scop patrimonial, dacă prin lege specială nu se prevede altfel, constituită de către societăți cooperative de aceeaşi formă şi de asociațiile acestora, la nivel județean, al municipiului Bucureşti şi la nivel național, în scopul reprezentării şi promovării intereselor economice, sociale şi culturale ale membrilor cooperatori şi ale membrilor asociați, conform prevederilor prezentei legi	Legea 1/2005, art. 6 lit. n
Zone cu deficit sever de posibilități ocupaționale	Programe complexe de sprijinire a zonelor cu deficit sever de posibilități ocupaționale: relansarea economică a zonelor, orientarea excedentului de populație activă spre zonele în dezvoltare	Program implementare PNAinc, 2005 Cap 1, Ob 2.1 Stimularea creşterii ocupării prin stimularea creării locurilor de muncă care să genereze bunăstare socială, în zone cu deficit sever de posibilități ocupaționale, Subob 2.1.1

Anexa 6 Cadrul legal privind modul de organizare a formelor specifice economiei sociale în România

1.	**Societățile cooperative de gradul 1** (meşteşugăreşti, de consum, de valorificare, agricole, de locuințe, pescăreşti, de transporturi, forestiere, de alte forme) şi **de gradul 2**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	**Cooperația** este un sector specific al economiei care funcționează prin **societăți cooperative şi alte forme de asociere a acestora** la nivel teritorial şi național. (art. 2) **Societatea cooperativă** este asociație autonomă de persoane fizice şi/sau juridice, după caz, constituită pe baza consimțământului liber exprimat de acestea, scopul promovării intereselor economice, sociale şi culturale ale membrilor cooperatori, fiind deținută în comun şi controlată democratic de către membrii săi, în conformitate cu principiile cooperatiste. **Societatea cooperativă** este un agent economic cu capital privat. (Legea 1/2005, art. 7 alin. 1 şi 2) **Societatea cooperativă de gradul 1** este persoana juridică constituită de persoane fizice şi înregistrată în conformitate cu prevederile prezentei legi. (art. 6 lit. l) **Societatea cooperativă de gradul 2** este persoana juridică constituită din societăți cooperative de gradul 1, în majoritate, şi alte persoane fizice sau juridice, în scopul integrării pe orizontală sau pe verticală a activității economice desfăşurate de acestea, şi înregistrată în conformitate cu prevederile prezentei legi. (art. 6 lit. m) O categorie de întreprindere (prin întreprindere se înțelege orice formă de organizare a unei activități economice şi autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte şi fapte de comerț, în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență) (Legea 346/2004, art. 2). **Societățile cooperative** beneficiază de toate măsurile promovate de statul român pentru societățile comerciale înființate în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990, republicată. (art. 108) **Organizațiile cooperatiste existente** la data intrării în vigoare a prezentei legi au obligația să îşi modifice statutele dacă nu sunt în conformitate cu prevederile prezentei legi şi să le înregistreze la oficiul registrului comerțului în termen de 9 luni de la intrarea în vigoare a acesteia. (art. 117) Organizațiile cooperatiste existente, federalele teritoriale ale cooperativelor de consum, asociațiile teritoriale ale organizațiilor cooperației meşteşugăreşti, Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum şi Asociația Națională a Cooperației Meşteşugăreşti se pot reorganiza numai în condițiile prezentei legi. (art. 119 alin. 2) Conform art. 3, nu fac obiectul prezentei legi cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit, care sunt reglementate prin lege specială. Societățile cooperative intră sub incidența Legii 346/2004, care stabileşte cadrul juridic pentru înființarea şi funcționarea întreprinderilor mici şi mijlocii, şi sunt asimilate societăților comerciale înființate în baza Legii 31/1990, din punctul de vedere al măsurilor promovate de statul român pentru acestea.	Legea 1/2005, art. 2 şi art. 6 lit. l şi m, art. 7 alin. 1 şi 2, art. 108, art. 117, art. 119 alin. 2 Legea 346/2004, art. 2	
Categorii	Societățile cooperative de gradul 1 se pot constitui în una dintre următoarele forme: **a)** societăți cooperative meşteşugăreşti	Legea 1/2005, art. 4	

1.	**Societățile cooperative de gradul 1** (meşteşugăreşti, de consum, de valorificare, agricole, de locuințe, pescăreşti, de transporturi, forestiere, de alte forme) şi **de gradul 2**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	b) societăți cooperative de consum **c)** societăți cooperative de valorificare **d)** societăți cooperative agricole **e)** societăți cooperative de locuințe **f)** societăți cooperative pescăreşti **g)** societăți cooperative de transporturi **h)** societăți cooperative forestiere **i)** societăți cooperative de alte forme, care se vor constitui cu respectarea dispozițiilor prezentei legi		
Mod de implicare a beneficiarilor	Între societatea cooperativă şi membrul cooperator pot exista următoarele categorii de raporturi: **a)** patrimoniale, concretizate prin obligația membrului cooperator de a depune părțile sociale şi/sau aporturi în natură; **b)** de muncă, în cazul membrilor cooperatori asociați la muncă şi capital, în temeiul contractului individual de muncă sau al convenției individuale de muncă, după caz, încheiat/încheiată cu societatea cooperativă al cărei membru este; **c)** comerciale cooperatiste pentru livrările de produse şi prestările de servicii efectuate de membrul cooperator pentru societatea cooperativă în calitate de agent economic independent. Veniturile din activitățile independente se impozitează în baza reglementărilor fiscale stabilite pentru impozitul pe venit. Pentru societățile cooperative, raporturile de muncă ale membrilor cooperatori se pot reglementa prin lege specială. (art. 33) Principiile cooperatiste ... sunt (art. 7 alin. 3): **a)** principiul asocierii voluntare şi deschise, potrivit căruia societățile cooperative sunt organizații voluntare care se constituie pe baza liberului consimțământ şi sunt deschise tuturor persoanelor capabile să utilizeze serviciile lor şi care sunt de acord să îşi asume responsabilitățile calității de membru cooperator, fără nici un fel de discriminare pe criterii de naționalitate, origine etnică, religie, apartenență politică, origine socială sau sex; **b)** principiul controlului democratic al membrilor cooperatori, potrivit căruia societățile cooperative sunt organizații democratice care sunt controlate de către membrii cooperatori care participă la stabilirea politicilor şi adoptarea deciziilor. Persoanele care activează ca reprezentanți aleşi sunt răspunzătoare în fața membrilor cooperatori. În societățile cooperative de gradul 1, membrii au drepturi egale de vot, fiecare având un singur vot, indiferent de numărul părților sociale deținute; **c)** principiul participării economice a membrilor cooperatori, conform căruia membrii contribuie în mod echitabil la constituirea proprietății societății cooperative, exercitând asupra acesteia un control democratic. Cel puțin o parte a acestei proprietăți este indivizibilă. Membrii cooperatori primesc, de regulă, o compensație limitată în bani sau în natură, din profitul stabilit pe baza situației financiare anuale şi a contului de profit şi pierdere, proporțional cu cota de participare la capitalul social. Membrii cooperatori alocă din profitul net al societății cooperative sumele necesare realizării următoarelor scopuri: dezvoltarea societății cooperative, recompensarea membrilor cooperatori în raport cu participarea la activitatea societății cooperative sau sprijinirea altor activități aprobate de către membrii cooperatori;	Legea 1/2005, art. 7 alin. 3, art. 11, art. 21 alin. 1, art. 31, art. 33	

1.	**Societățile cooperative de gradul 1** (meşteşugăreşti, de consum, de valorificare, agricole, de locuințe, pescăreşti, de transporturi, forestiere, de alte forme) şi **de gradul 2**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	d) principiul autonomiei şi independenței societăților cooperative, potrivit căruia societățile cooperative sunt organizații autonome bazate pe autoajutoare şi sunt controlate de către membrii lor. Intrarea în raporturi juridice cu alte persoane fizice sau juridice, inclusiv cu Guvernul, ori atragerea de finanțare din surse externe se face cu asigurarea controlului democratic al membrilor cooperatori şi cu menținerea autonomiei societăților cooperative; **e)** principiul educării, instruirii şi informării membrilor cooperatori, conform căruia societățile cooperative asigură educarea şi instruirea membrilor lor, reprezentanților aleşi, directorilor executivi sau angajaților, astfel încât aceştia să poată contribui efectiv la dezvoltarea societăților cooperative din care fac parte. Societățile cooperative informează publicul, în mod special tineretul şi liderii de opinie, în legătură cu natura şi avantajele cooperației; **f)** principiul cooperării între societățile cooperative, potrivit căruia cooperativele servesc membrii proprii şi consolidează mişcarea cooperatistă. Societățile cooperatiste lucrează împreună în cadrul structurilor locale, naționale, regionale şi internaționale; **g)** principiul preocupării pentru comunitate, conform căruia societățile cooperative acționează pentru dezvoltarea durabilă a comunităților din care fac parte, prin politici aprobate de membrii lor. Conform art. 7 alin. 4, principiile statuate la alin. 3 nu au caracter normativ, fiind folosite la interpretarea şi aplicarea prevederilor prezentei legi. Un membru cooperator poate deține părți sociale în limita şi în condițiile prevăzute de actul constitutiv, fără a putea depăşi 20% din capitalul social. (art. 11) Poate fi membru cooperator orice persoană fizică care a împlinit vârsta de 16 ani, precum şi orice persoană juridică care se încadrează în prevederile art. 6 lit. e). (art. 21 alin. 1) Membrii cooperatori au următoarele drepturi (art. 31): **a)** să participe la adunările generale, să îşi exercite dreptul de vot la adoptarea hotărârilor şi să propună măsuri pentru îmbunătățirea activității societății cooperative; **b)** să aleagă şi să fie aleşi în organele de conducere ale societății cooperative; **c)** să beneficieze de facilitățile şi serviciile oferite de societatea cooperativă; **d)** să primească dividende din profitul anual, proporțional cu participarea la capitalul social; **e)** să solicite şi să primească din partea administratorilor informații privind activitatea economico-financiară a societății cooperative; **f)** să consulte registrul de procese-verbale al adunărilor generale; **g)** să solicite convocarea adunării generale extraordinare a membrilor cooperatori, conform prevederilor actului constitutiv şi ale prezentei legi; **h)** să solicite includerea pe ordinea de zi a adunării generale a membrilor cooperatori a unor noi probleme; **i)** să atace în justiție hotărârile adunării generale a membrilor cooperatori în condițiile prevăzute de prezenta lege;		

1.	**Societățile cooperative de gradul 1** (meşteşugăreşti, de consum, de valorificare, agricole, de locuințe, pescăreşti, de transporturi, forestiere, de alte forme) şi **de gradul 2**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	j) să se retragă din societatea cooperativă în condițiile prevăzute de actul constitutiv şi de prezenta lege; **k)** să exercite orice alte drepturi prevăzute de actul constitutiv al societății cooperative şi de prezenta lege.		
Condiții pentru constituire	**Capitalul social** al societății cooperative ... nu poate fi mai mic de 5.000.000 lei. (art. 9 alin. 1) **Numărul minim de membri cooperatori** ai unei societăți cooperative ... nu este mai mic de 5. (art. 12) Societatea cooperativă se constituie prin contract de societate şi statut, care pot fi încheiate sub forma unui înscris unic denumit act constitutiv. (art. 14 alin. 1) **Aporturile** în numerar sunt obligatorii la constituirea societăților cooperative. Aporturile în natură sunt admise la societățile cooperative. (art. 13 alin. 1 şi 2)	Legea 1/2005, art. 9 alin. 1, art. 12, art. 13 alin. 1 şi 2, art. 14 alin. 1	
Organe de conducere	**Adunarea generală:** alcătuită din totalitatea membrilor cooperatori	Legea 1/2005, art. 34 alin. 1	
Organe de administrație	**Administrator unic / consiliu de administrație:** Administrarea şi gestionarea societății cooperative sunt asigurate de către administratorul unic sau consiliul de administrație, alcătuit dintr-un număr impar de membri, aleşi prin vot secret pe o perioadă de 4 ani, stabiliți prin actul constitutiv, în funcție de complexitatea activității societății cooperative şi de numărul de membri cooperatori. (art. 45 alin. 1) **Preşedintele** societății cooperative este de drept preşedintele consiliului de administrație sau administratorul unic, după caz. Preşedintele societății cooperative este ales dintre acei membri cooperatori care au calități manageriale şi experiență în domeniu. (art. 55 alin. 1 şi 3) **Director executiv (opțional):** Conducerea societății cooperative, cu aprobarea adunării generale a membrilor cooperatori, se poate încredința unui director executiv, pe baza unui contract de management în care sunt prevăzute criterii de performanță; directorul executiv poate să nu fie membru cooperator. (art. 56 alin. 1)	Legea 1/2005, art. 45 alin. 1, art. 55 alin. 1 şi 3 şi art. 56 alin. 1	
Organe de control	**Cenzorii**: Adunarea generală a membrilor cooperatori ai societății cooperative alege 3 cenzori şi tot atâția supleanți, dacă prin actul constitutiv nu se prevede un număr mai mare. În toate cazurile numărul cenzorilor trebuie să fie impar. În cazul în care societatea cooperativă are până la 50 de membri cooperatori, adunarea generală alege numai un cenzor şi un supleant.	Legea 1/2005, art. 57 alin. 1 şi 2	
Surse de venit	Veniturile **din activitățile derulate**, cu precizările următoare: Din profitul brut al societăților cooperative se preia în fiecare an cel puțin 5% pentru constituirea rezervei legale, până ce aceasta va atinge minimum a cincea parte din capitalul social. Dacă rezerva legală, după constituire, s-a micşorat din orice cauză, va fi completată în mod corespunzător. (art. 66) În vederea realizării scopului pentru care s-a constituit, societatea cooperativă poate desfăşura orice activități permise de lege. (art. 8) Veniturile din activitățile independente se impozitează în baza reglementărilor fiscale stabilite pentru impozitul pe venit. (art. 33 alin. 2) Societățile cooperative beneficiază de toate **măsurile promovate de statul român pentru societățile comerciale înființate în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990**, republicată. (art. 108) Statul sprijină activitatea **cooperativelor agricole**, având în vedere următoarele măsuri: **c)** accesul la **subvenții** şi la **fondurile publice**, precum şi la **fonduri externe**, prevăzute în programul de susținere a agriculturii României;	Legea 1/2005, art. 8, art. 33 alin. 2, art. 66, art. 108	

1.	**Societățile cooperative de gradul 1** (meşteşugăreşti, de consum, de valorificare, agricole, de locuințe, pescăreşti, de transporturi, forestiere, de alte forme) şi **de gradul 2**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	d) scutirea de la plata taxelor vamale pentru importurile de tractoare, maşini şi utilaje agricole, echipamente de irigat şi alte asemenea echipamente utilizate de cooperativele agricole; **e) recunoaşterea şi asimilarea** cooperativelor agricole de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale **ca grupuri de producători**, pentru a beneficia de toate drepturile prevăzute de legislația în vigoare. (Legea 566/2004)		
Facilități fiscale	Statul român sprijină dezvoltarea **societăților cooperative**, indiferent de grad şi formă, şi a formelor lor asociative, cărora le garantează autonomia, independența şi un regim care să nu fie mai puțin favorabil decât cel acordat altor agenți economici. (Legea 1/2005) Statul sprijină activitatea **cooperativelor agricole**, având în vedere următoarele măsuri: **a)** scutirea de la plata impozitului agricol a cooperativelor agricole pentru primii 5 ani de la constituire; **d)** scutirea de la plata taxelor vamale pentru importurile de tractoare, maşini şi utilaje agricole, echipamente de irigat şi alte asemenea echipamente utilizate de cooperativele agricole. (Legea 566/2004)	Legea 1/2005, art. 105 Legea 566/2004, art. 76, lit. a, c-e	
Filiale/ sucursale	**Filialele** sunt societăți cooperative cu personalitate juridică şi se înființează în condițiile prevăzute de prezenta lege. **Sucursalele** sunt dezmembrăminte fără personalitate juridică ale societăților cooperative şi se înregistrează, înainte de începerea activității lor, în registrul comerțului din județul în care vor funcționa.	Legea 1/2005, art. 18 alin. 1 şi 2	
Autorități relevante	**Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație**: reprezintă autoritatea competentă care asigură respectarea prevederilor prezentei legi. (art. 106 alin. 4) Membrul asociat, împuternicit conform prevederilor art. 90 alin. (2) lit. h), poate formula o cerere de înscriere a asociației... Cererea de înscriere va fi însoțită de următoarele documente: ... d) avizul Agenției Naționale pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație pentru conformitatea statutului cu prevederile prezentei legi, respectiv ale legii speciale, dacă aceasta există. (art. 91) Se constituie **Consiliul consultativ al cooperației**, organism fără personalitate juridică, cu rol consultativ, pe lângă Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație, format din reprezentanți desemnați de toate uniunile naționale existente. Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație îşi va nominaliza un reprezentant în Consiliul consultativ al cooperației, care reprezintă şi susține politica agenției privind sprijinirea şi dezvoltarea sistemului cooperatist din România şi care preia şi transmite agenției toate deciziile luate în conformitate cu prevederile prezentei legi. (art. 110) **Oficiul Național al Registrului Comerțului**: După verificarea îndeplinirii condițiilor stabilite prin prezenta lege, judecătorul-delegat va dispune, prin încheiere, înmatricularea societății cooperative în registrul comerțului (art. 14 alin. 8) Sucursalele sunt dezmembrăminte fără personalitate juridică ale societăților cooperative şi se înregistrează, înainte de începerea activității lor, în registrul comerțului din județul în care vor funcționa. (art. 18 alin. 2) Pentru a fi opozabile terților, hotărârile adunării generale se depun în termen de 15 zile de la data adoptării, la oficiul registrului comerțului pentru a fi menționate în registrul comerțului... (art. 44 alin. 1) Hotărârile adoptate de adunarea generală a membrilor cooperatori, prin care se aprobă situația financiară anuală, trebuie depuse în termen de 15zile la registrul comerțului... (art. 72) Dacă reducerea capitalului social este mai mare de 10%, aceasta ... se menționează în registrul pentru înregistrarea societăților cooperative de la registrul comerțului. (art. 74 alin. 2)	Legea 1/2005, art. 14 alin. 8, art. 18 alin. 2, art. 44 alin. 1, art. 91, art. 72, art. 74 alin. 2, art. 106 alin. 4, art. 110 alin. 1 şi 2	

2.	Asociațiile şi uniunile de societăți cooperative		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	**Asociația de societăți cooperative** este persoana juridică fără scop patrimonial constituită de către societăți cooperative de aceeaşi formă sau de forme diferite în scopul reprezentării intereselor membrilor asociați, conform prevederilor prezentei legi. (art. 6 lit. b) **Uniunea de societăți coopertaive** este persoana juridică fără scop patrimonial, dacă prin lege specială nu se prevede altfel, constituită de către societăți cooperative de aceeaşi formă şi de asociațiile acestora, la nivel județean, al municipiului Bucureşti şi la nivel național, în scopul reprezentării şi promovării intereselor economice, sociale şi culturale ale membrilor cooperatori şi ale membrilor asociați, conform prevederilor prezentei legi. (art. 6 lit. n) Societățile cooperative se pot asocia în mod liber şi voluntar, pe baza hotărârilor adunărilor generale ale acestora, în **asociații şi uniuni constituite în scopul** de a asigura reprezentarea şi apărarea intereselor societăților cooperative asociate în relațiile cu administrația publică, autoritatea de stat, alte persoane fizice sau juridice, publice ori private, organisme internaționale şi cu asociații internaționale echivalente, precum şi pentru susținerea şi promovarea principiilor cooperatiste, conform prevederilor prezentei legi. (art. 89 alin. 1) **Organizațiile cooperatiste existente** la data intrării în vigoare a prezentei legi au obligația să îşi modifice statutele dacă nu sunt în conformitate cu prevederile prezentei legi şi să le înregistreze la oficiul registrului comerțului în termen de 9 luni de la intrarea în vigoare a acesteia. (art. 117) **Organizațiile cooperatiste existente**, **federalele teritoriale** ale cooperativelor de consum, **asociațiile teritoriale ale organizațiilor cooperației meşteşugăreşti**, **Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum** şi **Asociația Națională a Cooperației Meşteşugăreşti** se pot reorganiza numai în condițiile prezentei legi. (art. 119 alin. 2) **Federalele teritoriale** ale cooperativelor de consum - **FEDERALCOOP**, înființate în conformitate cu prevederile Legii nr. 109/1996 privind organizarea şi funcționarea cooperației de consum, cu modificările ulterioare, precum şi **asociațiile teritoriale ale organizațiilor cooperației meşteşugăreşti - ATCOM**, înființate în temeiul Decretului-lege nr. 66/1990 privind organizarea şi funcționarea cooperației meşteşugăreşti, cu modificările ulterioare, se vor reorganiza, cu respectarea prevederilor prezentei legi, în maximum 12 luni de la intrarea în vigoare a acesteia... (art. 120 alin. 1) **Asociația Națională a Cooperației Meşteşugăreşti - UCECOM**, înființată prin Decretul-lege nr. 66/1990, şi **Uniunea Națională a Cooperativelor de Consum - CENTROCOOP**, înființată prin Legea nr. 109/1996, cu modificările ulterioare, se vor reorganiza cu respectarea prevederilor prezentei legi şi îşi vor modifica statutele în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legilor speciale, dar nu mai mult de 18 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi... (art. 121 alin. 1)	Legea 1/2005, art. 6 lit. b şi n, art. 89 alin. 1, art. 117, art. 119 alin. 2, art. 120 alin. 1, art. 121 alin. 1	
Categorii	**Uniuni județene:** La nivel județean şi al municipiului Bucureşti, societățile cooperative de aceeaşi formă şi/sau asociațiile de societăți cooperative de aceeaşi formă pot constitui uniuni județene, care sunt asocieri reprezentative, cu condiția ca numărul societăților cooperative asociate direct ori prin asociațiile la care sunt membre să reprezinte cel puțin 45% din numărul total de societăți cooperative de aceeaşi formă, înregistrate cu sediul în raza județului respectiv sau a municipiului Bucureşti, după caz. (art. 103 alin. 1) **Uniuni naționale:** La nivel național, uniunile județene şi/sau asociațiile de societăți cooperative de	Legea 1/2005, art. 103 alin. 1 şi 2	

2.	Asociațiile şi uniunile de societăți cooperative	
	Text de referință	**Act normativ**
	aceeaşi formă neasociate la vreo uniune județeană şi/sau societățile cooperative de aceeaşi formă neasociate pot constitui uniuni naționale, care sunt asocieri reprezentative, cu condiția ca numărul societăților cooperative asociate direct ori indirect să reprezinte cel puțin 45% din numărul total de societăți cooperative de aceeaşi formă, înregistrate cu sediul în România. (art. 103 alin. 2)	
Mod de implicare a beneficiarilor	**Asociațiile** de societăți cooperative, **uniunile județene şi naționale** de societăți cooperative sunt constituite în **scopul** de a asigura: **a)** reprezentarea şi apărarea intereselor societăților cooperative asociate şi ale membrilor cooperatori în relațiile cu administrația publică sau cu persoane fizice ori cu persoane juridice publice sau private; **b)** reprezentarea intereselor cooperatorilor pe plan național şi internațional, în relațiile cu organizațiile cooperatiste şi cu organismele internaționale; **c)** promovarea şi apărarea intereselor economice, de producție şi comerciale ale organizațiilor cooperatiste la nivel local, național sau internațional; **d)** sprijinirea societăților cooperative în vederea protecției şi dezvoltării patrimoniilor acestora; **e)** informarea, documentarea, pregătirea şi perfecționarea profesională, acțiuni promoționale pentru serviciile şi produsele specifice şi alte acțiuni comune, proprii domeniului în care acționează societățile cooperative asociate; **f)** desfăşurarea unor activități sociale, culturale, tehnico-ştiințifice, sportive, de caritate şi alte activități cu caracter umanitar; **g)** efectuarea altor activități stabilite prin statut în conformitate cu prevederile prezentei legi.	Legea 1/2005, art. 104 alin. 1
Condiții pentru constituire	Pentru a constitui **asociații sau uniuni**, societățile cooperative pun în comun şi fără drept de restituire un aport în bani şi/sau în natură şi activează pe baza experienței manageriale pentru realizarea scopului şi obiectivelor propuse. **Asociația** poate fi constituită din două sau mai multe societăți cooperative de aceeaşi formă sau de forme diferite. **Uniunea județeană** poate fi constituită din societăți cooperative şi/sau asociații de cooperative de aceeaşi formă, care îşi au sediul pe raza administrativ-teritorială a județului, în condițiile prezentei legi. **Uniunea națională** poate fi constituită din societăți cooperative, asociații şi uniuni de societăți cooperative de aceeaşi formă, în condițiile prezentei legi.	Legea 1/2005, art. 89 alin. 2-4
Organe de conducere	**Asociații/uniuni**: adunarea generală (art. 93 alin. 1 lit. a) **Uniuni naționale**: congresul (art. 93 alin. 2 lit. a) **Adunarea generală** a asociației/uniunii este organul de conducere alcătuit din totalitatea asociaților. Competențele adunării generale sunt: **a)** stabilirea strategiei şi a obiectivelor generale; **b)** aprobarea bugetului de venituri şi cheltuieli şi a situației financiare anuale; **c)** alegerea şi revocarea membrilor comitetului director, a cenzorului sau, după caz, a membrilor comisiei de cenzori; **d)** înființarea de filiale; **e)** modificarea actului constitutiv şi a statutului; **f)** dizolvarea şi lichidarea asociației/uniunii, precum şi destinația bunurilor rămase după lichidare; **g)** schimbarea sediului;	Legea 1/2005, art. 93 alin. 1 lit. a, alin. 2 lit. a, alin. 3, art. 94 alin. 1 şi 2

2.	Asociațiile şi uniunile de societăți cooperative		
	Text de referință	**Act normativ**	
	h) orice alte atribuții prevăzute în lege sau în statut. (art. 94 alin. 1 şi 2) Regulamentul privind organizarea şi funcționarea **congresului** ... se stabileşte de către congres. (art. 93 alin. 3)		
Organe de administrație	**Asociații/uniuni**: comitetul director (art. 93 alin. 1 lit. b) **Uniuni naționale**: consiliul național (art. 93 alin. 2 lit. b) **Comitetul director** asigură punerea în aplicare a hotărârilor adunării generale, precum şi a propriilor hotărâri. (art. 95 alin. 1) Competențele **comitetului director** sunt: **a)** prezintă adunării generale raportul de activitate pe perioada anterioară, executarea bugetului de venituri şi cheltuieli, bilanțul contabil, proiectul bugetului de venituri şi cheltuieli şi proiectul programelor asociației; **b)** încheie acte juridice în numele şi pe seama asociației/uniunii; **c)** aprobă organizarea şi politica de personal ale asociației; **d)** îndeplineşte orice alte atribuții prevăzute în statut sau stabilite de adunarea generală (art. 95 alin. 2). **Comitetul director** are în structură preşedinte, vicepreşedinți, secretar, alte funcții executive necesare şi membri. Componența numerică şi alte funcții se stabilesc prin statut. (art. 95 alin. 3). **Preşedintele** comitetului director este şi preşedintele asociației/uniunii. (art. 95 alin. 4). Regulamentul privind organizarea şi funcționarea ... **consiliului național** se stabileşte de către congres. (art. 93 alin. 3)	Legea 1/2005, art. 93 alin. 1-3, art. 95 alin. 1-4	
Organe de control	**Asociații/uniuni (inclusiv uniuni naționale)**: cenzorul sau, după caz, comisia de cenzori. (art. 93 alin. 1 lit. c şi alin. 2 lit. c) Controlul financiar intern al asociației/uniunii este asigurat de un cenzor sau de o comisie de cenzori, după caz. (art. 96 alin. 1) Atribuțiile cenzorului/comisiei de cenzori sunt: **a)** verifică modul cum este administrat patrimoniul asociației; **b)** întocmeşte rapoarte pe care le prezintă adunării generale; **c)** poate participa la lucrările comitetului director, fără drept de vot; **d)** îndeplineşte orice alte atribuții stabilite în statut sau de adunarea generală. (art. 96 alin. 4)	Legea 1/2005, art. 93 alin. 1 lit. c şi alin. 2 lit. c, art. 96 alin. 1 şi 4	
Surse de venit	Veniturile **asociațiilor/uniunilor** provin din: **a)** cotizațiile membrilor; **b)** dobânzi şi dividende rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condițiile legii; **c)** dividendele societăților comerciale înființate de asociație/uniune; **d)** venituri realizate din activități economice directe; **e)** donații, sponsorizări, legate; **f)** resurse obținute de la bugetul de stat şi/sau de la bugetele locale, în condițiile legii; **g)** alte venituri prevăzute de lege. (art. 98 alin. 1) Asociațiile/uniunile pot înființa societăți comerciale în conformitate cu prevederile Legii nr. 31/1990, republicată, care pot participa la societățile cooperative de gradul 2. Dividendele obținute de asociații/uniuni din activitățile acestor societăți, dacă nu se reinvestesc în acestea, se folosesc obligatoriu ca resurse pentru realizarea scopului şi obiectivelor asociației/uniunii. (art.	Legea 1/2005, art. 98 alin. 1-3	

2.	**Asociațiile şi uniunile de societăți cooperative**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	98 alin. 2) Asociațiile/uniunile pot desfăşura orice alte activități economice directe, dacă acestea au caracter accesoriu şi sunt în strânsă legătură cu scopul principal şi cu obiectivele asociației/uniunii. (art. 98 alin. 3)		
Facilități fiscale	Organizațiile nonprofit.sunt scutite de la plata impozitului pe profit şi pentru veniturile din activități economice realizate până la nivelul echivalentului în lei a 15.000 euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit, prevăzută la alin. 2. Organizațiile prevăzute în prezentul alineat datorează impozit pe profit pentru partea din profitul impozabil ce corespunde veniturilor, altele decât cele prevăzute la alin. (2) sau în prezentul alineat, impozit calculat prin aplicarea cotei prevăzute la art. 17 alin. (1) sau art. 18, după caz.	Legea 571/2003 (Codul fiscal), art. 15 alin. 3	
Filiale/ sucursale	-		
Autorități relevante	**Asociațiile şi uniunile** respective dobândesc personalitate juridică prin înscrierea în **Registrul asociațiilor şi fundațiilor** deschis la grefa **judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială îşi au sediul**. (art. 89 alin. 6) Cererea de înscriere va fi însoțită de următoarele documente: ... **d)** avizul **Agenției Naționale pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație** pentru conformitatea statutului cu prevederile prezentei legi, respectiv ale legii speciale, dacă aceasta există. (art. 91 alin. 2) În cadrul **Agenției Naționale pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație** va funcționa o **structură organizatorică pentru relația cu uniunile**. (art. 99 alin. 1) **Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație** reprezintă autoritatea competentă care asigură respectarea prevederilor prezentei legi. (art. 106 alin. 4) Se constituie **Consiliul consultativ al cooperației**, organism fără personalitate juridică, cu rol consultativ, pe lângă Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație, format din reprezentanți desemnați de toate uniunile naționale existente. Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație îşi va nominaliza un reprezentant în Consiliul consultativ al cooperației, care reprezintă şi susține politica agenției privind sprijinirea şi dezvoltarea sistemului cooperatist din România şi care preia şi transmite agenției toate deciziile luate în conformitate cu prevederile prezentei legi. (art. 110)	Legea 1/2005, art. 89 alin. 6, art. 91 alin. 2, art. 99 alin. 1, art. 106 alin. 4, art. 110 alin. 1 şi 2	

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	Asociație autonomă de persoane fizice şi/sau juridice, după caz, persoană juridică de drept privat, constituită pe baza consimțământului liber exprimat de părți, în scopul promovării intereselor membrilor cooperatori, în conformitate cu principiile cooperatiste... (Legea 566/2004, art. 2) Asociație autonomă cu un număr nelimitat de membri, cu capital variabil, care exercită o activitate economică, tehnică şi socială în interesul privat al membrilor săi. (Legea 566/2004, art. 3) Asociații de persoane fizice care se constituie cu scopul de a exploata în comun suprafețele agricole deținute de membrii cooperatori, de a efectua în comun lucrări de îmbunătățiri funciare, de a utiliza în comun maşini şi instalații şi de a valorifica produsele agricole (Legea 1/2005, art. 4, lit. d)	Legea 566/2004, art. 2 şi 3 Legea 1/2005, art. 4 lit. d	

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Categorii	Cooperativele agricole pot fi de gradul 1 şi 2. **Cooperativele agricole de gradul 1** sunt asociații de persoane fizice. **Cooperativele agricole de gradul 2** sunt persoane juridice constituite din persoane fizice şi/sau persoane juridice, după caz, în scopul integrării pe orizontală şi pe verticală a activității economice desfăşurate de acestea şi autorizate în conformitate cu prevederile prezentei legi. (art. 4 alin. 1-3) Cooperația agricolă cuprinde cooperative, entități juridice **pe domenii** şi **ramuri de activitate**, cum ar fi: **a)** cooperative agricole de servicii, care asigură în sistem cooperativ serviciile pentru micii producători; **b)** cooperative agricole de achiziții şi vânzări, care organizează atât cumpărările de materiale şi de mijloace tehnice necesare producției agricole, cât şi vânzările produselor agricole; **c)** cooperative agricole de procesare a produselor agricole, care asigură produse tipice, de marcă, cu prezență permanentă; **d)** cooperative agricole manufacturiere şi de mică industrie în agricultură; **e)** cooperative agricole de exploatare şi gestionare a terenurilor agricole, silvice, piscicole şi a efectivelor de animale; **f)** cooperative agricole pentru finanțare, asistență mutuală şi asigurare agricolă; **g)** cooperative agricole de tipurile mai sus menționate şi de alte tipuri care se vor constitui cu respectarea dispozițiilor prezentei legi. (art. 6) Cooperativele agricole asociate în uniunile de ramură pot constitui **federații**, după cum urmează: **a)** federații de marketing, care asigură valorificarea produselor agricole; **b)** federații de asigurare mutuală a membrilor cooperatori. (art. 61 alin. 1) **Uniunea Centrală a Cooperativelor Agricole** este o organizație profesională, coordonatoare, nonprofit, cu personalitate juridică şi apolitică. (art. 70) Uniunea Centrală a Cooperativelor Agricole se constituie prin asocierea voluntară a uniunilor de ramură, reprezintă şi apără drepturile şi interesele acestora în fața puterii legislative, executive, judecătoreşti şi în fața organizațiilor şi agenților economici din țară şi din străinătate. (art. 71)	Legea 566/2004, art. 4 alin. 1-3, art. 6, art. 61 alin. 1, art. 70 şi art. 71	
Mod de implicare a beneficiarilor	**Cooperativa agricolă** desfăşoară activități comerciale, fiind producătoare de bunuri şi de servicii în agricultură, urmărind în acest scop: **a)** asigurarea condițiilor pentru obținerea avantajelor economice de către toți membrii cooperatori; **b)** asigurarea cerințelor membrilor cooperatori în aprovizionarea cu mijloace necesare producției agricole; **c)** obținerea de bunuri agricole de origine vegetală, animală şi piscicolă, conform standardelor de piață; **d)** crearea de condiții pentru procesarea produselor agricole de origine vegetală, animală şi piscicolă, obținerea de produse alimentare finite la calitatea standardelor de piață şi de consum; **e)** valorificarea producției realizate; **f)** dezvoltarea economico-socială a spațiului rural. (art. 7) Între **cooperativa agricolă** şi membrul cooperator pot exista următoarele categorii de relații: **a)** patrimoniale, în funcție de numărul părților sociale deținute; **b)** de muncă, în cazul în care membrul cooperator încheie cu cooperativa agricolă un contract de muncă, în condițiile legii;	Legea 566/2004, art. 7 art. 18 alin. 1-3, art. 60 alin. 1 şi 3 şi art. 73	

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	c) comerciale, pentru livrarea de produse şi servicii efectuate de membrul cooperator pentru cooperativa agricolă, în calitate de agent economic independent. (art. 18 alin. 1) Contravaloarea activităților economice desfăşurate pe baza relațiilor cooperatiste se atribuie membrului cooperator de către cooperativele agricole, venitul obținut fiind supus impozitului pe venit. (art. 18 alin. 2) Membrii cooperatori nu sunt obligați să presteze muncă în cadrul cooperativei agricole. Membrii cooperatori din cadrul cooperativei agricole, specialiştii şi alte persoane pot fi angajați în cooperativa agricolă pe bază de contract de muncă, în condițiile prevăzute de lege şi de statut. (art. 18 alin. 3) **Uniunile de ramură**: Scopul lor este de a asigura, prin cooperare, serviciile necesare care să contribuie la dezvoltarea şi modernizarea mijloacelor şi metodelor de creştere a eficienței economice şi de specializare şi concentrare a activității cooperativelor agricole. (art. 60 alin. 1) Uniunea de ramură acționează pentru dezvoltarea şi ameliorarea producției agricole, precum şi pentru promovarea inițiativelor cu caracter social şi cultural, în interesul cooperativelor agricole membre prin următoarele: **a)** asigură asistență tehnică, juridică şi de interese în favoarea cooperativelor agricole membre; **b)** coordonează efectuarea de studii şi cercetări în agricultură, înființarea de câmpuri experimentale şi activitatea de difuzare a experienței avansate în domeniu. (art. 60 alin. 3) La solicitarea membrilor săi, **Uniunea Centrală a Cooperativelor Agricole** pune la dispoziția acestora studii, proiecte, lucrări de specialitate, cercetări pe domenii şi asigură asistență tehnică şi juridică la încheierea contractelor economice. (art. 73)		
Condiții pentru constituire	**Cooperativa agricolă** se constituie şi funcționează cu un număr minim de 5 persoane... Capitalul social este format din părți sociale de valoare egală; valoarea nominală se stabileşte prin actul constitutiv. Părțile sociale pot fi în bani şi/sau în natură; aportul în numerar este obligatoriu la constituirea oricărei cooperative agricole. (art. 5) Capitalul social al cooperativei agricole este de minimum 5.000.000 lei, pentru cooperativele agricole de gradul 1, şi de minimum 100.000.000 lei, pentru cooperativele agricole de gradul 2, fiind compus din părți sociale subscrise la aderare şi vărsate potrivit actului constitutiv. (art. 15 alin. 1) **Uniunile de ramură** se înființează prin asocierea voluntară a cooperativelor agricole care îşi desfăşoară activitatea în acelaşi domeniu. (art. 58 alin. 1) Înființarea uniunilor de ramură ale cooperativelor agricole se poate face în baza statutului prin asocierea a cel puțin 5 cooperative agricole de profil. (art. 59) **Uniunea Centrală a Cooperativelor Agricole** se constituie prin asocierea voluntară a uniunilor de ramură... (art. 71)	Legea 566/2004, art. 5, art. 15 alin. 1, art. 58 alin. 1, art. 59 şi art. 71	
Organe de conducere	**Cooperativa agricolă:** Organele de conducere ale cooperativei agricole sunt adunarea generală şi consiliul de administrație. (art. 22) **Adunarea generală ordinară** are următoarele atribuții: **a)** aprobă situația financiară anuală, bugetul de venituri şi cheltuieli, repartizează profitul net sau acoperirea pierderilor, precum şi descărcarea de gestiune a consiliului de administrație; **b)** aprobă structura organizatorică şi funcțiile de conducere, condițiile de alegere, revocare şi demitere a persoanelor cu funcții de conducere, precum şi limitele în care acestea îşi exercită atribuțiile; **c)** aprobă şi modifică statutul, înscrierea, excluderea membrilor din cooperativa agricolă, precum şi contestațiile celor cărora li s-a respins înscrierea sau ale celor excluşi;	Legea 566/2004, art. 22, art. 24, art. 25 alin. 1, art. 27 alin. 1, art. 28, art. 31 alin. 1 şi 2, art. 35 alin. 1 şi 2, art. 64, art. 65 alin. 1 şi 2, art. 66	

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	d) alege reprezentanții delegați la adunările generale ale uniunilor de ramură sau uniunii centrale, stabileşte indemnizațiile membrilor consiliului de administrație şi cenzorilor, înlocuirea sau sancționarea administratorilor, modificarea şi completarea obiectului de activitate al cooperativei agricole; **e)** aprobă constituirea sau majorarea cotei minime de rezervă, precum şi modul de utilizare a rezervei statutare; **f)** alege organele de conducere şi cenzorii; **g)** numeşte, atunci când legea o cere, un verificator şi/sau un auditor intern; **h)** adoptă orice alte decizii rezervate adunării generale ordinare prin statut. (art. 24) **Adunarea generală extraordinară** se întruneşte ori de câte ori este necesar a se lua o hotărâre pentru: **a)** mutarea sediului cooperativei agricole; **b)** prelungirea duratei de funcționare a cooperativei agricole; **c)** majorarea capitalului social; **d)** reducerea capitalului social sau reîntregirea lui; **e)** fuziunea cu alte cooperative agricole sau divizarea; **f)** dizolvarea şi lichidarea cooperativei agricole; **g)** schimbarea tipului de cooperativă agricolă; **h)** majorarea valorii nominale a părților sociale; **i)** înființarea sau desființarea de filiale, agenții, sucursale, reprezentanțe şi de sedii secundare; **j)** ipotecarea, gajarea sau înstrăinarea imobilizării corporale a cooperativei agricole; **k)** încheierea de contracte de asociere între cooperativa agricolă şi alte persoane juridice şi fizice; **l)** participarea cooperativei agricole la constituirea cu capital social la alte persoane juridice; **m)** emisiunea de obligațiuni cooperatiste; **n)** înscrierea de noi membri. (art. 25 alin. 1) Administrarea cooperativelor agricole este asigurată de către **consiliul de administrație**. (art. 27 alin. 1) **Consiliul de administrație** are următoarele atribuții: **a)** asigură respectarea statutului şi ducerea la îndeplinire a hotărârilor adunării generale; **b)** prezintă spre aprobare adunării generale programul anual privind activitatea economico-financiară şi bugetul de venituri şi cheltuieli; **c)** analizează trimestrial activitatea economică şi financiară a cooperativei agricole; **d)** stabileşte numărul şi structura personalului angajat al cooperativei agricole; **e)** angajează şi demite membrii conducerii executive; **f)** organizează acțiuni de cooperare cu alte cooperative, cu aprobarea adunării generale; **g)** pune la dispoziție cenzorilor mijloacele necesare exercitării atribuțiilor ce le revin; **h)** prezintă adunării generale, la finele execuției financiare, raportul anual de activitate şi raportul de gestiune. (art. 28)		

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	Consiliul de administrație numeşte un **director executiv**. Directorul executiv îşi exercită atribuțiile sub îndrumarea consiliului de administrație şi are calitatea de salariat al cooperativei agricole. (art. 31 alin. 1 şi 2) Preşedintele consiliului de administrație al cooperativei agricole nu este salariat. El poate fi remunerat potrivit hotărârii adunării generale. Atribuțiile preşedintelui consiliului de administrație sunt stabilite prin statut. Consiliul de administrație poate să-i delege preşedintelui o parte din atribuțiile proprii. (art. 35 alin. 1 şi 2) **Uniunile de ramură**: Organele de conducere ale uniunilor de ramură ale cooperativelor agricole sunt adunarea generală şi consiliul de conducere. (art. 64) **Adunarea generală** este organul de conducere şi este formată din toți membrii cooperatori. Prin statut se stabilesc atribuțiile... adunării generale ... (art. 65 alin. 1 şi 2) **Consiliul de conducere** al uniunii de ramură este alcătuit din 5-11 membri... (art. 66)		
Organe de administrație	Deşi articolul 22 menționează şi consiliul de administrație în categoria organelor de conducere, acesta este în realitate un organ de administrație, după cum rezultă din art. 27 alin. 1, respectiv din art. 65 alin. 1.	Legea 566/2004, art. 22, 27 alin. 1 şi art. 65 alin. 1	
Organe de control	**Cooperativa agricolă: cenzorii** (art. 36 şi art. 37) **Uniunile de ramură: Comisia de cenzori** şi alte organisme se aleg după procedura prevăzută la cooperativele agricole, iar atribuțiile acestora se stabilesc în actul constitutiv. (art. 69)	Legea 566/2004, art. 36, art. 37 şi art. 69	
Surse de venit	Mijloacele financiare ale **cooperativei agricole** sunt formate din: **a)** aport la capitalul social; **b)** profitul rezultat din activitatea desfăşurată de cooperativa agricolă; **c)** surse atrase din sistemul financiar-bancar, al creditului agricol şi altele asemenea; **d)** taxele de înscriere plătite de membrii cooperatori, donații, sponsorizări, subvenții, granturi, fonduri nerambursabile şi alte mijloace financiare. (art. 44) Veniturile **uniunilor de ramură** ale cooperativelor agricole sunt formate din contribuțiile cooperativelor agricole cooperatoare, donații, subvenții şi sponsorizări. (art. 62)	Legea 566/2004, art. 44	
Facilități fiscale	Statul sprijină activitatea cooperativelor agricole, având în vedere următoarele măsuri: **a)** scutirea de la plata impozitului agricol a cooperativelor agricole pentru primii 5 ani de la constituire; **b)** Abrogat; **c)** accesul la subvenții şi la fondurile publice, precum şi la fonduri externe, prevăzute în programul de susținere a agriculturii României; **d)** scutirea de la plata taxelor vamale pentru importurile de tractoare, maşini şi utilaje agricole, echipamente de irigat şi alte asemenea echipamente utilizate de cooperativele agricole; **e)** recunoaşterea şi asimilarea cooperativelor agricole de către Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Dezvoltării Rurale ca grupuri de producători, pentru a beneficia de toate drepturile prevăzute de legislația în vigoare.	Legea 566/2004, art. 76	
Autorități relevante	**Cooperativa agricolă** se înregistrează la **oficiul registrului comerțului** de pe lângă tribunalul în a cărui rază teritorială îşi are sediul. (art. 14 alin. 1) **Uniunile de ramură ale cooperativelor agricole** funcționează ca organisme reprezentative fără scop patrimonial, nonprofit, cu	Legea 566/2004, art. 14 alin. 1, art. 60 alin. 1	

3.	**Societățile cooperative agricole**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	personalitate juridică şi se înregistrează în **registrul de asociații şi fundații**. (art. 60 alin. 1)		

4.	**Organizațiile cooperatiste de credit: cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	**Organizații cooperatiste**: Una din formele de constituire şi funcționare a instituțiilor de credit, persoane juridice române. (art. 3 lit. b) Asociații autonome, apolitice şi neguvernamentale, care desfăşoară activități specifice instituțiilor de credit, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, în scopul într-ajutorării membrilor acestora. (art. 335 alin. 1) **Instituția de credit**: **a)** o entitate a cărei activitate constă în atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile de la public şi în acordarea de credite în cont propriu; **b)** o entitate, alta decât cea prevăzută la lit. a), care emite mijloace de plată în formă de monedă electronică, denumită în continuare instituție emitentă de monedă electronică; (art. 17 alin. 1 pct. 10) Instituțiile de credit se constituie şi funcționează în condițiile prevăzute de legislația aplicabilă societăților comerciale şi cu respectarea prezentei ordonanțe de urgență. (art. 102 alin. 1) **Cooperativele de credit**: instituția de credit constituită ca o asociație autonomă de persoane fizice unite voluntar în scopul îndeplinirii nevoilor şi aspirațiilor lor comune de ordin economic, social şi cultural, a cărei activitate se desfăşoară, cu precădere, pe principiul într-ajutorării membrilor cooperatori (art. 334 pct. a) **Casele centrale ale cooperativelor de credit**: instituția de credit constituită prin asocierea de cooperative de credit, în scopul gestionării intereselor lor comune, urmăririi centralizate a respectării dispozițiilor legale şi a reglementărilor-cadru, aplicabile tuturor cooperativelor de credit afiliate, prin exercitarea supravegherii şi a controlului administrativ, tehnic şi financiar asupra organizării şi funcționării acestora (art. 334 pct. b) **Rețea cooperatistă**: ansamblul format din casa centrală şi cooperativele de credit afiliate la aceasta. (art. 334 pct. f)	OUG 99/2006, art. 3 lit. b, art. 17 alin. 1 pct. 10, art. 102 alin. 1, art. 333 alin. 1, art. 334 pct. a, b şi f, art. 335 alin. 1	
Categorii	Denumirea generică de organizații cooperatiste de credit cuprinde **cooperativele de credit** şi **casele centrale ale cooperativelor de credit** la care acestea sunt afiliate (art. 333 alin. 1) **Rețea cooperatistă**: ansamblul format din casa centrală şi cooperativele de credit afiliate la aceasta. (art. 334 pct. f)	OUG 99/2006, art. 333 alin. 1, art. 334 pct. f	
Mod de implicare a beneficiarilor	**Organizațiile cooperatiste de credit**, persoane juridice române, sunt asociații autonome, apolitice şi neguvernamentale, care desfăşoară activități specifice instituțiilor de credit, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, în scopul într-ajutorării membrilor acestora. (art. 335 alin. 1) **Cooperativele de credit** pot să acorde credite: **a)** membrilor acestora, cu prioritate; **b)** persoanelor fizice, persoanelor juridice ori altor entități fără personalitate juridică, ce domiciliază, au reşedința sau locul de	OUG 99/2006, art. 335 alin. 1 şi 2, art. 336 alin. 2, art. 337 alin. 1, art. 340 alin. 3 şi 4, art. 346 alin. 2, art. 360, art. 361 alin. 1, art.	

4.	Organizațiile cooperatiste de credit: cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit		
	Text de referință	**Act normativ**	
	muncă, respectiv au sediul social şi desfăşoară activitate, în raza teritorială de operare a cooperativei de credit, la un nivel care să nu poate depăşi 25% din activele cooperativei de credit. (art. 340 alin. 3) Cooperativele de credit pot să deruleze credite, în numele şi pe contul statului, din surse puse la dispoziție, destinate persoanelor prevăzute la alin. (3) şi/sau destinate finanțărilor unor proiecte de dezvoltare/reabilitare a activităților economice şi sociale din raza teritorială de operare a cooperativei de credit. (art. 340 alin. 4) **Cooperativele de credit**: Poate fi membru cooperator orice persoană fizică care are capacitate deplină de exercițiu, are domiciliul/reşedința/locul de muncă în raza teritorială de operare a cooperativei de credit, a semnat sau a acceptat, după caz, actul constitutiv al acesteia şi a subscris şi a vărsat cel puțin numărul minim de părți sociale care este stabilit prin actul constitutiv-cadru. (art. 361 alin. 1) **Casa centrală** a cooperativelor de credit asigură promovarea intereselor cooperativelor de credit afiliate, având următoarele atribuții principale: **a)** reprezentarea intereselor comune economice, financiare, juridice, social-culturale ale cooperativelor de credit afiliate, în fața Băncii Naționale a României, a instituțiilor publice şi a instanțelor judecătoreşti; **b)** urmărirea şi asigurarea coeziunii şi bunei funcționări a întregii rețele, scop în care casa centrală întreprinde toate măsurile necesare pentru a garanta lichiditatea şi adecvarea capitalului la riscuri la nivelul fiecărei organizații cooperatiste de credit şi al rețelei în ansamblul său, inclusiv, dacă este cazul, prin acordarea de asistență financiară cooperativelor de credit afiliate; **c)** emiterea actului constitutiv-cadru şi a altor reglementări-cadru pentru organizarea activității în cadrul rețelei; **d)** supravegherea cooperativelor de credit afiliate, în ceea ce priveşte respectarea de către acestea a dispozițiilor legii şi reglementărilor emise de Banca Națională a României, a actului constitutiv-cadru şi a reglementărilor-cadru ale casei centrale şi exercitarea controlului administrativ, tehnic şi financiar asupra organizării şi administrării acestora; **e)** garantarea în întregime a obligațiilor cooperativelor de credit afiliate, sens în care dispune măsurile necesare pentru asigurarea plății de către acestea a contribuțiilor stabilite; **f)** lichidarea cooperativelor de credit afiliate; **g)** raportarea, în conformitate cu reglementările în vigoare, a datelor şi informațiilor solicitate de Banca Națională a României; **h)** informarea cooperativelor de credit afiliate despre reglementările emise în aplicarea prezentei ordonanțe de urgență şi emiterea de reglementări-cadru pentru asigurarea respectării cerințelor acestora la nivelul întregii rețele; **i)** asigurarea gestionării resurselor disponibile din rețea; **j)** asigurarea decontării operațiunilor de încasări şi plăți între cooperativele de credit afiliate şi a operațiunilor de încasări şi plăți ale propriei rețele în relația cu trezoreria statului şi cu celelalte instituții de credit, prin contul curent deschis la Banca Națională a României; **k)** instruirea personalului şi organizarea de acțiuni cu caracter social-cultural de interes comun. (art. 337 alin. 1)	363 alin. 2	

4.	Organizațiile cooperatiste de credit: cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit		
	Text de referință	**Act normativ**	
	Afilierea la o **casă centrală** este obligatorie. Condițiile şi procedura de afiliere se stabilesc prin actul constitutiv al casei centrale. (art. 336 alin. 2) Creditele acordate de o **casă centrală** persoanelor juridice, altele decât cooperativele de credit afiliate, nu pot depăşi 20% din activele casei centrale. (art. 346 alin. 2) Activitatea în cadrul unei **rețele cooperatiste** se desfăşoară preponderent şi cu prioritate în interesul membrilor cooperatori, respectiv al organizațiilor cooperatiste de credit afiliate la casa centrală. (art. 335 alin. 2)		
Condiții pentru constituire	**Instituții de credit:** În vederea desfăşurării activității în România, fiecare instituție de credit trebuie să dispună de o autorizație potrivit prezentei ordonanțe de urgență. (art. 10 alin. 1) Banca Națională a României nu poate acorda autorizație unei instituții de credit, dacă aceasta nu dispune de fonduri proprii distincte sau de un nivel al capitalului inițial cel puțin egal cu nivelul minim stabilit prin reglementări, care nu poate fi mai mic decât echivalentul în lei a 5 milioane euro. (art. 11) În vederea autorizării unei instituții de credit, persoană juridică română, Banca Națională a României trebuie să fie informată cu privire la identitatea acționarilor sau a membrilor, persoane fizice sau juridice, care urmează să dețină direct sau indirect participații calificate la instituția de credit, şi cu privire la valoarea acestor participații. Banca Națională a României acordă autorizație numai dacă este încredințată că, din perspectiva necesității asigurării unui management prudent şi sănătos al instituției de credit, calitatea persoanelor respective este adecvată. (art. 15 alin. 1) Orice cerere de autorizare a unei instituții de credit trebuie să fie însoțită de un plan de activitate, care să cuprindă cel puțin tipurile de activități propuse a fi desfăşurate şi structura organizatorică a instituției de credit, şi din care să rezulte capacitatea acesteia de a-şi realiza obiectivele propuse în condiții compatibile cu regulile unei practici bancare prudente şi sănătoase, prin adecvarea cadrului de conducere, a procedurilor, a mecanismelor interne şi a structurii capitalului la tipul, volumul şi complexitatea activităților pe care îşi propune să le desfăşoare. (art. 17) Fiecare instituție de credit trebuie să dispună de un cadru formal de administrare a activității riguros conceput, care să includă o structură organizatorică clară cu linii de responsabilitate bine definite, transparente şi coerente, de procese eficiente de identificare, administrare, monitorizare şi raportare a riscurilor la care este sau ar putea fi expusă şi de mecanisme adecvate de control intern, care să includă proceduri administrative şi contabile riguroase. (art. 24 alin. 1) **Cooperativele de credit:** Banca Națională a României poate stabili un nivel minim al capitalului inițial pentru cooperativele de credit, cu aplicarea în mod corespunzător a cerinței prevăzute la art. 23. (art. 339) Cooperativele de credit se constituie prin asocierea liberă a persoanelor fizice, fără nici un fel de discriminare pe criterii de naționalitate, origine etnică, limbă, religie, apartenență politică, avere, condiție socială, rasă sau sex. (art. 360) Poate fi membru cooperator orice persoană fizică care are capacitate deplină de exercițiu, are domiciliul/reşedința/locul de muncă în raza teritorială de operare a cooperativei de credit, a semnat sau a acceptat, după caz, actul constitutiv al acesteia şi a subscris şi a vărsat cel puțin numărul minim de părți sociale care este stabilit prin actul constitutiv-cadru. (art. 361 alin. 1) Numărul minim de membri cooperatori fondatori, stabilit prin actul constitutiv-cadru, nu poate fi mai mic de 1.000. Actul constitutiv-cadru poate prevedea posibilitatea constituirii unei cooperative de credit cu un număr minim de 100 de membri cooperatori fondatori, cu condiția ca aceştia să subscrie şi să verse, în total, cel puțin 1.000 de părți sociale.(art. 363 alin. 2) **Casele centrale:** Casele centrale se constituie ... prin asocierea a cel puțin 30 de cooperative de credit fondatoare. iecare dintre cooperativele de credit afiliate trebuie să subscrie şi să verse la	OUG 99/2006, art. 10 alin. 1, art. 11, art. 17, art. 24 alin. 1, art. 339, art. 369 alin. 1 şi 2	

4.	Organizațiile cooperatiste de credit: cooperativele de credit şi casele centrale ale cooperativelor de credit		
	Text de referință	**Act normativ**	
	capitalul social al casei centrale părți sociale în valoare de minimum 20% din capitalul lor social... (art. 369 alin. 1 şi 2)		
Organe de conducere	Consiliul de administrație şi directorii sau, după caz, comitetul de supraveghere şi directoratul instituției de credit au competențele şi atribuțiile prevăzute de legislația aplicabilă societăților comerciale şi sunt responsabili de aducerea la îndeplinire a tuturor cerințelor prevăzute de prezenta ordonanță de urgență şi de reglementările emise în aplicarea acesteia.	OUG 99/2006, art. 106	
Organe de administrație	Consiliul de administrație şi directorii sau, după caz, comitetul de supraveghere şi directoratul instituției de credit au competențele şi atribuțiile prevăzute de legislația aplicabilă societăților comerciale şi sunt responsabili de aducerea la îndeplinire a tuturor cerințelor prevăzute de prezenta ordonanță de urgență şi de reglementările emise în aplicarea acesteia.	OUG 99/2006, art. 106	
Organe de control	Fiecare instituție de credit trebuie să dispună de un cadru formal de administrare a activității riguros conceput, care să includă o structură organizatorică clară cu linii de responsabilitate bine definite, transparente şi coerente, de procese eficiente de identificare, administrare, monitorizare şi raportare a riscurilor la care este sau ar putea fi expusă şi de mecanisme adecvate de control intern, care să includă proceduri administrative şi contabile riguroase.	OUG 99/2006, art. 24 alin. 1	
Surse de venit	Cooperativele de credit pot să atragă depozite sau alte fonduri rambursabile de la membrii acestora, precum şi de la persoane fizice, juridice ori alte entități, care domiciliază, au reşedința sau locul de muncă, respectiv au sediul social şi desfăşoară activitate, în raza teritorială de operare a cooperativei de credit.	OUG 99/2006, art. 340 alin. 2	
Facilități fiscale	-		
Autorități relevante	Instituțiile de credit se supun reglementărilor şi măsurilor adoptate de BNR în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (art. 101 alin. 1) Instituțiile de credit, persoane juridice române, se pot constitui şi pot funcționa numai pe baza autorizației emise de BNR. (art. 32 alin.1) BNR notifică Comisiei Europene orice autorizație acordată, cu excepția celor acordate instituțiilor emitente de monedă electronică, pentru ca denumirea instituției de credit să fie inclusă în lista instituțiilor de credit întocmită şi actualizată de Comisia Europeană, care se publică în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. (art. 36) Pentru a pune bazele şi a facilita o supraveghere eficientă național a instituțiilor de credit şi a societăților de servicii de investiții financiare, BNR şi Comisia Națională a Valorilor Mobiliare încheie acorduri scrise de coordonare şi cooperare. (art. 189 alin. 1)	OUG 99/2006, art. 32 alin. 1, art. 36, art. 101 alin. 1, art. 189 alin. 1	

5.	Unitățile protejate autorizate		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	Operatorul economic de drept public sau privat, cu gestiune proprie, în cadrul căruia cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap. (Legea 448/2006, art. 4 pct. 29) a) operatorii economici cu personalitate juridică, indiferent de forma de proprietate şi de organizare, în cadrul cărora cel puțin 30% din numărul total de angajați cu contract individual de muncă sunt persoane cu handicap; b) secții, ateliere sau alte structuri din cadrul operatorilor economici, instituțiilor publice sau din cadrul organizațiilor	Legea 448/2006, art. 4 pct. 29 Procedura din 23 aprilie 2007, art. 2	

5.	Unitățile protejate autorizate		
	Text de referință	**Act normativ**	
	neguvernamentale, care au gestiune proprie şi cel puțin 30% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate şi salarizate; c) persoana fizică cu handicap autorizată potrivit legii să desfăşoare activități economice independente, inclusiv asociația familială care are în componență o persoană cu handicap. Sunt incluse aici şi persoanele fizice cu handicap autorizate în baza unor legi speciale, care îşi desfăşoară activitatea atât individual, cât şi în una dintre formele de organizare ale profesiei. (Procedura din 23 aprilie 2007, art. 2)		
Categorii	Vezi definiție		
Mod de implicare a beneficiarilor	Vezi definiție		
Condiții pentru constituire	Conform categoriei de persoane juridice în care se încadrează structura vizată		
Organe de conducere	Conform categoriei de persoane juridice în care se încadrează structura vizată		
Organe de administrație	Conform categoriei de persoane juridice în care se încadrează structura vizată		
Organe de control	Conform categoriei de persoane juridice în care se încadrează structura vizată		
Surse de venit	Conform categoriei de persoane juridice în care se încadrează structura vizată		
Facilități fiscale	Unitățile protejate autorizate beneficiază de următoarele drepturi: a) scutire de plata taxelor de autorizare la înființare şi de reautorizare; b) scutire de plată a impozitului pe profit, cu condiția ca cel puțin 75% din fondul obținut prin scutire să fie reinvestit pentru restructurare sau pentru achiziționarea de echipamente tehnologice, maşini, utilaje, instalații de lucru şi/sau amenajarea locurilor de muncă protejate, în condițiile prevăzute de Legea nr. 571/2003, cu modificările şi completările ulterioare; c) alte drepturi acordate de autoritățile administrației publice locale finanțate din fondurile proprii.	Legea 448/2006, art. 82 alin. 1	
Autorități relevante	Prezenta procedură stabileşte modalitatea şi condițiile de autorizare a unităților protejate pe baza autorizației eliberate de **Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Handicap**, în condițiile legii.	Procedura din 23.04 2007 art. 1 alin. 1	

6.	Asociațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	Asociația este subiectul de drept constituit de trei sau mai multe persoane care, pe baza unei înțelegeri, pun în comun şi fără	OUG 26/2000, art. 1 şi	

6.	**Asociațiile**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	drept de restituire contribuția materială, cunoştinţele sau aportul lor în muncă pentru realizarea unor activități în interes general, al unor colectivități sau, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial. (art. 4) Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe. Asociațiile şi fundațiile constituite potrivit prezentei ordonanțe sunt persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. Partidele politice, sindicatele şi cultele religioase nu intră sub incidența prezentei ordonanțe. (art. 1)	4	
Categorii	O asociație sau o fundație poate fi recunoscută de Guvernul României ca fiind **de utilitate publică** dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) activitatea acesteia se desfăşoară în interes general sau al unor colectivități, după caz; b) funcționează de cel puțin 3 ani; c) prezintă un raport de activitate din care să rezulte desfăşurarea unei activități anterioare semnificative, prin derularea unor programe ori proiecte specifice scopului său, însoțit de situațiile financiare anuale şi de bugetele de venituri şi cheltuieli pe ultimii 3 ani anteriori datei depunerii cererii privind recunoaşterea statutului de utilitate publică; d) valoarea activului patrimonial pe fiecare dintre cei 3 ani anteriori în parte este cel puțin egală cu valoarea patrimoniului inițial. (art. 38 alin. 1) În sensul prezentei ordonanțe, prin utilitate publică se înțelege orice activitate care se desfăşoară în domenii de interes public general sau al unor colectivități. (art. 38^1)	OUG 26/2000, art. 38 alin. 1 şi art. 38^1	
Mod de implicare a beneficiarilor	Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe. (art. 1 alin. 1) Prezenta ordonanță are ca scop crearea cadrului pentru: a) exercitarea dreptului la liberă asociere; b) promovarea valorilor civice, ale democrației şi statului de drept; c) urmărirea realizării unui interes general, local sau de grup; (art. 2)	OUG 26/2000, art. 1 alin. 1, art. 2	
Condiții pentru constituire	Asociația este subiectul de drept constituit de trei sau mai multe persoane... (art. 4) Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe. (art. 1 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 1 alin. 1, art. 4	
Organe de conducere	Adunarea generală este organul de conducere, alcătuit din totalitatea asociaților. (alin. 1) Regulile privind organizarea şi funcționarea adunării generale se stabilesc prin statut. (alin. 5)	OUG 26/2000, art. 21 alin. 1 şi 5	
Organe de administrație	Consiliul director asigură punerea în executare a hotărârilor adunării generale. El poate fi alcătuit şi din persoane din afara asociației, în limita a cel mult o pătrime din componența sa. (alin. 1) Regulile generale privind organizarea şi funcționarea consiliului director se stabilesc prin statut. Consiliul director îşi poate elabora un regulament intern de funcționare. (alin. 3)	OUG 26/2000, art. 24 alin. 1 şi 3	
Organe de control	Actul constitutiv poate prevedea numirea unui cenzor sau a unei comisii de cenzori. Dacă numărul asociaților este mai mare de 15, numirea unui cenzor este obligatorie. Acesta poate fi o persoană din afara asociației. (art. 27) Pentru asociațiile cu mai mult	OUG 26/2000, art. 27 alin. 1 şi 2, şi art. 27^1	

6.	**Asociațiile**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	de 100 de membri înscrişi până la data întrunirii ultimei adunări generale, controlul financiar intern se exercită de către o comisie de cenzori. (art. 27^1 alin. 1)	alin. 1	
Surse de venit	Veniturile asociațiilor sau federațiilor provin din: a) cotizațiile membrilor; b) dobânzile şi dividendele rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condiții legale; c) dividendele societăților comerciale înființate de asociații sau de federații; d) venituri realizate din activități economice directe; e) donații, sponsorizări sau legate; f) resurse obținute de la bugetul de stat sau de la bugetele locale; g) alte venituri prevăzute de lege. (art. 46 alin. 1) Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot înființa societăți comerciale. Dividendele obținute de asociații, fundații şi federații din activitățile acestor societăți comerciale, dacă nu se reinvestesc în aceleaşi societăți comerciale, se folosesc în mod obligatoriu pentru realizarea scopului asociației, fundației sau federației. (art. 47) Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot desfăşura orice alte activități economice directe dacă acestea au caracter accesoriu şi sunt în strânsă legătură cu scopul principal al persoanei juridice. (art. 48)	OUG 26/2000, art. 46 alin. 1, art. 47, art. 48	
Facilități fiscale	Organizațiile nonprofit... sunt scutite de la plata impozitului pe profit şi pentru veniturile din activități economice realizate până la nivelul echivalentului în lei a 15.000 euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit... Organizațiile prevăzute în prezentul alineat datorează impozit pe profit pentru partea din profitul impozabil ce corespunde veniturilor..., impozit calculat prin ... (Legea 571/2003, art. 15 alin. 3) Clădirile pentru care nu se datorează impozit, prin efectul legii, sunt, după cum urmează: ... clădirile utilizate pentru activități social umanitare, de către asociații, fundații şi ..., potrivit hotărârii consiliului local. (Legea 571/2003, art. 250 alin. 1 pct. 19) Impozitul pe clădiri, impozitul pe teren, impozitul pe mijloacele de transport, taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor şi autorizațiilor, precum şi alte taxe locale precizate la art. 282 şi art. 283 nu se aplică: Organizațiilor care au ca unică activitate acordarea gratuită de servicii sociale în unități specializate care asigură găzduire, îngrijire socială şi medicală, asistență, ocrotire, activități de recuperare, reabilitare şi reinserție socială pentru copil, familie, persoane cu handicap, persoane vârstnice, precum şi pentru alte persoane aflate în dificultate, în condițiile legii. (Legea 571/2003, art. 285 alin. 1) Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii; b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (OUG 26/2000, art. 49 alin. 1)	Legea 571/2003, art. 15 alin. 3, art. 250 alin. 1 pct. 19, art. 285 alin. 1 OUG 26/2000, art. 49 alin. 1	
Autorități relevante	Registrul asociațiilor şi fundațiilor aflat la grefa judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială îşi are sediul (art. 5 alin. 1) Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii;	OUG 26/2000, art. 5 alin. 1, art. 49 alin. 1	

6.	Asociațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
	b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (art. 49 alin. 1)		

7.	Fundațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	Fundația este subiectul de drept înființat de una sau mai multe persoane care, pe baza unui act juridic între vii ori pentru cauză de moarte, constituie un patrimoniu afectat, în mod permanent şi irevocabil, realizării unui scop de interes general sau, după caz, al unor colectivități. (art. 15 alin. 1). Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe.Asociațiile şi fundațiile constituite potrivit prezentei ordonanțe sunt persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. Partidele politice, sindicatele şi cultele religioase nu intră sub incidența prezentei ordonanțe. (art. 1)	OUG 26/2000, art. 1 şi art.15 alin. 1	
Categorii	O asociație sau o fundație poate fi recunoscută de Guvernul României ca fiind de utilitate publică dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) activitatea acesteia se desfăşoară în interes general sau al unor colectivități, după caz; b) funcționează de cel puțin 3 ani; c) prezintă un raport de activitate din care să rezulte desfăşurarea unei activități anterioare semnificative, prin derularea unor programe ori proiecte specifice scopului său, însoțit de situațiile financiare anuale şi de bugetele de venituri şi cheltuieli pe ultimii 3 ani anteriori datei depunerii cererii privind recunoaşterea statutului de utilitate publică; d) valoarea activului patrimonial pe fiecare dintre cei 3 ani anteriori în parte este cel puțin egală cu valoarea patrimoniului inițial. În sensul prezentei ordonanțe, prin utilitate publică se înțelege orice activitate care se desfăşoară în domenii de interes public general sau al unor colectivități. (art. 38^1)	OUG 26/2000, art. 38 alin. 1 şi art. 38^1	
Mod de implicare a beneficiarilor	Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe. (art. 1 alin. 1) Prezenta ordonanță are ca scop crearea cadrului pentru: a) exercitarea dreptului la liberă asociere; b) promovarea valorilor civice, ale democrației şi statului de drept; c) urmărirea realizării unui interes general, local sau de grup (art. 2)	OUG 26/2000, art. 1 alin. 1, art. 2	
Condiții pentru	Persoanele fizice şi persoanele juridice care urmăresc desfăşurarea unor activități de interes general sau în interesul unor	OUG 26/2000, art. 1	

7.	Fundațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
constituire	colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații în condițiile prezentei ordonanțe. (art. 1 alin. 1) Activul patrimonial inițial al fundației trebuie să includă bunuri în natură sau în numerar, a căror valoare totală să fie de cel puțin 100 de ori salariul minim brut pe economie, la data constituirii fundației. (art. 15 alin. 2) Prin derogare de la prevederile alin. (2), în cazul fundațiilor al căror scop exclusiv, sub sancțiunea dizolvării pe cale judecătorească, este efectuarea operațiunilor de colectare de fonduri care să fie puse la dispoziția altor asociații sau fundații, în vederea realizării de programe de către acestea din urmă, activul patrimonial inițial poate avea o valoare totală de cel puțin 20 de ori salariul minim brut pe economie. (art. 15 alin. 3)	alin. 1, art. 15 alin. 2 şi 3	
Organe de conducere	Consiliul director al fundației este organul de conducere şi de administrare al acesteia. (alin. 1) Regulile generale privind organizarea şi funcționarea consiliului director se stabilesc prin statut. Consiliul director își poate elabora un regulament intern de funcționare. (alin. 3)	OUG 26/2000, art. 29 alin. 1	
Organe de administrație		OUG 26/2000, art. 29 alin. 1 şi 3	
Organe de control	Comisia de cenzori este alcătuită dintr-un număr impar de membri.	OUG 26/2000, art. 31 alin. 1	
Surse de venit	Veniturile fundațiilor sunt cele prevăzute la alin. (1) lit. b)-g). (art. 46 alin. 2) Veniturile asociațiilor sau federațiilor provin din: a) cotizațiile membrilor; b) dobânzile şi dividendele rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condiții legale; c) dividendele societăților comerciale înființate de asociații sau de federații; d) venituri realizate din activități economice directe; e) donații, sponsorizări sau legate; f) resurse obținute de la bugetul de stat sau de la bugetele locale; g) alte venituri prevăzute de lege. (art. 46 alin. 1) Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot înființa societăți comerciale. Dividendele obținute de asociații, fundații şi federații din activitățile acestor societăți comerciale, dacă nu se reinvestesc în aceleaşi societăți comerciale, se folosesc în mod obligatoriu pentru realizarea scopului asociației, fundației sau federației. (art. 47) Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot desfăşura orice alte activități economice directe dacă acestea au caracter accesoriu şi sunt în strânsă legătură cu scopul principal al persoanei juridice. (art. 48)	OUG 26/2000, art. 46 alin. 1 şi 2, art. 47, art. 48	
Facilități fiscale	Organizațiile nonprofit... sunt scutite de la plata impozitului pe profit şi pentru veniturile din activități economice realizate până la nivelul echivalentului în lei a 15.000 euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit... Organizațiile prevăzute în prezentul alineat datorează impozit pe profit pentru partea din profitul impozabil ce corespunde veniturilor..., impozit calculat prin ... (Legea 571/2003, art. 15 alin. 3) Clădirile pentru care nu se datorează impozit, prin efectul legii, sunt, după cum urmează: ... clădirile utilizate pentru activități social umanitare, de către asociații, fundații şi culte, potrivit hotărârii consiliului local. (Legea 571/2003, art. 250 alin. 1 pct. 19) Impozitul pe clădiri, impozitul pe teren, impozitul pe mijloacele de transport, taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor şi autorizațiilor, precum şi	Legea 571/2003, art. 15 alin. 3, art. 250 alin. 1 pct. 19, art. 285 alin. 1 OUG 26/2000, art. 49 alin. 1	

7.	**Fundațiile**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	alte taxe locale precizate la art. 282 şi art. 283 nu se aplică: b) fundațiilor testamentare constituite conform legii, cu scopul de a întreține, dezvolta şi ajuta instituții de cultură națională, precum şi de a susține acțiuni cu caracter umanitar, social şi cultural; c) organizațiilor care au ca unică activitate acordarea gratuită de servicii sociale în unități specializate care asigură găzduire, îngrijire socială şi medicală, asistență, ocrotire, activități de recuperare, reabilitare şi reinserție socială pentru copil, familie, persoane cu handicap, persoane vârstnice, precum şi pentru alte persoane aflate în dificultate, în condițiile legii. (Legea 571/2003, art. 285 alin. 1) Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii; b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (Ordonanta de Guvern 26/2000, art. 49 alin. 1)		
Autorități relevante	**Registrul asociațiilor şi fundațiilor** aflat la grefa judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială îşi are sediul (art. 17 alin. 1). Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii; b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (art. 49 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 17 alin. 1, art. 49 alin. 1	

8.	**Federațiile**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	Două sau mai multe asociații sau fundații se pot constitui în federație.	OUG 26/2000, art. 35 alin. 1	
Mod de implicare a beneficiarilor	Asociațiile sau fundațiile care constituie o federație îşi păstrează propria personalitate juridică, inclusiv propriul patrimoniu.	OUG 26/2000, art. 36 alin. 2	
Condiții pentru constituire	Două sau mai multe asociații sau fundații se pot constitui în federație. (art. 35 alin. 1). Asociațiile sau fundațiile care constituie o federație îşi păstrează propria personalitate juridică, inclusiv propriul patrimoniu. (art. 36 alin. 2)	OUG 26/2000, art. 35 alin. 1, art. 36 alin. 2	
Organe de conducere	Adunarea generală este organul de conducere, alcătuit din totalitatea asociaților. (art. 21 alin. 1) Regulile privind organizarea şi funcționarea adunării generale se stabilesc prin statut. (art. 21 alin. 5) Federațiile dobândesc personalitate juridică proprie şi funcționează în condițiile prevăzute de prezenta ordonanță pentru asociațiile fără scop patrimonial, condiții care li se aplică în mod corespunzător, cu excepțiile stabilite în prezentul capitol. (art. 35 alin. 2)	Ordonanța de Guvern 26/2000, art. 21 alin. 1 şi 5, art. 35 alin. 2	
Organe de	Consiliul director asigură punerea în executare a hotărârilor adunării generale. El poate fi alcătuit şi din persoane din afara	OUG 26/2000, art. 24	

8.	Federațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
administrație	federației, în limita a cel mult o pătrime din componența sa. (alin. 1). Regulile generale privind organizarea şi funcționarea consiliului director se stabilesc prin statut. Consiliul director îşi poate elabora un regulament intern de funcționare. (alin. 3). Art. 35 alin. 2 prevede: Federațiile dobândesc personalitate juridică proprie şi funcționează în condițiile prevăzute de prezenta ordonanță pentru asociațiile fără scop patrimonial, condiții care li se aplică în mod corespunzător, cu excepțiile stabilite în prezentul capitol. (art. 35 alin. 2)	alin. 1 şi 3, art. 35 alin. 2	
Organe de control	Actul constitutiv poate prevedea numirea unui cenzor sau a unei comisii de cenzori. Dacă numărul asociaților este mai mare de 15, numirea unui cenzor este obligatorie. Acesta poate fi o persoană din afara federației. (art. 27). Pentru federațiile cu mai mult de 100 de membri înscrişi până la data întrunirii ultimei adunări generale, controlul financiar intern se exercită de către o comisie de cenzori. (art. 27^1 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 35 alin. 2, art. 27 alin. 1 şi 2, şi art. 27^1 alin. 1	
Surse de venit	Veniturile asociațiilor sau federațiilor provin din: a) cotizațiile membrilor; b) dobânzile şi dividendele rezultate din plasarea sumelor disponibile, în condiții legale; c) dividendele societăților comerciale înființate de asociații sau de federații; d) venituri realizate din activități economice directe; e) donații, sponsorizări sau legate; f) resurse obținute de la bugetul de stat sau de la bugetele locale; g) alte venituri prevăzute de lege. (art. 46 alin. 1). Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot înființa societăți comerciale. Dividendele obținute de asociații, fundații şi federații din activitățile acestor societăți comerciale, dacă nu se reinvestesc în aceleaşi societăți comerciale, se folosesc în mod obligatoriu pentru realizarea scopului asociației, fundației sau federației. (art. 47). Asociațiile, fundațiile şi federațiile pot desfăşura orice alte activități economice directe dacă acestea au caracter accesoriu şi sunt în strânsă legătură cu scopul principal al persoanei juridice. (art. 48)	OUG 26/2000, art. 46 alin. 1, art. 47, art. 48	
Facilități fiscale	Organizațiile nonprofit... sunt scutite de la plata impozitului pe profit şi pentru veniturile din activități economice realizate până la nivelul echivalentului în lei a 15.000 euro, într-un an fiscal, dar nu mai mult de 10% din veniturile totale scutite de la plata impozitului pe profit... Organizațiile prevăzute în prezentul alineat datorează impozit pe profit pentru partea din profitul impozabil ce corespunde veniturilor..., impozit calculat prin ... (Legea 571/2003, art. 15 alin. 3) Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii; b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (Ordonanta de Guvern 26/2000, art. 49 alin. 1)	Legea 571/2003, art. 15 alin. 3 OUG 26/2000, art. 49 alin. 1	
Autorități relevante	**Registrul asociațiilor şi fundațiilor** aflat la grefa judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială îşi are sediul (art. 36 alin. 1) Autoritățile administrației publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanțe prin: a) punerea la dispoziția acestora, în funcție de posibilități, a unor spații pentru sedii, în condițiile legii; b) atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții necesare desfăşurării activității lor. (art.	OUG 26/2000, art. 36 alin. 1, art. 49 alin. 1	

8.	Federațiile		
	Text de referință	**Act normativ**	
	49 alin. 1)		

9.	Casele de ajutor reciproc		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	**Casele de ajutor reciproc ale salariaților** Asociații fără scop patrimonial, organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților, în vederea sprijinirii şi întrajutorării financiare a membrilor lor. (art. 1 alin. 1 L 122/1996) **Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor** Organizații cu caracter civic, persoane juridice de drept privat cu caracter nepatrimonial, neguvernamentale, apolitice, cu scop de caritate, de întrajutorare mutuala şi de asistenta socială. (art. 1 L 540/2002). L 122/1996, art. 1 alin 1 prevede şi că membrii unei case de ajutor reciproc a salariaților pot fi numai persoane fizice salariate. Conform art. 5 din L 122/1996, casele de ajutor reciproc ale salariaților se constituie, se organizează şi funcționează ca persoane juridice potrivit dispozițiilor prezentei legi, precum şi ale OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații,… cu modificările ulterioare Conform art. 2 din L 540/2002, înființarea, organizarea şi funcționarea caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor se realizează în baza prevederilor referitoare la asociații din OUGO 26/2000 cu privire la asociații şi fundații.	Legea 122/1996, art. 1 alin. 1 Legea 540/2002, art. 1	
Categorii	Case de ajutor reciproc: ale salariaților şi ale pensionarilor	Legea 122/1996 Legea 540/2002	
Mod de implicare a beneficiarilor	Obiectul de activitate al **caselor de ajutor reciproc ale salariaților** îl constituie acordarea de împrumuturi cu dobândă către membrii acestora. (art. 2 alin. 1, L 122/1996) **Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor** se pot constitui prin exercitarea dreptului la libera asociere a următoarelor categorii de persoane: a) pensionării, indiferent de sistemul de asigurări sociale căruia îi aparțin; b) beneficiarii de ajutor social; c) membrii de familie - soț, sotie, precum şi copiii majori incapabili de munca, aflați în întreținerea pensionarilor sau a beneficiarilor de ajutor social - membri ai acelei case de ajutor reciproc a pensionarilor. (art. 4, L 540/2002) **Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor** au ca scop principal sprijinirea membrilor lor prin acordarea de împrumuturi rambursabile, ajutoare nerambursabile şi ajutoare pentru acoperirea cheltuielilor cu inmormantarea foştilor membri. (art. 7, L 540/2002) **Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor** pot desfasura şi alte activități şi servicii decât cele enunțate prin scopul principal: a) organizarea de activități culturale, artistice, turistice şi de agrement; b) prestarea de servicii, contra unei plati reduse, pentru membrii caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor şi membrii de familie aflați în întreținerea acestora, folosind munca unor pensionari, membri ai casei respective; c) organizarea de magazine pentru desfacerea de produse alimentare la prețuri de producție, administrarea de case de odihna şi tratament, organizarea de centre pentru repararea de obiecte electrocasnice, îmbrăcăminte, incaltaminte;	Legea 122/1996, art. 2 alin. 1 Legea 540/2002, art. 4, 7, 8, 9, 10	

9.	Casele de ajutor reciproc		
	Text de referință	**Act normativ**	
	d) efectuarea de servicii funerare pentru membrii decedati ai caselor de ajutor reciproc: confecționarea de sicrie şi asigurarea transportului; e) alte acțiuni şi forme de asistenta socială. (art. 8, L 540/2002) Înscrierea în CARP este condiționată de plata unei taxe de înscriere în suma fixa sau în cota procentuală din valoarea pensiei sau a ajutorului social, stabilită prin statutul fiecărei case. (art. 9, L 540/2002) Membrii CARP ale pensionarilor au obligația de a plati cotizatii lunare, precum şi contribuții lunare, al căror cuantum procentual sau în sume fixe se stabileşte de consiliul director al casei respective, în limitele şi în condițiile stabilite prin statut. La încetarea calității de membru al casei de ajutor reciproc a pensionarilor, indiferent de motive, sumele depuse cu titlu de cotizatii lunare se restituie titularului sau urmaşilor săi, după caz. Contribuția pentru fondul de ajutor de deces se restituie urmaşilor membrului care a decedat. (art. 10, L 540/2002)		
Condiții pentru constituire	**Casele de ajutor reciproc ale salariaților** se pot înființa de către salariați sau alte persoane care obțin venituri de natură salarială, prin asociere, în unitățile în care aceştia îşi desfăşoară activitatea sau la nivel teritorial. (art. 4 alin.1 L 122/1996) **Casele de ajutor reciproc ale salariaților** ... se constituie, se organizează şi funcționează ca persoane juridice potrivit dispozițiilor prezentei legi, precum şi ale Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații şi fundații, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 246/2005, cu modificările ulterioare. (art. 5 L 122/1996). Înființarea, organizarea şi funcționarea CARP se realizează în baza prevederilor referitoare la asociații din OUG. 26/2000 cu privire la asociații şi fundații. (art. 2 L 540/2002).	Legea 122/1996, art. 4 alin. 1 şi 5 Legea 540/2002, art. 2	
Organe de conducere	Adunarea generală este organul de conducere, alcătuit din totalitatea asociaților. (alin. 1). Regulile privind organizarea şi funcționarea adunării generale se stabilesc prin statut. (alin. 5)	OUG 26/2000, art. 21 alin. 1 şi 5	
Organe de administrație	Consiliul director asigură punerea în executare a hotărârilor adunării generale. El poate fi alcătuit şi din persoane din afara asociației, în limita a cel mult o pătrime din componența sa. (alin. 1). Regulile generale privind organizarea şi funcționarea consiliului director se stabilesc prin statut. Consiliul director îşi poate elabora un regulament intern de funcționare. (alin. 3)	OUG 26/2000, art. 24 alin. 1 şi 3	
Organe de control	Actul constitutiv poate prevedea numirea unui cenzor sau a unei comisii de cenzori. Dacă numărul asociaților este mai mare de 15, numirea unui cenzor este obligatorie. Acesta poate fi o persoană din afara asociației. (art. 27). Pentru asociațiile cu mai mult de 100 de membri înscrişi până la data întrunirii ultimei adunări generale, controlul financiar intern se exercită de către o comisie de cenzori. (art. 27^1 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 27 alin. 1 şi 2, şi art. 27^1 alin. 1	
Surse de venit	**Casele de ajutor reciproc ale salariaților**: Fondurile utilizate de casa de ajutor reciproc pentru acordarea de împrumuturi membrilor săi sunt: fondul social al membrilor, constituit prin contribuțiile acumulate ale acestora, la care se adaugă dobânzile anuale, fondurile proprii ale casei de ajutor reciproc şi mijloacele băneşti obținute de la uniunea teritorială județeană sau de la Uniunea Națională. Casele de ajutor reciproc nu pot atrage depozite de orice natură sau fonduri rambursabile, altele decât cele prevăzute la alin. (1).(alin. 1 şi 2 art. 3, L 122/1996) Veniturile **caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor** se constituie din: a) taxe de înscriere;	Legea 122/1996, art. 3 alin. 1 şi 2 Legea 540/2002, art. 11	

9.	Casele de ajutor reciproc		
	Text de referință	**Act normativ**	
	b) cotizatii şi contribuţii lunare ale membrilor; c) dobânzi provenite din plasarea sumelor disponibile în condiţii legale; d) venituri realizate din prestări de servicii; e) dobânzi la sumele împrumutate; f) venituri din organizarea manifestărilor culturale, artistice şi de agrement; g) donaţii şi sponsorizări; h) alte venituri prevăzute de lege. (art. 11, L 540/2002)		
Facilităţi fiscale	Actele şi operaţiunile CAR ale salariaţilor, făcute în legătură cu obiectul de activitate al acestora, sunt scutite de orice impozite şi taxe. (art. 8 L 122/1996) Consiliile judeţene şi locale şi Consiliul General al Municipiului Bucureşti vor sprijini funcţionarea CARP prin închirierea spaţiilor necesare, în funcţie de posibilităţi, pentru desfăşurarea activităţilor acestora şi prin diminuarea cu 75% a tarifelor de închiriere. (art. 16 L 540/2002)	Legea 122/1996, art. 8 Legea 540/2002, art. 16	
Autorităţi relevante	Registrul asociaţiilor şi fundaţiilor aflat la grefa judecătoriei în a cărei circumscripţie teritorială îşi are sediul (art. 5 alin. 1) Autorităţile administraţiei publice locale vor sprijini persoanele juridice constituite în temeiul prezentei ordonanţe prin: a) punerea la dispoziţia acestora, în funcţie de posibilităţi, a unor spaţii pentru sedii, în condiţiile legii; b) atribuirea, în funcţie de posibilităţi, a unor terenuri în scopul ridicării de construcţii necesare desfăşurării activităţii lor. (art. 49 alin. 1)	OUG 26/2000, art. 5 alin. 1, art. 49 alin. 1	

10.	Societăţile comerciale		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiţie	In vederea efectuarii de acte de comert, persoanele fizice si persoanele juridice se pot asocia si pot constitui societati comerciale, cu respectarea dispozitiilor prezentei legi.	Legea 31/1990, art. 1 alin. 1	
Categorii	Societatile comerciale se vor constitui in una dintre urmatoarele forme: a) societate in nume colectiv; b) societate in comandita simpla; c) societate pe actiuni; d) societate in comandita pe actiuni; e) societate cu raspundere limitata.	Legea 31/1990, art. 2	
Mod de implicare a beneficiarilor	În funcţie de tipul de societate.	Legea 31/1990, art.	
Condiţii pentru constituire	Societatea comerciala va avea cel putin doi asociati, in afara de cazul cand legea prevede altfel.	Legea 31/1990, art. 4	
Organe de	În funcţie de tipul de societate.		

10.	Societățile comerciale		
	Text de referință	**Act normativ**	
conducere			
Organe de administrație	În funcție de tipul de societate.		
Organe de control	În funcție de tipul de societate.		
Surse de venit	În funcție de tipul de societate.		
Facilități fiscale	În funcție de tipul de societate.		
Autorități relevante	În funcție de tipul de societate.		

11.	Întreprinderile mici şi mijlocii		
	Text de referință	**Act normativ**	
Definiție	**Întreprindere**: Orice formă de organizare a unei activități economice şi autorizată potrivit legilor în vigoare să facă acte şi fapte de comerț, în scopul obținerii de profit, în condiții de concurență, respectiv: -societăți comerciale, -societăți cooperative, -persoane fizice care desfăşoară activități economice în mod independent şi -asociații familiale autorizate potrivit dispozițiilor legale în vigoare. (art. 2) **Întreprinderi mici şi mijlocii**: Acele întreprinderi care îndeplinesc cumulativ următoarele condiții: **a)** au un număr mediu anual de salariați mai mic de 250; **b)** realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane euro, conform ultimei situații financiare aprobate. Prin active totale se înțelege active imobilizate plus active circulante plus cheltuieli în avans (art. 3)	Legea 346/2004, art. 2 şi 3	
Categorii	**Întreprinderile mici şi mijlocii se clasifică**, în funcție de numărul mediu anual de salariați şi de cifra de afaceri anuală netă sau de activele totale pe care le dețin, în următoarele categorii: **a) microîntreprinderi** - au până la 9 salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane euro, echivalent în lei; **b) întreprinderi mici** - au între 10 şi 49 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 10 milioane euro, echivalent în lei; **c) întreprinderi mijlocii** - au între 50 şi 249 de salariați şi realizează o cifră de afaceri anuală netă de până la 50 milioane euro, echivalent în lei, sau dețin active totale care nu depăşesc echivalentul în lei a 43 milioane euro.	Legea 346/2004, art. 4	

11.	**Întreprinderile mici şi mijlocii**		
	Text de referință	**Act normativ**	
Mod de implicare a beneficiarilor	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Condiții pentru constituire	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Organe de conducere	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Organe de administrație	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Organe de control	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Surse de venit	Conform tipului de persoană juridică în care se încadrează		
Facilități fiscale	Guvernul, organele de specialitate ale administrației publice centrale şi autoritățile locale acordă sprijin întreprinderilor mici şi mijlocii prin: **a)** facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor mici şi mijlocii prin elaborarea şi implementarea de instrumente şi scheme financiare de tipul: - alocații financiare nerambursabile, acordate întreprinzătorilor la înființarea întreprinderilor mici şi mijlocii, în vederea completării capitalului necesar pentru inițierea afacerii; - ajutoare financiare nerambursabile, acordate întreprinderilor mici şi mijlocii pentru realizarea investițiilor în sectorul productiv şi servicii; - constituirea de fonduri de garantare, fonduri de investiții şi capital de risc în sprijinul întreprinderilor mici şi mijlocii; - scheme de creditare cu dobândă redusă; - alte scheme şi instrumente financiare; **b)** îmbunătățirea accesului întreprinderilor mici şi mijlocii la finanțare, prin acordarea de sprijin financiar şi asistență pentru dezvoltarea sistemelor moderne de finanțare, asigurarea fundamentelor informaționale necesare în vederea elaborării de proiecte viabile de către întreprinzători; **c)** promovarea investițiilor străine la nivelul întreprinderilor mici şi mijlocii; **d)** asigurarea resurselor financiare pentru cofinanțarea şi utilizarea eficientă a ajutorului financiar din partea Uniunii Europene şi a altor donatori interni şi internaționali, amplificarea participării întreprinderilor mici şi mijlocii româneşti la programe comunitare pe baza principiului transparenței şi îmbunătățirea ofertei de servicii pentru întreprinderile mici şi mijlocii în vederea creşterii performanțelor acestora în afaceri; **e)** facilitarea accesului la servicii de informare, instruire, consultanță, consiliere şi asistență tehnică pentru potențialii întreprinzători care inițiază o afacere, pentru întreprinderile nou-înființate şi pentru întreprinderile mici şi mijlocii existente,	Legea 346/2004, art. 25 alin. 3 Legea 571/2003, art. 152, alin. 1	

11.	**Întreprinderile mici şi mijlocii**		
	Text de referință	**Act normativ**	
	potrivit nevoilor acestora; **f)** îmbunătățirea accesului întreprinderilor mici şi mijlocii la informații despre piață şi servicii de marketing, financiare şi informatice; **g)** elaborarea şi publicarea de studii, anchete statistice, materiale informative şi alte lucrări necesare desfăşurării activității întreprinderilor mici şi mijlocii; **h)** facilitarea promovării produselor şi serviciilor întreprinderilor mici şi mijlocii pe piața internă şi externă, inclusiv prin ajutoare financiare pentru efectuarea de studii de piață, realizarea de materiale informative, de reclamă şi publicitate, participarea la târguri, expoziții şi la alte asemenea tipuri de manifestări, în țară sau în străinătate; **i)** dezvoltarea cooperării interne şi internaționale şi stimularea creării parteneriatelor de afaceri în domenii de interes pentru întreprinderile mici şi mijlocii; **j)** sprijinirea şi stimularea activității de cercetare-dezvoltare, inovare şi transfer tehnologic; **k)** stimularea accesului întreprinderilor mici şi mijlocii la comerțul electronic, prin sprijinirea acestora în consolidarea capacității lor tehnologice informaționale, în scopul promovării afacerilor prin intermediul mijloacelor electronice; **l)** sprijinirea întreprinderilor mici şi mijlocii pentru îmbunătățirea calității produselor şi serviciilor şi pentru introducerea sistemelor de standardizare şi certificare a calității conform normelor Uniunii Europene; **m)** sprijinirea centrelor de consultanță şi management al informațiilor, a organizațiilor de reprezentare a întreprinderilor mici şi mijlocii şi a organizațiilor înființate în scopul sprijinirii dezvoltării sectorului întreprinderilor mici şi mijlocii, la nivel regional şi național, prin creşterea potențialului lor instituțional, material şi uman, în vederea diversificării, specializării şi perfecționării activităților pe care acestea le desfăşoară, pentru îmbunătățirea climatului de afaceri, stimularea creării de noi întreprinderi mici şi mijlocii şi sprijinirea dezvoltării acestora; n**) alte obiective şi măsuri cuprinse în programele aprobate de Guvern. (Legea 364/2004, art. 25)** Persoana impozabilă stabilită în România, a cărei cifră de afaceri anuală, declarată sau realizată, este inferioară plafonului de 35.000 euro, al cărui echivalent în lei se stabileşte la cursul de schimb comunicat de BNR la data aderării şi se rotunjeşte la următoarea mie poate solicita scutirea de taxă, numită în continuare regim special de scutire, pentru operațiunile prevăzute la art. 126 alin. (1), cu excepția .... (Legea 571/2003, art. 152, alin. 1)		
Autorități relevante	Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii şi Cooperație	Legea 346/2004, art. 9 alin. 3	

FORME DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE CONFORM OUG 44/2008

Nr Crt.	FORME de organizare a activităților	Definiția tipului de organizare	Condiții de constituire	Sistem de impozitare	Mecanisme de sprijin

	economice conf. OUG 44/2008[12]				
1.	**Persoane fizice autorizate (PFA)**	"persoana fizică autorizată să desfăşoare orice formă de activitate economică permisă de lege, folosind în principal forța sa de muncă" (Art.2.lit.i din OUG 44/2008)	- "...au obligația să solicite înregistrarea în registrul comerțului şi autorizarea funcționării, înainte de începerea activității economice, ca persoane fizice autorizate, denumite în continuare PFA" (Art.7 alin.(1)). - "Cererea de înregistrare în registrul comerțului şi de autorizare a funcționării va fi însoțită de documentația prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezenta ordonanță de urgență." (Art.10 alin.2) - Documentația de susținere a cererii de înregistrare (Anexa la OUG 44/2008): **1.1.** Carte de identitate sau paşaport - fotocopie certificată ograf de către titular privind conformitatea cu originalul 1.2. Document care să ateste drepturile de folosință asupra sediului profesional, precum contract de închiriere, comodat, certificat de moştenitor, contract de vânzare-cumpărare, declarație de luare în spațiu sau orice alt act juridic care conferă dreptul de folosință etc. - copie legalizată 1.3. Declarație pe propria răspundere care să ateste îndeplinirea condițiilor legale de funcționare prevăzute de legislația specială din domeniul sanitar, sanitar-veterinar, protecției mediului şi protecției muncii 1.4. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă pregătirea profesională, dacă aceasta este cerută, potrivit unor prevederi legale speciale 1.5. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă experiența profesională, dacă este cazul -„Înregistrarea în registrul comerțului a persoanei fizice autorizate … se face în baza rezoluției motivate a directorului oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal" (Art. 11 alin. (1) din OUG 44/2008).	"sunt plătitoare de impozit pe venit în condițiile prevăzute de Legea nr. 571/2003, cu modificările şi completările ulterioare." (Art.38 din OUG 44/2008)	- Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală- beneficiari eligibili pot fi PFA şi IF cu studii în domeniu;
2.	**Întreprindere individuală (II)**	„întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător	- "au obligația să solicite înregistrarea în registrul comerțului şi autorizarea funcționării, înainte de începerea activității economice, ca … respectiv întreprinzători persoane fizice titulari ai unei întreprinderi individuale." (Art. 7 alin (1) din OUG 44/2008) - "Cererea de înregistrare în registrul comerțului şi de autorizare a funcționării va fi	"sunt plătitoare de impozit pe venit în condițiile prevăzute de Legea nr. 571/2003, cu modificările şi	

[12] OUG 44/2008 privind desfăşurarea activităţilor economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale şi întreprinderile familiale, cu modificprile şi completările ulterioare

		persoană fizică;" (Art. 2 lit. g) din OUG 44/2008)	însoțită de documentația prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezenta ordonanță de urgență." (Art.10 alin.2) - Documentația de susținere a cererii de înregistrare (Anexa la OUG 44/2008): 2.1. Carte de identitate sau paşaport al titularului întreprinderii individuale - fotocopie certificată ograf de către titular privind conformitatea cu originalul 2.2. Document care să ateste drepturile de folosință asupra sediului profesional, precum contract de închiriere, comodat, certificat de moştenitor, contract de vânzare-cumpărare, declarație de luare în spațiu sau orice alt act juridic care conferă dreptul de folosință etc. - copie legalizată 2.3. Declarație pe propria răspundere care să ateste îndeplinirea condițiilor legale de funcționare prevăzute de legislația specială din domeniul sanitar, sanitar-veterinar, protecției mediului şi protecției muncii 2.4. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă pregătirea profesională, dacă aceasta este cerută, potrivit unor prevederi legale speciale 2.5. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă experiența profesională, dacă este cazul - „Înregistrarea în registrul comerțului ... a întreprinderii individuale ... se face în baza rezoluției motivate a directorului oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal." (Art. 11 alin. (1) din OUG 44/2008.)	completările ulterioare." (Art.38 din OUG 44/2008)	
3.	**Întreprindere familială (IF)**	"întreprinderea economică, fără personalitate juridică, organizată de un întreprinzător persoană fizică împreună cu familia sa;" (Art.2 lit. h) din OUG 44/2008)	-"Reprezentantul întreprinderii familiale are obligația să solicite înregistrarea în registrul comerțului şi autorizarea funcționării, înainte de începerea activității economice. În cazul în care acesta nu formulează cererea în termen de 7 zile de la încheierea acordului de constituire prevăzut la art. 29 alin. (1), oricare membru al întreprinderii familiale poate să solicite înregistrarea în registrul comerțului şi autorizarea funcționării." (Art.7 alin. (2) din OUG 44/2008) - „În toate cazurile, cererea de înregistrare în registrul comerțului şi de autorizare a funcționării trebuie formulată în termen de 15 zile de la încheierea acordului de constituire prevăzut la art. 29 alin. (1)." (Art. 7 alin.3 din OUG 44/2008) - „Întreprinderea familială se constituie printr-un acord de constituire, încheiat de membrii familiei în formă scrisă, ca o condiție de validitate. Acordul de constituire va stipula numele şi prenumele membrilor, reprezentantul, data întocmirii, participarea fiecărui membru la întreprindere, condițiile participării, cotele procentuale în care vor împărți veniturile nete ale întreprinderii, raporturile dintre membrii întreprinderii familiale şi condițiile de retragere, sub sancțiunea nulității	"sunt plătitoare de impozit pe venit în condițiile prevăzute de Legea nr. 571/2003, cu modificările şi completările ulterioare." (Art.38 din OUG 44/2008)	

			absolute.” (Art.29 alin (1) din OUG 44/2008). - Documentația de susținere a cererii de înregistrare(Anexa la OUG 44/2008): 3.1. Carte de identitate sau paşaport al fiecărui membru - fotocopie certificată ograf de către titular privind conformitatea cu originalul 3.2. Document care să ateste drepturile de folosință asupra sediului profesional, precum contract de închiriere, comodat, certificat de moştenitor, contract de vânzare-cumpărare, declarație de luare în spațiu sau orice alt act juridic care conferă dreptul de folosință etc. - copie legalizată 3.3. Declarație pe propria răspundere a reprezentantului, care să ateste îndeplinirea condițiilor legale de funcționare prevăzute de legislația specială din domeniul sanitar, sanitar-veterinar, protecției mediului şi protecției muncii 3.4. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă pregătirea profesională, dacă aceasta este cerută, potrivit unor prevederi legale speciale 3.5. Fotocopii certificate ograf de pe documentele care atestă experiența profesională, dacă este cazul 3.6. Acordul de constituire şi procura specială, prevăzute la art. 29 - „Înregistrarea în registrul comerțului ... a întreprinderii familiale se face în baza rezoluției motivate a directorului oficiului registrului comerțului de pe lângă tribunal.” (Art. 11 alin. (1) din OUG 44/2008).		

Anexa 7 Organizații cu rol de reprezentare în domeniul economiei sociale în România

Uniunea Națională a Cooperației Meşteşugăreşti (UCECOM)

UCECOM este o uniune națională de reprezentare, înființată în 1951 şi care funcționează în baza Legii 1/ 2005. UCECOM are patru obiective principale: reprezentare, promovare, sprijin şi apărare pentru societățile cooperative şi membrii cooperatori (persoane fizice). Uniunea este bazată pe asocierea liberă a membrilor săi în vederea reprezentării intereselor lor economice, culturale şi sociale[13]. Domeniile de activitate variază (artă populară şi artizanat, bunuri industriale, bunuri de larg consum; încălțăminte-marochinărie, confecții metalice, reparații, service auto, giuvaergerie, coafură-frizerie etc.), societățile cooperative dau adesea domenii mixte de activitate. În 2008, exportul la nivelul societăților cooperative afiliate UCECOM s-a ridicat la circa 25 milioane €. Domeniul confecțiilor textile s-a dezvoltat în timp ce cel al artei populare şi cel al artizanatului au regresat. O noutate o reprezintă apariția unei societăți cooperative în domeniul imobiliar şi în domeniul medical (Optimed ,Buzău şi Policlinica Medica Dent Craiova). UCECOM deține calitatea de membru fondator în două fundații cu activitate în domeniul educației: Fundația Spiru Haret (cuprinde 12 grupuri şcolare de arte şi meserii pe lângă care funcționează unități de învățământ preuniversitar, de calificare şi recalificare) şi Fundația Artifex (în cadrul căreia funcționează Universitatea cu profil economic Artifex)[14]. UCECOM este acționar majoritar în cadrul SC Hefaistos CM SA, societate cooperativă cu activități în domeniul turismului.

UCECOM includea peste 800 de societăți cooperative meşteşugăreşti la începutul anilor 1990, numărul acestora scăzând în 2008 la 514. Conform Legii 1/2005 a fost eliminată obligativitatea apartenenței societăților cooperative meşteşugăreşti la UCECOM. Pe lângă cele 514 societăți cooperative, UCECOM include şi 22 de uniuni județene şi 16 asociații de societăți cooperative. Covasna este singurul județ în care UCECOM nu este reprezentat. UCECOM reprezintă în special societăți din centre urbane mari şi mijlocii față de CENTROCOOP care reprezintă societăți cooperatiste de consum din mediul rural, reunind peste 2.000 de societăți care oferă servicii şi peste 400 de unități de comerț şi producție (magazine). UCECOM are structura organizatorică impusă de lege. Organul de conducere este Congresul Cooperației Meşteşugăreşti, care se întruneşte o dată la 4 ani pentru adoptarea direcțiilor strategice. Consiliul este format din 116 persoane desemnate de Congres, care se întâlnesc trimestrial şi se ocupă de probleme privind politica şi strategia UCECOM. Colegiul director are scop administrarea curentă a UCECOM inclusiv patrimoniu. Este alcătuit din 5reprezentanți de la nivel central (preşedinte + 3 vicepreşedinți + secretar general) şi 16 reprezentanți din teritoriu (câte doi pentru fiecare regiune de dezvoltare). Mandatele preşedintelui, ale celor 3 vicepreşedinți şi al secretarului general au o durată de 4 ani cu posibilitatea de prelungire.

Ca afiliere internațională, UCECOM a participat în 1895 ca membru fondator alături de Italia, Belgia, Franța şi Regatul Unit al Marii Britanii la înființarea Uniunii Cooperatiste Internaționale. Este afiliat la Cooperatives Europe (fost ACI EUR[15]), la diviziunea europeană CECOP[16] a organizației mondiale CICOPA (Organizația Internațională a Cooperativelor de Producție, Industriale, Artizanale şi de Servicii)[17]. Preşedintele UCECOM face parte din Consiliul de administrație al Confederației Europene a cooperativelor şi întreprinderilor aflate în proprietatea lucrătorilor active în industrie şi servicii

---

[13] *** Annual report of the SME Sector in Romania, 2008, p. 145

14 Universitatea Artifex, Facultatea deManagement şi Marketing din 2008 desfăşoară curs de master managementul IMM-urilor din domeniul economiei sociale

[15] www.coopseurope.coop

[16] www.cecop.coop

[17] www.cicopa.coop

(CECOP). UCECOM este partener al Camerei Meşteşugarilor din Koblenz (Germania), este implicat în organizarea Biroului Balcanic pentru Sprijnirea Clasei de Mijloc (Bulgaria), este reprezentată indirect în Social Economy Europe şi a fost afiliată la Asociația Internațională a Parcurilor de Francofonie.

Uniunea Națională a Cooperației de Consum

CENTROCOOP este uniunea reprezentativă pentru cooperație de comun din România. Cuprinde societăți cooperative de gradul 1 şi 2, dar şi persoane fizice, cu activități de prestări servicii şi producție. Spre deosebire de UCECOM, care acoperă în special zona urbană, CENTROCOOP acoperă în principiu zona rurală.

Ca structură organizatorică, CENTROCOOP include o uniune națională reprezentată de CENTROCOOP şi 41 de uniuni județene reprezentate în fiecare județ. Conform structurii impuse de Legea 1/2005, CENTROCOOP are drept de reprezentare, dar nu are drept de control asupra activității membrilor săi. Societățile cooperative au libertatea de a decide dacă se asociază sau nu structurilor teritoriale ale CENTROCOOP. Organul de conducere al uniunii este Congresul, care se întruneşte o dată la 4 ani. Organele executive sunt reprezentate de Consiliu, compus din preşedinții celor 41 de uniuni județene şi reprezentanții celor mai bune 6 societăți cooperative membre şi care se întruneşte trimestrial sau ori de câte ori este nevoie, şi Colegiu, compus din 9 persoane alese de Consiliu şi care se întruneşte lunar. Ca afiliere internațională, EUROCOOP a inițiat ideea unui coş de produse al căror preț să fie unic la nivel european. Afilierea la nivel internațional este limitată de cotizațiile anuale cu valori destul de ridicate.

Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP

Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP activează în baza autorizației de funcționare primită în 2002 de la BNR. CREDITCOOP continuă tradiția cooperației de credit instaurată de prima bancă populară din România din 1851. Cuprinde 17 agenții şi are afiliate 51 de bănci cooperatiste cu un loc bine conturat în peisajul bancar românesc în special prin sprijinul acordat actorilor din mediul rural[18].

Liga Națională a Organizațiilor cu Personal Handicapat din Cooperația Meşteşugărească

LNOPHCM s-a înființat în mai 1994, dobândind personalitate juridică în septembrie 1994. Liga funcționează în baza OUG 26/2000. Inițial s-a permis afilierea ca membri numai a organizațiilor fără scop lucrativ, dar în urma solicitărilor primite, statutul Ligii a fost modificat în 2008 astfel încât a permis accesul societăților comerciale care au printre angajați persoane cu dizabilități. Deşi majoritatea membrilor intră în categoria societăților cooperative, Liga include şi alte categorii de membri. Cu toate acestea, denumirea rămâne momentan nemodificată.

Dintre cele circa 150-200 de organizații active ale persoanelor cu dizabilități din România, Liga este singura care se ocupă de încadrarea în muncă a persoanelor cu dizabilități, ca formă activă de protecție a acestei categorii de persoane vulnerabile. Numărul membrilor Ligii a variat de-a lungul anilor, ajungând şi până la 36. Liga include 22 UPA afiliate ca membre (societăți cooperative şi societăți comerciale, organizate în special ca SRL-uri), în cadrul cărora lucrează circa 280 de persoane cu dizabilități din totalul de circa 610 angajați. Liga este informată lunar de membrii asupra situației angajaților. Organul de conducere al Ligii este Adunarea Generală, care se întruneşte anual, iar aparatul executiv este reprezentat de Consiliul Executiv, care include un preşedinte şi un director executiv. Liga nu a avut filiale până de curând, dar, s-a constituit de curând o filială la Constanța la încurajarea ANPH. Este în pregătire înființarea a încă două filiale în Suceava şi Vaslui.

[18] http://www.creditcoop.ro

Liga nu este afiliată internațional dar se alătură uneori UNCECOM în demersurile sale.

Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România

UNCARSR include Casele de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România care datează de aproximativ 100 de ani. La început au fost cunoscute sub numele de „uniuni de economie" şi reprezentau asociații de credit înființate prin legi speciale în anumite ministere, comunități sau pe lângă biserici şi în care membrii îşi depuneau la comun economiile. Ulterior au fost subordonate sindicatelor, fiecare sindicat având o casă de ajutor reciproc, având la bază principiile mutualiste, principii care există şi în prezent. Prin Legea 122 / 1996, casele de ajutor reciproc s-au înregistrat la Judecătorii şi la BNR prin „Registrul de evidență".

Aproximativ 90% din totalul CARS sunt afiliate la UNCARSR, excepție fiind cele din Timiş şi Satu-Mare. Instituțional, UNCARSR colaborează cu BNR, Ministerul Finanțelor şi cu MMFPS. UNCARSR are afiliate 39 de uniuni teritoriale, care cuprind 2.377 CARS, instituții financiare nebancare. UNCARSR prezintă, protejează, susține şi apără interesele specifice CARS instituții financiare nebancare, ale membrilor acestora şi ale uniunilor teritoriale în relațiile cu organele centrale ale administrației de stat, cu instituțiile financiare, juridice şi cu alte organizații din România. Prin OUG 74 / 2003 se dorea desființarea CARS. Ordonanță a fost amendată, iar casele au rămas reglementate prin legea specială.

Pentru înființarea CARS, numărul minim de membri trebuie să fie de 30, finațarea făcându-se din fondurile membrilor, din fonduri proprii ale caselor sau din fondurile uniunii, fiecare casă având un program liber ales de gestiune. Casele reprezintă o categorie protejată din punct de vedere legislativ, nefiind supuse impozitării. Casele au constituit şi un fond de risc, împrumuturile ajungând la valori de 3,4 ori valoarea fondului social. La începutul crizei, a existat o afluență de membrii întrucât băncile au limitat creditarea. În ultima perioadă, membrii au devenit precauți şi nu mai solicită credite de la casele de ajutor reciproc, astfel că uniunea a decis restrângerea perioadei de creditare la 1an sau 2 ani. Județul Hunedoara este cel mai activ în solicitarea de credite, iar la polul opus se află județele Călăraşi şi Giurgiu. Membrii CARS cuprind şi persoane cu dizabilități cu drepturi şi obligații egale ca restul membrilor. Uniunea a decis menținerea membrilor prin constituirea fondurilor sociale pe perioada şomajului. UNCARS îşi propune să se dezvolte prin înființarea de agenții / puncte de lucru în mediul rural. UNCARSR îşi propune constituirea unui fond pentru ajutor de deces, precum şi urmărirea ritmicității, a perioadei de rambursare a împrumuturilor.

UNCARSR este membră a Rețelei Europene de Microfinanțare cu sediul la Paris.

Anexa 8 Evoluția istorică a formelor de organizare specifice ES în România

Ca noțiune de sine stătătoare, ES a fost menționată pentru prima dată în legislația românească de HG 829/2002 privind adoptarea primului Plan național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale, cu modificările şi completările ulterioare, conceptul fiind ulterior apoi reluat şi detaliat în diverse documente cu caracter normativ sau de orientare strategică din domeniul social. În România au existat forme specifice ES cu mult înainte de introducerea conceptului de ES în sine, încă de la jumătatea sec. al XIX-lea, când se publică *statutele casei de păstrare şi împrumutare*[19] – formă care marchează oficial începuturile dezvoltării ***sectorului cooperatist***. Între anii 1850 şi 1949 se dezvoltă diferite forme de societăți de tip cooperatist, atât în mediul urban cât şi în cel rural, în domenii de activitate variate: bănci populare, case de economii, credit şi ajutor reciproc, meşteşuguri, agricultură.

Conceptul cooperatist se materializează în mediul urban sub forma ***caselor de economii***, ***asociațiilor cu caracter privat***, ***de credit cooperatist***, de inspirație germană (sistemele Raiffeisen şi Schulze – Delizsch). În 1845 s-a publicat un *Proiect pentru o* ***casă de păstrare şi împrumutare***, care cuprinde *statutele casei de păstrare şi împrumutare* ce urmează să se fondeze prin *sloboda subscripție particulară în oraşul Bucureşti*. Ideea de societate cooperatistă a fost promovată şi în mediul rural: Ion Ionescu de la Brad a încurajat în presă înființarea unor asemenea structuri, care să susțină drepturile țăranilor clăcaşi şi reforma agrară. În perioada 1850-1870 s-au înființat diferite ***asociații de economie, credit şi ajutor mutual*** la Bistrița (1851), Brăila (1855), în satul Brad din județul Roman (1860), în comuna Răşinari din județul Sibiu (1867) şi Bucureşti (1870). La 1 octombrie 1870, se pun de către P.S. Aurelian bazele societății de economie şi credit Economia, după modelul Schulze-Delizsch, iar în anul 1873 se înființează societatea de consum Concordia, organizată după principiile cooperatismului modern, respectiv cu posibilitatea măririi capitalului şi a numărului de asociați, şi vot egal pentru toti membrii.În 1879, se fondează în Bucureşti Societatea meseriaşilor de încălțăminte, iar în 1882 se înființează Societatea Cooperativă a Constructorilor şi Meseriaşilor Români din Bucureşti, având 800 de membri organizați în 20 de secțiuni, pe diverse specialități. În anul 1895, România participă ca membru fondator la înființarea Alianței Cooperatiste Internaționale (ACI), fiind reprezentată în conducerea acesteia de deputatul Dimitrie C. Butculescu.

Băncile populare săteşti îşi sporesc numărul în perioada 1891-1902. Începând cu anul 1898, Spiru Haret devine principalul susținător al extinderii şi organizării mişcării cooperatiste, fiind şi inițiatorul primei legi a cooperației.

Funcționarea ***cooperativelor*** este reglementată de Codul de Comerț adoptat în 1887, în vigoare până în 1903. Din acest an şi până în 1923, cooperativele orăşeneşti şi cele săteşti sunt reglementate prin legi speciale. Din 1923, coordonarea sectorului cooperatist se realizează de către Ministerul Muncii. [20]

La 1 ianuarie 1919 intră în vigoare Decretul-lege 3.922/1918 relativ la înființarea ***casei centrale a cooperației*** şi împroprietăririi sătenilor. Art. 1 al acestui act normativ prevede *înființarea pe lângă ministerul agriculturii şi domeniilor a unei instituțiuni autonome care va purta numele de: Casa centrală a cooperației şi împroprietăririi sătenilor*. Această instituție *se împarte cu cinci secțiuni*, respectiv:

---

[19] Conform website-ului Uniunii Județene a Societăților Cooperative Meşteşugăreşti – UJSCM-TM: http://www.uscomtm.ro/faq/9/Informatii/i-9.html

[20] Conform website-ului Uniunii Județene a Societăților Cooperative Meşteşugăreşti – UJSCM-TM: http://www.uscomtm.ro/faq/9/Informatii/i-9.html

I. Centrala băncilor populare;
II. Centrala cooperativelor săteşti de producţie şi consum;
III. Centrala obştilor săteşti şi a exploatărilor agricole;
IV. Direcţiunea funciară şi a creditului ipotecar;
V. Direcţiunea cadastrului şi a lucrărilor tehnice.

În motivarea adoptării acestui Decret-lege, Ministrul agriculturii şi al domeniilor, I.G. Duca menționează la 31.12.1918 următoarele: *cooperația, a început la noi în condiții atât de neprielnice şi a avut de învins greutăți atât de mari, încât Statul a trebuit să ia sub directa lui ocrotire toată mişcarea. Fără amestecul de aproape, fără ajutorul larg, fără controlul amănunțit al Statului, nici Băncile populare, nici Cooperativele săteşti de tot felul, nici Obştiile de arendare şi de cumpărare, nu ar fi putut lua în ultimii 15 ani avântul pe care l-au luat şi n'ar fi izbutit de sigur să aducă populațiunii rurale netăgăduitele foloase ce i le-au adus, cele mai temeinice poate din toate foloasele pe cari țărănimea noastră le-a cules de la constituirea Statului Român modern*.

În 1921 apare prima reglementare românească privind ***asociațiile şi fundațiile***, şi anume Legea 21/1924 privind persoanele juridice (asociații şi fundații), ale cărei prevederi au fost preluate în proporție destul de mare şi de legislația adoptată după 1989. Înainte de adoptarea acestui act normativ, au mai existat organizații nonprofit înființate prin acte speciale emise în baza legilor generale, cum ar fi, de pildă, Societatea Română de Cruce Roşie, înființată în 1877. Legea 21/1924 privind persoanele juridice (asociații şi fundații) va fi abrogată la peste 75 de ani de la adoptare, prin OUG 26/2000 cu privire la asociații şi fundații, cu modificările şi completările ulterioare. Principalele modificări aduse de noile reglementări constau în reducerea numărului minim de membri necesari pentru înființarea unei asociații – de la 21 la 3 persoane – şi în extinderea posibilității de a dezvolta activități economice şi pentru fundații (reglementările din 1924 prevedeau acest drept numai pentru asociații).

La 12 iulie 1928 a fost promulgat Codul Cooperației, ce cuprinde prevederi cu privire la organizarea şi funcționarea ***organizațiilor cooperatiste***, dar acesta rămâne în vigoare doar până la 28.03.1929, când este abrogat, cooperațiile primind autonomie deplină față de stat.

Prin Legea 35 din 1929 privind organizarea ***cooperației***, publicată în MOF Oficial 71/ 28.03.1929, se separă funcția de îndrumare, control etc., de cea de finanțare. Prin prevederile acestei legi se stipulează şi înființarea Oficiului Național al Cooperației pentru funcțiile de coordonare, precum şi a Băncii Centrale Cooperative, cu funcția de finanțare a domeniului cooperatist, iau ființă Centrala Cooperativă de Import şi Export, cu atribuții economice de aprovizionare şi desfacere, şi Banca Centrală Cooperativă, şi mai sunt prevăzute ca forme de organizare societățile cooperative, federalele şi uniunile de cooperative. Federalele sunt definite ca asociații de societăți cooperative, organizatii cu caracter economic formate dintr-un număr de societăți cooperative a căror rază de activitate se poate extinde şi asupra întregului teritoriu al țării.Uniunile se constituie şi funcționează după aceleaşi norme ca şi societățile de cooperative, însă fără capital social. Raza de activitate şi numărul minim de societăți cu care se constituie uniunile se stabilesc de către Oficiul Național al Cooperației.

În 1935, Oficiul Național al Cooperației a fost desființat prin modificările aduse Legii 35 / 1929, în locul lui înființându-se ***Centrala Cooperativă de Îndrumare, Organizare şi Control***, care asociază 29 federale.

Statutul ***Băncii Centrale Cooperative*** a fost publicat în MOF 04.04.929 şi sancționat prin Înalt Decret Regal publicat în MOF 989/1929. Banca dispune de un capital de un miliard, din care jumătate este subscris de stat şi jumătate de cooperative.

Centrala Cooperativă de Import şi Export a fost înființată prin Legea 35/1929, fiind definită ca o federală de cooperative pe acțiuni. În 1935 a fost adoptată Legea pentru organizarea ***cooperației***, care cuprindea prevederi referitoare la modul de organizare, atribuțiile şi activitatea cooperativelor,

reglementând următoarele structuri: Banca Centrală Cooperativă; Centrala Cooperativă de Producție, Aprovizionare şi Valorificare a Produselor Agricole; Centrala Cooperativă de Consum; Centrala Cooperativă de Îndrumare, Organizare şi Control şi Casa Centrală a Cooperației.

Legea pentru organizarea cooperației a suferit modificări continue în 1938, 1939, 1940 şi 1941. La 22.02.1941 s-a abrogat structura stabilită prin Legea din 1935 pentru organizarea cooperației şi se înființează ***Institutul Național al Cooperației*** (INCOOP), iar statutul privind ***cooperația*** este asociat celui privind asociațiile şi federațiile.

Sectorul cooperației a cunoascut o nouă reorganizare majoră prin adoptarea Decretului 133**/**1949 privind organizarea cooperației, care defineşte cooperativele ca fiind *organizații de mase ale celor ce muncesc de la oraşe şi sate, create din inițiativa proprie a acestora, şi care, prin activitate şi mijloace comune, îşi satisfac trebuințele de ordin economic şi cultural*[21], arătând că, *prin activitatea lor, cooperativele înlesnesc schimbul de produse între sat şi oraş, înlăturând pe speculanți; contribuie la mărirea producției mărfurilor de larg consum; folosesc, în largă măsură, materiile prime locale; creează posibilitatea de a folosi în agricultură cele mai avansate cuceriri ale ştiinței agrotehnice şi zootehnice, precum şi maşinile agricole; organizează puncte de închiriere de unelte agricole pentru cooperatori; contribuie la mărirea producției agricole; organizează reîncadrarea invalizilor în procesul de producție; contribuie la dezvoltarea vieții economice în folosul poporului şi la mărirea venitului național; îşi desfăşoară activitatea în cadrul Planului de Stat şi constituie un factor important în lupta pentru construirea socialismului în Republica Populară Română*[22].

Scopul cooperativelor constă în *înlesnirea aprovizionării asociațiilor, valorificarea produselor acestora, înlesnirea creditului de care ei au nevoie, organizare a producției în comun, înființarea de întreprinderi proprii, precum şi orice altă activitate, legată de scopul lor*[23]. Se puteau constitui: cooperative de consum (aprovizionare, prelucrare şi desfacere); cooperative de producție mesteşugărească şi cooperative de producție agricolă (gospodării agricole colective şi alte feluri de asociații).

Cooperativele beneficiau de facilități semnificative, cum sunt *largi înlesniri fiscale, înlesniri la licitații (preferința, reduceri de garanții, acordare de avansuri şi altele), regim special de repartizare şi distribuire a produselor industriale, a materiilor prime şi mijloacelor de finanțare,* precum şi un sistem propriu de soluționare a litigiilor[24]. Se observă pe de o parte păstrarea caracteristicilor generale ale sectorului cooperatist, pe de altă parte – declararea unei strânse legături între organizațiile cooperative şi scopul construirii socialismului. Decretul 133/1949 marchează intrarea sectorului cooperației într-o nouă etapă, de dezvoltare semnificativă din punct de vedere material, societățile cooperative fiind puternic promovate şi sprijinite de stat şi beneficiind adeseori de bunuri imobiliare dobândite de stat prin naționalizare sau exproprieri abuzive. Este perioada apreciată ca prosperă pentru sectorul cooperatist, dar care după 1989 a lăsat asupra sectorului o imagine negativă departe de a fi înlăturată chiar şi la peste 20 de ani de la căderea regimului comunist din România.

Anul 1949 reprezintă un an important şi pentru sectorul ***CAR*** Prima referire legală explicită la această categorie este realizată cu privire la salariați, în cadrul Decretului 358/1949 pentru organizarea caselor de ajutor reciproc pe lângă sindicate, care prevede că, *pe lângă fiecare sindicat, comitet de întreprindere sau instituție, salariații pot organiza CAR*, iar *modul de constituire şi de funcționare al acestor Case se stabileşte prin statutul aprobat de Confederația Generală a Muncii*. Actul prevede şi o facilitate semnificativă, şi anume, că *actele şi operațiile acestora sunt scutite de orice impozite sau*

[21] Art. 1, Decretul 133**/**1949 privind organizarea cooperaţiei
[22] Idem
[23] Art. 2, Decretul 133**/**1949 privind organizarea cooperaţiei
[24] Art. 15-23, Decretul 133**/**1949 privind organizarea cooperaţiei

taxe[25]. Decretul *desfiinţează*, practic, *casele de credit de orice fel, Casele şi fondurile de ajutor, prevedere sau asigurare, ale salariaţilor, existente la data publicării decretului,* întregul patrimoniu al acestor "Case" şi "Fonduri" trecând asupra Confederaţiei Generale a Muncii[26]. Doi ani mai târziu au fost adoptate prevederi legale specifice privind **CARP.** Decretul 204/1951 privind organizarea caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor aplicându-se celor aflaţi în sistemul asigurărilor sociale de stat. Structurile înfiinţate în baza acestui decret au fost apreciate în expunerea de motive a Legii 13/1972 privind casele de ajutor reciproc ale pensionarilor ca *utile, obţinând rezultate bune în sprijinirea membrilor lor prin acţiuni de întrajutorare sau cu caracter cultural şi social*.

O nouă evoluţie privind formele de organizare specifice ES a fost reprezentată de Legea 14/1968 privind organizarea şi funcţionarea ***cooperaţiei meşteşugăreşti***. Noua reglementare scoate această categorie de societăţi cooperatiste de sub incidenţa Decretului 133/1949 privind organizarea cooperaţiei, considerându-se că prevederile Decretului sunt insuficient detaliate faţă de specificul cooperaţiilor meşteşugăreşti şi introducându-se astfel un act normativ cu caracter special. Acelaşi demers a fost realizat 10 ani mai târziu cu privire la ***structurile cooperatiste de consum***, reglementate prin Legea 6***/***1970 cu privire la organizarea şi funcţionarea cooperaţiei de consum. La scurt timp, o nouă schimbare s-a înregistrat în CAR. Legea 13/1972 privind ***CARP*** lărgeşte, începând cu 1 martie 1973, raza de cuprindere, în CAR a pensionarilor şi a beneficiarilor de ajutor social, indiferent de sistemul de asigurări sociale şi pensii căruia îi aparţin. Legea prevede *dreptul tuturor pensionarilor, indiferent din ce sistem de pensii fac parte, de a se constitui în CAR*; *condiţiile şi modalitatea constituirii acestor case*; *stabilirea organelor de conducere colectivă a C.A.R.P. şi a răspunderii ce le revine în respectarea dispoziţiilor legale privind administrarea mijloacelor materiale şi băneşti ale casei*; *stabilirea surselor de venituri şi a constituirii fondurilor destinate pentru acordarea de împrumuturi, ajutoare nerambursabile, pentru organizarea unor activităţi cultural-artistice şi finanţarea altor cheltuieli ale caselor*; *atribuţia comitetelor executive ale consiliilor populare de a asigura îndrumarea şi sprijinirea activităţii CAR ale pensionarilor, precum şi sarcina Ministerului Muncii de a le îndruma din punct de vedere metodologic de specialitate*. Organizaţiile create în baza Legii 13/1972 privind CARP cunosc o dezvoltare constantă, păstrându-şi personalitatea juridică şi după 1990, însă funcţionând după reguli revizuite conform Legii 540/2002 privind CARP. .

Ca imagine generală, se observă că în perioada 1947-1949, ***societatea civilă*** şi multe organizaţii din ***domeniul cooperatist*** au fost desfiinţate, fiind susceptibile de a contraveni intereselor comuniste (peste 1.000 de asociaţii locale şi naţionale, profesionale şi culturale, precum şi structuri obşteşt)i. Aşa s-a întâmplat de pildă cu Frontul Plugarilor, Asociaţia Solidară a Pensionarilor, Societatea Pantofarilor Patroni din Sibiu, Reuniunea Meseriaşilor din Gherla, Societatea pentru Exploatări Forestiere, Asociaţia Întreprinzătorilor de Lucrări Publice şi Private, Asociaţia de Ajutor Reciproc Mişcarea, Asociaţia pentru Ocrotirea Orbilor, Asociaţia Profesională a Meseriaşilor Brutari, Societatea de Binefacere Sf. Fecioară Maria, Asociaţia Invalizi, Orfani, Văduve, Prizonieri, Luptători[27].

Organizaţiile de masă tolerate în perioada comunistă în România includeau cooperativele, organizaţiile de fabrică şi uzinele, asociaţii fără partid ale femeilor, organe de presă, organizaţii cultural educative şi uniuni ale tineretului[28]. Deşi aparent mecanisme democratice, acestea reprezentau un instrument al puterii. Structurile asociative şi cooperatiste, între care şi forme specifice de ES, au fost

[25] Art. 1, Decretul nr. 358/1949 pentru organizarea caselor de ajutor reciproc pe lângă sindicate
[26] Art. 2, Decretul nr. 358/1949 pentru organizarea caselor de ajutor reciproc pe lângă sindicate
[27] Vladimir Tismăneanu (coord.) Raport final, Comisia Prezidenţială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Bucureşti, 2006, p. 136-137
[28] Idem, p. 138

forțate în realitate să promoveze obiectivele regimurilor totalitariste şi să se legitimeze prin apartenență şi voluntariat forțat, ajungând să joace rolul unor agenții cvasi-publice.

Un oarecare grad de autonomie s-a înregistrat cu privire la ***societățile cooperative de consum şi meşteşugăreşti***, acuzate frecvent chiar de promovarea principiilor capitaliste[29]. În ceea ce priveşte asociațiile voluntare, înființarea acestora în perioada comunistă nu s-a *produs pentru a crea solidarități într-o societate atomizată (...), ci pentru a crea nuclee autonome, pluraliste, care să îngrădească tendințele uniformizatoare ale statului comunist*[30].

În 1974, rețeaua de organizații tolerate ca forme de control ideologic a populației a fost reunită în cadrul Frontului Unității Socialiste. Aceasta includea Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție, Uniunea Centrală a Cooperativelor Meşteşugăreşti, Uniunea Centrală a Cooperativelor de Producție, Achiziție şi Desfacere, Societatea Crucea Roşie şi cultele[31]. Frontul Unității Socialiste era promovat ca argument suprem în favoarea caracterului democratic al societății[32].

După 1989 a intrat în vigoare Decretul-lege 67/1990 privind organizarea şi funcționarea ***cooperației de consum şi de credit***, care detaliază regimul juridic al acestor categorii de organizații cooperatiste, fiind apoi înlocuit de Legea 109/1996 privind organizarea şi funcționarea cooperației de consum şi a cooperației de credit.

În perioada de după 1990, se observă o scădere a numărului total al ***societăților cooperative meşteşugăreşti***, ca şi o scădere a numărului de membri cooperatori (persoane fizice) implicate în aceste structuri. Observăm lipsa apariției de societăți cooperative noi pe piață. Se estimează că în ***societăților cooperative meşteşugăreşti*** sunt afiliate circa 20.000 persoane fizice, dintre care peste 80% sunt atât acționari în cadrul propriilor organizații, cât şi angajați în societățile lor cooperative. Internațional există circa 800 milioane de persoane implicate în societăți de tip cooperatist. În prezent, în România, investiția în părți sociale este suficientă pentru a deține calitatea de membru cooperator, nemaifiind obligatorie şi participarea la munca propriu-zisă în cadrul societății – ceea ce generează o îndepărtare de la specificul ES. Sectorul cooperatist meşteşugăresc – ca şi întregul sector al cooperației – este afectat de o problemă de imagine, fiind asimilat deseori cu formele de organizare specifice comunismului.

Activitățile desfăşurate de persoanele cu dizabilități în ***domeniul cooperatist meşteşugăresc*** sunt slab încurajate. Se remarcă existența a 46 de societăți coooperative care numără printre angajați 510 persoane cu dizabilități, dintre care numai 23 sunt recunoscute ca unități protejate autorizate. Aceste 23 de unități cuprind marea majoritate a persoanelor menționate, în cadrul lor fiind angajate 448 dintre acestea. Cu privire la societățile persoanelor cu dizabilități, se remarcă şi afilierea marii majorități a celor 23 de UPA active în cooperație meşteşugărească la Liga Națională a Organizațiilor cu Personal Handicapat din Cooperația Meşteşugărească (LNOPHCM)[33]. La nivelul sectorului cooperatist se simte în prezent nevoia tot mai pregnantă a unei dezvoltări strategice, coordonate la nivel național[34].

Anii 1990 au avut un impact negativ semnificativ asupra ***societăților cooperative de consum***. După 1989, cooperația de consum (care până în 1989 deținea monopolul în mediul rural) a pierdut teren în adaptare la piața liberă. S-au pierdut de asemenea terenuri şi clădiri, ca urmare a reglementărilor privind retrocedarea imobilelor. Cea mai semnificativă deteriorare s-a înregistrat în

---

[29] Interviuri cu reprezentanţi ai UCECOM şi CENTROCOOP
[30] Raport final, Comisia Prezidenţială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Bucureşti, 2006, p. 362
[31] Idem p. 156
[32] Ewa Les şi Maria Jeliazkova „The social economy in Central East and South East Europe" în *** „Social economy: building inclusive economie", OECD,, 2007, p.192
[33] http://www.anph.ro/institutie.php?m=informatii&id_ins=539&id_ong=;
[34] www.ucecom.ro şi informaţiile obţinute în întâlnirea de lucru cu reprezentanţii UCECOM

sectorul serviciilor, apoi cu privire la magazinele de desfacere – spațiile alocate erau exagerat de mari, marfa disponibilă – redusă cantitativ şi afectată de concurență, prin urmare veniturile obținute erau insuficiente pentru menținerea activităților respective. Rețeaua de unități, supradimensionată atât teritorial, cât şi ca suprafețe efective ale obiectivelor, nu a mai putut fi exploatată eficient într-un mediu social tot mai sărăcit, invadat de produse (inclusiv second hand) comercializate cu prețuri extrem de scăzute. După 1989, cadrul legal de înființare şi funcționare a ***societăților cooperative de consum*** a fost reprezentat de Decretul-Lege 67/1990 şi Legea 109/1996 privind cooperația de consum, înlocuită la rândul ei de Legea 1/2005 de organizare şi funcționare a cooperației în România.

De-a lungul ultimilor 20 de ani s-a înregistrat o scădere a membrilor CENTROCOOP – principala structură de reprezentare a societăților cooperative de consum. Cu ocazia reorganizării în baza Legii 1/2005, adunările generale au stabilit valori ale părților sociale care nu au putut fi achitate de către toți membrii inițiali, ajungându-se în acest fel la reducerea membrilor. Acest mecanism a fost folosit uneori cu rea-intenție, astfel încât numărul restrâns de membri rămaşi în componența societății să poată înstrăina valori imobiliare semnificative fără urmărirea cu prioritate a intereselor societății cooperative. Dacă în 2001 existau 1.405 ***cooperative de consum***, după 2005 s-a ajuns la un număr de 921 societăți cooperative de consum de grad 1 şi 2, la care se adaugă şi cele 41 uniuni județene ale CENTROCOOP. Până în 2002, CENTROCOOP a inclus şi ***băncile populare***, dar în anul 2002 acestea s-au separat de această structură. La finele anului 2008, CENTROCOOP includea 19 societăți cooperative de gradul 2, câte una în următoarele județene: Arad, Bistrița, Brăila, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Gorj, Harghita, Ialomița, Iaşi, Maramureş, Olt, Prahova, Satu Mare, Sălaj, Teleorman, Vâlcea şi Vrancea, şi 902 societăți cooperative de gradul 1[35].

O atenție specială merită acordată şi ***UPA*** ca formă pe care o îmbracă adeseori organizațiile nonprofit cu activități economice sau societățile cooperative, cu rol deosebit de important în incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități prin activități de ES. Trebuie făcute anumite precizări terminologice privind specificul UPA. În ceea ce priveşte denumirea acestora, se observă că terminologia românească în domeniu o respectă pe cea din alte țări europene, asigurând de asemenea continuitatea față de noțiunea folosită înainte de Legea 448/2006. În ceea ce priveşte principalii beneficiari finali ai unităților, se remarcă evoluția de la termenul de *invalid*, folosit înainte de 1990 pe scară largă, care a fost înlocuit în anii 1990 cu cel de *handicapat* (Constituția din 1990 şi Legea 53/1993); au urmat termenii de *persoană cu handicap* şi, în fine, termenul considerat în prezent ca cel mai potrivit, acela de *persoană cu dizabilități*.

În România, primele forme de organizare asemănătoare unităților protejate autorizate din prezent au fost ***cooperativele de invalizi***, înființate în 1948, după modelul sovietic, devenite ulterior unități pentru persoane handicapate/cu handicap. [36]

Prima reglementare care se referă în mod specific la ***UPA*** este Legea 57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate, cu modificările şi completările ulterioare, care prevede că, *în raport cu numărul de salariați constituit din persoane handicapate, pot fi înființate, la solicitarea asociațiilor de handicapați legal constituite, locuri de muncă şi unități protejate, special organizate*[37]. Pentru a fi considerată UPA, trebuie ca cel puțin 70% din numărul de salariați să fie constituit din persoane handicapate, cu excepția UPA organizate pentru nevăzători, care vor avea cel puțin 50% din salariați persoane handicapate. Unitățile şi locurile de muncă protejate se organizează

[35] www.centrocoop şi informaţiile obţinute în întâlnirea de lucru cu reprezentanţii CENTROCOOP
[36] Subcapitolul include şi informaţiile obţinute în întâlnirea de lucru cu reprezentanţii LNOPHCM
[37] Art. 2, Legea nr. 57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate, cu modificările şi completările ulterioare

de către persoane juridice şi de persoanele fizice autorizate să desfăşoare o activitate economică sau care folosesc munca salariată.

În 1999, Legea 57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate, cu modificările şi completările ulterioare, a fost abrogată de OUG 102/1999 privind protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap, care prevede că *persoanele fizice sau juridice care angajează persoane cu handicap pot înființa UPA de Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap*[38]. UPA sunt *unități special organizate şi amenajate potrivit cerințelor persoanelor cu handicap, în vederea desfăşurării activității acestor persoane, cu eliminarea oricărui impediment*[39], şi pot fi[40]:

- agenți economici cu personalitate juridică, indiferent de forma de organizare şi de proprietate, care au cel puțin 50% din numărul de angajați persoane cu handicap încadrate cu contract individual de muncă;
- secții, ateliere sau alte structuri fără personalitate juridică din cadrul agenților economici sau din cadrul organizațiilor neguvernamentale, care au contabilitate proprie şi cel puțin 50% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate cu contract individual de muncă;
- asociații familiale, asociații sau fundații fără scop lucrativ, constituite de cel puțin o persoană cu handicap, precum şi persoana cu handicap care este autorizată, potrivit legii, să desfăşoare activități economice independente, cu condiția achitării contribuțiilor de asigurări sociale prevăzute de lege.

Legea 519/2002 pentru aprobarea OUG 102/1999 privind protecția specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap abrogă articolul menționat, introducând următoarea clasificare:

- agenți economici cu personalitate juridică, indiferent de forma de organizare şi de proprietate, care au cel puțin 30% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate cu contract individual de muncă;
- secții, ateliere sau alte structuri fără personalitate juridică din cadrul agenților economici sau din cadrul organizațiilor neguvernamentale, care au contabilitate proprie şi cel puțin 30% din numărul total de angajați persoane cu handicap încadrate cu contract individual de muncă;
- asociații familiale, asociații sau fundații fără scop lucrativ, constituite de cel puțin o persoană cu handicap, precum şi persoana cu handicap care este autorizată, potrivit legii, să desfăşoare activități economice independente, cu condiția achitării contribuțiilor de asigurări sociale prevăzute de lege; criteriile de încadrare şi modul de autorizare ale acestor unități se stabilesc prin ordin comun al ministrului sănătății şi familiei şi al ministrului muncii şi solidarității sociale, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice, care va fi publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Acelaşi act normativ arată de că *prin UPA se înțelege şi centrele de integrare prin terapie ocupațională aflate în coordonarea Secretariatului de Stat pentru Persoanele cu Handicap*. În prezent, acest tip de centre nu mai sunt prevăzute în reglementări speciale, ele fiind cuprinse în definiția generală a unităților protejate autorizate. OUG 102/1999 privind protecția specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap a fost abrogată prin Legea 448/2006 privind protecția şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, cu modificările şi completările ulterioare.

---

[38] Art. 37, OUG. 102/1999 privind protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap
[39] Idem Art. 38 alin. 1,
[40] Idem Art. 39, OUG 102/1999

O categorie care trebuie amintită în istoricul formelor de ES din România este cea a ***societăților de microfinanțare***, funcționale încă din 1992, dar definite legal în 2005, ca *persoane juridice constituite cu scopul de a acorda microcredite şi care nu pot desfăşura activități de atragere de depozite sau alte fonduri rambursabile de la public*[41].

În România, primele societăți de microfinanțare au apărut în 1992, la Târgu Mureş şi Oradea, având ca scop finanțarea micilor afaceri, în special a celor inițiate de persoane defavorizate care nu beneficiau de nicio altă formă de susținere financiară din cauza gradului ridicat de risc pe care îl presupuneau. Se apreciază că societățile de microfinanțare au avut o contribuție însemnată la dezvoltarea micilor întreprinzători privați şi la crearea de locuri de muncă. În 2003, cele cca 15 societăți de microfinanțare existente în România formează Coaliția de microfinanțare, cu sprijinul financiar şi tehnic al USAID. Principalul obiectiv al Coaliției de microfinanțare îl reprezintă crearea unui climat favorabil pentru dezvoltarea unei industrii de microfinanțare dinamice, performante şi profitabile în România, în vederea sprijinirii sectorului microîntreprinderilor.

Coaliția de microfinanțare urmăreşte să propună o lege care să reglementeze activitatea societăților de microfinanțare astfel încât cadrul legislativ de funcționare să fie uniform şi conceptul de microfinanțare să fie explicat clar şi coerent. În acest fel, se vizează şi reducerea confuziilor cu privire la scopul acestor entități, eliminând posibilitatea de interpretare eronată datorită necunoaşterii problematicii acestui domeniu de activitate. În procesul legislativ inițiat sunt implicate bănci, cooperative, Ministerul Finanțelor şi alte entități active în domeniu sau care urmează să se implice în reglementarea sau monitorizarea activității societăților de microfinanțare. Procesul s-a încheiat odată cu apariția Legii 240/2005 privind societățile de microfinanțare, lege care defineşte societatea de microfinanțare, activitatea de microcreditare, microcreditul şi cadrul de funcționare al acestor elemente. Legea 240/2005 privind societățile de microfinanțare a fost urmată la scurt timp de OUG 28/2006 privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale, aflată încă în vigoare, care introduce noțiunea de instituție financiară nebancară, definită ca *persoana juridică constituită cu scopul de a desfăşura, cu titlu profesional, activități de creditare... şi ale cărei surse de finanțare provin din resurse proprii sau împrumutate de la instituții de credit, de la alte instituții financiare sau, după caz, din alte surse prevăzute în legi speciale*. În 2009, Legea 240/2005 privind societățile de microfinanțare este abrogată prin Legea 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare. Astfel, societățile de microfinanțare continuă să funcționeze, dar cu obligația respectării unor condiții mult mai complexe şi, nu în ultimul rând, mai costisitoare decât înainte, condiții cu privire la aspecte cum sunt eligibilitatea clienților, modul de funcționare, regulile contabile aplicabile etc.

Ca imagine generală asupra microfinanțării, apariția Legii 240/2005 privind societățile de microfinanțare a încurajat în practică crearea de asemenea societăți: de la cele cca 15 asemenea societăți existente până la adoptarea acestei reglementări în România, numărul acestora a crescut cu câteva zeci în intervalul de şase luni acordat societăților existente la acea dată pentru a-şi modifica forma juridică. Societăți care aveau înainte caracter pur comercial au fost încurajate de această reglementare să intre în categoria societăților de microfinanțare, asumându-şi astfel un scop economic şi social mult mai complex[42]. Portofoliul total de împrumuturi gestionate de toate aceste societăți se ridica la peste 18 milioane euro, distribuite către aproximativ 7.000 de persoane. Performanța lor era

[41] Art. 2, lit. a, Legea nr. 240/2005 privind societăţile de microfinanţare

[42] La sfârşitul anului 2006, printre societăţile de microfinanţare cele mai active în domeniul social se numărau Centrul de Dezvoltare Economică şi Integra România, urmate de alte şase societăţi cu orientare socială şi comercială (CAPA Finance, Express Finance, LAM, FAER, OMRO, ROMCOM); deosebit de active ca societăţi de microfinanţare, dar orientate predominant către latura comercială erau şi alte societăţi ca, de pildă, Aurora, Tomis, Interomega, Pozitiv etc., cu vechime cuprinsă între 1 şi 3 ani.

remarcabilă, portofoliul la risc fiind de doar 1-2 %. După abrogarea Legii 240/2005 prividn societățile de microfinanțare, activitatea de microfinanțare şi-a pierdut specificul inițial, diferențele față de activitatea bancară rămânând aproape nesemnificative din perspectiva potențialului de dezvoltare a ES. Una dintre diferențele majore cu impact negativ asupra microfinanțării constă în faptul că aceasta, spre deosebire de activitatea bancară, nu poate implica resurse provenind din economii ale populației, ceea ce afectează semnificativ capacitatea de autosusținere a societăților de microfinanțare. Forma juridică sub care pot funcționa aceste societăți presupune în prezent, printre alte condiții, şi asigurarea unui sistem de audit care generează costuri de funcționare supradimensionate.

În consecință, unele societăți de microfinanțare au decis să îşi înceteze activitatea, altele şi-au crescut semnificativ portofoliul de împrumuturi, devenind chiar ele beneficiare de credite, dar reducându-şi vizibil latura socială a activității, sau au decis să demareze procedurile pentru transformarea în societăți bancare[43]. Aceste transformări ale societăților de microfinanțare demonstrează că noile reglementări nu au în niciun caz capacitatea de a încuraja susținerea laturii sociale a activității de microfinanțare, reducând dimensiunile inițiale ale acestui sector la latura lui comercială. Mai mult, evidențele privind activitatea societăților de microfinanțare nu îşi propun să consemneze informații cu privire la caracterul social al activităților respective. Activitatea de microfinanțare poate reprezenta o resursă valoroasă în ES, după cum o arată de altfel şi preocupările internaționale în domeniu: în SUA, Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) şi Centrul independent de cercetare din Washington DC care urmăreşte creşterea gradului de acces a grupurilor vulnerabile la servicii financiare, definesc microfinanțarea ca fiind furnizarea de împrumuturi, depozite şi alte servicii financiare de bază pentru categorii defavorizate; în Europa funcționează Centrul de Microfinanțare pentru Europa Centrală şi de Est şi Comunitatea Statelor Independente, care îşi propune promovarea dezvoltării unei industrii de microfinanțare sustenabile în scopul creşterii accesului la servicii financiare pentru persoanele cu venituri reduse şi în special pentru microîntreprinzători.

[43] Idem

Anexa 9 Analiză statistică a grupurilor vulnerabile în România

Grafic 1: Nivelul de educație al populației în sărăcie comparativ cu al populatiei totale, 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

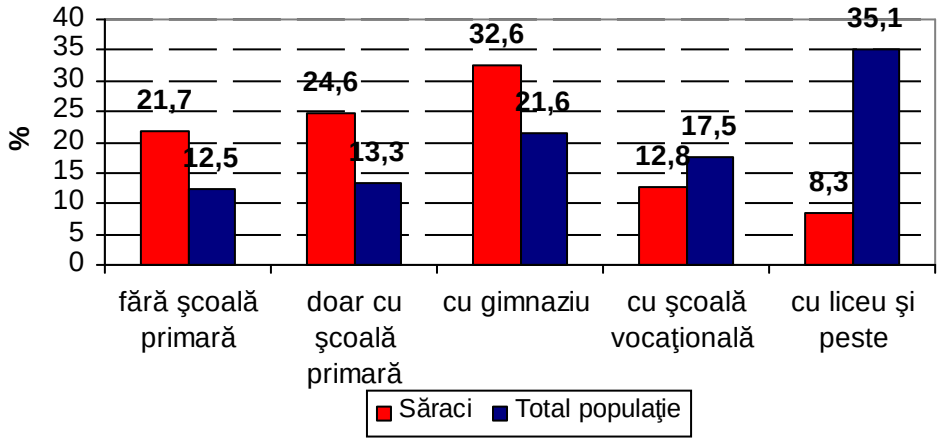

Grafic 2: Rata sărăciei, după statul ocupațional, 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

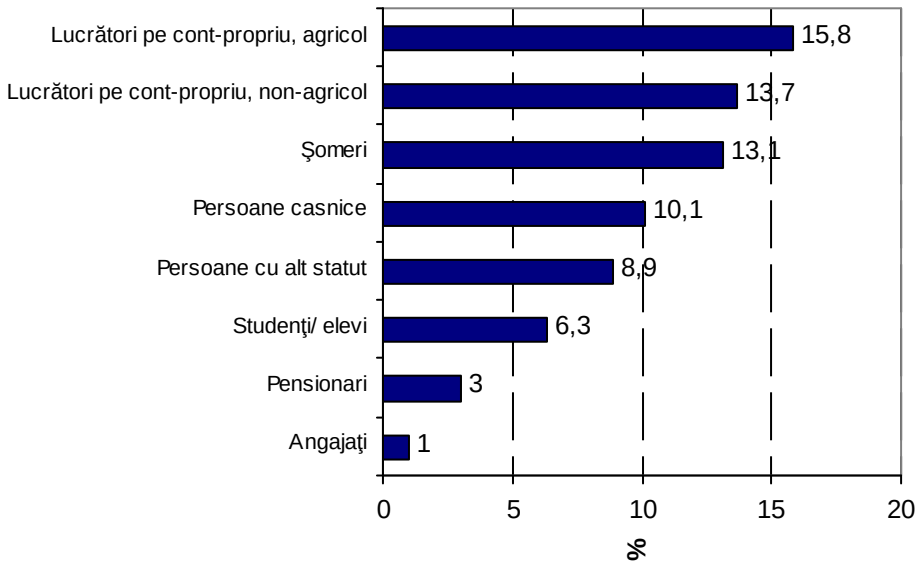

Grafic 3: Rata sărăciei după etnie 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

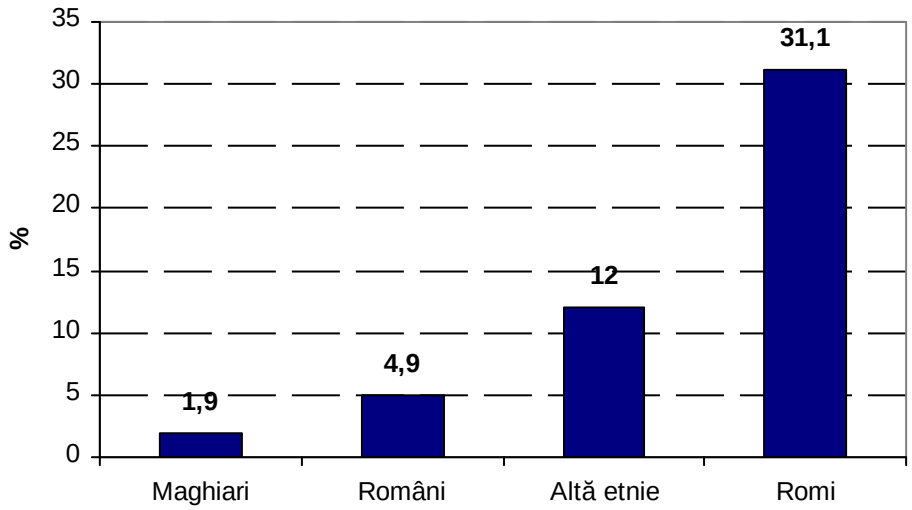

Grafic 4: Rata sărăciei după regiunile de dezvoltare, 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

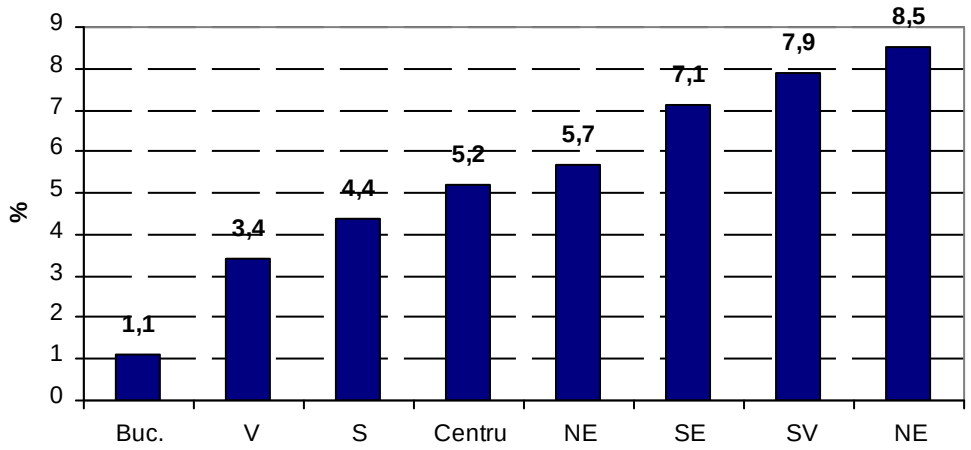

Beneficiarii de VMG

VMG reprezintă cel mai important mijloc de susținere a persoanelor lipsite de mecanismele necesare ieşirii din sărăcie şi este reglementat de Legea 416/ 2001, intrată în vigoare în 2002 şi modificată în 2006. S-a încercat eficientizarea distribuirii beneficiilor şi echitatea acestora prin uniformizarea criteriilor de acordare şi accentuarea sursei acordării beneficiilor de la nivel local la nivel central. Valoarea VMG se calculează ca diferență între un

prag stabilit prin lege în funcție de numărul membrilor şi venitul actual (compus adin venituri monetare şi din valoarea imputată a bunurilor durabile şi a animalelor din gospodărie). Pentru stimularea ocupării VMG creşte cu 15% dacă cel puțin unul dintre membri familiei lucrează.

Tabel 2: Nivelul lunar al VMG conform HG 1664 / 10.12. 2008
Sursa datelor: MMFPS

Nr.	Familie formată din	Cuantum VMG (RON)
1.	O persoană	108
2.	Două persoane	196
3.	Trei persoane	272
4.	Patru persoane	339
5.	Cinci persoane	402
6.	Peste cinci persoane	27 pentru fiecare persoană

Relevant pentru analiza este răspunsul la întrebarea din sondajul „Ancheta Bugetelor de Familie" (INS) privind măsura în care beneficiarii programului suferă de probleme constante, structurale sau sunt persoane care au aceleaşi caracteristici ca şi non-beneficiarii, dar care din cauza unor probleme tranzitorii se află în situația de a beneficia de acest ajutor. Prelucrările realizate în cadrul proiectului ne indică faptul că:

- Nivelul de educație scăzut este un bun predictor al dobândirii VMG. Analiza persoanelor peste 18 ani[44] arată că 17.2% din persoanele fără şcoală primară de peste 18 ani sunt beneficiare de VMG şi 7% în cazul persoanelor cu şcoală primară. Persoanele cu studii vocaționale şi cu liceu şi peste au probabilitatea extrem de redusă de a beneficia de VMG (2.2% respectiv 0.5%). Aceste diferențe ne indică o bună targetizare a programului către persoanele probabil în nevoie (ştiind că persoanele în sărăcie se suprapun într-o bună măsură peste cele fără educație) dar şi o bună acoperire a persoanelor fără educație (beneficiul în rândul acestora fiind destul de larg răspândit).
- În ceea ce priveşte statutul ocupațional al beneficiarilor de VMG de peste 18 ani, observăm că, la fel ca şi în cazul sărăciei, probabilitatea cea mai ridicată de a beneficia de VMG o au lucrătorii pe cont propriu în sectorul agricol (care îşi lucrează pământul din gospodărie, cu resurse extrem de limitate şi pe suprafețe reduse) şi şomerii şi lucrătorii pe cont propriu în sectorul non-agricol. Un procent ridicat apare în cazul persoanelor cu alt statut (persoane cu dizabilități care nu se pot întreține singure, militari în termen, etc.). Riscuri foarte scăzute de a avea nevoie de VMG au salariații, pensionarii şi persoanele cu statut de elev sau student (probabil că tinerii care îşi

[44] Vom selecta doar aceste persoane deoarece vrem să dăm la o parte din analiză persoanele fără educaţie sau cu educaţie primară deoarece sunt sub 18 ani şi nu şi-au terminat studiile şi pe de altă parte deoarece ne interesează măsura în care persoanele adulte pot fi integrate pe piaţa muncii.

permit la 18 ani să continue studiile fac parte din familii suficient de bine poziționate din punctul de vedere al veniturilor pentru a nu fi nevoite să beneficieze de VMG).

- Romii sunt unul din grupurile consistente ce beneficiază de VMG (19% dintre beneficii se duc către romi deşi ei reprezintă un procent de aproximativ 3.4 în total eşantion). În consecință, în timp ce procentul romilor ce beneficiază de VMG este de 31.1%, cel al persoanelor de etnie română este de doar 4.9%.

Grafic 5; Proporția persoanelor cu VMG în totalul populației cu diferite nivele de educație, pentru persoanele de 18 ani şi peste, 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

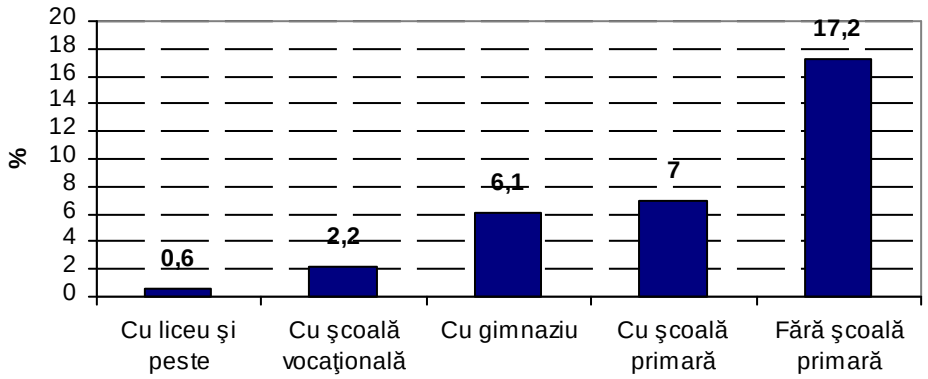

Grafic 6: Proporția beneficiarilor de VMG după etnie, 2008
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

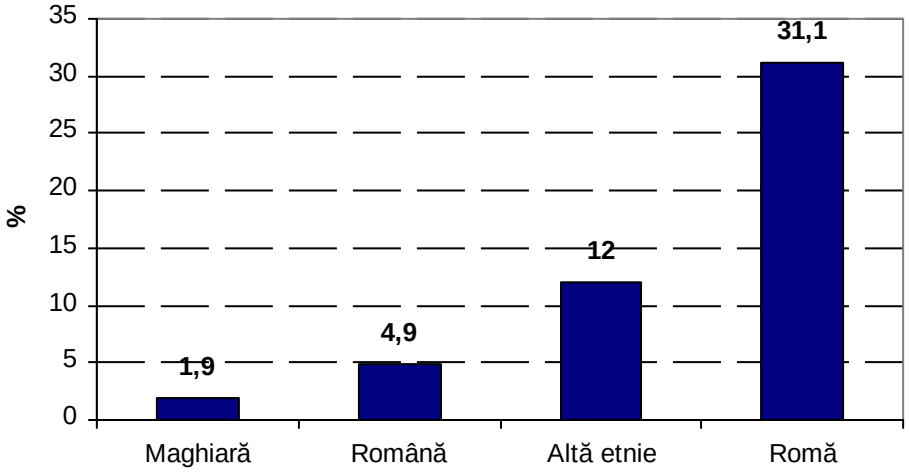

Grafic 7: Proporţia persoanelor cu VMG în totalul populației cu diferite statusuri ocupaționale, pentru persoanele de peste 18 ani şi peste

Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

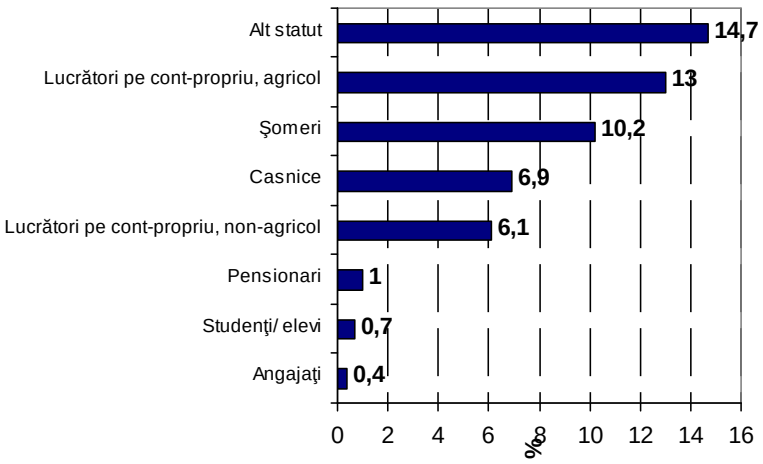

Important pentru eficacitatea VMG este măsura în care reduce rata sărăciei:

- VMG scade rata sărăciei la nivelul întregii populații cu un punct procentual, de la 6.7% la 5.6% (cu peste 15%).
- analiza efecului transferului în rândul beneficiarilor de VMG indică o scădere a ratei sărăciei la aproape jumătate (de la 54.4% în absența beneficiului la 29.4% după primirea acestuia). Cu toate acestea, rata rământe una extrem de ridicată comparativ cu rata la nivelul întregii populații (de 5.6%).

Tabel 3: Eficacitatea VMG, 2008
Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

% persoanelor aflate în sărăcie înainte de VMG	6.7
% persoanelor aflate în sărăcie după VMG	5.7
% beneficiarilor de VMG aflați în sărăcie înainte de VMG	54.4
% beneficiarilor de VMG aflați în sărăcie după VMG	29.4

Beneficiarii alocațiilor de susținere pentru familiile monoparentale

Alocația de susținere şi alocația complementară sunt pilonii de susținere a familiilor cu copii aflate în dificultate financiară. Valorile alocației de susținere sunt mai ridicate decât cele ale alocației complementare (cu 20 RON pe familie).[45] Ambele beneficii se bazează pe principiul testării veniturilor începând cu 2004 când vechea alocație suplimentară de susținere a familiilor cu cel puțin doi copii de tip universalist a fost eliminată. Deşi relevantă conceptual, alocația de susținere şi-a pierdut din importanță în ceea ce priveşte contribuția la veniturile familiilor beneficiare întrucât a suferit o puternică scădere în ultimii ani: de la aproximativ 10% din salariul mediu net în 2005 pentru familiile cu patru sau mai mulți copii la puțin peste 6% în 2008.

Grafic 8: Evoluția relativă a cuantumului alocației de susținere a familiilor monoparentale, ca raport procentual din salariul mediu net
Sursa datelor: MMFPS

[45] Cuantumul stabilit în decembrie 2008 este pentru familiile cu un copil de 70 de RON, pentru familiile cu doi copii de 80 de RON, pentru cele cu trei copii 85 de RON, iar pentru cele cu 4 sau mai mulţi copii 90 de RON.

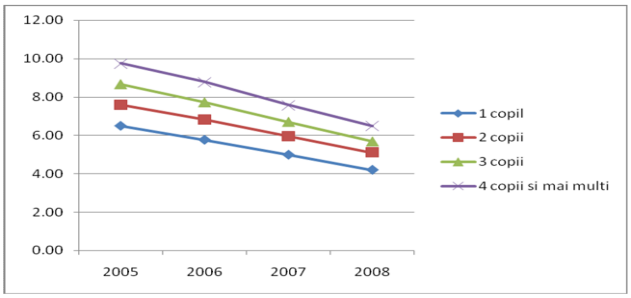

Analiza datelor privind alocațiile de susținere pentru familiile monoparentale ne arată că probabilitatea de primire a acestora este mai ridicată în rândul persoanelor cu educație scăzută (datele de anchetă ne arată un procent de 2.2 în rândul celor fără şcoală primară ce beneficiază de acest beneficiu în 2008, în timp ce în rândul celor cu şcoală vocațională sau cu liceul procentele sunt apropiate de 0 – 0.3 şi respectiv 0.2).

Grafic 9: % persoanelor cu alocații monoparentale, după nivelul de educație, pentru persoanele peste 18 ani
Sursa datelor: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

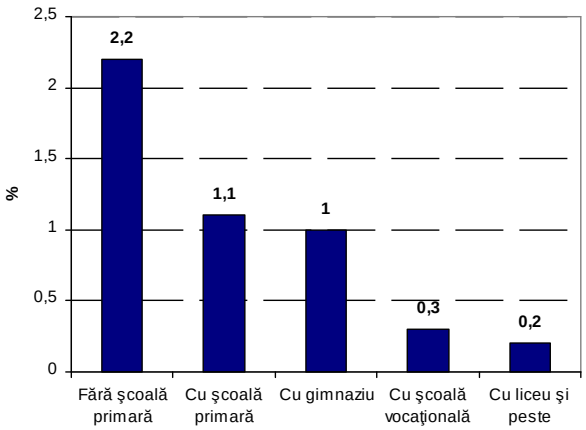

Mai important decât profilul în sine, este faptul că beneficiile pentru famiile monoparentale reuşesc să reducă rata sărăciei extrem de puțin la nivelul întregii populații (rata calculată cu o zecimală rămâne neschimbată ca urmare a acordării beneficiului). Chiar dacă ar putea părea efectul numărului scăzut de beneficiari, totuşi, atunci când analizăm rata sărăciei pentru cei care primesc transferurile observăm că aceasta scade cu doar 3 puncte procentuale datorită alocațiilor monparentale.

Tabel 4: Eficacitatea alocațiilor de susținere pentru familiile monoparentale în 2008

Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

	%
% persoanelor aflate în sărăcie înainte de alocațiile monoparentale	5.7
% persoanelor aflate în sărăcie după alocațiile monoparentale	5.7
% beneficiarilor de alocații monoparentale aflați în sărăcie înainte de transfer	21.9
% beneficiarilor de alocații monoparentale aflați în sărăcie după transfer	18.3

Populația de romi

Analiza datelor ientifică romii ca pe un grup puternic dependent de VMG dar şi cu o probabilitate ridicată de a se afla în sărăcie (chiar după primirea acestui beneficiu). O încercare de construire a unui profil al persoanelor rome ne arată că:

- 88% dintre romii peste 18 ani au cel mult studii gimnaziale (22% dintre romii adulți nu au nici un fel de educație). Riscul de a fi fără educație este mult mai ridicat pentru această categorie: deşi romii reprezintă doar 3.4% din eşantion, % persoanelor de etnie romă peste 18 ani în rândul celor fără şcoală primară este de 27.6, şi doar 0.3% în rândul celor cu liceu şi peste.
- Ca statut ocupațional, aceştia sunt mai degrabă lucrători pe cont propriu în sectorul agricol, persoane casnice, cu alt statut sau şomeri, categorii asociate cu risc ridicat de sărăcie şi excluziune structurală de la piața muncii.

Grafic 10: % persoanelor de etnie roma în totalul populației cu diferite niveluri de educație pentru persoanele peste 18 ani
Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

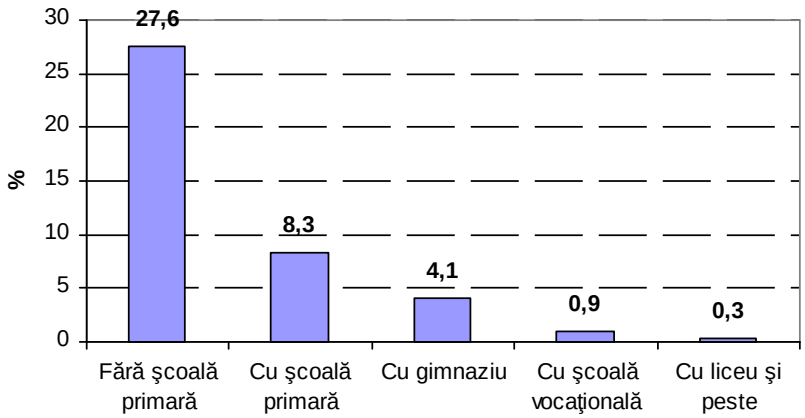

Grafic 11: % % persoanelor de etnie roma în totalul populației cu diferite statusuri educaționale pentru persoanele peste 18 ani
Sursa: Ancheta Bugetelor de Familie, INS

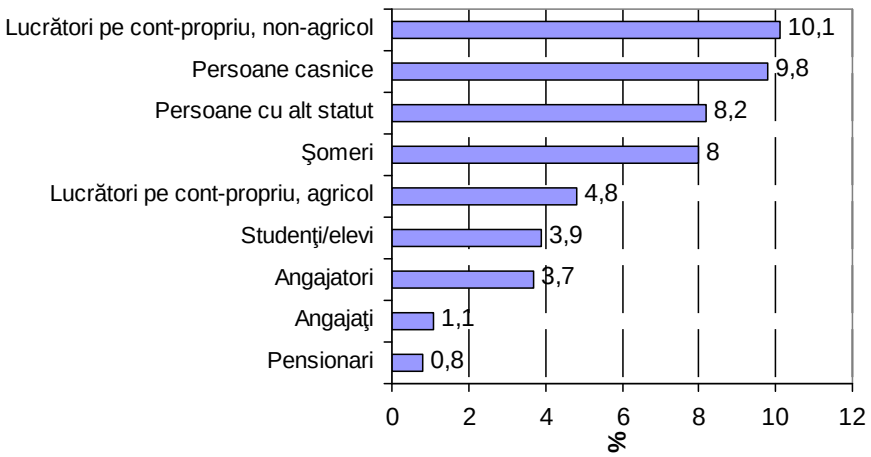

Consumatori de droguri

Există puține studii asupra situației consumatorilor de droguri în România datorită faptului că această populație este una ascunsă, relativ redusă numeric, care nu poate fi prinsă în cadre de eşantionare pentru studii reprezentative statistic. Una dintre metodele de a obține eşantioane reprezentative (ce se apropie de eşantioanele de tip probabilist) este metoda RDS (respondent driven sampling) bazată pe rețeaua de cunoştințe ale consumatorilor de droguri pentru a extrage un număr suficient de mare de cazuri. Date pe o cercetare realizată pe un eşantion din Bucureşti realizat cu o astfel de metodă pe tineri până în 24 de ani ne arată că:

- % tinerilor consumatori de droguri din Bucureşti ce au absolvit maxim studii gimnaziale este de 62%. Procentul este extrem de ridicat având în vedere faptul că doar 14% dintre respondenți au declarat că în prezent frecventează o formă de învățământ (inclusiv liceu sau facultate).
- În ceea ce priveşte statutul ocupațional, datele ne arată că 73% dintre aceştia nu lucrează. Chiar dacă în rândul tinerilor o parte sunt minori, chiar şi în rândul tinerilor majori 71% dintre aceştia nu au un loc de muncă.
- % persoanelor de etnie romă este extrem de ridicat față de cel din populația generală (29% dintre tinerii consumatori de droguri s-au autodeclarat romi).

Grafic 12: Nivelul de educație al consumatorilor de droguri injectabile până în 24 ani, în Bucureşti**, 2008**
Sursa: Preda Marian, Buzducea Doru, Lazăr Florin;i Grigoraş Vlad, „Researching the Edge", Editura Universitatii din Bucureşti, 2010

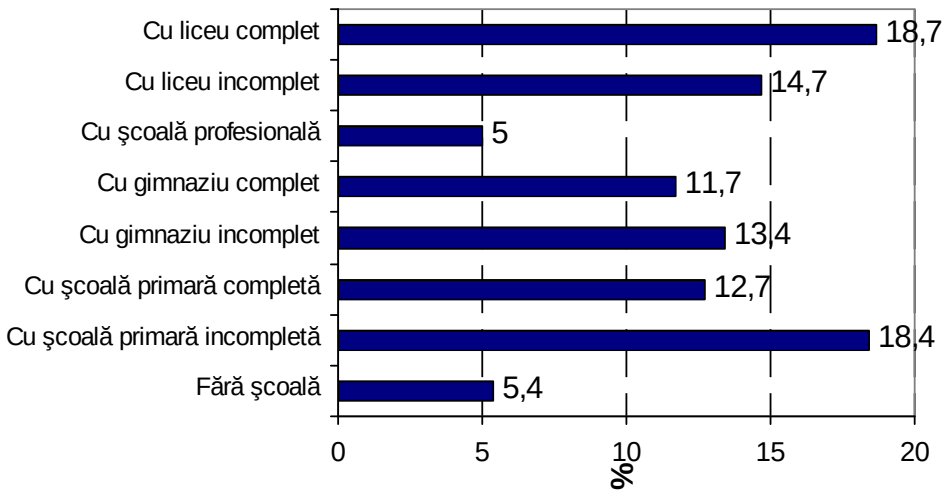

Tabel 5: Caracteristici ale consumatorilor de droguri injectabile până în 24 de ani din Bucureşti
Sursa datelor: UNICEF

	%
% persoanelor care nu lucrează în prezent în totalul consumatorilor de droguri*	73
% persoanelor care nu lucrează în prezent în totalul consumatorilor de droguri de 18 ani şi peste*	71
% persoanelor de etnie română în rândul consumatorilor de droguri*	68
% persoanelor de etnie romă în rândul consumatorilor de droguri*	29
% persoanelor de altă etnie în rândul consumatorilor de droguri*	3

Anexa 10 Inserția profesională a grupurilor vulnerabile în forme de economie socială

În perioada 1980-1989 în UCECOM lucrau circa 30.000 persoane cu dizabilități. Numărul lucrătorilor este în scădere pe fondul lipsei unor forme eficiente de protecție şi drepturi necesare pentru a acoperi deficiențele de productivitate specifice acestui sector. În prezent, conform ANPH, funcționează circa 419 UPA, din care majoritate au număr minim de angajați, adeseori angajarea reprezentând doar o formalitate, persoanele respective nu prestează în realitate munca pentru care sunt de altfel plătite.[46]

Din punct de vedere al ponderii persoanelor cu dizabilități din județ în totalul persoanelor cu dizabilități din România, cele mai mari valori se înregistrează în Bucureşti (8,28%), județele Prahova (4,61%) şi Argeş (4,11%). Cele mai mici valori sunt în județele Harghita (1,07%), Ilfov (1,01%) şi Covasna (0,57%). Din punct de vedere al ponderii persoanelor cu dizabilități din județ din totalul populației din județ, cele mai mari valori se înregistrează în județele Vrancea (6.07%), Sălaj (5,65%) şi Alba (4,74%). Cele mai mici valori sunt în județele Dolj (1,99%), Galați (1,78%) şi Covasna (1,72%).[47]

În 2007, din 250.000 de persoane cu dizabilități cu vârste între 18 şi 60 de ani doar 4,8% lucrau.[48] Conform datelor furnizate de DGASPC-uri, la data de 30.09.2009, numărul total al persoanelor cu dizabilități angajate în muncă este 28.107 reprezentând 4,8% din totalul persoanelor adulte neinstituționalizate cu dizabilități. Deşi numărul persoanelor cu dizabilități s-a dublat din 2007 în 2009, în 2009 se menține acelaşi procent de 4,8% persoane cudizabilități angajate din totalul persoanelor cu dizabilități.[49]

Grafic 13: Persoanele cu dizabilități încadrate în muncă pe tip de handicap
Sursa datelor: ANPH 30.09.2009 www.anph.ro

[46] Informaţii furnizate de LNOPHCM
[47] www.anph.ro
[48] http://www.unitate-protejata.com/
[49] www.anph.ro

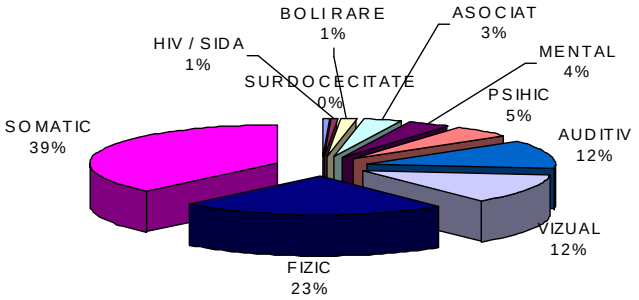

În 2008, 510 persoane cu dizabilități erau angajate în societăți cooperative meşteşugăreşti. 87,8% lucrau în 23 de UPA reprezentând 44,4% din personalul acestor 23 de societăți cooperative meşteşugăreşti.[50] Primul indicator calculat ca raportul dintre numărul de angajați şi numărul total de adulți cu dizabilitate*100 ne indică faptul că doar 4.6% dintre persoanele cu dizabilități sunt integrate pe piața muncii. Chiar dacă, calculăm raportul luând în considerare doar numărul de adulți capabili de muncă (fără a include persoanele cu handicap grav) sau doar adulții la vârsta activă (între 18 şi 64) procentul persoanelor integrate nu depăşeşte 7%.

Tabel 5: Indicatori proxy pentru integrarea pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități
Sursa datelor: MMFPS

Raportul dintre numărul de angajați şi numărul total de adulți cu handicap*100	4.6
Raportul dintre numărul de angajați şi numărul de adulți cu handicap accentuat, mediu sau uşor*100	6.8
Raportul dintre numărul de angajați şi numărul de adulți cu handicap între 18-64 ani*100	7

Pentru analiza grupuri aflate în risc sau situație de marginalizare sau excluziune socială, pentru care au fost reglementate drepturi speciale, am selectat următoarele cinci categorii relevante ca problematică: romii aflați în situații de risc, persoanele adulte cu

[50] *** UCECOM, Anuarul statistic al Uniunii Naţionale a Cooperaţiei Meşteşugăreşti 2008, publicat în 2009, p. 11

dizabilități, tinerii peste 18 ani care au părăsit sistemul de protecție a copilului, familiile monoparentale cu venituri mici şi beneficiarii de VMG. În ultimii ani se constată o intensificare a măsurilor active pe piața muncii. Reglementările în vigoare prevăd forme de sprijin şi încurajare a angajatorilor pentru inserția profesională a grupurilor expuse riscului de exluziune de pe piața muncii. O prezentare detaliată a acestor reglementări pentru cele cinci grupuri selectate este prezentă în Anexa 12 *Cadrul legal privind inserția pe piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile*.

Direcțiile de acțiune în domeniul economiei şi securității sociale a romilor includ „creşterea eficienței măsurilor active".[51] În contextul semnării Memorandumului de Înțelegere între Guvernul României şi Fondul Monetar Internațional şi al implementării Legii 133 / 1999 privind stimularea întreprinzătorilor privați pentru înființarea şi dezvoltarea IMM-urilor cu modificările şi completările ulterioare, în 2001 au fost elaborate măsuri pentru îmbunătățirea inserției pe piața muncii a romilor cu impact asupra dezvoltării ES: facilități fiscale acordate întreprinzătorilor care angajează romi, finanțarea parțială a proiectelor bazate pe activități generatoare de venit şi mici afaceri precum şi ateliere meşteşugăreşti, promovarea locurilor de muncă pentru femei rome.[52] Impactul nu a întârziat să apară: 26% din absolvenții cursurilor de recalificare în 2001 au găsit un loc de muncă ajungând la 76% în 2002.[53]

Planurile naționale de ocupare ale ANOFM au măsuri dedicate populației roma. În 2010 sunt prevăzute: servicii de mediere, informare şi consiliere profesională; organizarea cursurilor de formare profesională; alocații pentru şomerii care se încadreaza înainte de expirarea şomajului; încadrarea prin acordarea de credite IMM-urilor, ocuparea temporarăîn lucrări publice de interes comunitar şi încheierea de contracte de solidaritate în baza Legii 116 / 2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale. Se subvenționează şi locuri de muncă şi pentru anumite categorii vulnerabile profesional: şomerii peste 45 de ani sau şomerii care sunt părinți unici susținători ai familiilor monoparentale sau absolventii din instituții de învățământ.[54].

Persoanele cu dizabilități au dreptul la ocuparea şi adaptarea locului de muncă, orientare şi reconversie profesională[55], precum şi facilitățile fiscale.

Persoanele peste 18 ani care au părăsit sistemul de protecție a copilului cad sub incidența Legii 76 / 2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă în care legiuitorul stipulează facilități fiscale pentru angajatorii care includ în muncă pe durată nedeterminată absolvenții instituțiilor de învățământ.

HG 1827 / 2005 privind aprobarea Programului de implementare a Planului național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale (PNAinc) conține prevederi pentru *„programe*

---

[51] *** HG 430 / 25.04.2001 privind aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătăţire a situaţiei romilor modficiat şi completat prin HG 522 /2006.

[52] *** Ministerul Informaţiilor Publice, Oficiul Naţional pentru Romi, „Raport privind implementarea Strategiei Guvernului de îmbunătăţire a situaţiei rromilor la un an de la adoptare", 2002, p. 7, p. 9 - 10

[53] *** Ministerul Informaţiilor Publice, Raport privind progresele înregistrate în implementarea Strategiei Guverneului de Îmbunătăţire a Situaţiei Romilor, 2003

[54] *** Programul 150 (pentru comunităţi cu numar mare de etnici romi), pentru anul 2010

[55] *** Legea 448/2006 privind protecţia şi promovarea drepturilor persoanelor cu handicap

privind facilitatea accesului familiilor monoparentale la serviciile la serviciile sociale din comunitate pentru ingrijirea copiiilor si a persoanelor dependente de familie".

În cazul beneficiarilor de VMG: *„familiile şi persoanele singure cu venituri nete lunare până la nivelul venitului minim garantat beneficiază de o majorare cu 15% a cuantumului ajutorului social pe familie, în cazul în care cel puțin un membru al familiei face dovada că lucrează pe bază de contract individual de muncă, are statut de funcționar public sau prestează o activitate, realizând venituri cu caracter salarial"*[56].

Măsurile active implementate de ANOFM sunt: informare şi consiliere profesională, medierea ocupării, pregătire vocațională, consultanță şi asistență pentru a începe a activitate independentă sau o afacere.[57]

Investirea în educație este o premiză a creşterii economice[58] dar în România, riscul neparticipării şi al abandonului şcolar se înregistrează în special în cazul copiilor cu dizabilități fizice sau psihice, copiilor romi şi al celor din mediul rural[59].

Economia românească are o capacitate insuficientă de a crea locuri de muncă sustenabile.[60] Printre direcțiile de acțiune strategică enumerăm: crearea de noi locuri de muncă prin programe de lucrări publice (promovarea formelor flexibile de ocupare, abodarea proactivă pentru stoparea migrației forței de muncă şi încurajarea înregistrării activităților pe cont propriu neagricole şi agricole), creşterea angajabilității (siguranței ocupației) prin cursuri de formare profesională şi învățare continuă şi îndepărtarea barierelor de intrare / revenire pe piața muncii.[61] Cursuri de calificare organizate de ANCA în 2009 au ajutat 3,8% dintre absolvenți să ocupe un loc de muncă.[62] Stimularea inserției pe piața muncii a grupurilor vulnerabile ar contribui la atingerea obiectivului asumat de Guvern de creştere a gradului de flexibilitate a pieței muncii.

---

[56] Legea 416 / 2001 privind venitul minim garantat menţionează la Art. 6. - (1)
[57] Diana Capătă şi Ovidiu Haidu „Tools for active inclusion of the vulnerable groups in Romania", 2009 p. 4
[58] Adrian Hatos, „Sociologia educaţiei", Polirom, 2006, p. 97
[59] Idem p. 135 – 137
[60] Manuela Stănculescu, "Riscuri, vulnerabilităţi şi soluţii pe piaţa muncii", în Marian Preda (coordonator), „Riscuri şi inechităţi sociale în România", Polirom, 2009, p. 75
[61] Idem p. 75 - 77
[62] *** Agenţia Naţională de Consultanţă Agricolă „Raport de activitate al Agenţiei Naţionale de Consultanţă Agricolă pe anul 2009", 2010,, p. 5, disponibil la adresa de Internet http://www.consultantaagricola.ro

Anexa 11 Privire de ansamblu privind formele de organizare specifice economiei sociale în România

Sursa datelor: Informațiile provin din informațiile colectate de către MMFPS prin intermediul Direcțiilor de Muncă şi Protecție Socială şi sunt revizuite şi consolidate cu informațiile primite de la Ministerul Justiției, Oficiul Național pentru Registrul Comerțului, Direcția Registrul Comerțului Central Computerizat şi a informațiilor disponibile pe Internet.

Tabel: 6: Privire de ansamblu privind formele de organizare specifice economiei sociale în România

Nr.	Județ	Societăți cooperative				Bănci cooperatiste	CAR-uri	UPA
		Meşteşugăreşti	De consum	Agricole	Alte tipuri*			
1.	Alba	14	21	2	0	0	64	13
2.	Arad	21	36	2	0	3	98	10
3.	Argeş	17	31	4	0	1	113	13
4.	Bacău	123	32	2	0	2	106	12
5.	Bihor	21	39	5	0	3	112	9
6.	Bistrița Năsăud	9	37	1	0	1	36	4
7.	Botoşani	9	30	1	0	6	40	2
8.	Braşov	31	28	3	0	2	68	9
9.	Brăila	15	27	5	0	1	53	4
10.	Bucureşti	55	4	1	1	1	141	57
11.	Buzău	15	27	17	0	1	57	14
12.	Caraş Severin	16	24	1	0	0	40	3
13.	Călăraşi	5	17	7	0	1	60	2
14.	Cluj	28	32	0	2	1	91	24
15.	Constanța	69	19	19	2	1	86	16
16.	Covasna	9	32	2	0	1	43	4
17.	Dâmbovița	12	15	6	0	1	77	5
18.	Dolj	17	16	10	0	1	111	9
19.	Galați	16	15	1	0	2	98	20

Nr.	Județ	Societăți cooperative				Bănci cooperatiste	CAR-uri	UPA
		Meşteşugăreşti	De consum	Agricole	Alte tipuri*			
20.	Giurgiu	3	13	1	0	0	27	0
21.	Gorj	14	10	2	0	1	91	4
22.	Harghita	13	47	1	0	1	50	9
23.	Hunedoara	17	16	0	0	1	44	15
24.	Ialomița	8	19	6	0	0	48	3
25.	Iaşi	51	29	3	0	2	133	14
26.	Ilfov	1	30	3	0	1	14	9
27.	Maramureş	23	17	3	0	2	66	4
28.	Mehedinți	7	10	2	0	0	42	0
29.	Mureş	21	38	4	2	2	121	16
30.	Neamț	26	37	0	0	0	73	10
31.	Olt	10	16	10	0	1	46	4
32.	Prahova	29	35	2	2	2	164	19
33.	Satu Mare	17	21	4	0	0	7	7
34.	Sălaj	13	23	3	1	0	51	3
35.	Sibiu	13	19	2	1	1	80	11
36.	Suceava	25	48	6	0	1	98	8
37.	Teleorman	6	21	7	0	2	70	2
38.	Timiş	20	48	3	1	1	56	27
39.	Tulcea	15	18	0	0	1	25	2
40.	Vaslui	12	9	0	0	1	73	2
41.	Vâlcea	22	38	4	0	1	78	16
42.	Vrancea	17	17	15	0	1	46	4
	Total	**885**	**1061**	**170**	**12**	**51**	**2997**	**419**

Anexa 12 Distribuția formelor de economie socială pe județe în regiunile de dezvoltare

Grafic 14: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Nord Est
Sursa: Inventarul formelor de ES, MMFPS 2010

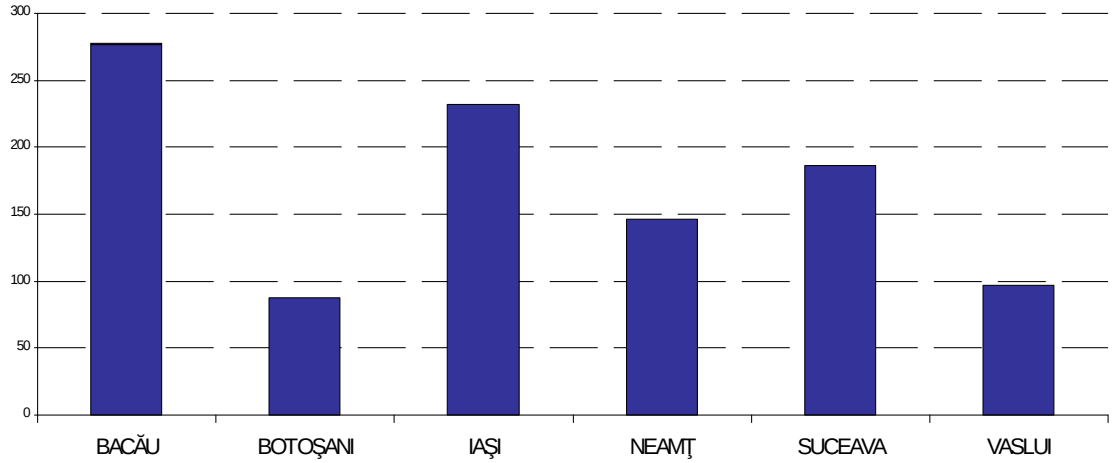

Grafic 15: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Est
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

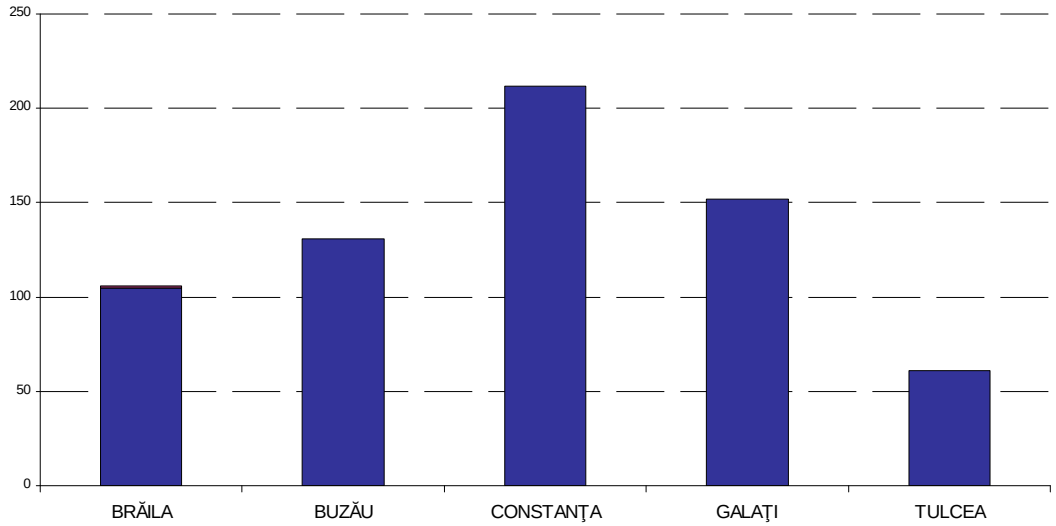

Grafic 16: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Muntenia
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

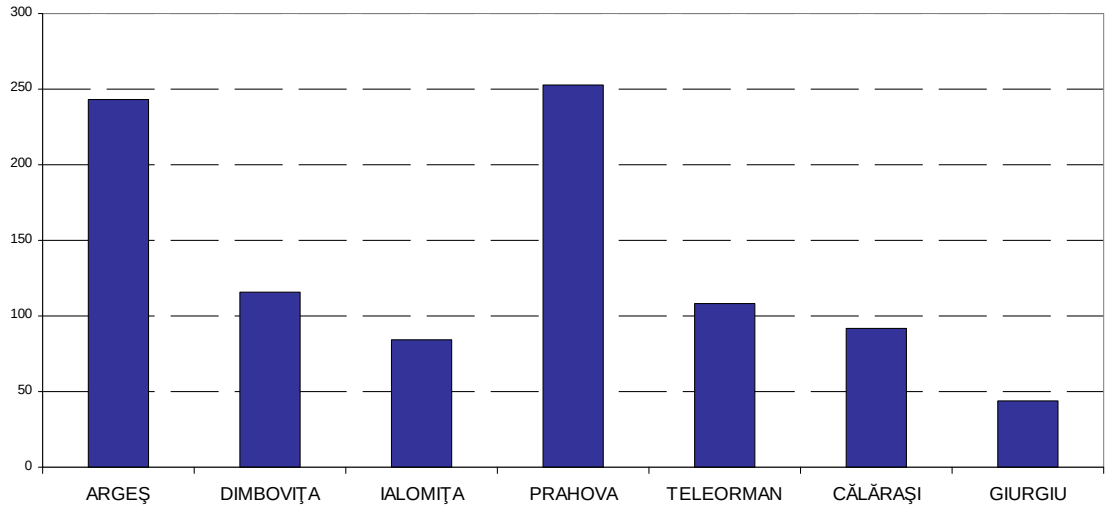

Grafic 17: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Sud Vest
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

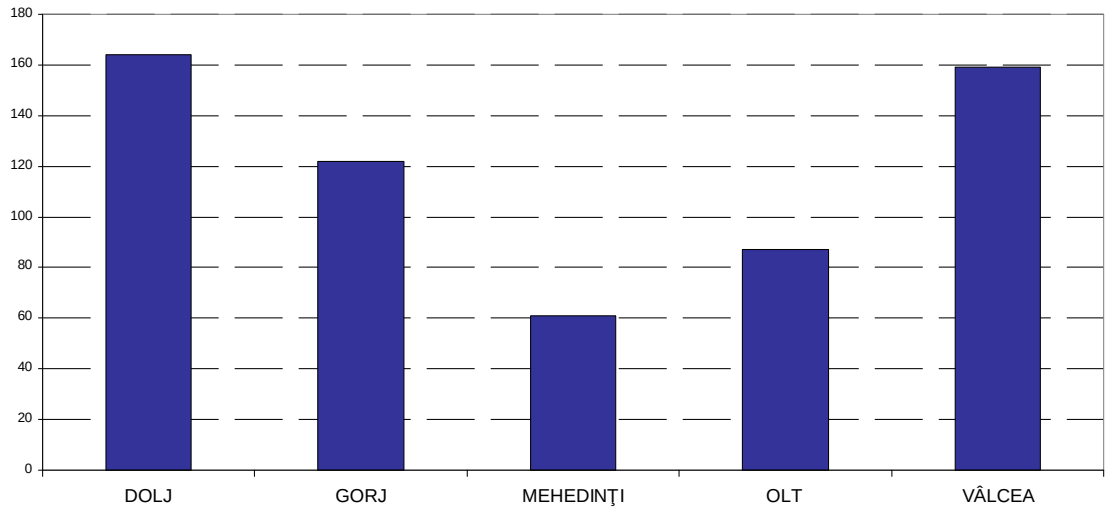

Grafic 18: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Vest
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

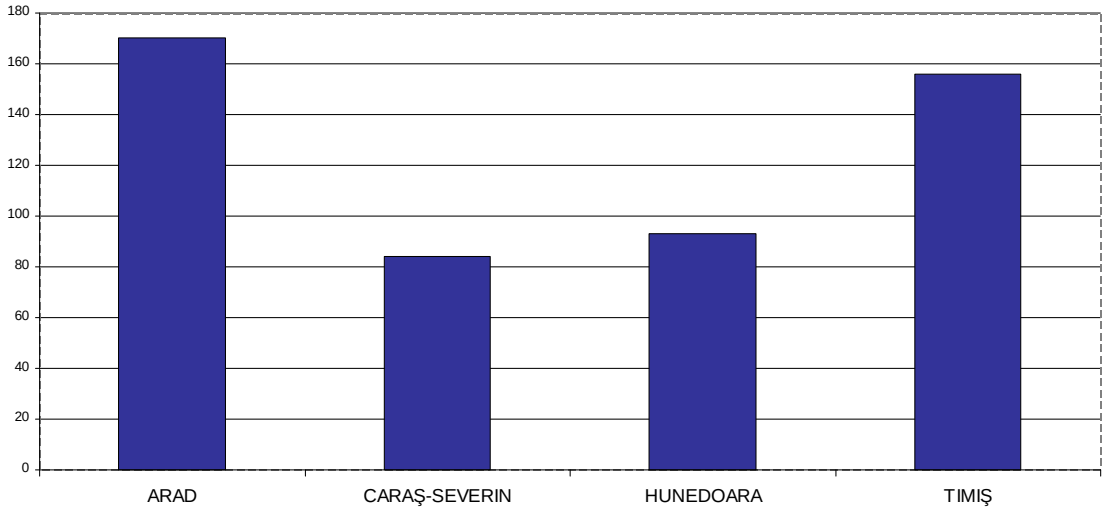

Grafic 19: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Nord Vest
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

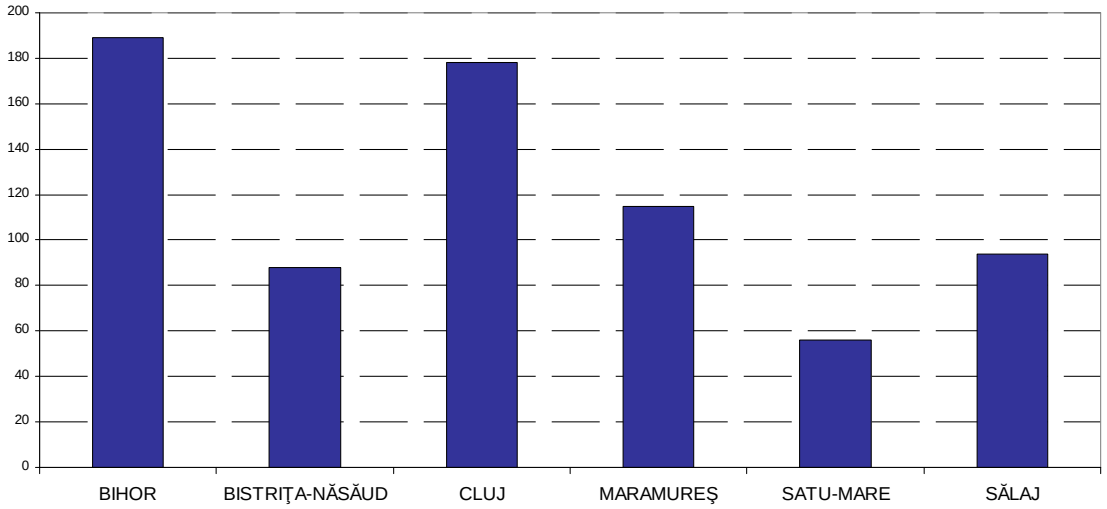

Grafic 20: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Centru
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

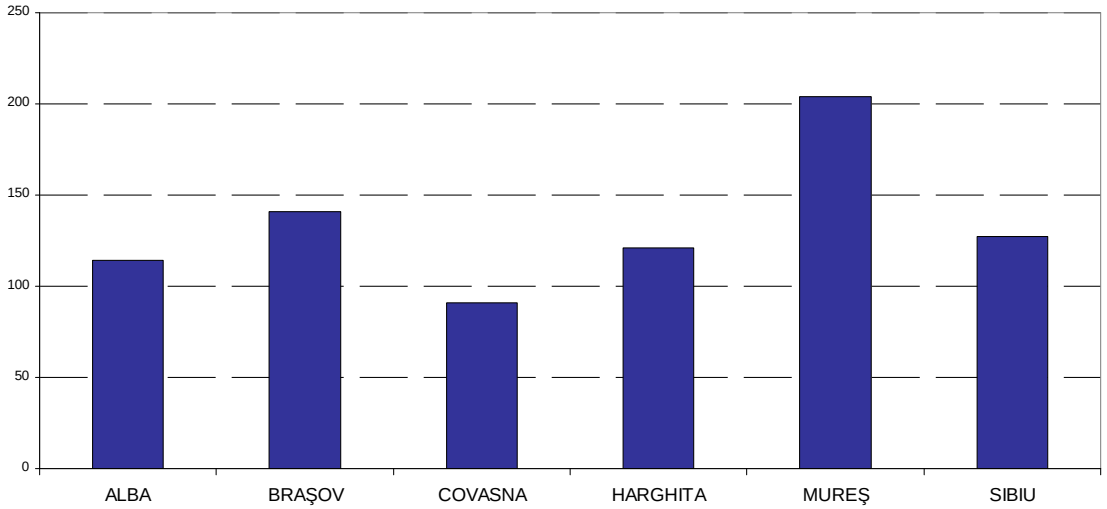

Grafic 21: Formele de ES în regiunea de dezvoltare Bucureşti Ilfov
Sursa: Inventarul formelor de ES în România, MMFPS, 2010

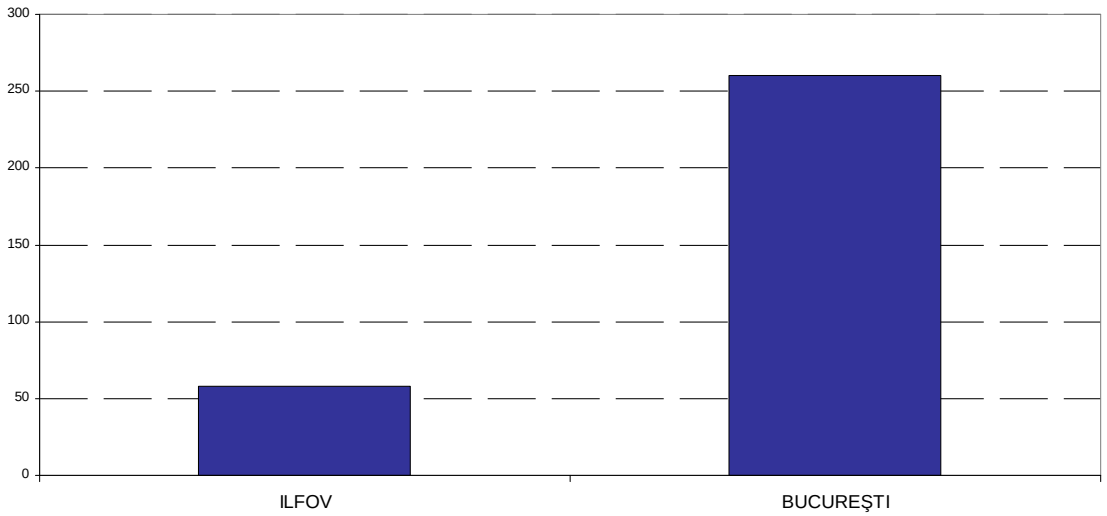

Anexa 13 Cadrul legal privind inserția pe piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile

Tabelele includ câteva categorii de care se înscriu în definiția ***persoanelor/ grupurilor marginalizate social***, conform Programului de implementare a Planului național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale pentru 2006-2008, 22.12.2005, Cap. 3, pct. 1.c), care defineşte „excluziunea/ marginalizarea socială ca fiind *situația în care se află persoanele care se confruntă cu una sau cu un cumul de privațiuni sociale, cum ar fi: lipsa unui loc de muncă, lipsa unei locuințe sau locuință inadecvată, lipsa accesului la un sistem de furnizare a apei potabile, a căldurii sau a energiei electrice, lipsa accesului la educație sau servicii de sănătate etc”*..

Tabel 7: Cadrul legal privind inserția piața muncii a anumitor grupuri vulnerabile

ROMII ÎN SITUAȚIE DE MARGINALIZARE SAU EXCLUZIUNE SOCIALĂ		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	Definiție/ text relevant (text din lege)	Act normativ
Drepturi privind re/inserția pe piața muncii	Obiective strategice pentru îmbunătățirea situației populației de romi **Obiectivul 5:** Stimularea ocupării populației de romi în economia formală. Un accent special trebuie acordat angajării tinerilor. - Lansarea unui program agresiv de formare profesională şi angajare a tinerilor - Susținerea financiară a unor activități generatoare de venit, dar şi a construcțiilor de locuințe - Atribuirea de teren agricol şi pentru locuințe romilor din mediul rural	HG 829 din 2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale
Beneficii/ facilități acordate angajatorilor	-	
Alte drepturi relevante pentru re/inserția socială	PRINCIPII DIRECTOARE: Guvernul României adoptă următoarele principii directoare pentru aplicarea Strategiei de îmbunătățire a situației romilor: 1. Principiul consensualității - Strategia de îmbunătățire a situației romilor este rezultatul unui efort comun al Guvernului şi al organizațiilor reprezentative ale comunităților de romi. Aplicarea programelor şi proiectelor din planul de implementare a strategiei se va realiza în consultare cu reprezentanții organizațiilor de romi. 2. Principiul utilității sociale - Strategia răspunde nevoilor specifice cu care se confruntă etnicii romi şi realizează acel cadru social prin care romii se pot integra funcțional în comunitate şi în societate. 3. Principiul diviziunii sectoriale - Strategia este concepută şi aplicabilă pe domenii de responsabilitate	HG 430 din 2001 privind aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor

ROMII ÎN SITUAȚIE DE MARGINALIZARE SAU EXCLUZIUNE SOCIALĂ		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	Definiție/ text relevant (text din lege)	Act normativ
	sectorială. 4. Principiul descentralizării în execuție - Aplicarea strategiei se va realiza prin responsabilități specifice ale instituțiilor şi autorităților publice şi prin atragerea organizațiilor neguvernamentale în implementarea programelor locale desprinse din planul general de măsuri pentru aplicarea prezentei strategii. 5. Principiul compatibilității legislative - Prevederile strategiei sunt în consonanță cu Constituția şi cu legile României, precum şi cu legislația şi practica internațională în domeniu. 6. Principiul diferențierii identitare - Strategia vizează edificarea unui sistem instituțional de dezvoltare comunitară, combaterea discriminării față de romi, promovarea educației interculturale, crearea de elite din rândul romilor, în vederea resolidarizării sociale şi reconstrucției identitare. 7. Principiul egalității - Protecția cetățenilor români de etnie romă nu trebuie să afecteze drepturile şi libertățile celorlalți cetățeni români.	
	Obiective strategice pentru îmbunătățirea situației populației de romi Obiectivul 1: Soluționarea situațiilor de lipsă a identității legale Termen decembrie 2003 - Ministerul de Interne, Ministerul Administrației Publice, Ministerul Justiției Obiectivul 2: Asigurarea accesului la serviciile de sănătate a reproducerii: planificare familială, sex protejat, susținere medicală a femeii însărcinate şi a copilului Obiectivul 3: Asigurarea pentru toți a accesului la un pachet minimal de servicii de îngrijire medicală, indiferent dacă au sau nu asigurare medicală Obiectivul 4: Creşterea participării şcolare a copiilor din populația de romi: în 10 ani să se asigure o participare cvasicompletă în ciclul obligatoriu şi o participare ridicată în ciclul secundar şi terțiar • Creşterea participării la formele preşcolare, ca mijloc de a pregăti participarea socială, dar şi ca formă de suport social pentru copii şi părinți • Asigurarea cuprinderii integrale în învățământul primar a copiilor din populația de romi • Utilizarea unor forme complexe de susținere a participării şcolare, de prevenire a abandonului şi eşecului şcolar, inclusiv prin dezvoltarea unor servicii complementare şcolii: masă gratuită, pregătirea lecțiilor în cadrul şcolii etc. • Suport masiv pentru participarea la învățământul secundar, în primul rând la cel vocațional, dar şi la cel liceal care duce spre învățământul superior: burse, cămine etc. • Mărirea numărului de studenți romi	HG 829 din 2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale

ROMII ÎN SITUAȚIE DE MARGINALIZARE SAU EXCLUZIUNE SOCIALĂ		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	Definiție/ text relevant (text din lege)	Act normativ
	Obiectivul 6: Reglementarea juridică a situațiilor locuințelor/terenurilor fără acte de proprietate Obiectivul 7: Combaterea hotărâtă a oricărei forme de discriminare a romilor şi promovarea unei atitudini colective suportive Obiectivul 8: Reabilitarea imaginii colective de sine şi a imaginii publice a populației de romi	

PERSOANELE ADULTE CU DIZABILITĂȚI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse **social**	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Drepturi privind re/inserția pe piața munci	Persoanele cu handicap beneficiază de drepturi la: **b)** educație şi formare profesională; **c)** ocuparea şi adaptarea locului de muncă, orientare şi reconversie profesională;	Legea 448 din 2006, art.6
	Asigurarea respectării drepturilor persoanelor cu handicap Creşterea oportunităților de ocupare Îmbunătățirea şi diversificarea formelor de suport pentru persoanele cu handicap	Program de implementare a PNAinc, (2006-2008), 2005, Cap. 1, Sec 10 Persoane cu handicap
	Persoanele cu handicap grav sau accentuat beneficiază de următoarele facilități fiscale: **a)** scutire de impozit pe veniturile din salarii şi indemnizații de natură salarială; **d)** scutire de la plata taxei pentru eliberarea autorizației de funcționare pentru activități economice şi viza anuală a acestora;	Legea 448 din 2006, art. 26
	Orice persoană cu handicap care doreşte să se integreze sau să se reintegreze în muncă are acces gratuit la evaluare şi orientare profesională, indiferent de vârstă, tipul şi gradul de handicap.	Legea 448 din 2006, art. 72 alin. 1
	Beneficiază de orientare profesională, după caz, persoana cu handicap care este şcolarizată şi are vârsta	Legea 448 din

PERSOANELE ADULTE CU DIZABILITĂȚI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse **social**	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	corespunzătoare în vederea integrării profesionale, persoana care nu are un loc de muncă, cea care nu are experiență profesională sau cea care, deşi încadrată în muncă, doreşte reconversie profesională.	2006, art.73 alin. 1
	Persoanele cu handicap au dreptul să li se creeze toate condițiile pentru a-şi alege şi exercita profesia, meseria sau ocupația, pentru a dobândi şi menține un loc de muncă, precum şi pentru a promova profesional.	Legea 448 din 2006, art. 75 alin. 1
	Persoanele cu handicap au dreptul de a munci şi de a realiza venituri în conformitate cu prevederile legislației muncii, precum şi cu dispozițiile speciale din prezenta lege. În sensul prezentei legi şi numai în contextul încadrării în muncă, prin persoană cu handicap se înțelege şi persoana invalidă gradul III.	Legea 448 din 2006, Art. 77 alin. 1 şi 2
	Persoanele cu handicap pot fi încadrate în muncă conform pregătirii lor profesionale şi capacității de muncă, atestate prin certificatul de încadrare în grad de handicap, emis de comisiile de evaluare de la nivel județean sau al sectoarelor municipiului Bucureşti	Legea 448 din 2006, art.78 alin. 1
	Persoanele cu handicap angajate la domiciliu beneficiază din partea angajatorului de transportul la şi de la domiciliu al materiilor prime şi materialelor necesare în activitate, precum şi al produselor finite realizate	Legea 448 din 2006, art. 80
	Persoanele cu handicap aflate în căutarea unui loc de muncă sau încadrate în muncă beneficiază de următoarele drepturi: **a)** cursuri de formare profesională; **b)** adaptare rezonabilă la locul de muncă; **c)** consiliere în perioada prealabilă angajării şi pe parcursul angajării, precum şi în perioada de probă, din partea unui consilier specializat în medierea muncii; **d)** o perioadă de probă la angajare, plătită, de cel puțin 45 de zile lucrătoare; **e)** un preaviz plătit, de minimum 30 de zile lucrătoare, acordat la desfacerea contractului individual de muncă din inițiativa angajatorului pentru motive neimputabile acestuia; **f)** posibilitatea de a lucra mai puțin de 8 ore pe zi, în condițiile legii, în cazul în care beneficiază de recomandarea comisiei de evaluare în acest sens; **g)** scutirea de plata impozitului pe salariu.	Legea 448 din 2006, art. 83
	Angajarea persoanei cu handicap în muncă se realizează în următoarele forme: **a)** pe piața liberă a muncii; **b)** la domiciliu; **c)** în forme protejate. **(2)** Formele protejate de angajare în muncă sunt:	Legea 448 din 2006, art. 79

PERSOANELE ADULTE CU DIZABILITĂȚI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse **social**	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	a) loc de muncă protejat; **b)** unitate protejată autorizată	
Beneficii/ facilități acordate angajatorilor	Autoritățile şi instituțiile publice, persoanele juridice, publice sau private, care au cel puțin 50 de angajați, au obligația de a angaja persoane cu handicap într-un procent de cel puțin 4% din numărul total de angajați. Autoritățile şi instituțiile publice, persoanele juridice, publice sau private, care nu angajează persoane cu handicap în condițiile prevăzute la alin. (2), pot opta pentru îndeplinirea uneia dintre următoarele obligații: **a)** să plătească lunar către bugetul de stat o sumă reprezentând 50% din salariul de bază minim brut pe țară înmulțit cu numărul de locuri de muncă în care nu au angajat persoane cu handicap; **b)** să achiziționeze produse sau servicii realizate prin propria activitate a persoanelor cu handicap angajate în unitățile protejate autorizate, pe bază de parteneriat, în sumă echivalentă cu suma datorată la bugetul de stat, în condițiile prevăzute la lit. a).	Legea 448 din 2006, art. 78 alin. 2-3
	Unitățile protejate autorizate beneficiază de următoarele drepturi: **a)** scutire de plata taxelor de autorizare la înființare şi de reautorizare; **b)** scutire de plată a impozitului pe profit, cu condiția ca cel puțin 75% din fondul obținut prin scutire să fie reinvestit pentru restructurare sau pentru achiziționarea de echipamente tehnologice, maşini, utilaje, instalații de lucru şi/sau amenajarea locurilor de muncă protejate, în condițiile prevăzute de Legea nr. 571/2003, cu modificările şi completările ulterioare; **c)** alte drepturi acordate de autoritățile administrației publice locale finanțate din fondurile proprii. **(2)** La începutul fiecărui an, unitățile protejate autorizate au obligația să prezinte raportul de activitate pentru anul precedent Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap.	Legea 448 din 2006, art. 82 alin. 1 şi 2
	Angajatorii persoanelor cu handicap beneficiază de următoarele drepturi: **a)** deducerea, la calculul profitului impozabil, a sumelor aferente adaptării locurilor de muncă protejate şi achiziționării utilajelor şi echipamentelor utilizate în procesul de producție de către persoana cu handicap; **b)** deducerea, la calculul profitului impozabil, a cheltuielilor cu transportul persoanelor cu handicap de la domiciliu la locul de muncă, precum şi a cheltuielilor cu transportul materiilor prime şi al produselor finite la şi de la domiciliul persoanei cu handicap, angajată pentru muncă la domiciliu; **c)** decontarea din bugetul asigurărilor pentru şomaj a cheltuielilor specifice de pregătire, formare şi orientare profesională şi de încadrare în muncă a persoanelor cu handicap; **d)** o subvenție de la stat, în condițiile prevăzute de Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările şi completările ulterioare	Legea 448 din 2006, art. 84
Alte drepturi relevante pentru re/inserția socială	Persoanele cu handicap beneficiază de drepturi la: **a)** ocrotirea sănătății - prevenire, tratament şi recuperare; **d)** asistență socială, respectiv servicii sociale şi prestații sociale; **e)** locuință, amenajarea mediului de viață personal ambiant, transport, acces la mediul fizic, informațional şi comunicațional; **f)** petrecerea timpului liber,	Legea 448 din 2006, art.6

PERSOANELE ADULTE CU DIZABILITĂȚI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse **social**	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	acces la cultură, sport, turism; **g)** asistență juridică; **h)** facilități fiscale; **i)** evaluare şi reevaluare prin examinarea la domiciliu a persoanelor nedeplasabile de către membrii comisiei de evaluare, la un interval de 2 ani	
	Studenții cu handicap grav şi accentuat beneficiază, la cerere, de reducere cu 50% a taxelor pentru cazare şi masă la cantinele şi căminele studențeşti	Legea 448/ 2006 art.16 alin. 8
	Persoanele cu handicap grav beneficiază de următoarele drepturi: **a)** acordarea unei camere de locuit, suplimentar față de normele minimale de locuit prevăzute de lege, pe baza contractelor de închiriere pentru locuințele care aparțin domeniului public sau privat al statului ori al unităților administrativ-teritoriale ale acestuia; **b)** stabilirea chiriei, în condițiile legii, pe baza contractelor de închiriere pentru suprafețele locative cu destinație de locuințe, deținute de stat sau de unitățile administrativ-teritoriale ale acestuia, la tariful minim prevăzut de lege. Beneficiază de prevederile alin. (2) lit. b) şi adultul cu handicap accentuat.	Legea 448 din 2006, art. 20 alin. 2 şi 4
	Persoanele cu handicap grav sau accentuat beneficiază de următoarele facilități fiscale: .**b)** scutire de la plata impozitului pe clădire şi teren; **c)** scutire de la plata taxei asupra autoturismelor, motocicletelor cu ataş şi mototriciclurilor, adaptate handicapului; **e)** scutire de la plata taxei hoteliere.	Legea 448 din 2006, art. 26
	Persoanele adulte cu handicap grav sau accentuat pot beneficia de credit a cărui dobândă se suportă din bugetul de stat, prin transferuri de la bugetul ANPH la bugetele direcțiilor generale de asistență socială şi protecția copilului județene, respectiv locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti, în baza unui contract privind angajamentul de plată a dobânzii pentru achiziționarea unui singur autovehicul şi pentru adaptarea unei locuințe conform nevoilor individuale de acces, cu condiția plății la scadență a ratelor creditului, dar şi cu condiția ca valoarea creditului să nu depăşească 10.000 de euro, iar returnarea creditului să nu depăşească 10 ani. În cazul achiziționării de autovehicule adaptate special pentru transportul persoanelor cu handicap netransferabile, dependente de scaunul cu rotile, valoarea creditului nu poate depăşi 20.000 de euro, perioada de rambursare fiind de 15 ani. Persoanele care au contractat un credit în condițiile prevăzute la alin. (1) şi cărora, în urma reevaluării, li s-a schimbat încadrarea în gradul de handicap beneficiază în continuare de aceleaşi condiții de rambursare până la achitarea creditului.	Legea 448 din 2006, art. 27, alin. 1 şi 1^1
	Persoanele cu handicap beneficiază de servicii sociale acordate: **a)** la domiciliu; **b)** în comunitate; **c)** în centre de zi şi centre rezidențiale, publice sau private. Serviciile sociale destinate persoanelor cu handicap sunt proiectate şi adaptate conform nevoilor individuale ale persoanei.	Legea 448 din 2006, art. 32

PERSOANELE ADULTE CU DIZABILITĂȚI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse **social**	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	Persoana cu handicap grav are dreptul, în baza evaluării sociopsihomedicale, la un asistent personal.	Legea 448 / 2006, art. 35
	Adultul cu handicap grav sau accentuat care nu dispune de spațiu de locuit, nu realizează venituri ori realizează venituri de până la nivelul salariului mediu pe economie poate beneficia de îngrijirea şi protecția unui asistent personal profesionist.	Legea 448 / 2006, art. 45
	Persoana cu handicap poate beneficia de servicii sociale acordate în centre de zi şi centre rezidențiale de diferite tipuri, publice, public-private sau private	Legea 448/ 2006 art. 51 alin. 1
	Dreptul la asistență socială sub formă de prestații sociale se acordă la cerere sau din oficiu, după caz, pe baza actelor doveditoare, în condițiile prevăzute de lege.	Legea 448/ 2006 art.57 alin. 1
	Adultul cu handicap beneficiază de următoarele prestații sociale: **a)** indemnizație lunară, indiferent de venituri: **1.** în cuantum de 202 lei, pentru adultul cu handicap grav; **2.** în cuantum de 166 lei, pentru adultul cu handicap accentuat; **b)** buget personal complementar lunar, indiferent de venituri: **1.** în cuantum de 91 lei, pentru adultul cu handicap grav; **2.** în cuantum de 68 lei, pentru adultul cu handicap accentuat; **3.** în cuantum de 33,5 lei, pentru adultul cu handicap mediu	Legea 448 / 2006, art. 58 alin. 4

PERSOANELE DE PESTE 18 ANI CARE AU PĂRĂSIT SISTEMUL DE PROTECȚIE A COPILULUI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Drepturi privind re/inserția pe piața muncii	-	

PERSOANELE DE PESTE 18 ANI CARE AU PĂRĂSIT SISTEMUL DE PROTECȚIE A COPILULUI		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Beneficii/ facilități acordate angajatorilor	**(1)** Angajatorii care încadreaza în munca pe durata nedeterminata absolventi ai unor institutii de învatamânt sunt scutiti, pe o perioada de 12 luni, de plata contributiei datorate la bugetul asigurarilor pentru somaj, aferenta absolventilor încadrati, si primesc lunar, pe aceasta perioada, pentru fiecare absolvent: **a)** o suma egala cu valoarea indicatorului social de referinta în vigoare la data încadrarii în munca, pentru absolventii ciclului inferior al liceului sau ai scolilor de arte si meserii; **b)** o suma egala cu de 1,2 ori valoarea indicatorului social de referinta în vigoare la data încadrarii în munca, pentru absolventii de învatamânt secundar superior sau învatamânt postliceal; **c)** o suma egala cu de 1,5 ori valoarea indicatorului social de referinta în vigoare la data încadrarii în munca, pentru absolventii de învatamânt superior. **(2)** Angajatorii care încadreaza în munca pe durata nedeterminata absolventi din rândul persoanelor cu handicap primesc lunar, pentru fiecare absolvent, sumele prevazute la alin. (1) pe o perioada de 18 luni. **(3)** Nu beneficiaza de prevederile alin. (1) si (2) angajatorii care au obligatia, potrivit legii, de a încadra în munca absolventi ai institutiilor de învatamânt, pentru absolventii din aceasta categorie.	Art. 80 din Legea 76 din 2002, art. 80
	Angajatorii care creeaza noi locuri de munca si care încadreaza în munca, pe locurile de munca nou-create, someri aflati în evidenta agentiilor pentru ocuparea fortei de munca pentru o perioada de cel putin 3 luni consecutive de la data înregistrarii în evidenta acestor agentii beneficiaza, din bugetul asigurarilor pentru somaj, de o suma egala cu de 8 ori valoarea indicatorului social de referinta în vigoare la data încadrarii în munca, cu obligatia mentinerii raporturilor de munca sau de serviciu cel putin 3 ani. Angajatorii care înceteaza raporturile de munca sau de serviciu ale persoanelor prevazute la alin. (1) anterior termenului de 3 ani sunt obligati sa restituie în totalitate agentiilor pentru ocuparea fortei de munca sumele încasate pentru fiecare persoana încadrata în conditiile alin. (1), plus dobânda de referinta a Bancii Nationale a României în vigoare la data încetarii raporturilor de munca sau de serviciu, daca încetarea acestora a avut loc din motivele prevazute la art. 83 alin. (2). Nu beneficiaza de măsura de stimulare prevazuta la alin. (1) angajatorii care într-o perioada de un an anterioara datei încadrarii în munca în conditiile alin. (1) au fost în raporturi de munca sau de serviciu cu persoanele angajate din categoria prevazuta la respectivul alineat.	Art.84³ din Legea 76 din 2002
Alte drepturi relevante pentru re/inserția socială		

FAMILIILE MONOPARENTALE CU VENITURI MICI

Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Drepturi privind re/inserția pe piața muncii		
Beneficii/ facilități acordate angajatorilor		
Alte drepturi relevante pentru re/inserția socială	Beneficiarii de servicii sociale pot fi: copii, persoane vârstnice, persoane cu handicap, persoane dependente de consumul de droguri, alcool sau alte substanțe toxice, persoane care au părăsit penitenciarele, familii monoparentale, persoane afectate de violența în familie, victime ale traficului de ființe umane, persoane infectate sau bolnave HIV/SIDA, fără venituri sau cu venituri mici, imigranți, persoane fără adăpost, bolnavi cronici, persoane care suferă de boli incurabile, precum şi alte persoane aflate în situații de nevoie socială	OUG 68 din 2003, art. 23
	Programe privind facilitatea accesului familiilor monoparentale la serviciile la serviciile sociale din comunitate pentru ingrijirea copiiilor si a persoanelor dependente de familie	HG 1827 ⁄ 2005 privind aprobarea PNAinc 2006-2008

BENEFICIARII DE VENIT MINIM GARANTAT		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Drepturi privind re/inserția pe piața muncii	Art. 6. - (1) Familiile şi persoanele singure cu venituri nete lunare până la nivelul venitului minim garantat beneficiază de o majorare cu 15% a cuantumului ajutorului social pe familie, în cazul în care cel puțin un membru al familiei face dovada că lucrează pe bază de contract individual de muncă, are statut de funcționar public sau prestează o activitate, realizând venituri cu caracter salarial.	Legea 416 din 2001, art. 6
Beneficii/ facilități acordate angajatorilor		

BENEFICIARII DE VENIT MINIM GARANTAT		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
Alte drepturi relevante pentru re/inserția socială	Art. 1. - (1) Familiile şi persoanele singure, cetățeni români, au dreptul la un venit minim garantat ca formă de asistență socială. (2) Venitul minim garantat se asigură prin acordarea ajutorului social lunar, în condițiile prevăzute de prezenta lege. Art. 2. - (1) În sensul prezentei legi, termenul familie desemnează soțul şi soția sau soțul, soția şi copiii lor necăsătoriți, care au domiciliul ori reşedința comună prevăzută în actele de identitate şi gospodăresc împreună. (2) Se consideră familie şi persoana care locuieşte împreună cu copiii aflați în întreținerea sa şi se află în una dintre următoarele situații: a) este necăsătorită; b) este văduvă; c) este divorțată; d) al cărei soț/soție este declarat/declarată dispărut/dispărută prin hotărâre judecătorească; e) nu a împlinit vârsta de 18 ani şi se află în una dintre situațiile prevăzute la lit. a)-d). (3) Se consideră familie şi frații fără copii, care gospodăresc împreună şi care nu au domiciliul sau reşedința comună cu părinții. (4) În sensul alin. (1) se asimilează termenului familie bărbatul şi femeia necăsătoriți, cu copiii lor şi ai fiecăruia dintre ei, care locuiesc şi gospodăresc împreună. (5) Prin termenul copil se înțelege copilul provenit din căsătoria soților, copilul unuia dintre soți, copilul adoptat, precum şi copilul dat în plasament familiei sau persoanei ori pentru care s-a instituit tutela sau curatela, potrivit legii. (6) Prin termenul persoană singură se înțelege persoana care a împlinit vârsta de 18 ani, locuieşte şi se gospodăreşte singură. (7) Beneficiază de reglementările prezentei legi şi familiile sau persoanele singure, cetățeni ai altor state sau apatrizi, care au reşedința sau, după caz, domiciliul în România, în condițiile legislației române. Art. 3. - (1) Au dreptul la venitul minim garantat, în condițiile prezentei legi, şi soții despărțiți în fapt, dacă ancheta socială atestă situația existentă şi justifică acordarea acestuia. (2) Beneficiază de reglementările prezentei legi şi persoanele fără domiciliu sau reşedință şi fără locuință, aflate în situație de nevoie, pe baza declarației pe propria răspundere că nu au solicitat ajutorul social de la alte primării.	Art. 1, 3, 6, 7, 7^1 şi 7^2 din Legea 416 din 2001

BENEFICIARII DE VENIT MINIM GARANTAT		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	(3) Persoanele fără locuință beneficiază de ajutor social numai pe perioada în care se află în evidența serviciilor publice de asistență socială din cadrul unităților administrativ-teritoriale în care trăiesc. Art. 4. - (1) Nivelul lunar al venitului minim garantat este de: a) 125 lei pentru persoana singură; b) 225 lei pentru familiile formate din 2 persoane; c) 313 lei pentru familiile formate din 3 persoane; d) 390 lei pentru familiile formate din 4 persoane; e) 462 lei pentru familiile formate din 5 persoane; f) câte 31 lei pentru fiecare altă persoană peste numărul de 5 persoane, care face parte din familie, în condițiile prezentei legi. (2) Nivelurile venitului minim garantat prevăzute la alin. (1) se indexează anual prin hotărâre a Guvernului, în raport cu evoluția prețurilor de consum. Art. 6 - (2) Pentru sumele acordate ca ajutor social, conform prevederilor prezentei legi, una dintre persoanele majore apte de muncă din familia beneficiară are obligația de a presta lunar, la solicitarea primarului, acțiuni sau lucrări de interes local, fără a se putea depăşi regimul normal de lucru şi cu respectarea normelor de securitate şi igienă a muncii. (3) Fac excepție de la prevederile alin. (2) familiile pentru care ajutorul social rezultat din calcul este de până la 50 lei/lună; pentru acestea orele de muncă se stabilesc trimestrial şi se efectuează în prima lună de plată. (4) Orele de muncă prevăzute la alin. (2) se calculează proporțional cu cuantumul ajutorului social de care beneficiază familia sau persoana singură, cu un tarif orar corespunzător salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată, raportat la durata medie lunară a timpului de muncă. (5) Numărul zilelor de lucru, limitate la norma lunară de 21,25, se stabileşte prin împărțirea orelor de muncă calculate la 8 ore/zi. Fracțiile se întregesc în plus. (6) Obligația de a presta acțiunile sau lucrările de interes local prevăzute la alin. (2) poate fi transferată altor persoane din familie, cu acordul primarului, în situația în care persoana nominalizată să efectueze acțiunile sau lucrările de interes local se află în incapacitate temporară de muncă sau şi-a pierdut total ori parțial capacitatea de muncă. Art. 7. - (1) Persoanele apte de muncă, ce nu realizează venituri din salarii sau din alte activități, se iau în	

BENEFICIARII DE VENIT MINIM GARANTAT		
Drepturi acordate în baza apartenenței la categoria persoanelor marginalizate/ excluse social	**Definiție/ text relevant** (text din lege)	**Act normativ**
	considerare la stabilirea numărului membrilor de familie pentru determinarea nivelului de venit pe familie numai dacă fac dovada faptului că sunt în evidența agenției teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, pentru încadrare în muncă, şi nu au refuzat un loc de muncă ori participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă şi de formare profesională oferite de aceste agenții. Art. 7^1 (1) Prin persoană aptă de muncă se înțelege persoana care îndeplineşte următoarele condiții: a) are vârsta cuprinsă între 16 ani şi vârsta standard de pensionare; b) nu urmează o formă de învățământ cursuri de zi prevăzută de lege; c) are starea de sănătate şi capacitatea fizică şi psihică corespunzătoare, care o fac aptă pentru prestarea unei munci. (2) Incapacitatea fizică şi psihică este dovedită cu acte eliberate în condițiile legii. Art. 7^2. - Face excepție de la îndeplinirea obligațiilor prevăzute la art. 6 alin. (2) şi a condiției prevăzute la art. 7 alin. (1) persoana aptă de muncă şi care se află în una dintre următoarele situații: a) asigură creşterea şi îngrijirea, potrivit legii, a unuia sau a mai multor copii în vârstă de până la 7 ani şi până la 18 ani în cazul copilului cu handicap grav, accentuat sau mediu, dovedit prin certificat eliberat de Comisia pentru protecția copilului; b) asigură îngrijirea, potrivit legii, a uneia sau a mai multor persoane cu handicap grav sau accentuat, dovedit prin certificat eliberat de Comisia de evaluare a persoanelor adulte cu handicap; c) participă la un program de pregătire profesională; d) este încadrată în muncă.	

Anexa 14 Analiza cadrelor naționale de promovare a economiei sociale

Context politic

Tabel: 8 Politici naționale privind economia socială
Sursa: Baza de date a cercetării trendurilor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Politici naționale privind economia socială :
1.	Austria	Nu există o lege specifică privind ES (economia socială), ci reglementări ce fac parte din strategia politică a pieței muncii în general, implementate prin intermediul Ministrului Muncii şi Afacerilor Sociale. Termenul ES nu este utilizat decât de actorii locali, nu şi de cei politici. Acest lucru face dificilă recunoaşterea sectorului şi vizibilitatea sa în ochii publicului. În Austria, sistemul este federalizat, astfel încât fiecare provincie are şi o anumită competență la nivel politic. S-a implementat o politică generală, atât la nivel național cât şi la nivel de provincie. În plus, unele municipalități au primit un mandat provincial în scopul de a oferi servicii pentru beneficiarii de prestații sociale.
2.	Belgia	Competența ES este împărțită între două niveluri de putere: cel federal şi cel regional (Flandra, Valonia şi regiunea Bruxelles - Capitala). Nivelul federal are responsabilitatea muncii în sens larg şi responsabilitatea securității sociale. Există un Serviciu Public de Programare pentru integrarea socială, lupta împotriva sărăciei şi ES, care este prezent în toate regiunile. Până în 2007, Belgia avea un Minister al Economiei Sociale. Numeroase inițiative au venit din partea structurii politice şi administrative din subordinea acestui minister: statutul comercial de societate cu scop social, introducerea ajutoarelor de şomaj specifice întreprinderilor de inserție, TVA de 6% pentru anumite activități desfăşurate în cadrul ES de inserție, rezerve imobilizate în pasivele societății, etc. Totuşi, după această dată şi la un mod general, sistemul de politici instituit la nivelul guvernului belgian de către Ministrul ES este implementat de diversele regiuni belgiene. Astfel, în Flandra, guvernul promulgă o definiție a ES în anul 2000, în cadrul politicii de ocupare a forței de muncă, ceea ce a permis lansarea de proiecte de inserție şi crearea unor agenții de consiliere cu scopul creării de locuri de muncă durabile pentru persoanele defavorizate. In Valonia, s-a votat un decret în noiembrie 2008 pentru instituirea unui cadru similar pentru toate tipurile de întreprinderi sociale. Acest decret are la bază patru principii cumulative. Pe lângă acest decret s-au adoptat legi specifice fiecărei structuri. În decretul emis în noiembrie în regiunea valonă, prin ES se înțelege: „activitățile economice producătoare de bunuri sau servicii, exercitate de societăți, în principal cooperative şi /sau cu scop social, asociații, case de ajutor reciproc sau fundații a căror etică se traduce prin ansamblul principiilor enunțate”.
3.	Franța	ES a variat în funcție de guvernele care s-au succedat. Responsabilitatea este împărțită între diferite ministere : Ministerul Economiei, Industriei şi Ocupării Forței de Muncă, Ministerul Muncii, Relațiilor Sociale, Familiei, Solidarității şi Oraşelor şi Înaltul Comisariat pentru Tineret şi Viața Asociativă. Termenul ES apare pentru prima dată în 1981, odată cu crearea unei delegații interministeriale pentru ES. De altfel, s-a introdus şi o cartă pentru definirea principiilor ES. Începând cu 26 ianuarie 2010, Delegația

Nr.	Țară	Politici naționale privind economia socială :
		însărcinată cu ES a devenit o misiune în cadrul Direcției Generale pentru Coeziune Socială şi se află în subordinea Ministerului Muncii, Relațiilor Sociale, Familiei, Solidarității şi Oraşelor (Decretul 2010-95). Directorul general pentru coeziune socială este delegatul interministerial pentru ES, iar în curând vor fi desemnați corespondenți regionali pentru inovație şi experimentare socială în fiecare regiune din Franța (22 în Franța metropolitană şi 4 în teritoriile franceze de peste mări). În octombrie 2009, deputatului Francis Vercamer i s-a încredințat misiunea (Misiunea Vercamer) de a stabili perimetrul ES precum şi de a identifica obstacolele şi mijloacele ce ar permite dezvoltarea ES, dar încă nu se cunosc concluziile acestei misiuni. Această misiune îşi desfăşoară activitatea pe lângă Ministerul Economiei, Industriei şi Ocupării Forței de Muncă şi a Înaltului Comisariat pentru Tineret. ES este de asemenea susținută prin Fondul Social European.
4.	Germania	ES face parte integrantă din sistemul economic. Nu există legi specifice ES, dar se supune legilor economiei generale. În schimb, au fost adoptate legi pentru fiecare structură a ES în parte. ES este considerată a treia ramură, situată între sectorul privat şi sectorul public. ES combină aspectele sociale cu cele economice şi acoperă nevoile umane ale societății. În general, responsabilitatea revine Ministerului Ocupării Forței de Muncă şi Afacerilor Sociale.
5.	Irlanda	ES este o parte integrantă a economiei generale, se situează între sectorul privat şi cel public şi desfăşoară activități economice pentru a îndeplini obiective sociale. Prin urmare, nu există o lege specifică a ES, dar ea este conformă în mare parte cu legile privind societățile cu răspundere limitată garantată, fără capital social. Totuşi, Ministerul Întreprinderilor, Comerțului şi Ocupării Forței de Muncă a creat în anul 2000 un program de ES pentru a studia ES propriu-zisă. In 2005 programul a fost redenumit, primind numele de „program de serviciu comunitar". In general, programul este bine implementat în întreprinderile sociale, în pofida neobligativității acestuia.
6.	Italia	În această țară se vorbeşte mai degrabă despre sectorul terțiar decât de ES. Acesta se compune din totalitatea activităților fără scop lucrativ organizate de cetățeni (voluntariat, cooperare socială, ONG). Prin urmare, ES face parte din sectorul terțiar. Sectorul terțiar este definit ca fiind sectorul economic situat între serviciile publice şi societățile private. Acest sector combină logica acțiunilor publice cu eficacitatea organizațiilor private. Organizațiile din sectorul terțiar se reunesc în cadrul „Forumului Național al Sectorului Terțiar", un partener social recunoscut de stat.
7.	Luxemburg	Întreprinderile de ES există, dar nu există o rețea care să le reunească. Luxemburgul este o țară mică, cu o populație de 500.000 de locuitori, unde nu există federații ale diferitelor structuri de ES. In acelaşi timp, nu există nici o politică națională de ES, dar începând cu anii 80, Ministerul Muncii şi Ocupării Forței de Muncă a pus în practică o serie de măsuri cu scopul de a favoriza incluziunea socială. Logica acestora era de a finanța crearea de locuri de muncă, în locul plății ajutoarelor de şomaj. Cu timpul, scopul nu a mai fost inserția socială, ci mai degrabă acela de a răspunde nevoilor cetățenilor, ceea ce a dus la crearea Ministerului Economiei Solidare, în anul 2009. Astăzi, acest minister este perceput ca cel de-al treilea pilon între sectorul public şi cel privat.

Nr.	Țară	Politici naționale privind economia socială :
		Scopul său primordial constă în crearea de locuri de muncă pentru persoanele neinserate pe piața muncii, precum şi finanțarea structurilor de integrare. Nu există legi specifice, dar principalele legi existente au obiectivul de a promova menținerea nivelului de ocupare, restabilirea ocupării totale şi atenuarea efectelor de „criză" economică. Anual, se încheie convenții între ministere şi organizații, deoarece în acest moment încă nu există o rețea de organizații. Un program de acțiune este în curs de desfăşurare. Pe lângă Ministerul Economiei Solidare, Ministerul Familiei şi Integrării are sarcina de a implementa o politică ce se înscrie în cadrul european de luptă împotriva sărăciei şi excluziunii sociale, al cărei scop este de a promova accesul la locurile de muncă pentru grupurile vulnerabile, de a facilita accesul la servicii de calitate şi de a combate excluziunea.
8.	Spania	Nu există o lege specifică cu privire la ES, dar există un proiect de lege în curs de elaborare, care ar urma să fie votat în cursul anului 2010. Obiectivul acestei legi este definirea cadrului juridic de bază al ES, al organizațiilor ce intră în componența acesteia, precum şi stabilirea măsurilor de stimulare a dezvoltării acesteia.
	Regatul Unit al Marii Britanii	ES există sub numele de „întreprinderi sociale". Există şi un sector terțiar, mult mai dezvoltat, care cuprinde toate organizațiile voluntare. Întreprinderile sociale din Regatul Unit sunt în număr de 62.000 şi reprezintă diferite tipuri de structuri : cooperativele de producție, cooperativele financiare, „social Firms" (firmele sociale) şi întreprinderile comunitare. În prezent, nu există o legislație cu privire la întreprinderile sociale, având în vedere că acestea au fost recunoscute oficial de guvern doar în anul 2002. In 2010 se studiază marca de „ întreprindere socială", pentru identificarea diferitelor tipuri de întreprinderi sociale. La modul general, întreprinderile sociale cad în responsabilitatea Oficiului pentru Sectorul Terțiar, deşi pot interveni şi alte ministere.

Tabel 9: Principiile ES în țările analizate
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Principiile ES în țările analizate
1.	Austria	• Principiul de bază este finanțarea serviciilor sociale la nivel național şi federal.
2.	Belgia	• Servicii orientate spre membri sau spre colectivitate, nu spre profit, • Autonomie de gestiune (separarea de sectorul public şi de cel privat), • Proces decizional democratic (pe principiul „un om, un vot"), • Prevalența persoanelor şi a muncii asupra capitalului în repartizarea veniturilor, • Prioritatea capitalului de muncă (se pune accent pe recunoaşterea muncii mai degrabă decât pe producție), • Integrare socială, • Respectarea regulilor transparenței. Pe lângă aceste principii, ES trebuie să permită o dezvoltare economică durabilă (sustenabilă) şi de calitate, interesul

Nr.	Țară	Principiile ES în țările analizate
		colectivității şi consolidarea coeziunii sociale.
3.	Franța	• Gestiune democratică, prin alegerea de directori şi printr-un proces decizional bazat pe principiul „un om, un vot”, • Autonomie de gestiune • Dublă calitate a persoanelor: beneficiari şi promotori ai proiectului, • Prevalența persoanelor, a aspectului social asupra capitalului, • Societate cu scop nelucrativ sau cu răspundere limitată, • Rezerve nepartajabile, • Aderare liberă. Aceste principii fac referire la Carta ES creată în anii 80.
4.	Germania	• Sector situat între sectorul privat şi sectorul public (se numeşte de asemenea „sectorul terțiar”), • Structurile de ES pot fi comerciale sau necomerciale (întreprinderile sociale de inserție sunt necomerciale), • Obiective sociale, • Urmărirea nevoilor societății, ale populației.
5.	Irlanda	• Întreprinderi create şi conduse de grupuri de gestiune voluntare, • Structură de gestiune democratică (participativă), • Întreprinderile produc bunuri şi servicii pentru a răspunde obiectivelor sociale, • Punerea în comun a activelor şi beneficiilor, • Adesea, locurile de muncă sunt destinate persoanelor aflate în situație de excluziune socială, • Beneficiarii nu trebuie să plătească tarife de piață • Posibilități de a obține susținere financiară din diferite surse, • Capacitatea de a câştiga încrederea clienților, • Resurse ce provin de la comunitățile locale.
6.	Italia	• Constituire în baza legii, • Dobândirea unui statut legal privat, • Apărarea principiilor de voluntariat şi solidaritate, • Necesitatea de a avea utilitate publică şi de a răspunde obiectivelor sociale, • Gestiune democratică, • Autonomie de gestiune,

Nr.	Țară	Principiile ES în țările analizate
		• Nedistribuirea beneficiilor între membrii/acționarii întreprinderii, • Atenția acordată incluziunii sociale.
7.	Luxemburg	Având în vedere schimbările recente din Luxemburg, se poate vorbi mai degrabă de principii de economie solidară: Satisfacerea nevoilor, • Cetățenii hotărăsc care sunt serviciile şi produsele necesare • O abordare de parteneriat multiplu local • Existența unui interes general, Anumite principii sunt în curs de realizare, în special prin programul de acțiune: • Evitarea concurenței neloiale, • Atenția acordată calității muncii, • Existența unor instrumente adaptate.
8.	Spania	• Privilegierea persoanei, a laturii sociale şi nu a profitului, • Gestiune democratică şi participativă, • Existența unui obiectiv de interes general, • Aplicarea şi apărarea principiilor solidarității şi responsabilității în rândul membrilor, • Gestiune independentă şi autonomă față de autoritatea publică, • Profitul este utilizat pentru realizarea unor obiective de interes general, servicii acordate membrilor şi dezvoltarea durabilă.
9.	Regatul Unit al Marii Britanii	• Răspunderea la nevoile societății şi mediului înconjurător, • Reinvestirea profiturilor (cel puțin 50%), • Cel puțin 50% din venituri provin din producția de bunuri şi/sau servicii, • Situată la granița între sectorul privat şi cel public (sectorul terțiar)

Tabel 10: Instituțiile publice responsabile pentru implementarea principiilor ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Nivel național	Nivel regional
1.	Austria	• Ministerul Federal al Muncii şi Afacerilor Sociale (BMASK) - (cel mai important), • Serviciul Austriac al Pieței Muncii (AMS), responsabil	• Guvernele locale, • Municipalitățile, • AMS la nivel regional,

Nr.	Țară	Nivel național	Nivel regional
		de implementarea politicii. Acesta oferă servicii de informare şi orientare, se ocupă de plasarea şi finanțarea solicitanților de locuri de muncă şi a întreprinderilor, de controlul transparenței, încearcă să reducă inegalitățile şi să elimine obstacolele în calea inserției, • Fondul Social European (FSE), în cadrul ministerului BMASK.	• Pactele teritoriale pentru ocuparea forței de muncă (TEP).
2.	Belgia	• Celula de ES care are rolul de a elabora şi implementa această politică şi care aparține de Serviciul Public de Programare pentru integrare socială, lupta împotriva sărăciei şi ES (cea mai importantă), • Consiliul Federal al ES, cu rol de concertare şi de sprijinire a dezvoltării ES.	• Administrația valonă a Celulei de ES care depinde de Ministerul regional al Economiei şi de Ministerul Afacerilor Sociale, • Anumite măsuri țin şi de Ministerul Valon al Mediului, • Măsurile cu privire la persoanele cu dizabilități țin de Ministerul Valon al Afacerilor Sociale, • Administrația flamandă a economiei şi afacerilor sociale, care cuprinde două ministere: • Ministerul regional al Energiei, Locuințelor, Urbanismului şi ES, • Ministerul regional al Finanțelor, Bugetului, Muncii, Planificării şi Sportului.
3.	Franța	• Direcția Generală pentru Coeziune Socială (cea mai importantă), • Consiliul Superior al ES, • Înaltul Comisariat pentru Tineret şi Viața Asociativă, • Consiliul Național al Inserției prin Activitate Economică, • Ministerul Economiei, Industriei şi Ocupării Forței de Muncă.	• Corespondenții locali pentru inovație şi experimentare socială în domeniul ES, • Comitetele departamentale de inserție prin activitate economică, • Unitățile Teritoriale Departamentale ale Direcțiilor Regionale pentru Întreprinderi, Concurență, Protecția Consumatorului, Muncă şi Ocuparea Forței de Muncă (DIRECCTE).

Nr.	Țară	Nivel național	Nivel regional
4.	Germania	• Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Afaceri Sociale (cel mai important), • Ministerul Educației şi Cercetării, • Ministerul Familiei, Persoanelor Vârstnice, Femeilor şi Tineretului.	• Diferitele autorități regionale (precum ministerele regionale – de exemplu Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Afaceri Sociale din Bade-Wurtemberg, Ministerul bavarez pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ordine Socială, Familie şi Femei, Ministerul Afacerilor Sociale din Hesse şi altele asemenea), • Asociația națională, asociațiile regionale şi alianțe care au un rol de sprijin, de consiliere (precum Forumul Alianța pentru Comerț Echitabil) sau Bag Arbeit eV pentru inserția socială a întreprinderilor, organizațiile de protecție socială.
5.	Irlanda	• Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice (cel mai important), • Ministerul Întreprinderilor, Comerțului şi Ocupării Forței de Muncă, • Ministerul Artelor, Sportului şi Turismului, • Ministerul Educației şi Ştiințelor, • Ministerul Agriculturii, Pescuitului şi Alimentației, • Ministerul Mediului, Patrimoniului şi Administrațiilor Locale, • Ministerul Sănătății şi Copiilor, • Ministerul Justiției, Legalității şi Reformelor, • Ministerul Afacerilor Sociale şi Familiei, • Ministerul Transporturilor.	• Deciziile sunt luate la nivel de oraşe sau comitate.
6.	Italia	• Ministerul Muncii şi Politicilor Sociale, • Ministerul Dezvoltării Economice, • Ministerul Egalității de Şanse.	• Diferitele instituții locale, • Departamentul pentru politică socială, • Departamentul pentru egalitatea de şanse.
7.	Luxemburg	• Guvernul şi Camera Deputaților, prin : • Ministerul Economiei Solidare (cel mai important)	• Municipalitățile implicate în acțiunea propriu-zisă

Nr.	Țară	Nivel național	Nivel regional
		• Ministerul Familiei şi Integrării	
8.	Spania	• Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Imigrație: Autoritatea Generală a ES	• Autoritățile Generale pentru Ocuparea Forței de Muncă şi ES prezente în cele 17 comunități autonome.
9.	Regatul Unit al Marii Britanii	• Oficiul pentru Sectorul Terțiar (cel mai important), • Toate ministere cu competențe în domeniul antreprenorial.	• Agențiile de dezvoltare regională, • Guvernul galez şi executivul scoțian, • Guvernul Irlandei de Nord.

Tabel 11: Alte tipuri de forme de organizare a ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Alte tipuri de forme de organizare a ES
1.	Belgia	• SFS (Societate cu scop social) – la nivel federal: este un tip de societate comercială care are ca scop principal socialul. În general, acestea sunt cooperative, dar sunt admise toate formele de societăți, cu condiția să includă 9 articole specifice • EI (Întreprindere de inserție) – la nivel federal şi regional (Valonia, Flandra, Bruxelles-Capitala): este un tip de întreprindere socială, dar care are ca obiectiv inserția socioprofesională a celor care solicită locuri de muncă şi care sunt greu de plasat (şomeri de lungă durată, persoane cu slabă calificare, etc.), printr-o activitate profesională de teren. • OISP (Organizații socioprofesionale) la nivel regional (Valonia): un tip de organizație care oferă pregătire persoanelor (în general tineri sau persoane slab calificate) care desfăşoară munci puțin căutate. • EFT (Întreprindere de formare prin muncă) – la nivel regional (Valonia, Bruxelles-Capitala): este un tip de societate care oferă pregătire dar pe teren, prin munca realizată. Acestea nu pot avea un rezultat din exploatare mai mare de 50 % din cifra de afaceri. • IDESS (Inițiative de Creştere a Ocupării în Sectorul Serviciilor de proximitate socială) – la nivel regional (în Valonia) sau Societăți de servicii locale – la nivel regional (în Flandra) – ILDES – la nivel regional (la Bruxelles): este un tip de societate care oferă locuitorilor din regiune servicii personale minore (mici lucrări de întreținere şi curățenie în locuințe, taximetrie pentru persoanele cu probleme de deplasare, etc.). • Agenție de consiliere – la nivel regional (Valonia): este un tip de întreprindere care oferă consiliere pentru crearea şi însoțirea întreprinderilor sociale. • Ateliere sociale – la nivel regional (în Flandra): este un tip de întreprindere care permite crearea de locuri de muncă şi în care productivitatea este asociată cu acordarea unei atenții sporite nevoilor specifice ale salariaților.
2.	Franța	• Cooperativă de activități şi de ocupare: este un tip de întreprindere care îi permite viitorului fondator al unei întreprinderi

Nr.	Țară	Alte tipuri de forme de organizare a ES
		să îşi testeze proiectul antreprenorial de producție de bunuri sau servicii, având statutul de salariat. • Cooperativă agricolă: este un tip de întreprindere de tip cooperativă, bazată pe gruparea unor persoane în jurul unui produs sau teritoriu. • Întreprindere de inserție (EI): este un tip de întreprindere cu o activitate economică comercială viabilă, care oferă angajare pe o perioadă de maxim 24 de luni şi propune recalificarea unor persoane cu dificultăți sociale şi profesionale. • Întreprindere de muncă temporară de inserție (ETTI): este un tip de întreprindere care pune la dispoziția întreprinderilor cliente persoane cu dificultăți sociale şi profesionale, pentru muncă în regim de interimat cu contract pe perioadă determinată de doi ani. • Asociație intermediară (AI): este un tip de întreprindere care pune persoane cu dificultăți sociale şi profesionale la dispoziția unor persoane particulare, asociații şi colectivități, pentru efectuarea de munci ocazionale cu contract pe perioadă determinată. • Atelier şi şantier de inserție (ACI) : este un tip de întreprindere care primeşte, angajează şi oferă muncă, prin acțiunile sale colective, persoanelor cu dificultăți sociale şi profesionale, prin contract pe perioadă determinată cu minim 20 de ore de lucru pe săptămână.
3.	Germania	• gGmbH (gUG, gAG) (g de la „gemeinnuetzig”): este un tip de societate pe acțiuni ce beneficiază de avantaje fiscale proprii. Această societate nu are scop lucrativ şi poate primi donații.
4.	Irlanda	• Societate cu răspundere limitată garantată fără capital social: este un tip de întreprindere care corespunde în general profilului unei societăți private cu scop specific (cu un număr de 7-50 de membri).
5.	Italia	• Întreprindere socială: creată prin lege în 2005, este un tip de întreprindere adesea fondată de cetățeni voluntari cu scopul de a realiza o activitatea economică organizată, pentru a produce sau a face schimb de bunuri sau servicii care vizează atingerea obiectivelor de interes general, prin maximizarea creării de locuri de muncă pentru persoanele aflate în dificultate. Există 501 întreprinderi cu această formă juridică. • Organizație voluntară: este un tip de întreprindere în care o activitate este realizată de o manieră voluntară şi personală, spontană, liberă şi benevolă şi exercitată în scopuri de solidaritate. Forma juridică a acestei organizații poate fi hotărâtă liber, dar ea nu trebuie să contravină scopului de solidaritate. Majoritatea organizațiilor voluntare sunt constituite pe modelul asociațiilor. • Organizație neguvernamentală (ONG): este un tip de întreprindere ce activează în domeniul cooperării cu țările în curs de dezvoltare. • Organizație socială fără scop lucrativ: nu este un tip de întreprindere cu formă juridică, ci o categorie în care diverse entități

Nr.	Țară	Alte tipuri de forme de organizare a ES
		juridice pot fi supuse unui regim fiscal avantajos, datorită faptului că scopul nu este unul lucrativ. • Grup cooperativ mixt: este un tip de întreprindere creat pentru a construi o relație de cooperare şi de coordonare între întreprinderile cooperative, mai mult sub forma unei înțelegeri decât prin participațiune. Poate avea scop lucrativ.
6.	Spania	• Centru special de ocupare a forței de muncă: este un tip de întreprindere creată cu scopul de a spori integrarea socială şi profesională a persoanelor cu dizabilități. • Întreprindere de inserție: este un tip de întreprindere care poate fi comercială sau de tip cooperativă şi care are două obiective: de a desfăşura o activitate de producție şi de a integra grupurile sociale excluse.
7.	Regatul Unit al Marii Britanii	• „Social Firm" (firmă socială): creată prin lege în 2005, este o întreprindere socială orientată spre piață, care a fost constituită exclusiv pentru a crea locuri de muncă remunerate şi durabile pentru persoanele cele mai defavorizate (acestea trebuie să reprezinte 25% din numărul angajaților). Veniturile acestei întreprinderi sunt compuse în proporție de peste 50% din comercializarea produselor/serviciilor realizate. • Societate fiduciară de dezvoltare (Development Trust): este un tip de întreprindere socială care se ocupă cu reînnoirea economică, de mediu şi socială a unei zone geografice specifice (o Comunitate).

Tabel 12: Instituțiile publice implicate în ES în funcție de nivelul de influență
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	La nivel central şi local	La nivel local
1.	Austria	• Ministerul Federal al Afacerilor Sociale şi Muncii, care constituie organul responsabil de stabilirea obiectivelor generale ale politicii de pe piața muncii, aprobarea finanțărilor, luarea deciziilor, supravegherea şi respectarea criteriilor. Obiectivele sale sunt : ocuparea pe termen lung, ocuparea lucrătorilor mai în vârstă, calificarea şi egalitatea de	• AMS (Serviciul Austriac al Pieței Muncii) este responsabil de implementarea politicii. Acesta oferă informare şi orientare, se ocupă de plasarea şi finanțarea solicitanților de locuri de muncă şi a întreprinderilor, de controlul transparenței, încearcă să reducă	

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		şanse, creşterea transparenței, dezvoltarea resurselor umane, ocuparea şomerilor, lupta împotriva şomajului de lungă durată.	inegalitățile şi să elimine obstacolele în calea inserției. • Agenția socială este prestatorul serviciilor sociale la nivel federal.	
2.	Belgia	• Celula de Economie Socială (depinde de SPP), care are rolul de a asigura respectarea celor patru principii descrise in decretul din Valonia. Acesta permite de asemenea de a verifica dacă există o bună politică de integrare în Flandra.	*Flandra:* • Departamentul Flamand al Muncii şi Economiei Sociale (WSE): are responsabilitatea de a pregăti, a menține şi a evalua politica flamandă. • Agenția Flamandă de Subvenționare pentru Muncă şi Economia Socială (IVA) este o agenție națională autonomă, responsabilă de sprijinirea şi valorificarea ocupării în sectorul formal, sectorul necomercial şi ES în Flandra. De asemenea, ea controlează calitatea întreprinderilor.	*Valonia şi Bruxelles-Capitala:* • Regiunea Valonă care acordă ajutoare şi finanțare întreprinderilor. Ea oferă de asemenea consultanță guvernului, prin elaborarea de avize. • SOWESCOM (Societatea Valonă de ES Comercială) participă la finanțarea proiectelor inițiate de întreprinderile şi asociațiile din sectorul economiei comerciale.
3.	Franța	• Consiliul Superior al ES asigură concertarea între autoritățile publice şi diferitele sectoare ale ES. El are de asemenea un rol consultativ.	• Direcția Generală pentru Coeziune Socială se ocupă de elaborarea, coordonarea, implementarea şi evaluarea politicilor de dezvoltare socială, de promovare a	

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	La nivel central şi local	La nivel local
			egalității de şanse, de prevenire şi de luptă împotriva excluziunii şi de inserție; în plus, ea sprijină şi promovează dezvoltarea ES, a experimentelor şi inovațiilor sociale în legătură cu inserția. • Înaltul Comisariat pentru Tineret şi Viața Asociativă elaborează şi implementează politica guvernului pentru dezvoltarea vieții asociative. • Consiliul Național al Inserției prin Activitate Economică joacă un rol de consiliere şi supraveghere la nivel politic, asigură concertarea între actorii implicați în ocuparea forței de muncă şi reinserție. De asemenea, Consiliul este reprezentantul sectorului. • Delegația Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Formarea Profesională, pune în practică mecanismele de inserție prin activitate economică. Ea gestionează de asemenea contractele de	

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
			inserție adaptate la nevoile persoanei reinserate.	
4.	Germania	• BIBB (Instituția Federală pentru Formare Profesională) cu rol de sprijinire a protecției şi dezvoltării muncii sociale, a formării, a cercetării şi publicațiilor.		• BMAS (Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Afaceri Sociale) care are misiunea de a crea şi de a asigura dezvoltarea de posibilități de ocupare, sprijinind integrarea socială şi susținând şi protejând sistemul de protecție socială. • BMG (Oficiul pentru Sănătate) care sprijină centrele de prevenire şi oferă servicii de sănătate. • Asistență publică: cu scopul de a sprijini întreprinderile sociale, reprezentarea acestora şi informarea lor prin intermediul rețelelor.
5.	Irlanda	• Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice, care are sarcina de a contribui la dezvoltarea comunitară şi rurală şi a limbii irlandeze. • Ministerul Întreprinderilor, Comerțului şi Ocupării Forței de Muncă, cu responsabilități la nivel politic şi care e responsabil pentru dreptul la muncă, drepturile consumatorului, politicile privitoare la concurență		• Autoritățile locale încearcă să răspundă nevoilor locale ale populației (mediul înconjurător, străzi, educație, sănătate, locuințe, etc.). • Consiliul de Informare a Cetățenilor: informează şi consiliază populația cu privire la diferitele servicii sociale existente. Poate de asemenea să aloce bugete. • Consiliul pentru Întreprinderile din Oraşe şi Comitate: sprijină întreprinderile şi micro-întreprinderile

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		şi întreprinderi, ştiințe, tehnologii, inovații şi dezvoltarea pieței muncii. • FAS (Agenția Națională pentru Formarea şi Ocuparea Forței de Muncă), cu rolul de a dezvolta competențele şi calificările persoanelor şi întreprinderilor, în scopul dezvoltării unei economii competitive, incluzive, bazate pe cunoaştere. De asemenea, ea are rolul de a oferi sprijin şi consultanță întreprinderilor. • Pobal este o societate cu răspundere limitată fără capital social care gestionează programe guvernamentale cu scopul de a sprijini colectivitatea şi organismele locale care practică incluziunea socială.		existente, promovează antreprenoriatul, în special cel al femeilor prin acordarea de subvenții. • Consiliul pentru Dezvoltarea Oraşelor şi Comitatelor: oferă servicii care permit dezvoltarea locală în vederea satisfacerii nevoilor comunităților. • Parteneriate între 17 zone urbane şi 37 de societăți, în vederea dezvoltării locale rurale integrate: aceste parteneriate oferă sprijin aşa-ziselor grupuri țintă (şomeri de lungă durată şi persoane excluse) şi comunităților, prin implementarea Programului de Incluziune Socială, a Planului Social Rural şi a celorlalte programe de finanțare.
6.	Italia	• Ministerul Muncii şi Politicilor Sociale controlează şi evaluează politicile sociale. Acesta sprijină asociațiile şi organizațiile voluntare. • Ministerul Dezvoltării Economice este responsabil pentru înregistrarea, susținerea,		• La nivelul fiecărei Regiuni, Provincii sau Municipalități există întotdeauna una sau mai multe autorități însărcinate cu ES. Aceste autorități sunt adesea responsabile pentru muncă, întreprinderi şi politicile sociale.

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		dezvoltarea şi promovarea cooperativelor, Acest minister este de asemenea promotorul cursurilor de formare în antreprenoriatul cooperativ.		
7.	Luxemburg	• Ministerul Economiei Solidare, al cărui rol încă nu este definit (în curs de definire), dar care va susține dezvoltarea ES. • Ministerul Muncii şi Ocupării Forței de Muncă şi ADEM (Administrația Ocupării Forței de Muncă), care cofinanțează ocuparea forței de muncă în economia solidară şi asigură orientarea şomerilor. • Universitatea din Luxemburg, Centrele Publice de Cercetare, cu rol de parteneriat punctual.		
8.	Spania	• Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Imigrație, cu rol de control şi reglementare. Totodată, el anunță subvențiile oficiale.		
9.	Regatul Unit al Marii Britanii	• OTS (Oficiul pentru Sectorul Terțiar), care se asigură de existența întreprinderilor sociale în toate departamentele.	• DOH (Departamentul de Sănătate), care acordă finanțare şi permite externalizarea serviciilor de	

Nr.	Țară	Instituții publice implicate în ES		
		La nivel central	La nivel central şi local	La nivel local
			sănătatea publică în întreprinderile sociale. • Guvernele comunităților şi localităților: ele permit întreprinderilor sociale să îşi înceapă activitatea alocând un buget pentru acestea şi le sprijină. • Dezvoltatorii de capacități: sunt organizații locale voluntare, agenții care sprijină asociațiile din sectorul terțiar. • 'Business link': pot fi agenții de dezvoltare regională sau furnizori de servicii care sprijină întreprinderile sociale cu fonduri.	

Tabel 13: Instituții private implicate în ES în funcție de nivelul de influență
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	La nivel central şi local	La nivel local
1.	Austria	• Dachverband Berufliche Integration Austria (Rețeaua pentru Integrare Profesională) - o organizație națională care se ocupă cu precădere de integrarea persoanelor cu dizabilități.		

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		• Österreichischer Dachverband der Vereine und Geselllschaften für psychische und soziale Gesundheit (Rețeaua Națională pentru Sănătate Mintală). • Bundesdachverband österreichischer elternverwalteter Kindergruppen (Rețeaua Națională pentru Creşe) - creşele sunt gestionate de părinții copiilor. • Schuldnerberatung (Rețeaua Națională de Consiliere pentru Persoanele Îndatorate). • Bundesdachverband für Soziale Unternehmen este asociația națională a întreprinderilor de inserție, a serviciilor de consultanță, a organizațiilor care oferă cursuri pentru şomeri.		
2.	Belgia	• SYNECO (Centrul de Expertiză în Economie Socială şi Solidară) însoțeşte fondatorii şi administratorii întreprinderilor de ES şi solidară. • FEBECOOP (Federația Belgiană a Economiei Sociale şi Cooperative): obiectivul său este de a promova toatele tipurile de întreprinderi care aderă la principiile ES şi solidare.		*Valonia şi Bruxelles-Capitala:* • CONCERTES (Platforma de Concertare a Federațiilor Economiei Sociale) promovează ESă în rândul instanțelor publice şi reprezintă diferite instituții. • RES (Rețeaua Întreprinderilor Sociale) favorizează parteneriatele care reprezintă întreprinderi sociale ce au ca obiectiv inserția stabilă şi le sprijină în soluționarea

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		Aceasta cuprinde un pol de federație şi un pol de promovare şi dezvoltare.		problemelor de profesionalizare. • SAW-B (Federații Sectoriale ale Economiilor Sociale): misiunea acestora este de a sprijini dezvoltarea unei economii centrate pe respectul omului şi al mediului. • AID (Rețeaua de Acțiuni Integrate de Dezvoltare în Economia Socială) este o rețea care implementează proiecte de inserție axate pe formarea şi/sau ocuparea forței de muncă. • CAIPS (Concertarea Atelierelor de Inserție Profesională şi Socială) este o rețea ce promovează activitățile de inserție ale ES axate pe formarea şi ocuparea forței de muncă. • EWETA (Alianța Valonă a Întreprinderilor de Muncă Adaptată) se doreşte un loc de reflecție şi de promovare a misiunii întreprinderilor de muncă adaptată. • INTERFEDE este o grupare de federații de ateliere şi întreprinderi de formare prin muncă şi de organisme de inserție. Rolul ei este de a promova, coordona şi asigura reprezentarea entităților respectivă. • ATOUT-EI (Federația Valonă a Întreprinderilor de Inserție): obiectivul său este de a reprezenta sectorul, de a favoriza profesionalizarea, de a milita pentru

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
				îmbunătățirea acțiunilor de inserție. • ACFI este o rețea solidară care militează pentru schimbarea socială, care reuneşte centrele de formare şi de inserție. • ALEAP este o federație a întreprinderilor de formare prin muncă şi a organismelor de inserție socioprofesională. • ApacES (Asociația Profesională a Agențiilor de Consultanță) • COOPAC (Cooperative de Activități) are obiectivul de a da unor persoane şansa de a-şi crea propriile locuri de muncă. • Equilibre este o structură de ajutor pentru întreprinderile sociale. • Ressources are ca obiectiv unirea întreprinderilor de ES ce activează în domeniul reciclării şi protecției mediului. • FEBISP (Federația Bruxeleză a Organismelor de Inserție Socioprofesională reuneşte ateliere de formare prin muncă, organizații de formare socioprofesională şi întreprinderi de inserție din regiunea Bruxelles-Capitala. *Flandra:* • SST (Rețeaua Întreprinderilor de Muncă Socială) este o rețea care reuneşte aşa numitele 'socialwerkplaatsen' şi alte structuri de inserție prin muncă.

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
				• VOSEC (Platforma Economiei Sociale) pentru Flandra şi regiunea Bruxelles neerlandofonă.
3.	Franța	• CEGES (Consiliul Întreprinderilor, Angajatorilor şi Grupărilor de Economie Socială) realizează concertări între diverşii actori, reprezintă membrii săi în relația cu puterile publice şi face lobby. • Asociația Națională a Actorilor Centrelor de tip „Chantier école": o federație care facilitează recunoaşterea membrilor săi de către instituții. Asociația oferă de asemenea formare prin schimb de practici pentru membrii asociației. • CPCA (Conferința Permanentă a Coordonărilor Asociative) este federația care reuneşte, promovează şi face cunoscută lumea asociativă. • GNC (Gruparea Națională a Cooperării) reprezintă cooperativele ES. Gruparea realizează şi promovează concertări. • FNMF (Federația Națională a Caselor	• COORACE reuneşte asociațiile intermediare, precum şi celelalte tipuri de întreprinderi sociale care facilitează accesul persoanelor vulnerabile la locuri de muncă. Are rol de reprezentare, promovare, consultare şi certificare. • FNARS (Federația Națională a Asociațiilor de Primire şi de Reinserție Socială) reuneşte asociațiile şi organizațiile care gestionează instituțiile sociale şi serviciile pentru refugiul, sprijinirea şi reinserția persoanelor în dificultate. Are rol federativ, de reprezentare şi de consultare. • CNEI (Comitetul Național al Întreprinderilor de Inserție) are rol federativ, de reprezentare, de consultare şi de certificare a întreprinderilor de inserție.	• CNCRES (Conferința Națională a Camerelor Regionale de Economie Socială): este un organ național care promovează diferitele camere şi dezvoltă un observator național al ES şi solidare. Are şi rol de reprezentare.

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		de Ajutor Reciproc din Franța) reuneşte, reprezintă şi însoțeşte casele de asigurare de sănătate. • GEMA (Grupul Caselor de Ajutor Reciproc) reprezintă şi sprijină răspândirea caselor de ajutor reciproc. • AVISE (Centru de cercetare pentru munca participativă şi cooperativă.)		
4.	Germania	• DV (Asociație) este un consorțiu, o platformă care sprijină munca socială. Ea reuneşte organizații voluntare de ajutor social şi actori publici.	• Bag Arbeit e.V. reuneşte 13 asociații regionale. Ea face lobby şi promovează dezvoltarea întreprinderilor sociale sprijinindu-le, reprezentându-le şi oferindu-le informații.	
5.	Irlanda	• Fundația Socială de Finanțare: acordă împrumuturi sau finanțări cu dobândă mică pentru proiectele legate de comunitate şi inițiativele de dezvoltare locală care au randament financiar şi social. • Asociația Filantropică Irlandeză: informează populația cu privire la fundațiile şi organismele filantropice. • Fundația Comunitară a Irlandei:	• Liga Irlandeză a Caselor de Credit furnizează servicii cooperativelor de credit şi entităților afiliate (aproximativ 508 case de credit).	• Numeroase asociații de dezvoltare comunitară care sprijină lansarea de proiecte ce răspund nevoilor sociale, economice, culturale şi educaționale ale cetățenilor comunității.

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		acordă fonduri pentru cauze locale merituoase şi eficace. • „Boardmatch" Irlanda sprijină dezvoltarea comunităților şi a sectorului de voluntariat prin consolidarea consiliilor şi comitetelor de gestiune. • „The Wheel" este un centru de resurse şi un forum pentru cetățenii şi organizațiile care practică voluntariatul. • Voluntariat Irlandez este o rețea independentă ce promovează şi susține voluntariatul.		
6.	Italia	• Associazione ONG Italiane reuneşte şi reprezintă organizațiile neguvernamentale din Italia şi participă la definirea politicilor naționale de cooperare internațională. • ACRI (Asociația Fundațiilor şi Caselor de Economii) este o asociație voluntară fără scop lucrativ care reprezintă interesul membrilor săi, îi coordonează şi gestionează proiectele de colaborare.	• CONFCOOPERATIVE (Confederația Cooperativelor Italiene) este principala organizație recunoscută juridic, de reprezentare, asistență şi protecție a mişcării cooperative şi a întreprinderilor sociale. • LEGACOOP (Liga Națională a Cooperativelor şi Caselor de Ajutor Reciproc) este cea mai veche organizație a cooperativelor italiene. Aceasta	

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
			promovează dezvoltarea cooperativelor şi a caselor de asigurare reciprocă, precum şi dezvoltarea raporturilor economico-solidare între membrii săi. • ACGI (Asociația Generală a Cooperativelor Italiene) • Forum Nazionale del Terzo Settore reprezintă 100 de organizații naționale şi 50.000 de asociații locale care activează în sectorul terțiar.	
7.	Luxemburg	• INEES (Institutul European de Economie Socială şi Solidară), care întreprinde acțiuni de cercetare şi colaborare în rețea între rețelele naționale. • OPE (Rețeaua Obiectivă pentru Ocuparea Totală a Forței de Muncă) este principalul reprezentat şi susținător al economiei solidare în Luxemburg.		• Federații ale artizanilor, comercianților, sindicate care cofinanțează şi realizează elaborarea de proiecte.
8.	Spania	• CEPES (Confederația Spaniolă pentru Afaceri de Economie Socială) reprezintă sectorul ES la nivel juridic, realizează propuneri de lege.		• FEICAT (Federația Întreprinderilor de Inserție din Catalonia) creează şi promovează cultura întreprinderilor de inserție ca mijloc de luptă împotriva excluziunii sociale în Catalonia, participă la

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
		• Cooperative Agroalimentare. • COCETA (Confederația Spaniolă a Cooperativelor de Muncă Asociată) a fost creată în 1986. • ONCE (Organizația Națională Spaniolă pentru Orbi) reuneşte nevăzătorii din Spania cu scopul de a le îmbunătăți calitatea vieții. Este o instituție de natură socială şi democratică. Este deschisă tuturor. • CONCOVI (Organizația Spaniolă a Cooperativelor de Locuințe) • HISPACOOP (Confederația Spaniolă a Cooperativelor Consumatorilor şi Clienților) • CONFESAL (Confederația Spaniolă a Întreprinderilor de Muncă) • FEAPS (Confederația Spaniolă pentru persoanele care muncesc cu persoane cu dizabilități mentale) • FAEDEI (Federația Asociațiilor Întreprinderilor de Inserție) a fost constituită în 2007 cu scopul de a reuni toate întreprinderile de inserție din regiunile Spaniei.		lupta împotriva sărăciei şi excluziunii sociale din teritorii, prin sprijinul acordat creării de întreprinderi de inserție în cadrul ES şi solidare. • FUNDOSA este un grup al cărui obiectiv este promovarea ocupării forței de muncă şi formarea persoanelor cu dizabilități. • Grupo ASCES (Asociația pentru Cooperare între Întreprinderile de Economie Socială) doreşte să devină grupul de referință în ceea ce priveşte promovarea ES. • MONDRAGON este o societatea cu o activitate de peste 50 de ani, lider mondial în domeniul muncii în cooperativă.
9.	Regatul Unit		• CDFI (Inițiative Financiare de	

Nr.	Țară	Instituții private implicate în ES		
		La nivel central	**La nivel central şi local**	**La nivel local**
	al Marii Britanii		Dezvoltare Comunitară) sprijină şi finanțează diverse inițiative prin donații. • SEC (Coaliția Întreprinderilor de Economie Socială) reprezintă întreprinderile sociale şi le ajută să se dezvolte. • Development Trusts Association este rețeaua de întreprinderi comunitare, pe care le dezvoltă prin lobby, sprijin şi reprezentare. • „Co-operatives UK" este rețeaua care susține cooperativele. • „Social Firms UK" este organizația națională care sprijină, reprezintă şi ajută la dezvoltarea sectorului firmelor sociale („social firms") în Regatul Unit al Marii Britanii.	

Pe lângă aceste organizații, în Germania a fost identificată FLO (Fairtrade Labelling Organisation International), care regrupează magazinele sau asociațiile ce vând produse ale comerțului echitabil. Există peste 2000 de alianțe sau organizații diverse considerate „sociale".

Mecanisme financiare

Tabel 14: Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice economiei sociale
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice ES

Nr.	Țară	Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice ES
1.	Austria	• Bugetul pieței muncii: există un buget specific, care este alocat întreprinderilor sociale cu scopul de a facilita integrarea şomerilor şi a persoanelor defavorizate pe piața muncii, în cadrul unei întreprinderi sociale. Bugetul a fost creat în anul 1980 şi este reglementat prin directiva federală privind acordarea subvențiilor. • Bugetul social: este un nou buget al cărui scop este subvenționarea întreprinderilor care se ocupă cu inserția persoanelor cu dizabilități. Scopul bugetului este de a favoriza crearea de locuri de muncă mai degrabă decât de a acorda un sprijin pasiv. • Implementarea diferitelor programe FSE în Austria: Programul operațional pentru ocuparea forței de muncă, Obiectivul 2 (Prioritatea 1 – începând cu 2007, finanțare pentru consolidarea capacității de adaptare a salariaților şi a întreprinderilor, pentru o mai bună anticipare şi gestiune, pentru lupta împotriva segmentării şi acordarea de sprijin activ prin calificare şi orientare; Prioritatea 2: calificarea persoanelor în vârstă şi a femeilor, precum şi ocuparea forței de muncă în întreprinderile sociale de inserție (ESI); – Prioritatea 3: integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități, a tinerilor şi a persoanelor în vârstă ; – Prioritatea 3b: integrarea persoanelor marginalizate prin consiliere, orientare, achiziții şi prin îmbunătățirea calificărilor şi plasamentelor, etc.; Prioritatea 4: dezvoltarea învățământului continuu, prin furnizarea de formare continuă, îmbunătățirea accesului la educația şcolară, acordarea de burse sau indemnizații de îngrijire a copiilor; Prioritatea 5: pacte teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, prin asistență acordată oficiilor regionale şi locale pentru definirea unei strategii, dezvoltarea de proiecte, prin monitorizare şi evaluare şi asistență în implementarea proiectelor).
2.	Belgia	• Les Articles 60: începând cu 1976, se acordă o subvenție temporară persoanelor defavorizate reintegrate pe piața muncii, această subvenție înlocuind venitul acestora de integrare socială. Este gestionată de administrația federală. • SINE (Măsura economică de inserție socială) : începând cu 1999, această măsură facilitează reinserția persoanelor care sunt foarte greu de plasat, prin utilizarea de ajutoare de şomaj. SINE este gestionată de Direcția Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Piața Muncii. • TVA 6%: începând cu 1997, taxa pe valoare adăugată este redusă pentru întreprinderile de ES care luptă împotriva excluziunii şi a şomajului persoanelor defavorizate şi care practică activități de reciclare sau orice alt serviciu, cu excepția construcțiilor şi industriei automobilelor. Taxa este gestionată de administrația federală. • Ajutoare pentru ocuparea forței de muncă : sunt ajutoare care descresc treptat pentru încadrare, acompaniere şi care acoperă o parte din salariile beneficiarilor în întreprinderile de inserție. • De doi ani se testează măsuri noi destinate facilitării înființării de întreprinderi noi care activează în domeniul serviciilor de proximitate. (IDESS în Valonia) (ILDES la Bruxelles). • Ajutoare pentru formare : începând cu 2004, au fost create subvenții pentru încadrarea stagiarilor în întreprinderi de formare prin muncă şi în organismele de formare socioprofesională. Orice societate comercială poate beneficia de subvenții, inclusiv cele

Nr.	Țară	Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice ES
		de ES. • SOWESCOM (Societatea Valonă de Economie Socială Comercială): din 1995, această măsură oferă sau participă la capitalul inițial al unei întreprinderi de ES. • Ministrul federal al afacerilor sociale şi pentru integrare lansează în fiecare an un apel de proiecte de ES, pentru a favoriza sprijinul unor proiecte pilot inovatoare de creare de locuri de muncă şi de protecție a mediului înconjurător. Pentru aceasta, se consacră anual un buget de 1 milion.
3.	Franța	• Experimentarea socială şi celelalte experimente în materie socială şi de ES: începând cu 2006, se alocă în fiecare an 10 milioane de euro pentru subvenționarea camerelor regionale şi a altor organisme, dar mai ales pentru apelurile pentru proiecte de experimentare socială. Acest fond este gestionat de Direcția Generală pentru Coeziune Socială. • Fondul de coeziune socială : Din 2005, acest fond este de 73 de milioane de euro pentru 5 ani şi este destinat acordării de împrumuturi pentru crearea microîntreprinderilor sau întreprinderilor de inserție, sau pentru acordarea de microcredite persoanelor vulnerabile. Fondul este gestionat de Casa de depozite. • Sprijinul statului pentru sectorul de inserție prin activitate economică: începând cu 2005, se alocă anual aproximativ 200 de milioane de euro pentru subvenționarea posturilor de lucrători în întreprinderile de inserție, acompaniere, ajutor la înființare şi scutirea de taxe sociale. Fondul este gestionat de Delegația Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Formare Profesională. • Dispozitivul Local de Acompaniere: Din 2001, acesta finanțează acțiunile de acompaniere. Este gestionat de DIRECCTE (Direcția Regională pentru Întreprinderi, Concurență, şi Protecția Consumatorului, Muncă şi Ocuparea Forței de Muncă). • Fondurile locale specifice destinate nevoilor identificate în teritoriu. • Clauza de inserție pe piața muncii, care constă în atribuirea de fonduri pentru a facilita inserția persoanelor aflate în dificultate. Întreprinderile trebuie să aloce un număr de ore de muncă pentru persoanele neinserate pe piața muncii.
4.	Germania	• LOS (Program de capital social la nivel local): este un program pilot dezvoltat de Ministerul Afacerilor Sociale, de persoanele în vârstă, femei, tineret şi Fondul Social European. Programul permite acordarea de sprijin financiar unor regiuni germane pentru micro-proiecte. Obiectivul său este de a promova şi de a creşte rata ocupării în rândul persoanelor neinserate pe piața muncii. • BIBB (Institutul Federal pentru Formare Profesională) : Din 1970, acest institut susține întreprinderile de formare prin muncă, atelierele de formare şi centrele de competențe la nivel local. Este subordonat Ministerului Educației şi Cercetării. • Oficiul Federal de Muncă : sprijină, facilitează integrarea, furnizează consiliere, formare, ucenicie şi elaborează acțiuni de activare a şomerilor. Este destinat şomerilor şi persoanelor cu dizabilități. Este gestionat în baza codului de drept social.
5.	Irlanda	• Programul de servicii comunitare : începând cu 2006, acest program finanțează întreprinderile în care cel puțin 70% din angajați sunt considerați persoane defavorizate. Este folosit pentru acoperirea salariilor, a cheltuielilor diverse, precum şi în cadrul

Nr.	Țară	Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice ES
		proiectelor propriu-zise. Este gestionat de ministrul comunităților rurale şi afacerilor gaelice. • Programul de protecție a copiilor: începând cu 2006, Ministerul Copiilor şi Tineretului participă la eventualele cheltuieli de îngrijire a copiilor. • Conturi latente: începând cu 2001, aceste fonduri sunt utilizate pentru educație, pentru persoanele cu dizabilități şi pentru ES. Sunt gestionate de Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice. • Subvenții pentru reamenajare şi echipamente : sunt subvenții utilizate pentru integrarea comunitară şi organismele voluntare (ele sunt parțial finanțate de loteriile naționale). Acestea sunt gestionate de Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice. • Subvențiile pentru formare: permit finanțarea acțiunilor de formare inițiate de comunități şi organisme voluntare (finanțate de asemenea parțial de loteriile naționale). Acestea sunt gestionate de Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice. • Planul Rapid (Revitalizarea zonelor prin planificare, investiții şi dezvoltare): începând cu 2001, planul finanțează noi proiecte de dezvoltare a zonelor/cartierelor (crearea de locuri de joacă, construirea de locuințe mici, dezvoltarea de inițiative de mică anvergură pentru sănătatea comunitară, acțiuni pentru egalitatea între femei şi bărbați, pentru siguranța rutieră, etc.). Planul este gestionat Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice. • Programul de transport rural : din 2006, acest program susține dezvoltarea de activități economice prin subvenții, în special în ceea ce priveşte cheltuielile administrative, de dezvoltare, de funcționare şi de asistență tehnică. Este gestionat de Ministerul Transporturilor. • Planul social Rural: Din 2004, acest program sprijină agricultorii cu venituri mici şi pescarii care oferă servicii comunității. Este gestionat de Ministerul Comunităților Rurale şi Afacerilor Gaelice. • Planul de angajare comunitară : este un fond creat pentru angajarea persoanelor care nu au un loc de muncă timp de peste un an. Este gestionat de Ministerul Întreprinderilor, Comerțului şi Ocupării Forței de Muncă. • Programul de dezvoltare locală a incluziunii sociale : între 2007 şi 2013, acest program finanțează întreprinderile care dezvoltă planuri locale de promovare a incluziunii sociale şi de luptă împotriva tuturor tipurilor de dezavantaje. Programul este gestionat de Ministerul Întreprinderilor, Comerțului şi Ocupării Forței de Muncă. • PEACE III (Programul UE pentru pace şi reconcilierea în Irlanda de Nord şi Regiunea de graniță a Irlandei) : între 2007 şi 2013, acest program sprijină localitățile care favorizează restaurarea păcii şi reconcilierea în Irlanda (comitatele care pot beneficia de acest program sunt clar stabilite).
6.	Italia	• Legea națională nr. 53: începând cu 2000, această lege, a cărei aplicare cade în sarcina Ministerului pentru Politică Familială, permite familiilor să concilieze viața familială şi viața profesională prin reducerea timpului de muncă.

Nr.	Țară	Surse de finanțare publice disponibile pentru formele de organizare specifice ES
		• Legea regională nr. 23 din Piemont: începând cu 2004, această lege contribuie la sau cofinanțează activități de dezvoltare a cooperativelor. • Legea regională nr. 45 din Piemont: începând cu 1995, această lege permite angajarea de deținuți pe durata unei zile şi în afara perimetrului închisorii. • Legea regională nr. 18 din Piemont: începând cu 1994, această lege facilitează acordarea de investiții cooperativelor sociale.
7.	Luxemburg	• Fondul pentru Ocuparea Forței de Muncă: începând cu anii 80, din acest fond sunt finanțate persoane ce ocupă un loc de muncă cu o rată de ocupare între 50 şi 100 %, în funcție de statut (vârstă, handicap, perioada de inactivitate, pregătire, etc.). • Municipalitățile: finanțează activități de dezvoltare locală.
8.	Spania	• Subvenții de la Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Imigrație : în urma unor apeluri anuale de proiecte, se acordă subvenții pentru diverse sectoare de activitate, acțiuni de sensibilizare, publicarea şi întreținerea structurilor reprezentative de organizații. Acestea sunt reglementate de statul spaniol. • Subvenții de la Ministerul Regional al Comunităților Autonome: în fiecare an se acordă subvenții pentru executarea unor decizii luate de miniştrii regionali, cu privire la activitățile de ES.
9.	Regatul Unit al Marii Britanii	• DOH (Fond de investiții sociale): începând cu 2009, fondul finanțează noi întreprinderi sociale care oferă servicii de sănătate. Aşa-numitele conturile latente, pe care nu le revendică nimeni, ar putea fi utilizate pentru consolidarea unei părți din fondul de investiții. • Dezvoltarea capacităților (capacitybuilders): începând cu 2005, această acțiune permite consolidarea sectorului terțiar în sens larg (nu numai a ES). • Regiunile (Scoția, Țara Galilor şi Irlanda de Nord), fiecare având fonduri proprii specifice nevoilor identificate în teritoriu.

Tabel 15: Fonduri private disponibile pentru formele de organizare specifice ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Surse de finanțare private disponibile pentru formele de organizare specifice ES
1.	Austria	• Resursele financiare provenind de la fundații sau din capitalul social al țării încep să apară dar într-un ritm foarte lent, • Întreprinderile private colaborează uneori cu întreprinderile
2.	Belgia	• Fundații care acordă donații unor proiecte specifice (care au răspuns unui apel de proiecte) • Cooperativele de credit, care propun rate ale dobânzii mici sau cu risc redus. • Autofinanțarea întreprinderilor din profituri, câştigurile fiind reinvestite fie în întreprindere, fie în alte proiecte.

Nr.	Țară	Surse de finanțare private disponibile pentru formele de organizare specifice ES
		• Cuantumul total al ajutoarelor nu trebuie să depăşească costul total al nevoilor.
3.	Franța	• Fondurile teritoriale din rețeaua France Active : începând cu 1988, aceste fonduri oferă garanții pentru împrumuturile bancare sau consolidează fondurile proprii ale întreprinderilor. • IDES (Institutul de Dezvoltare a Economiei Sociale): începând cu 1983, institutul alocă fonduri proprii întreprinderilor care încearcă să se dezvolte sau care sunt redeschise. Acest fond este creat prin investiții din partea caselor de ajutor reciproc şi a băncilor cooperative. • Noua Economie Fraternă: începând cu 1988, această cooperativă financiară oferă credite pe termen mediu şi lung pentru întreprinderile de ES. Această structură a constituit un fond specific pentru agricultura biologică şi biodinamică. • Clubul de investitori pentru gestiunea alternativă şi locală a economiilor solidare (CIGALES): din 1983, acest club se reuneşte pentru a acompania diverse întreprinderi prin intermediul fondurilor de investiții sub formă de capital cu risc pentru dezvoltarea şi crearea de întreprinderi mici şi mijlocii. De asemenea, el finanțează proiecte alternative şi solidare de proximitate.
4.	Germania	• Băncile pentru ES, • Fundațiile care subvenționează inițiativele de ES (peste 3000 de fundații diferite).
5.	Irlanda	• Uniunile de Credit: aceste case au fost create începând cu 1958, pentru a-i ajuta pe membri, iar încasările sunt returnate membrilor. • Fundațiile de finanțare socială: începând cu 2007, oferă împrumuturi cu o rată accesibilă pentru proiecte şi inițiative de dezvoltare locală. • Societățile cu răspundere limitată 'Clann Credo': începând cu 1996, ele acordă împrumuturi unor proiecte cu scop social şi care sunt viabile din punct de vedere economic • Grupul filantropic irlandez: din 1998, acest cerc filantropic oferă donații de binefacere şi caritate. • Fundația Comunitară a Irlandei: începând cu anul 2000, oferă donații şi subvenții. • Băncile pentru ES.
6.	Italia	• Fundația bancară care acordă subvenții în urma unor apeluri de proiecte.
7.	Luxemburg	• Fundrainsing: este vorba de strângerea de fonduri de la cetățeni, pentru subvenționarea inițiativelor de ES. • Vânzarea de produse şi servicii
8.	Spania	• Casele de economii care acordă anual subvenții organismelor fără scop lucrativ şi fundațiilor.
9.	Regatul Unit al Marii Britanii	• Începând cu 2008, Big Issue Invest 2008 oferă împrumuturi la scară largă întreprinderilor din ES. • Fondurile de binefacere: fonduri constituite din donații

Tabel 16: Alte surse de finanțare disponibile pentru formele de organizare specifice ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Alte surse de finanțare disponibile pentru formele de organizare specifice ES
1.	Belgia	Autofinanțarea întreprinderilor din profituri, câştigurile fiind reinvestite fie în întreprindere, fie în alte proiecte. Cuantumul total al ajutoarelor nu trebuie să depăşească costul total al nevoilor.
2.	Franța	Fundațiile, băncile pentru ES, fondurile locale specifice destinate nevoilor identificate în teritoriu, clauza de inserție pe piața muncii, care constă în acordarea de fonduri, în cadrul contractelor cu entitățile publice, pentru favorizarea inserției persoanelor aflate în dificultate. Întreprinderile care participă la aceste contracte trebuie să aloce un anumit număr de ore de muncă pentru persoanele neinserate pe piața muncii.
3.	Luxemburg	Vânzarea de produse şi servicii.

Sisteme de monitorizare şi evaluare a ES

Tabel 17: Tendințe în evoluția dezvoltării indicatorilor de evaluare şi monitorizare a ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Trenduri în evoluția dezvoltării indicatorilor de evaluare şi monitorizare a ES
	Austria	Nu există indicatori pentru ES în general, ci pentru întreprinderi sociale. Aceştia sunt impuşi prin reglementările Departamentului pentru Piață şi Ocuparea Forței de Muncă şi sunt controlați şi monitorizați de Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Afaceri Sociale. Setul de indicatori variază în fiecare stat federal datorită diferențelor de reglementare a întreprinderii sociale. Printre criteriile folosite menționăm: *câte persoane sunt integrate? Care este profitul produselor? Care este beneficiul întreprinderii?*
	Belgia	În regiunea valonă, administrația publică monitorizează respectarea reglementărilor pentru acordarea subvențiilor. Există totodată instituții private de certificare, dar foarte rar utilizate. Fiecare întreprindere socială trebuie recunoscută pe baza unui dosar de candidatură care implică evaluarea ei inițială şi apoi la intervale regulate de doi, respectiv patru ani. Totuşi, lipsa unor criterii precise dă naştere unui exces de zel din partea inspectorilor şi o anumită libertate de aplicare pentru instituțiile publice. Inițiativele de clarificare a criteriilor de evaluare pentru ES sunt coordonate de platforma Concertes.
	Franța	În prezent nu există indicatori, dar camerele regionale ale ES şi delegații pentru ES au demarat un proiect în acest sens. Există indicatori de ocupare pentru structurile care au încheiat convenții cu organismele de securitate socială, structuri precum întreprinderile de inserție; aceşti indicatori măsoară retragerile din muncă. Acestea sunt monitorizate de Direcțiile Regionale pentru Întreprinderi, Concurență, Protecția Consumatorului, Muncă şi Ocuparea Forței de Muncă (DIRECCTE): Retragerea în scopul unei slujbe durabile: pentru orice contract pe o durată de 6 luni sau mai mare, Retragerea în scopul unei slujbe de tranziție: pentru orice contract pe o durată mai mică de 6 luni, Retrageri pozitive: în scopul formării, Retragere dinamică: ansamblul factorilor. În ceea ce

Nr.	Țară	Trenduri în evoluția dezvoltării indicatorilor de evaluare şi monitorizare a ES
		priveşte evoluția, în 2006 ES reprezenta 155.984 de întreprinderi şi două milioane de locuri de muncă, adică 10 % din ocuparea globală a forței de muncă franceze.
	Germania	Evaluări/Controale: evaluările şi controalele diferă în funcție de finanțările sau de donațiile primite; uneori trebuie făcute rapoarte foarte detaliate şi amănunțite. Monitorizarea programelor se face fie de către instituțiile publice şi autorități, fie de organismele private de cercetare. Label-urile de calitate care există pentru comerțul echitabil. Evaluările per sector: ministerul de resort urmăreşte evaluarea rezultatelor organismului care a primit finanțarea.
	Irlanda	Monitorizarea finanțărilor: fiecare întreprindere care a primit finanțare prin programul guvernamental corespunzător. Monitorizarea programelor se face de către ministerele de resort, pentru a verifica dacă întreprinderile respectă programele.
	Italia	Nu există indicatori specifici, dar există anumite criterii comune: profiturile nu sunt repartizate, obligativitatea independenței de sectorul public, un contract sau un acord între membri, autogestiunea, o anumită cotă de voluntariat, o organizație democratică. Evaluarea este efectuată de Ministerul Muncii şi Politicilor Sociale prin intermediului unui observator pentru ES, creat în 2009.
	Luxemburg	Supravegherea nu se realizează decât prin controale bugetare efectuate de diverşii finanțatori, în baza criteriilor proprii.
	Spania	Nu există indicatori specifici. Evaluarea se realizează prin rapoarte anuale diverse, care trebuie făcute doar în cazul primirii unei subvenții. Ministerul pentru Ocuparea Forței de Muncă şi Imigrație are responsabilitatea de a verifica rapoartele de activitate.
	Regatul Unit al Marii Britanii	Instrumente: există instrumente pentru întreprinderile sociale, însă nu există un control real. Totuşi, a fost finanțată o rețea - „the SROI network” - pentru crearea unei metodologii proprii şi unice specifice întreprinderii sociale.

Anexa 15 Analiza formelor de economie socială în țările analizate

Tabel 18: Distribuția țărilor în eşantion
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Țară	Frecvențe absolute	%
1.	Franța	75	23.7
2.	Germania	58	18.3
3.	Regatul Unit al Marii Britanii	41	12.9
4.	Spania	37	11.7
5.	Irlanda	32	10.1
6.	Belgia	23	7.3
7.	Italia	19	6
8.	Austria	15	4.7
9.	Luxemburg	7	2.2
10.	Suedia	4	1.3
11.	Elveția	2	0.6
12.	Cehia	1	0.3
13.	Estonia	1	0.3
14.	Norvegia	1	0.3
15.	Portugalia	1	0.3
	Total	**317**	**100**

Tabel 19: Domeniile de activitate ale formelor de ES (%)
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Domenii de activitate	%
	Servicii	39.7%
2.	Educație, cursuri de formare şi cercetare	23.5%
3.	Reciclare	21.3%
4.	Servicii locale (*)	18.4%
5.	Cultură, sport şi activități de timp liber	13.7%
6.	Agricultură şi industrie alimentară	12.1%
7.	Construcții	10.2%
8.	Artizanat	9.5%
9.	Turism	7.9%
10.	Transport	7.9%
11.	Producție industrială	7.0%
12.	Vânzări	4.4%
13.	Energie	3.2%
14.	Securitate socială	3.2%

15.	Catering	2.8%
16.	Servicii bancare şi de asigurări sociale	1.6%
17.	Altele	31.2%

Tabel 20: % beneficiilor fiscale pentru care organizațiile de economie socială au menționat că sunt eligibile

Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Nr.	Item	Frecvențe absolute	%
1.	Nu există beneficii fiscale	88	36%
2.	Scutire/reducere TVA	34	14%
3.	Bani pentru fiecare angajat care a făcut obiectul excluziunii sociale/reduceri ale contribuțiilor pentru angajații defavorizați	22	9%
4.	Scutiri de impozitul pe profit	18	7%
5.	Beneficii fiscale/scutiri fiscale pentru NPO	15	6%
6.	Profitul (reinvestit) nu se impozitează	9	4%
7.	Scutire de impozitul pe cifra de afaceri/ scutire de impozitul pe proprietate/ajutoare pentru chirie	9	4%
8.	Reducerea impozitelor datorită statutului de organizație caritabilă	8	3%
9.	Scutire de impozitul profesional	8	3%
10.	Scutire de taxa de timbru	7	3%
11.	Scutiri fiscale pentru donații/ajutoare sub formă de cadouri	7	3%
12.	Nu există impozite pe venitul comercial	5	2%
13.	Reducerea taxelor cu contribuțiile pe salarii ale angajatorilor	4	2%
14.	Scutire de impozitul pe organizații	4	2%
15.	Reducere fiscală datorită statutului de răspundere limitată al companiei	3	1%
16.	Nu există impozite pe companie/reducerea impozitelor pe companie	2	1%
17.	Alte situații	25	10%

Anexa 16 Analiza SWOT a instituțiilor de economiei sociale în țările europene analizate

Analiza include punctele tari şi slabe ale formelor de ES, oportunitățile şi constrângerile pieței aşa cum sunt identificate de reprezentanții acestora. Analiza este realizată pe baza interpretării statistice a variabilelor rezultate din codificarea întrebărilor cu răspuns liber referitoare la cele patru elemente ale unei analize SWOT şi, pentru surprinderea particularităților formelor de ES este susținută de informația calitativă selectată din răspunsurile respondenților.

Puncte tari

Punctele tari reprezintă avantaje competitive controlabile în întregime de către organizație. Este interesant de observat că la această întrebarea deschisă au fost înregistrate răspunsuri extrem de diferite în comparație întrebările referitoare la punctele slabe sau la oportunități şi amenințări (25% dintre răspunsuri nu au putut fi grupate în categorii suficient de consistente pentru a fi menționate separat). Acest lucru se poate datora într-o oarecare măsură încercării de poziționare a organizațiilor pe piață, prin impunerea unui anumit specific prin care să se diferențieze. Diversitatea răspunsurilor poate fi explicată şi prin multitudinea formelor de ES studiate (cu forme juridice diferite, cu diferite mărimi, angajați şi domenii de activitate) cu puncte tari diferite însă care activează pe o piață caracterizată de aceleaşi constrângeri şi oportunități structurale. Se disting dimensiuni principale (cu subdimensiuni) ale organizațiilor ce sunt definitorii ca puncte tari pentru respondenții participanți la studiu.

Tabel 21: Puncte tari identificate de formele de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Puncte tari	Frecvențe absolute	%
Management/ resurse umane	107	39
Expertiza/"know-how" /calificarea personalului	60	22
Nivelul de dedicare/motivație a celor implicați (personal, voluntari)	34	13
Calitatea boardului de management	28	10
Tipul democratic/participativ al procesului decizional	9	3
Rețele/ parteneriate şi imaginea publică	**76**	**28**
Rețele/relații cu alte organizații	46	17
Suportul/recunoaşterea comunității	18	7
Reputație /imagine publică	17	6
Comunicare	7	3
Caracteristici ale ofertei de servicii	77	28
Calitatea produselor/serviciilor oferite	34	13
Flexibilitate	35	13
Abordare inovativă	15	6
Proactivitate	5	2
Eficiență/ sustenabilitate financiară	48	18

Puncte tari	Frecvenţe absolute	%
Putere/sustenabilitate financiară	18	7
Diversitatea tipurilor de servicii	14	5
Orientare spre profit	10	4
Eficienţă/costuri scăzute	7	3
Oferta de produse şi servicii	66	24
Suportul/incluziunea persoanelor excluse social	38	14
Nevoia de serviciile oferite/poziţia unică pe piaţă	17	6
Misiune socială/scop social	13	5
Acoperire/ logistică	24	9
Acoperire regională/dezvoltare la nivel regional	10	4
Locaţie/amplasare	10	4
Investiţiile realizate/dotări	4	2
Altele	67	25

Management / resurse umane

Expertiza/"know-how-ul" este unul din punctele tari identificate de 22% dintre respondenţi. A fost menţionată: experienţa în general *("mulţi ani de experienţă")*, bună cunoaştere a ES - respectiv a partenerilor, a actorilor implicaţi şi a oportunităţilor de pe piaţă *("buna cunoaştere a domeniului: asociaţia lucrează în domeniu de 26 de ani şi cunoaşte toate oportunităţile, actorii şi partenerii" sau „cunoaşterea sectorului, experienţa cu mecanismele de finanţare"),* dar şi menţiuni privind calificarea personalului şi a voluntarilor *("experienţă comercială", „experienţă îndelungată în domeniul deşeurilor", „experienţă îndelungată în domeniul construcţiilor ecologice").*

10% din respondenţi recunosc ***calitatea managementului*** (în special al boardului de management): experienţa managementului, capacitatea de decizie şi de implementare (*"board puternic şi cu abilităţi", „echipă de management experimentată", "structură de management puternică cu obiective clare").* Am inclus în această categorie şi răspunsurile a patru organizaţii privind capacitatea companiei de a implementa proiecte într-un mod organizat/ structurat ceea ce îi permite desfăşurarea activităţilor în mod eficient *("organizarea proiectelor", „planificarea proiectelor"*). Un alt aspect ce ţine tot de tipul managementului (uneori chiar asociat cu acest cuvânt pentru a descrie organizare a formei de ES) vizează ***modul participativ de luare a deciziilor*** cu scopul de a *„mobiliza lucrătorii puternici şi de a căuta soluţii inovative la probleme"*. 3% dintre organizaţii au menţionat ca puncte tari *"unitatea în luarea deciziei", „viziunea strategică comună cu care angajaţii şi membrii sunt de acord", faptul că"deciziile se iau prin consens" etc.*

Legat de nivelul de expertiză (chiar dacă nu se referă strict la competenţe), apare menţionat de 13% dintre respondenţi ***implicarea personalului stabil şi a voluntarilor în bunul mers al organizaţiei***. În condiţiile în care în unele asociaţii salariile sunt relativ scăzute sau fondurile sunt insuficiente (aşa cum vom vedea la punctele slabe) angajamentul personalului şi a voluntarilor constituie o valoare extrem de importantă ce poate justifica funcţionarea

adecvată a organizației. La acest capitol se disting mențiuni ca *"echipa dedicată", „motivația membrilor şi a angajaților", „oamenii pasionați", „entuziasmul angajaților pentru munca lor", „loialitatea personalului" etc.*, precum şi ***sprijinul întregii comunități*** (de cele mai multe ori asociat tot cu voluntariatul) exprimat prin sintagme ca *"implicare locală", "implicarea comunității" etc*..

Rețele / parteneriate şi imagine publică

Într-un alt registru, apare frecvent menționat ca punct tare faptul că organizația este „integrată", că se află ***într-o rețea de organizații/companii*** (este cazul a 17% dintre formele de ES intervievate). O bună parte a răspunsurilor incluse în această categorie se referă la legături cu organizații similare (forme de ES). Organizațiile menționate pot fi atât la nivel local, regional sau chiar național sau din alte țări (*„rețele locale precum şi regionale sau naționale", „parteneriate la nivele locale, regionale şi naționale")*, iar rețelele par a fi bine structurate, cu funcții specifice astfel încât să le asigure un puternic avantaj competitiv.

Tot în această categorie se încadrează şi parteneriatele cu companiile private necesare pentru a obține finanțare, pentru a califica o parte a persoanelor vulnerabile (în cazul în care forma de ES nu desfăşoară activități în acest sens), şi chiar pentru a angaja persoanele ce au trecut printr-un program de instruire (*„rețea locală bună cu întreprinderile pentru a evalua şi încadra angajații noştri", „suportul numeroaselor organizații... ce permite o largă gamă de activități să fie dezvoltate şi implementate"*).

În categoriea relațiilor/rețelelor intră şi *suportul/recunoaşterea autorităților locale/centrale*. Având în vedere că o bună parte a activităților formelor de ES sunt subvenționate sau finanțate direct de structurile locale sau centrale nu surprinde faptul că 4% dintre respondenții consideră important interesul autorităților pentru activitățile din domeniul ES, recunoaşterea tipului specific de activități/integrare, recunoaşterea eficienței acestor activități etc. manifestate prin *"recunoaşterea modului (...) de integrare – prin activități economice – de către autoritățile publice", prin faptul că „oraşul acceptă şi recunoaşte munca noastră" sau prin „angajarea şi suportul politicienilor locali"*.

Relevant pentru 7% din cei intervievați este şi ***sprijinul/recunoaşterea comunității locale*** ce constă fie în utilizarea produselor/serviciilor oferite de aceste tipuri de întreprinderi, fie chiar în contribuții sau voluntariat *(„spirit comunitar puternic", „comunitate puternică şi suport voluntar", „credibilitate câştigată în zonă", „identificare bună a structurii de către populația locală").* În aceeaşi idee apar menționate şi ***reputația sau imaginea publică bună*** de care se bucură organizațiile atât în comunitate cât şi la nivelul organismelor de finanțare (6%), precum şi ***comunicarea bună cu acestea (3%)***.

Caracteristici ale ofertei de servicii

Un alt punct tare al companiilor îl reprezintă ***calitatea produselor sau a serviciilor oferite*** (13%). Acest lucru a fost menționat ca atare sau prin satisfacția şi loialitatea "grupului țintă" pe care aceştia au manifestat-o în timp ("reputația noastră pentru calitate*", „calitatea serviciului", „satisfacția clienților", „satisfacția grupului țintă şi a angajatorilor", „serviciu excelent pentru comunitate").* De calitatea serviciilor şi de modul în care companiile

acționează şi se adaptează într-un mediu dinamic, într-o zonă relativ nouă şi cu beneficiari cu probleme specifice țin şi alte puncte tari menționate de intervievați. Cel mai des apare menționată calitatea de a fi ***o organizație flexibilă*** – pentru 13% dintre respondenți. Flexibilitatea este asociată în răspunsuri şi cu o dimensiune mai redusă a firmei ce îi permite acesteia să simplifice procesul birocratic iar alteori cu uşurința cu care problemele clienților sunt rezolvate sau cu modul în care serviciile sunt în general oferite. În plus, în această categorie a flexibilității intră şi răspunsurile a cinci companii ce au menționat faptul că oferă *răspunsuri specifice la problemele clienților*.

În acelaşi context, apare şi ***abordarea inovativă*** **(6% din respondenți)** exprimată prin "abordare inovativă/abilitate de a desfăşura programe rapid*", „inovare permanentă", „inovare: creare a unui sistem social şi de solidaritate ce nu există în altă parte" etc..* Inovația pare să fie la fel de importantă ca şi flexibilitatea pe o piață dinamică, unde este vital a adapta oferta la nevoile într-o permanentă schimbare ale beneficiarilor, dar şi atunci când tipurile de servicii sunt noi şi/sau trebuie oferite cu resurse limitate/în contexte caracterizate prin anumite constrângeri structurale.

O parte a instituțiilor au menționat ***caracterul proactiv***, faptul că organizațiile au puterea să anticipeze anumite situații sau chiar probleme ale beneficiarilor şi să acționeze prompt.

Eficiență/sustenabilitate financiară

7% dintre respondenți consideră că ***sustenabilitatea financiară*** sau puterea financiară de a supraviețui/dezvolta constituie un important diferențiator pe piață, o parte importantă a instituțiilor confruntându-se cu probleme la acest capitol (a se vedea la puncte slabe). Astfel "puterea financiară*", „independența față de bănci",„stabilitatea financiară"* conferă organizațiilor un statut aparte permițându-le să se activeze şi să se dezvolte pe piață *"să planifice, decidă şi plătească mai rapid"*.

În aceeaşi categorie largă a stabilității economice pot intra şi mențiunile a 3% dintre organizații ce consideră că sunt ***eficiente*** din punct de vedere economic, mai ales prin grila de costuri scăzute oferite.

O parte a intervievaților au menționat ca punct tare faptul că organizația lor este ***orientată spre profit*** ce se manifestă prin administrarea eficientă a resurselor ("ethosul de business*", „desfăşurarea activității în întregime pe principii comerciale", „centrarea pe activitatea de business")* dar şi prin „marketability"– capacitatea companiei de a-şi vinde produsele pe piață.

Tot în ideea de a fi eficienți şi de se putea dezvolta/supraviețui unii respondenți au menționat faptul ***că şi-au diversificat serviciile/produsele*** astfel încât să acopere cât mai multe segmente ale pieței (este cazul a 5% dintre respondenți).

Oferta de produse şi servicii

Organizația ca ***răspuns a unei nevoi reale a comunității ,*** respectiv ***poziționarea bună pe piață*** sunt de asemenea puncte tari menționate de 6% dintre respondenți. Unii dintre

respondenți au specificat că serviciile lor răspund "unei nevoi locale", dar cel mai adesea că serviciile lor nu sunt acoperite de nici o altă companie/organizație (*„poziție unică pe piață, suntem singurii în acest oraş care facem acest lucru")*sau dacă există astfel de companii acestea sunt prea puține în comparație cu nevoile existente.

Un alt punct tare menționat des este cel al ***suportului/incluziunii persoanelor excluse social*** sau al centrării pe grupuri vulnerabile – aceste aspecte apar menționate în cazul a 14% dintre respondenți. În analiza răspunsurilor observăm existența mai multor tipuri de sprijin: integrarea economică a persoanelor dezavantajate *(„lupta împotriva insecurității locului de muncă", „ocuparea persoanelor şomere pe termen lung ținând cont de abilitățile lor", „dobândirea de abilități profesionale" etc.)* dar şi integrarea lor socială sau sprijinul acestora pentru diferite alte probleme cum ar fi cele de sănătate, oferirea de asistență în obținerea unei locuințe sau a unui adăpost, suport pentru inserția lor socială, sau educare etc..

Organizațiile si-au definit astfel ***o misiune "socială"***, cu obiective/scopuri dedicate "dezvoltării ES". Doar 5% dintre organizații au amintit generic de "principii etice, valori ale comunității", de statutul de „companie socială", de misiunea lor de a „desfăşura un serviciu public".

Acoperire şi logistică

Un alt punct tare este ***acoperirea regională ridicată*** – faptul că se află în mai multe locații sau că au o prezență puternică în regiune. Acest lucru se reflectă nu doar în vânzări bune în cazul celor care au activități comerciale, ci şi în poziția ocupată pe piață întrucât decidenții din regiune îi cunosc mai bine şi îi implică în deciziile lor, în dezvoltarea propriei comunități *(„faptul că suntem bine ancorați în teritoriu înseamnă că ştim bine contactele locale şi că există o legătură puternică cu instituțiile ce ne permit să luăm parte la procesele de luare a deciziilor", „cu rădăcini puternice în teritoriu: rețele locale, 1800 de membri şi utilizatori")*.

Locația şi dotările sunt alte două aspecte menționate de 4% dintre respondenți – faptul că se află în centrul oraşelor, sau că au o poziție bună cu "vad", sau că se află în proximitatea persoanelor în nevoie etc. Dotările intră în aceeaşi categorie largă a logisticii – alți 2% dintre respondenți specificând ca şi avantaj investițiile făcute sau aparatura înalt tehnologizată.

<u>Puncte slabe</u>

Tabel 22: Puncte slabe identificate de formele de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Puncte slabe	Frecvențe absolute	%
Probleme legate de finanțare	115	44
Lipsa banilor/Fonduri limitate	61	23
Dependența de banii publici (sau ai altor donori)	36	14
Lipsa unor parteneriate	6	2

Puncte slabe	Frecvențe absolute	%
Lipsa unei locații adecvate şi a facilităților adecvate	15	6
Sensibilitatea la criza economică	6	2
Probleme datorate tipurilor de beneficiari	77	30
Calificarea slabă şi alte probleme ale angajaților vulnerabili	28	11
Productivitatea/rentabilitate scăzută	19	7
Mobilitatea ridicată a beneficiarilor angajați	12	5
Dificultatea de a se menține la un standard competitiv în comparație cu companiile non SE	16	6
Dificultatea de a integra persoanele vulnerabile	8	3
Probleme privind personalul şi voluntarii	47	18
Lipsa resursei umane calificate şi suficiente în cadrul personalului stabil	27	10
Implicarea scăzută a voluntarilor	6	2
Volumul mare de muncă/plată insuficientă	14	5
Alte tipuri de probleme	89	34
Lipsa de comunicare/ marketing deficitar	14	5
Lipsa experienței cu sectorul de ES	12	5
Deficiențe sau lipsa organizării interne	10	4
Definirea vagă a viziunii/misiunii	4	2
Diversitatea activităților/serviciilor	6	2
Alt răspuns	50	19

Probleme legate de finanțare

Cea mai frecventă problemă identificată este cea ***a fondurilor insuficiente*** – 23% dintre respondenți menționând acest punct slab. Procentul relativ ridicat este completat de cel al respondenților ce au identificat în mod specific ca punct slab ***dependența de donori*** (14%). Donorii pot fi autoritățile publice, companiile private sau chiar simpli membri. Aceştia pot fi însă indirect identificați şi prin subvențiile sau facilitățile de care formele de ES pot dispune (*„organizația este puternic dependentă de autoritățile publice/furnizorii de granturi sau subvenții")*.. Dependența de fonduri reprezintă, conform respondenților, un punct slab prin efectele multiple asupra capacității companiilor de a se dezvolta.:

- Din cauza dependenței de surse externe de finanțare o parte a întreprinderilor chestionate sunt nevoite să îşi facă planuri doar pe termene foarte scurte şi în felul acesta nu au nici o perspectivă reală de *dezvoltare („asociația nu se poate autofinanța şi depinde de ajutoarele publice, ceea ce face dificilă începerea proiectelor pe termen lung", „organizația este obligată în fiecare an să ceară finanțare pentru proiectele consolidate").*
- În această perioadă de criză resursele financiare venind de la donori au scăzut puternic, acest lucru nepermițându-le să se mai dezvolte, obligându-le să reducă anumite activități/programe sau lăsându-le chiar în imposibilitatea de a mai funcționa

(*„resursele financiare nu sunt disponibile pentru dezvoltare în continuare”, „insecuritate financiară”, „lipsa securității financiare*”).

- Schimbarea rapidă a legislației sau a acordurilor cu instituțiile publice din anii trecuți fac ca planificarea să fie şi mai greu de realizat iar proiecțiile bugetare din anii anteriori să nu mai fie valabile. Mai mult decât atât, chiar şi în cazul fondurilor stabilite deja de la organismele publice, apar întârzieri ale plăților/virării banilor ce afectează şi capacitatea de funcționare a formelor de ES.

„Dependența atelierelor de inserție profesională de subvențiile publice, deoarece autofinanțarea nu poate depăşi 30%. Fragilitatea este încă şi mai mare atunci când legile se schimbă în timpul anului şi face dificilă atingerea bugetului necesar.”.

”Subvențiile de reabilitare profesională pentru organizația noastră întârzie”.

- În condițiile în care nu mai există granturi sau parteneriate stabile cu autoritățile sau cu alți donori, obținerea fondurilor necesare desfăşurării activităților (chiar dacă posibilă) reprezintă un efort în sine, ce consumă un volum important din resursele organizației.

„Tensiune între păstrarea vocii independente şi atragerea finanțării guvernamentale adecvate. Prea mult timp pierdut pentru a atrage fonduri şi insuficientă capacitate pentru a face acest lucru.”

„Structura cunoaşte un punct slab structurale deoarece a dezvoltat mulți parteneri financiari pe care trebuie să îi împingă de la spate în fiecare an.”

O altă problemă identificată o reprezintă ***lipsa parteneriatelor cu autoritățile publice sau cu alți donori*** şi faptul că nu este recunoscută valoarea muncii desfăşurate. Procentul organizațiilor care au identificat această problemă este scăzut (2% dintre respondenți), întrucât o bună parte a organizațiilor menționaseră deja la punctele tari că au parteneriate (chiar dacă acestea nu mai sunt viabile în contextul crizei economice). În cadrul acestei categorii intră răspunsuri precum *„comunicare proastă din cauza relațiilor cu administrația publică”, „nevoia de mai multe înțelegeri cu administrația publică”, „lipsa recunoaşterii de către autoritățile publice”*.

Ca rezultat al resurselor financiare deficitare apar probleme legate de ***lipsa unei locații adecvate şi a unei logistici adecvate.*** În privința locației, respondenții au menționat amplasarea organizației departe de clienții/beneficiarii pe care îi targetează, calitatea proastă a infrastructurii de acces până la locație şi spațiul insuficient - *„locația – spațiu pentru activitățile de reciclare dar acces slab pentru vânzarea lemnelor şi a celorlalte produse”, ”drumuri locale proaste ceea ce duce la creşterea costurilor de întreținere”*. În ceea ce priveşte logistica, cei mai mulți au menționat vechimea mult prea mare a utilajelor de lucru sau lipsa unor facilități necesare -*”spațiul fizic pentru a mări întreprinderea este limitat”,”logistică proastă în ceea ce priveşte transportul şi comunicarea”, ”facilități vechi” etc.).*

O altă problemă semnalată ce se leagă parțial de dificultățile identificate anterior o reprezintă ***sensibilitatea la criza economică,*** mai ridicată în cazul întreprinderilor de ES. Acest lucru apare în primul rând pentru că formele de ES sunt dependente de modul în care funcționează companiile ce au ca scop profitul (pentru finanțare şi apoi în unele situații pentru angajarea beneficiarilor calificați). În condițiile în care sectorul economic se confruntă cu

dificultăți, fondurile alocate sunt insuficiente, persoanele calificate sunt mai greu de angajat şi numărul persoanelor vizate de programele de ES devine din ce în ce mai ridicat („există o creştere a cererii din partea persoanelor excluse şi în suferință"). În plus, în condițiile crizei economice, competiția cu celelalte firme ce nu sunt de ES devine din ce în ce mai acerbă.

Probleme datorate specificului beneficiarilor

În condițiile în care instituția se află pe o piață competitivă pe care operează şi firme ce nu au scopuri sociale, unul dintre cele mai importante puncte slabe identificate îl reprezintă ***lipsa calificării angajaților/beneficiarilor la intrarea în instituție coroborat cu procesul de calificare în sine***. Se conturează în primul rând ideea că *beneficiarii sunt insuficient calificați* sau fără educație. Acesta este de fapt şi unul dintre motivele pentru care beneficiarii sunt vulnerabili economic, nefiind integrați pe piața muncii până acum sau fiind dați afară în contextul crizei economice (*„legat de situația prezentă: muncitorii slab calificați sunt primii care sunt dați afară în condiții de recesiune", „puncte slabe: lipsa personalului cu handicap calificat").*

Nu doar lipsa calificării inițiale este o problemă ci şi faptul că *procesul de instruire este în sine extrem de anevoios, lent şi implicit costisitor* – ca urmare a faptului că angajații sunt de multe ori cu deficiențe (psihice sau fizice) sau fără educație (*„învățare lentă a noilor competențe întrucât angajații sunt cu boli mentale şi învață foarte încet", „investiții mai mari de timp şi training pentru lucrători, ce de obicei nu au experiență din cauza realității lor sociale, în comparație cu celelalte companii din sector")*. O parte a respondenților au menționat chiar ineficiența sesiunilor de training în contextul unor situații noi în care sarcinile nu mai sunt repetitive (*„resursele angajaților, încete atunci când trebuie să se adapteze noilor structuri", „lucrătorii noştri au un nivel de răspuns scăzut pentru a se adapta la cerințele de schimbare a sectorului")*.

Alte particularități ale beneficiarilor precum problemele de sănătate, *„abuzul de alcool, datoriile, situațiile familiale dificile"* afectează întreg procesul de producție (amânări ale predării produselor, volum mai mare de muncă pentru ceilalți angajați, impredictibilitatea deadline-urilor etc.). La aceasta se mai adaugă faptul că o parte a angajaților nu sunt atenți la realizarea de produse de calitate sau nu sunt motivați în sine, fapt ce are ca efect un efort suplimentar de resurse (*„pretenția clienților de a primi servicii rapide şi bune, fapt ce de multe ori lucrătorii persistă să uite")*.

Aceste probleme sunt dublate de ***problema mobilității beneficiarilor angajați***, o parte dintre organizațiile de ES având ca scop ca, după o sesiune de training, persoanele angajate să fie integrate pe piața muncii. Acest lucru face ca să fie în mod continuu nevoie de instruirea persoanelor şi astfel ca organizația să nu ajungă la eficiență în ceea ce priveşte forța de muncă calificată - *„pierdem angajații pe care îi calificăm", „mai mult decât un punct slab, un paradox al întreprinderilor de inserție: structura investeşte mult în calificare şi urmărirea angajaților dar nu primeşte aproape nimic în schimb din moment ce scopul este precis ca acești oameni să părăsească întreprinderea", "trebuie să ne descurcăm cu intrările şi ieşirile continue ale participanților pe parcursul anului".* Acesta este probabil unul dintre motivele pentru care 7%

dintre respondenți au menționat ca punct slab ***productivitatea/rentabilitatea scăzută*** şi faptul că formele de ES nu sunt astfel sustenabile.

O altă problemă semnalată de 6% dintre respondenți o reprezintă ***dificultatea de a se menține competitivi pe piață***, aceştia raportându-se în principal la firmele ce nu sunt de ES. Având în vedere punctele slabe semnalate, apare mai puternică dificultatea acestui tip de organizație de a face față companiilor obişnuite. Această dificultate este generată astfel de imposibilitatea de a sincroniza eficiența economică cu funcția socială asumată – de a integra economic şi social persoane cu nevoi speciale - *("este dificil să fii competitiv prin comparație cu întreprinderile normale", "este dificil să combini economia cu inserția", "este dificil să fii condus atât de economic cât şi de social")*

În plus, față de problemele ce țin de eficiența lucrului cu grupurile vulnerabile, există o anumită ***dificultate de a integra beneficiarii*** – element ce reprezintă chiar scopul unora dintre formele de ES. Această limită apare din două motive principale: în primul rând din cauza specificului acestor grupuri (ce au anumite probleme de sănătate, sociale etc. dar şi față de care angajatorii au stereotipuri), iar în al doilea rând din cauza situației economice ce a redus drastic oportunitățile de angajare în general (*„reputația tinerilor fără adăpost", beneficiarii sunt „persoane cu puține oportunități de a găsi un loc de muncă", „există dificultăți de a integra angajații când pleacă din cauza situației economice din ultimii doi ani", „inserția forței de muncă este din ce în ce mai dificilă".*

Probleme privind personalul şi voluntarii

Problema numărului redus de personal permanent sau insuficient pregătit pentru a face față specificului organizației a fost un alt punct slab menționat de 5% dintre respondenți. Unii respondenți au menționat faptul că există o îmbătrânire a membrilor asociației şi că aceştia nu vor putea fi uşor înlocuiți (*„înlocuirea generațională în rândul membrilor nu este întotdeauna uşor de atins", „boardul îmbătrâneşte şi este nevoie de o reînnoire: nu există suficient personal calificat")*. Alții au menționat faptul că este nevoie deja de personal calificat, şi chiar dacă acesta există nu este suficient pentru desfăşurarea activității (*„este nevoie de profesionişti cu calificări înainte"*). În această situație dimensiunea organizației este percepută ca fiind un impediment în dezvoltarea corespunzătoare, numărul prea redus de angajați generând o dependență de aceştia, manifestă mai ales în situațiile în care angajații au probleme, sau o dificultate de a se menține competitivi pe piață, compania neputând onora toate comenzile primite (*„dimensiunea mică implică dificultăți de dezvoltare în condițiile unei competiții în creştere")*.

Totodată ***volumul prea mare de muncă şi/sau plata insuficientă pentru acest volum de muncă*** sunt probleme ce apar semnalate în cazul a 5% dintre respondenți. În această categorie intră faptul că o parte dintre persoanele din boardul de conducere sunt fie voluntari, fie slab motivați financiar şi nu pot rezolva în timpul alocat toate sarcinile ce trebuie desfăşurate în cadrul organizației („constrângeri de timp ale boardului de management voluntar*"; "dependența de angajamentul voluntar al membrilor boardului" ; „responsabilitățile extensive şi expansive pe o gamă largă de zone de interes pot provoca diluarea energiei şi a timpului disponibil; plata redusă şi chiar inexistentă pentru administratori", „este posibil să*

rămânem fără lucrătorii administrativi voluntari"). În plus, nivelul salarial foarte scăzut constituie un impediment în angajarea de personal calificat sau păstrarea celui prezent (*„dificultatea de a adapta întreprinderea la creştere: pentru aceasta am avea nevoie de angajaţi calificaţi, dar nu putem promite salariile necesare")*. Acestor situaţii se adaugă şi faptul că în câteva organizaţii nu există suficienţi voluntari implicaţi în activităţile organizaţiei (2%).

Alte tipuri de probleme

Pentru 4% dintre respondenţi ***organizarea internă deficitară*** vizează în primul rând probleme privind comunicarea internă (între angajaţi sau între angajaţi şi board/manageri) dar şi aspecte ce ţin de lipsa unei structuri ierarhice, de lipsa unui control eficient al angajaţilor ce generează un climat organizaţional tensionat cu efecte asupra calităţii şi eficienţei muncii.

Lipsa experienţei privind sectorul de ES în sine şi managementul unei întreprinderi de acest tip a fost menţionată de 5% dintre respondenţi. Două elemente sunt relevante în această categorie: pe de o parte vorbim despre o lipsă de experienţă a membrilor organizaţiilor în domeniul ES, vizavi de munca specifică acestui sector şi, pe de alta parte, despre o lipsă de însuşire a valorilor şi obiectivelor acestui tip de economie. În cazul celui de-al doilea subpunct este consemnată rezistenţa unora dintre angajaţi de a percepe organizaţia ca pe o întreprindere şi accentul pus doar pe caracterul social al acesteia sau, situaţia contrară, respectiv rezistenţa de a îndeplini scopurile sociale ale întreprinderii („unii angajaţi se opun să îmbrăţişeze „întreprinderea"*", „punerea accentului încă pe aspectul „social" al locului de muncă", „riscul unei înţelegeri proaste de către staff-ul permanent a obiectivului social privind misiunea de integrare"*). Aici se adaugă în câteva situaţii şi cadrul relativ nou în care întreprinderea de ES evoluează – ne referim la faptul că administraţia publică sau alte firme private nu înţeleg modul în care aceste firme funcţionează şi astfel există „informaţie limitată privind utilitatea şi sensul asociaţiilor voluntare mutuale*", „dificultăţi în a înţelege nevoia pentru procesele de început lente şi lungi"*.

Alte probleme semnalate la acest capitol au fost ***lipsa unei misiuni/viziune a organizaţiei*** sau a unor obiective clar formulate (2% dintre organizaţii), ***lipsa unei comunicări sau a unui marketing eficient***, a unei promovări a activităţii întreprinderilor de ES (5% dintre organizaţii), şi existenţa unei ***diversităţi mult prea mari a serviciilor oferite*** (care pentru 2% dintre respondenţi este percepută negativ).

<u>Oportunităţi</u>

Oportunităţile reprezintă elementele externe companiei, (factori pe care actorul nu îi poate controla dar pe care îi poate utiliza pentru o mai bună desfăşurare a activităţilor sale. De obicei, acestea pot fi caracteristici ale pieţei, schimbări legislative, particularităţi de consum etc..

Tabel 23 : Oportunităţi identificate de formele de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendinţelor ES în Europa, MMFPS 2010

Oportunităţi	Frecvenţe absolute	%

Oportunități	Frecvențe absolute	%
Caracteristici ale pieței	105	48
Dezvoltarea de/intrarea pe noi piețe	47	22
Diversificarea serviciilor/bunurilor	27	12
Nevoia de anumite servicii (în creştere)	27	12
Nevoia de servicii /practici flexibile/inovative şi personalizate	14	6
Ocuparea unei anumite nişe/ lipsa competitorilor	9	4
Schimbarea valorilor	56	26
Dezvoltarea practicilor „verzi”/ecologice	28	13
Creşterea interesului față de valorile sociale/ ES	23	11
Nevoia de a ajuta persoane excluse	7	3
Oportunități de finanțare	72	33
Lucrul în rețele/extinderea rețelelor	47	21
Subvenții publice/ reguli noi şi legi pentru ES	13	6
Finanțarea FSE	11	5
Creşterea suportului comunităților	5	2
Alte oportunități	20	9

Caracteristici ale pieței

Cei mai mulți dintre respondenți au menționat ca oportunitate pentru întreprinderea lor de ES ***extinderea pieței de desfacere*** (22% dintre respondenți). Sunt mai multe elemente ce se disting aici:

- Intrarea pe noi piețe de desfacere cu unele dintre serviciile oferite întrucât este identificată o cerere importantă de aceste servicii la nivelul întregii regiuni sau chiar a țării şi nu există alte organizații similare care să răspundă acestei nevoi. (*„lărgirea teritoriului”*, *„contracte regionale, dezvoltarea cateringului pe piețele din Londra”*, *„posibilitatea de a răspândi outleturile la nivel regional”*.
- Existența unei piețe suficient de mari pentru a permite o creştere/dezvoltare a companiei în zona în care aceasta se află sau a paletei de servicii pe care le oferă *(„dezvoltarea locației”, „numeroase proiecte sociale şi comunitar ce ar putea fi dezvoltate”, „piața are potențial, există multe cereri”*).
- Aplicarea aceloraşi servicii pentru alte tipuri de beneficiari/pentru alte grupuri țintă şi, în felul acesta, să permită lărgirea pieței de servicii la care forma de ES să răspundă („model valid pentru alte persoane excluse de pe piață dar care sunt capabile încă să muncească”, „lărgirea grupurilor țintă şi a programelor”, „extinderea grupurilor țintă pentru care furnizăm programe”).
- Intrarea pe piața companiilor orientate exclusiv către profit – şi astfel a concura cu acestea (plasarea pe piața muncii normală”).

Această expansiune pe piață este în strânsă legătură cu o ***diversificare a serviciilor/bunurilor furnizate***. Acest aspect a fost menționat şi la punctele tari, însă aici apare

cu o frecvență mult mai ridicată (12% dintre respondenți), fiind mai degrabă un element structural, posibil datorită oportunității de a produce alte bunuri sau de a furniza alte servicii în contextul actualului cadru economic *(„noi domenii de activitate", „diversificarea bunurilor pentru a fi vândute", „introducerea de noi servicii opționale", „deschiderea de noi segmente de business")*. În plus, acest aspect poate fi privit şi ca o creştere a posibilităților de a face proiecte ca răspuns la noile soluții de finanțare cu scopul de a oferi alte servicii (*„noi proiecte cu şi pentru persoane cu risc de dependență, părinți singuri", „dezvoltarea de noi proiecte"*).

4% dintre respondenți identifică ca oportunitate pentru organizația lor **ocuparea unui anumit segment pe piață pentru care nu există competitori**. Acest lucru poate fi privit ca un avantaj competitiv pe piață – faptul că nu există alte companii care să producă acelaşi tip de servicii sau care să ofere acelaşi suport persoanelor în nevoie (*„posibilitatea de expansiune pe piață datorită absenței competitorilor prea mari", „oportunitatea de a ocupa o anumită piață(segment) şi de a umple nişte", „suntem singura rețea de suport pentru lucrătorii din regiunea de sud"*).

Nevoia de anumite servicii, în creştere sau încă insuficient neacoperită este menționată de 12% dintre respondenți. Această nevoie apare pentru formele de ES ce îşi propun să integreze persoane vulnerabile pe fondul crizei economice cu efecte asupra şomajului („*întrucât şomajul a crescut rapid în Dublin*, nevoia pentru munca DEP nu a fost niciodată mai mare"). Există însă şi produse sau servicii oferite ce nu sunt neapărat în domeniul problemelor sociale şi pentru care respondenții menționează că există o nevoie în creştere (*„există o cerere pentru servicii de curățătorie", „publicul larg şi comunitățile cer din ce în ce mai mult un astfel de serviciu*"). Unul dintre serviciile de care este nevoie şi care este menționat de 4% dintre respondenți este cel al oferirii/diversificării trainingurilor/ calificărilor ("*nevoia pentru traininguri cu o gamă mai mare de organizații", "calificăm personal şi părinți în îngrijirea copiilor", "oportunități de training pentru persoanele tinere" etc.*).

Nevoia de servicii flexibile/ inovative/ personalizate

O altă oportunitate pentru companie o reprezintă ***nevoia de servicii flexibile/inovative*** ce poate fi acoperită de aceste organizații, aşa cum am văzut şi la punctele tari, datorită structurii organizaționale, dimensiunii, tipurilor de proiecte cu care sunt obişnuite să opereze etc. (*"nevoia de flexibilitate pe piață", "crearea joburilor potrivite pentru persoanele cu dezabilități în cadrul unui concept inovativ" etc.).* Alături de aceste aşteptări ale pieței apare şi ***cerința customizării serviciilor/produselor***, astfel încât să răspundă nevoilor specifice, diverse ale clienților (*"creşterea serviciilor pentru persoanele cu nevoi complexe", "tendința politică de a implica cetățenii în oferirea de servicii şi de a personaliza serviciile", "personalizarea serviciilor*"). Aceste cerințe ale pieței referitoare la modul de oferire a serviciilor au fost menționate de 6% dintre respondenți.

Schimbarea valorilor

O altă oportunitate identificată pentru formele de ES o reprezintă ***creşterea interesului față de valorile sociale/ ES*** – persoanele obişnuite dar şi decidenții care pot ajuta

firmele de ES încep să adere din ce în ce mai mult în valorile de acest tip (*"întreprinderile sociale reprezintă o prioritate pentru toate partidele politice", "interesul clar pentru ES şi de solidaritate din partea politicienilor")*. De altfel sectorul social în general este în creştere, tocmai datorită unei puternice conştientizări a importanței valorilor de acest tip. Unii dintre respondenți au menționat chiar că s-a conturat o modă în jurul acestor valori (*„dezvoltarea sustenabilă este la modă"*). Acest interes se manifestă în moduri diferite – de exemplu, la oamenii simpli observăm tendința de a cumpăra bunuri care au valori sociale adiționale sau de a alege servicii care au în spate sau au ca scop ajutarea persoanelor dezavantajate (*"sensibilitatea crescută a clienților de a comanda servicii de calitate cu valori sociale adiționale", "interesul crescut al cetățenilor în târgurile caritabile", "receptarea bună din partea societății a propunerilor cum este a noastră, ce depăşesc logica economică şi încorporează aspecte sociale. Aceasta se reflectă în vânzarea mai uşoară a produselor noastre şi a serviciilor către persoane şi organizații publice şi private"*).

Înainte funcțiile acestor organizații nu erau cunoscute – apare deci şi o conştientizare a funcțiilor lor, a informării privind ES şi apoi o aderență din ce în ce mai ridicată la valorile de acest tip (*"conştientizarea de către decidenți a ceea ce reprezintă formele de ES", "recunoaşterea (în sfârşit) a utilității sociale şi a acțiunilor noastre în domeniul ES").* În acelaşi sens cu oportunitatea anterior menționată este identificată ***nevoia de a fi rezolvate problemele persoanelor excluse*** (3% dintre organizații menționând acest aspect). În noul context socio-economic, preocuparea pentru aceste grupuri a devenit din ce în ce mai stringentă în condițiile în care segmentele vulnerabile par să fi crescut semnificativ.

O altă oportunitate ce ține de schimbarea valorilor societății o reprezintă ***dezvoltarea accelerată a practicilor ecologice sau "verzi"***. În acest sens, observăm un procent semnificativ de 13% dintre respondenți menționând acest aspect ca reprezentând unul dintre atuurilor lor în viitor. De altfel există oportunități de finanțare din ce în ce mai consistente pentru întreprinderile ce desfăşoară activități ce au un impact asupra mediului (*"noi accente: mediu şi muncă – noi domenii de ocupare/muncă", "context favorabil problematicilor precum habitatul ecologic", "interes crescut pentru aspectele privind mediul înconjurător"*). Unele dintre formele de ES se orientează spre domenii de activitate precum reciclarea, colectarea deşeurilor, protejarea mediului subvenționate sau finanțate de către stat/comunitățile locale. Mai mult decât atât, unele dintre aceste servicii pot fi realizate fără a fi susținute în exterior.

Un alt avantaj al acestui domeniu este dat de relevanța pe termen mediu şi lung întrucât problemele de aceste tip încep să se regăsească tot mai mult pe agenda politică, ceea ce face ca în viitor să fie şi mai atractive din punct de vedere economic. În plus, această piață este încă insuficient exploatată – foarte puține deşeuri sunt colectate şi reciclate şi foarte puține alte activități țin cont şi de impactul acestora asupra mediului *("potențialul uriaş al colectării deşeurilor; în acest moment, între 15 şi 20% din gunoi este colectat").*

Oportunități de finanțare

O parte a formelor de ES au identificat în pofida crizei economice ***oportunități de finanțare*** pentru activitățile desfăşurate în cadrul acestui sector (*"existența capitalului ce*

permite dezvoltarea cercetării şi a noi activități", "posibilități pentru utilizarea diferitelor fonduri sociale de la Uniunea Europeană").

Posibilitatea de a lucra în rețele pare din ce în ce mai consistentă şi mai bine închegată în această perioadă (acest aspect a fost menționat de 16% dintre respondenți). Interesant este că această colaborarea în rețea duce la reducerea sau chiar dispariția competiției între organizații. Un alt avantaj al rețelelor îl reprezintă faptul că ES devine din ce în ce mai vizibilă, mai puternică şi astfel suportul financiar este mai uşor de obținut. Ca oportunități se percep atât realizarea de parteneriate cu alte forme de ES, cât şi cu firme private sau cu autoritățile publice (6% dintre respondenți au menționat autoritățile publice ca atare). Întreprinderile de ES pot reprezenta *„un instrument cheie ce poate fi utilizat de administrația publică pentru a lupta cu excluziunea socială*". Consolidarea parteneriatelor este posibilă şi datorită ***creşterii suportului comunităților*** față de formele de ES.

O altă oportunitate structurală specifică sectorului o reprezintă ***subvențiile publice şi regulile/legile specifice ES*** sau anumitor domenii de interes public (cum ar fi cel al reciclării) care să vină în întâmpinarea nevoii de dezvoltare a sectorului de ES. Astfel, 6% dintre respondenți au menționat ca oportunități elemente precum *"obținerea avantajului deschis de criza financiară pentru a pune finanțele sociale pe agendă în termeni de legislație", "noua legislație în domeniul întreprinderilor de integrare", "proiecte de lege în favoarea angajării persoanelor cu handicap"* etc..

<u>Amenințări</u>

Amenințările sunt posibile elemente ale pieței care pot stopa sau afecta activitatea organizațiilor sau le pot pune în pericol existența. Este important de precizat că la momentul completării chestionarelor de către respondenți unele dintre amenințări începuseră deja să acționeze asupra formelor de ES, în timp ce altele erau consemnate doar ca potențiale probleme.

Tabel 24: Amenințările identificate de formele de ES
Sursa: Baza de date a cercetării tendințelor ES în Europa, MMFPS 2010

Amenințări	Frecvențe absolute	%
Instabilitatea financiară	176	72
Probleme de finanțare	89	36
Criza economică	48	20
Constrângeri legislative/schimbări ale procedurilor	32	13
Lipsa suportului pentru ES	21	9
Lipsa sustenabilității financiare	17	7
Pierderea clienților/instabilitatea pieței	14	6
Specificul mediului competițional	70	29
Competiția cu alte organizații	67	27
Existența economiei informale	6	2

Ameninţări	Frecvenţe absolute	%
Alte tipuri de ameninţări	59	24
Birocraţia excesivă	7	3
Plecarea membrilor/angajaţilor sau calitatea slabă a angajaţilor	16	7
Condiţiile de climă	7	3
Lipsa oportunităţilor de angajare a beneficiarilor	6	2
Alte ameninţări	27	11

Instabilitatea financiară

Criza economică/financiară este definită generic de 20% dintre respondenţi ca o posibilă ameninţare în desfăşurarea activităţilor lor. O problemă ce apare ca urmare a recesiunii o reprezintă faptul că formele de economie sunt dependente la rândul lor de modul de funcţionare a pieţei – pot apărea astfel probleme ce ţin de clienţii ce nu îşi mai permit produsele sau serviciile oferite, sau de membrii asociaţiei pentru care participarea în cadrul organizaţiei nu mai este rentabilă etc. dar şi de finanţarea programelor pe care le desfăşoară deja *("criza economica are un impact asupra disponibilităţii bugetelor pentru sarcinilor de educare şi asupra proiectelor sociale", o ameninţare este „criza economică curentă şi impactul ei asupra finanţărilor în derulare"*). În plus, criza financiară face ca beneficiarii programelor să fie din ce în ce mai greu integraţi pe piaţa muncii: *"şomajul este în creştere şi face mai dificilă încadrarea persoanelor vulnerabile într-o slujbă obişnuită pe piaţă"*.

Un alt punct menţionat de 13% dintre respondenţi este cel al ***constrângerilor legislative şi al schimbărilor procedurilor***. Analiza răspunsurilor ne indică faptul că o primă ameninţare percepută o reprezintă reducerea sistemului de beneficii (subvenţii, ajutoare la angajare, reduceri de taxe etc.), ce este dublată de faptul că această schimbare continuă a legislaţiei face mediul economic impredictibil, iar planurile formelor de economie socială să nu mai poată fi puse în aplicare (*"schimbarea politicilor guvernamentale, "schimbarea naturii sistemului de beneficii", "instabilitatea politicii pieţei muncii"*). Nu în ultimul rând sunt privite ca ameninţări constrângerile legislative mult prea puternice asupra organizaţiilor în general şi asupra formelor de economie socială în special (*"prea multe reguli", "prea multe legi guvernează grupurile voluntare ce încearcă să dezvolte comunităţile"*). În consecinţă, fragilitatea contextului economic actual este puternic resimţită de formele de economie socială în primul rând prin ***lipsa fondurilor sau reducerea acestora*** (36% dintre respondenţi au menţionat acest aspect).

- Se înregistrează o reducere a subvenţiilor de la stat sau din fondurile comunităţilor locale sau chiar eliminarea lor *(„dificultăţi ca urmare a tăieri finanţării publice; tăieri ale subvenţiilor publice", "tăieri ale subvenţiilor publice, în special ale celor la nivel comunitar", „pierderea subvenţiilor pentru angajare şi a subvenţiilor de la stat", „riscul de reducere sau de tăiere a subvenţiilor de angajare pentru personalul de integrare")*.
- Se înregistrează o limitare a suportului altor finanţatori. Unii respondenţi au menţionat chiar că sunt dependenţi de un singur finanţator şi că aceasta poate afecta

semnificativ viitorul organizației în condițiile în care acesta ar renunța să susțină organizația din cauza problemelor financiare cu care se confruntă la rândul său.

Tot în contextul crizei economice 6% dintre respondenți percep ca o puternică amenințare ***pierderea clienților/instabilitatea pieței*** (*"criza economică poate genera o pierdere a clienților", "criza financiară, insolvența clienților", "instabilitatea pieței", "situația economică a clienților se înrăutățește=lipsa comenzilor, variația pieței").* ***S***e resimte ***lipsa suportului pentru economia socială***, indiferent dacă acesta a existat înainte şi s-a redus pe fondul crizei, sau pur şi simplu nu a existat niciodată (apare în cazul a 9% dintre respondenți). O bună parte dintre respondenți observă că atât organismele publice cât şi comunitățile sau potențialii clienți nu înțeleg statutul economiei sociale sau funcțiile acestui sector şi manifestă un puternic dezinteres față de acesta *("lipsa interesului statului față de întreprinderile de inserție socială", "este foarte dificil să faci autoritățile publice să înțeleagă statutul foarte particular al SA şi întreprinderile de inserție prin muncă").*

Specificul mediului competițional

Competiția pe piață a devenit din ce în ce mai strânsă – 27% dintre respondenți identificând această problemă ca fiind o amenințare reală. Acest lucru poate apărea în primul rând pentru că piața se aşează şi se diversifică, iar cei mai importanți competitori sunt din rândul companiilor ce au doar scopuri economice. Chiar dacă deocamdată pentru unele organizații există încă o piață de nişă, în condițiile în care oferta trebuie să se adapteze şi să răspundă noilor cerințe unei piețe cu multe vulnerabilități, competiția poate deveni din ce în ce mai acerbă. Astfel piețe specifice organizațiilor din sfera economiei sociale – cum ar fi reciclarea, sau produsele tradiționale etc. devin acum interesante şi pentru companiile orientate doar spre profit („dacă această activitate de nişă devine o piață mare, va fi un risc de competiție din parte birourilor mari*")*. În contextul acestei competiții, companiile private devin din ce în ce mai vocale la adresa formelor de economie sociale în ceea ce priveşte subvenționarea acestora susținând drept injust un astfel de suport *("inițiativele private chestionează poziția organizației din cauza subvențiilor pe care le primim pentru angajare sau pentru calificarea grupului țintă de angajați", „organizațiile cum este a noastră sunt criticate că subvențiile reprezintă un mijloc de competiție necinstită").*

În condițiile maturizării sectorului, poate apărea şi o competiție internă între formele de economie socială, companiile mici temându-se că vor putea fi eliminate sau absorbite de către organizațiile mai mari, cu mai multă vechime pe piață sau cu relații/conexiuni mai bune *("competiția devine mai dură cu birourile mari care au legături politice şi au rețelele necesare pentru a accesa acele date", "presiune națională puternică din partea grupurilor mari, unele ce au aparținut sectorului public, ce au mijloacele financiare şi sunt suficient de mari pentru a se dezvolta în sector").*

Tot ca un risc competițional menționat de 2% dintre organizații este ***munca la negru*** (economia informală), ce face ca întreprinderile ce o practică să aibă costuri mult mai mici comparativ cu formele de economie socială formale.

Alte amenințări

Alături de amenințările ce țin de finanțare şi competiție, au fost menționate şi alte aspecte printre care ***birocrația excesivă*** (3% dintre respondenți), ce constă în rigori şi procese anevoioase, ***plecarea membrilor/angajaților*** (din cauza îmbătrânirii acestora sau a salariilor mult prea mici oferite comparativ cu cele din alte companii), ***calitatea slabă a acestora*** (7%), ***lipsa oportunităților de angajare a beneficiarilor*** (ca urmare a căderii întregii economii şi implicit a înghețării pieței muncii), sau chiar ***condițiile climatice*** (ce afectează în principal organizațiile ce lucrează în agricultură).

Anexa 17 Finanțarea etică şi finanțarea solidară

Nu există o linie clară de demarcație între finanțarea etică şi finanțarea cea solidară. Finanțarea etică şi cea solidară au în comun preocuparea pentru înțelegerea şi evaluarea pe termen lung a eficienței unei compani. Profitabilitatea pe termen scurt poate influența adoptarea unor decizii ale investitorilor privind gestionarea întreprinderilor care pot afecta performanțele pe termen lung. Aceste decizii pot fi incorecte din punct de vedere social şi pot prejudicia mediul înconjurător având astfel efecte negative pentru comunitate. Finanțarea etică, cunoscută şi ca „finanțare responsabilă social" sau „finanțare alternativă", urmăreşte înțelegerea creşterii economice pe termen lung, luând în calcul impactul social şi de mediu al companiilor. Investitorii pot influența gestionarea unei companii, favorizând un comportament responsabil social şi față de mediul înconjurător. Nu există un acord general cu privire la criteriile de evaluare a impactului social. În general se au în vedere consecințele activității asupra tuturor „părților interesate" precum acționarii, salariații şi reprezentanții lor, clienții, furnizorii, societatea civilă.

De-a lungul timpului au fost dezvoltate generații de fonduri etice cu strategii de investiții diferite[63]. Prima generație a apărut la începutul anilor 1920 şi a pornit ***de la etica religioasă la abordarea militantă*.** Au fost stabilite criterii de excludere de la finanțare a unor sectoare de activitate considerate contrare moralei religiose, bunurilor moravuri şi sănătății publice precum: tutunul, alcoolul, jocurile de noroc, pornografia şi industria de contraceptive. Demersul religios a fost completat în anii 1970 cu o viziune militantă asupra finanțării, orientată împotriva războiului din Vietnam şi a regimului de apartheid din Africa de Sud şi care recomanda retragerea investițiilor din industria de armament. Mişcarea ecologistă a adăugat preocupări legate de eliminarea/ reducerea investițiilor în energia nucleară.

În anii 80 direcția a fost de ***responsabilitate socială şi față de mediul înconjurător***. Au devenit evidente limitele abordării anterioare fondate exclusiv pe criterii de excludere (aşa cum erau criteriile de „primă generație" ale finanțării etice). Această nouă abordare a fost determinată de cauze metodologice (dificultăți în prospectarea detaliată a sectoarelor de activitate ale întreprinderilor), cauze financiare (criteriile de excludere fac fondurile „volatile" şi neatractive pentru investitori) şi cauze strategice: (criteriile de excludere împiedică influențarea comportamentului companiilor) Noua generație de fonduri etice apărute în acest context se bazează pe noțiunea de responsabilitate socială a companiilor..Investitorii au diversificat criteriile folosite, introducând o serie de criterii referitoare la problematici precum dezvoltarea țărilor sărace, comportamentul social al companiilor şi de protejare a mediului înconjurător. Investitorii au văzut în activismul acționarial un mijloc puternic de a orienta acțiunile companiilor prin prezentarea şi votarea de rezoluții în Adunarea Generală. Sunt apreciabile eforturile companiilor cu filiale în țările în curs de dezvoltare care s-au implicat în promovarea comerțului echitabil, dezvoltarea unor relații echilibarte Nord-Sud şi respectarea drepturilor omului. Criteriile avute în vedere includ: respectarea condițiilor de muncă, de

[63] www.ethibel.org, Ethibel este o agenţie de consultanţă independentă pentru investiţiile responsabile social, stabilită în Belgia.

sănătate şi de protecţie a muncii, nediscriminarea, susținerea dezvoltării locale, gestionarea riscurilor de poluare şi investiții în tehnici non-poluante, etc.

O a treia categorie de fonduri se bazează pe conceptul de ***dezvoltarea durabilă:*** promovat odată cu Conferința de la Rio (1992) şi Agenda XXI[64]. Se are în vedere evaluarea impactului social şi de mediu al unei companii. Criteriile pentru evaluarea riscurilor asupra mediului înconjurător includ compatibilitatea între activitatea unei întreprinderii şi menținerea ecosistemului, impactul activităților asupra consumului de resurse naturale şi producere de deşeuri.

Structurile finanțării etice oferă acelaşi tip de produse şi servicii ca şi sistemul bancar tradițional, punctul forte fiind includerea (pe lângă criteriile clasice de eligibilitate) a criteriului care să evalueze impactul social al viitorului proiectului/afacerii ce urmează a fi finanțată.

Dezvoltarea abordării etice a domeniului financiar a determinat construirea indexurilor care includ doar companiile care prezintă un interes evident cu privire la dezvoltarea sustenabilă. Cei mai relevanți sunt *Advanced Sustainable Performance Index* (ASPI) şi *Ethibel Sustainability Index* (ESI).[65] Primul include 120 de companii din zona euro, selectate pe baza a şase criterii de performanță în termeni de dezvoltare durabilă (drepturile omului, resurse umane, mediu înconjurător, comportamentul în afaceri,practici administrative şi implicare comunitară). Al doilea oferă o perspectivă globală asupra a 132 de companii, în termeni de performanță financiară şi socială.

Finanțarea solidară se bazează pe structuri specializate care finanțează cu împrumuturi proiecte de mici dimensiuni, fără a fi condiționate de un aport semnificativ de fonduri proprii sau garanții. Scopul finanțării solidare este de a permite activităților pe care le susțin să se poziționeze pe piață şi să accede la circuite financiare tradiționale. Finanțarea solidară se bazează pe ideea că sectorul financiar tradițional nu-şi îndeplineşte în întregime rolul de a finanța economia, din două motive principale: pe de o parte băncile nu răspund nevoilor de finanțare pentru anumite **tipuri de activități** evaluate ca având un risc ridicat de eşec şi pe de altă parte băncile evită operațiuni ale căror costuri de gestiune sunt ridicate (cazul microcreditelor). Din aceste motive unii antreprenori sunt excluşi de către sistemul financiar bancar, pentru diferite motive: nu dispun de garanții suficiente, nu au competențe specifice (ex. beneficiarii de VMG, şomerii) şi necesită servicii specializate de consultanță, doresc să intervină în sectoare de activitate percepute cu grad ridicat de risc, au nevoie de un sprijin financiar de mică dimensiune, etc. Pentru a depăşi aceste disfuncționalități, finanțarea solidară se sprijină pe rețele de finanțare alternative care suportă riscurile, costurile de gestiune şi de consultanță, furnizând antreprenorilor credite, garanții şi infuzii de capital. Aceste organisme nu pot trece costurile de gestiune în costurile serviciilor oferite, de unde reiese necesitatea de a obține resurse puțin costisitoare. La un anumit nivel al lanțului de finanțare, un actor acceptă să renunțe, în totalitate sau parțial, la remunerea care i se cuvine.

---

[64] Agenda 21 a fost adoptată de 178 de guverne şi fixează direcţiile pentru asigurea dezvoltării economice, sociale şi de mediu şi de urmărire a progresului. .

[65] Barbu Teodora Cristina şi Boitan Iustina Alina "The financial crisis's impact on ethical financial institutions"

Resursele financiare necesare pentru echilibrarea acestor costuri pot proveni din donații, subvenții publice, credite preferențiale atrase din sectorul privat, investiții solidare, etc. În Rezoluția 1541 / 2007, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei[66] a recunoscut importanța finanțării etice şi solidare pentru dezvoltarea coeziunii sociale şi sectorului de ES şi rolul instituțiilor publice naționale şi internaționale, prin susținerea şi legitimarea acestui tip de demers.

[66] Rôle de la finance éthique et solidaire et de la consommation responsable dans la cohésion sociale, Résolution 1541 (2007).